LİBRA

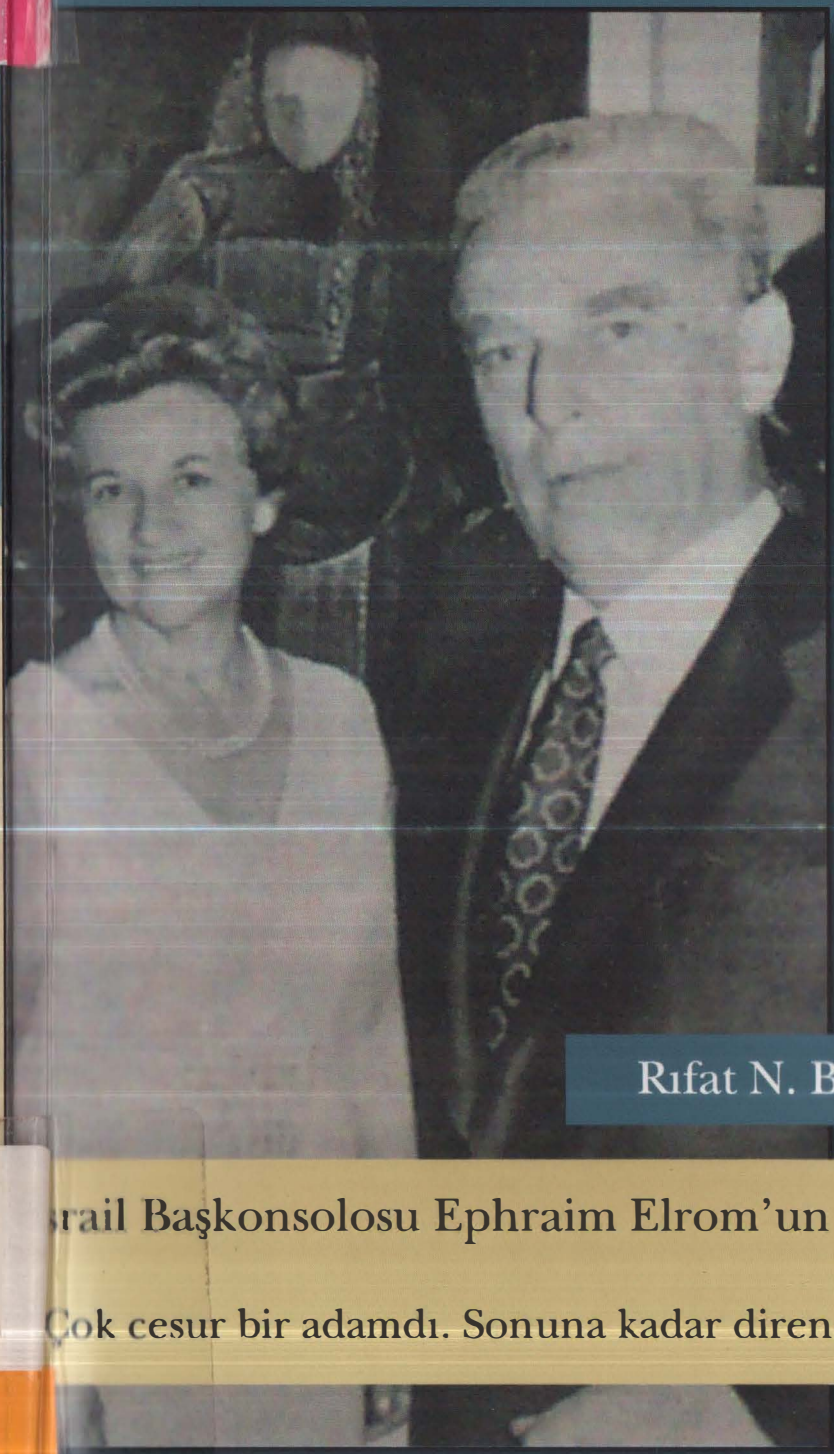

Rıfat N. Bali

İsrail Başkonsolosu Ephraim Elrom'un İnfazı

"Çok cesur bir adamdı. Sonuna kadar direndi."

Rıfat N. Bali

İsrail Başkonsolosu Ephraim Elrom'u

"Çok cesur bir adamdı. Sonuna kadar

Rıfat N. Bali

İsrail Başkonsolosu Ephraim Elrom'un İnfazı

"Çok Cesur Bir Adamdı. Sonuna Kadar Direndi."

LİBRA KİTAP: 180

TARİH: 161

© Libra Kitapçılık ve Yayıncılık

Editör ve Dizin: Fatih Demir

Sayfa Tasarım: Güler Kızılelma

Kapak Tasarım: Bora Gürsoy

Ön Kapak Görseli: Elsa ve Ephraim Elrom, *Tercüman,* 18 Mayıs 1971.

Arka Kapak Görseli: Ephraim Elrom'un cesedi Hamarat Apartmanı'ndan çıkartılırken, *Hayat,* 27 Mayıs 1971.

1. Basım: 2016

ISBN 978-605-9022-83-5

Baskı ve Cilt
Dijital Dalgıç Basım Sanayi ve Ticaret A.Ş.
Seyrantepe Mah. Nato Cad. Çınarlı Sok. No. 17
Kağıthane / İstanbul
Tel: (212) 279 64 44
Sertifika No. 12922

Libra Kitapçılık ve Yayıncılık Ticaret A.Ş.
Ebekızı Sok. Günaydın Apt. No. 9/2,
Osmanbey, İstanbul
Sertifika No. 15705
Tel: 212-232 99 04/05
Fax: 212-231 11 29
E-posta: info@librakitap.com.tr

© Her hakkı mahfuzdur. Bu kitabın hiçbir bölümü, metin kısmı, belgeler ve fotoğraflar, yazarın yazılı izni olmaksızın mekanik ya da elektronik metodlarla veya ileride icat edilecek sistemlerle hiçbir şekil ve biçimde iktibas edilemez, yeniden satış amacıyla fotokopi de dahil olmak üzere hiçbir sistemle çoğaltılamaz. Dergi, gazete veya radyo-TV'lerce yapılacak alıntılar veya kitapta yer alan belgelerle fotoğrafların bilimsel-akademik yayınlarda kullanılması, kaynak gösterilmesi şartıyla bu hükmün dışındadır.

Rıfat N. Bali

İsrail Başkonsolosu Ephraim Elrom'un İnfazı

"Çok Cesur Bir Adamdı. Sonuna Kadar Direndi."

Rıfat N. BALİ 1948 yılında İstanbul'da doğdu. 2001 yılında Sorbonne Üniversitesi, Ecole Pratique des Hautes Etudes'den mezun oldu. Çok sayıda makale ve kitabın yazarıdır. Yayınlarının bilgileri www.rifatbali.com web sitesinde mevcuttur.

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR 13

KİM KİMDİR? 17

ÖNSÖZ 23

BİRİNCİ BÖLÜM
EPHRAİM ELROM'UN
KAÇIRILMASINDAN ÖNCEKİ ORTAM

1) Üniversite Gençliğinin Durumu 30

a) TİP'in Kurulması ve Meclis'e Girmesi 30
b) Üniversite Gençliğinin Radikalleşmesi 31
c) Sol Yayın Patlaması 32
d) Latin Amerika'daki Devrim Hareketinin Etkisi 36
e) Enternasyonalizm Modası 37
f) Şehir Gerillalarının Taktiği: Yabancı Diplomatları Kaçırma 38

2) Amerika ve İsrail Aleyhtarlığı 39

a) Amerika Aleyhtarlığı ve Sebepleri 39
b) İsrail ve Siyonizm Aleyhtarlığı ve Sebepleri 43

3- Gençliğin "Devrim Pratiği" Yapacağı Alan: Suriye Ve Ürdün'deki Filistin Kampları 49

a) Neden Filistin Kampları? 49
b) Türkiye'ye En Yakın Eğitim Alanı: Suriye ve Ürdün 51
c) Gidenlerin Dilinden Gitme Sebepleri 53
– Mustafa Yalçıner 53
– Nail Özkan 54
– Yusuf Aslan 54

– Faik Bulut 55
– Abdülkadir Yaşargün 56
– Cengiz Çandar 57
– Şahin Alpay 58
– THKO Üyesi Ömer Özsökmenler 58
– El-Fetih Kampındaki Türk Genci 60
d) Kamplarda Ölenler 60
e) Kamplardaki Eğitim Neye Yaradı? 61
4) Marksist Devrimi Gerçekleştirmek İçin Tek Çare: Silahlı Mücadele 61
a) Türkiye Halk Kurtuluş Ordusu (THKO) ve Eylemleri 62
b) Türkiye Halk Kurtuluş Partisi Cephesi (THKP-C) ve Eylemleri 63

İKİNCİ BÖLÜM
EPHRAİM ELROM'UN KAÇIRILMASI VE İNFAZI

1) Ephraim Elrom'un Hayat Hikâyesi 67
a) Hayat Hikâyesi 67
b) Başkonsolos Olarak İstanbul'a Tayini 70
c) İstanbul'daki Sosyal Faaliyetleri 71
d) Tanıyanların Dilinden Ephraim Elrom 72
– Akkan Suver 72
– Avram Haim 72
– Dr. Jak Eskenazi 73
– Füsun Erbulak 74
– Klara-Eli Perahya 75
– Dr. Eli Behmoiras 75
– Avraham Sellinger 76
– Rosita Ben Dov 77
– Enişte si Dr. Eliyahu Lurie 78
– Yeğeni Nilly Ovnat 79

2) 1 Mayıs Harekâtı 82
a) Neden Ephraim Elrom Seçildi? 82
b) THKP-C Liderlerine ve THKP-C Savunması'na Göre Kaçırma Sebebi 85
c) Dönemin Gençlik Liderlerine Göre Kaçırma Sebebi 86
– THKP-C Üyesi Ulaş Bardakçı 86
– THKP-C Üyesi Ertuğrul Kürkçü 86
– THKP-C Üyesi Yusuf Küpeli 88
– THKP-C Üyesi Münir Ramazan Aktolga 89
– THKP-C Üyesi Ziya Yılmaz 89
– DEV-GENÇ'li Mustafa Kaçaroğlu 90
– THKO'nun Elrom'u Kaçırma Niyeti 90
d) Bir Diğer Muhtemel Kaçırma Nedeni 93
e) İstanbul Emniyet Müdürlüğü'ne Gelen İhbar 95
f) Kaçırma Öncesi Keşif 96
g) Kaçırma Tarihinin Tespiti 97
h) Kaçırma Olayına Karışan Esrarengiz Bir İsim 100
3) Kaçırma Günü İle Sonraki Günlerin Kronolojisi 101
a) 1.Gün: 17 Mayıs 1971, Pazartesi 101
Füsun Erbulak'ın Anılarında Kaçırılma Anı 109
Ephraim Elrom, Hamarat Apartmanı'na Getiriliyor 110
Başbakan Nihat Erim Haberdar Ediliyor 111
İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı'nın Tepkisi 114
Hükümetin Tepkisi 115
Balyoz Harekâtı Başlıyor 119
b) 2. Gün-18 Mayıs 1971, Salı 122
THKP-C'liler Toplanıyor 123
c) 3. Gün-19 Mayıs 1971, Çarşamba 124
d) 4. Gün - 20 Mayıs 1971, Perşembe 127
Babalar Oğullarına Sesleniyorlar 128
THKO Militanı Ömer Ayna'nın Beyanı 129

e) 5. Gün 21 Mayıs 1971, Cuma 130
Elsa Elrom Tekrar Sesleniyor 132
f) 6. Gün-22 Mayıs 1971 Cumartesi 134
THKP-C'liler Ne Yapılması Gerektiğini Tartışıyorlar 135
g) 7. Gün-23 Mayıs 1971 Pazar 142
h) 8. Gün-24 Mayıs 1971 Pazartesi 153
i) 12. Gün-28 Mayıs 1971 Cuma 153

4) Ephraim Elrom İle Kaçıranlar Arasındaki İlişki Nasıldı? 155

a) Oktay Etiman'ın Anlatısı 155
b) Kâmil Dede'nin Anlatısı 156
c) Hamarat Apartmanı'nda Gündelik Hayat 157

5) İnfaz Kararı Nasıl Alındı? 158

a) Kâmil Dede'nin Anlatısı 158
b) Ziya Yılmaz'ın Anlatısı 160
c) İlkay ve Necmi Demir'in Anlatıları 161

6) THKP-C'liler Yakalanıyorlar 162

7) Ephraim Elrom'u Kim ve Nasıl Öldürdü? 163

a) Birinci Varsayım-Mahir Çayan Öldürdü 163
b) Mahir Çayan İfadesini Değiştiriyor..... 165
c) İkinci Varsayım-Yzb. İlyas Aydın Öldürdü 167
d) Yzb. İlyas Aydın Öldürmüş Olabilir mi? 168
e) Üçüncü Varsayım-Ulaş Bardakçı Öldürdü 170
f) Yusuf Küpeli'nin Kanaati 172
g) Oktay Etiman'ın Kanaati 173

8- Türk Ve İsrail Basınının Olay Karşısındaki Tavrı 176

a) Türk Basınının Tavrı 176
b) İsrail Hükümetinin ve İsrail Basınının Tavrı 178

9) İnfazdan Sonraki Gelişmeler 179

a) Hükümetin, Siyasi Partilerin ve Üniversitelerin Tavrı 179
b) Halkın Tepkisi 181
c) Basının Tepkisi 182
d) MTTB'nin Tepkisi 191

e) İsrail Hükümeti'nin ve İsrail Basınının Tavrı 192
f) Uluslararası Âlemin Tepkisi 197
g) Arap Âleminin Tepkisi 199
h) Emniyet Genel Müdürlüğü'nün "Görevi İhmal" Soruşturması ... 199

10) Sona Doğru 201

11) Yıllar Sonra Yapılan Değerlendirmeler 202

12) Ephraim Elrom'un Toplumsal Hafızadaki Yeri 207

a) İsrail'deki Yeri 207
b) Türkiye'deki Yeri 210
c) Türk Yahudi Toplumundaki Yeri 216

13) Ephraim Elrom Hakkındaki Komplo Teorileri 217

a) Talip Doğan Karlıbel'in Komplo Teorisi 218
b) Levon Panos Dabağyan'ın Komplo Teorisi 220
c) Cem Küçük'ün Komplo Teorisi 221
d) Yusuf Küpeli'nin Anlatısı 222
e) Avukat Yücel Bulut'un Komplo Teorisi 223
f) Diğer Komplo Teorileri 223

SONUÇ 225

EKLER 229

Ek 1- Önemli Olayların Zaman Dizini 231
Ek 2- İsrail Büyükelçiliği Maslahatgüzarı
Reuven Ben Eliezer'in Anıları 238
Ek 3- Münir Ramazan Aktolga, Aydın Engin,
Doç. Dr. Cüneyt Akalın ve
Prof. Dr. Giacomo Saban'ın Anlatıları 245
Ek 4- Taziye Defterinden ve Taziye
Mektuplarından Seçmeler 255
Ek 5- Ürgüplü Âşık Mustafa Duran'ın Destanı 330

FOTOĞRAFLAR 335

KAYNAKÇA 381

DİZİN 401

Elsa (1910-28 Temmuz 2006) ve
Ephraim Elrom'un (23 Kasım 1911-22 Mayıs 1971)
anısına...

KISALTMALAR

17N	17 Kasım Devrimci Örgütlenme
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
AID	Agency for International Development (Uluslararası Kalkınma Ajansı)
AP	Adalet Partisi
ARAMCO	Arabian-American Oil Company
ASALA	Armenian Secret Army for the Liberation of Armenia (Ermenistan'ın Kurtuluşu İçin Ermeni Gizli Ordusu)
CENTO	Central Treaty Organization (Merkezî Antlaşma Teşkilatı)
CHP	Cumhuriyet Halk Partisi
CIA	Central Intelligence Agency (Merkezî İstihbarat Teşkilatı)
DDKO	Devrimci Doğu Kültür Ocakları
DEV-GENÇ	Devrimci Gençlik Dernekleri Federasyonu
DEV-SOL	Devrimci Sol
DEV-YOL	Devrimci Yol Hareketi
DHKP-C	Devrimci Halk Kurtuluş Partisi Cephesi
DÖB	Devrimci Öğrenci Birliği
DP	Demokrat Parti

DPT	Devlet Planlama Teşkilatı
EMEP	Emek Partisi
ETA	Euskadi ta Askatasuna (Bask Vatanı ve Özgürlük)
FAR	Fuerzas Armadas Rebeldes (Guatemalalı Gerilla Örgütü)
FDHKC	Filistin Demokratik Halk Kurtuluş Cephesi
FKF	Fikir Kulüpleri Federasyonu
FKÖ	Filistin Kurtuluş Örgütü
GES-İŞ	Türkiye Enerji, Su ve Gaz İşçileri Sendikası
HDP	Halkların Demokratik Partisi
IBM	International Business Machines Corporation
IRA	Irish Republican Army (İrlanda Cumhuriyetçi Ordusu)
ISA	Israel State Archives (İsrail Devlet Arşivleri)
İTÜ	İstanbul Teknik Üniversitesi
KDP	Kürdistan Demokrat Partisi
KKL	Keren Kayemet le Israel (Yahudi Milli Fonu)
MGP	Milli Güven Partisi
MLSBP	Marksist Leninist Silahlı Propaganda Birliği
MİT	Milli İstihbarat Teşkilatı
MOSSAD	Ha-Mossad le-modi'in u-le-tafkidim meyuhadim (İstihbarat ve Özel Operasyonlar Enstitüsü)
MTTB	Milli Türk Talebe Birliği
NARA	National Archives and Records Administration (Amerikan Milli Arşivleri)
NATO	North Atlantic Treaty Organization (Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü)
ODTÜ	Ortadoğu Teknik Üniversitesi
ODTÜ SFK	Ortadoğu Teknik Üniversitesi Sosyalist Fikir Kulübü

ÖDP	Özgürlük ve Dayanışma Partisi
RAF	Red Army Faction (Kızıl Ordu Fraksiyonu)
SBF SKF	Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Sosyalist Fikir Kulübü
SHIN BET	İsrail İç Güvenlik Teşkilatı
SS	Schutzstaffel (Adolf Hitler'in kişisel muhafızlığını yapmak üzere kurulan silahlı birlikler)
TBMM	Türkiye Büyük Millet Meclisi
TDGF	Türkiye Devrimci Gençlik Dernekleri Federasyonu
TDKP	Türkiye Devrimci Komünist Partisi
THA	Türk Haberler Ajansı
THKO	Türkiye Halk Kurtuluş Ordusu
THKP-C	Türkiye Halk Kurtuluş Partisi Cephesi
THKP-C MLSPB	Türkiye Halk Kurtuluş Partisi Cephesi Marksist Leninist Silahlı Propaganda Birliği
TİİKP	Türkiye İhtilalci İşçi Köylü Partisi
TİP	Türkiye İşçi Partisi
TKP	Türkiye Komünist Partisi
TKP/ML	Türkiye Komünist Partisi / Marksist-Leninist
TMTF	Türkiye Millî Talebe Federasyonu
TNA	The National Archives (Britanya Milli Arşivleri)
TRT	Türkiye Radyo Televizyon Kurumu
TSK	Türk Silahlı Kuvvetleri
TUSLOG	The United States Logistic Group (Birleşik Amerika Lojistik Grubu)
UPI	: United Press International
USIS	United States Information Service (Birleşik Amerika Enformasyon Servisi)

KİM KİMDİR?

- **Bingöl Erdumlu (1944 -):** ODTÜ Elektrik Mühendisliği mezunu. THKP-C'nin on kurucusundan biri. THKP-C davasından yargılandı ve dört yıl hapis yattı.
- **Cihan Alptekin (1947-30 Mart 1972):** THKO'nun kurucu kadrosunda yer aldı. Mahir Çayan ve arkadaşları ile birlikte tutuklu olduğu Maltepe Askerî Cezaevi'nden, 30 Kasım 1971 tarihinde kaçtı. Deniz Gezmiş ve arkadaşlarının idamını engellemek için Karadeniz'e geçti. 30 Mart 1972 günü güvenlik güçleriyle Kızıldere'de cereyan eden çatışmada öldürüldü.
- **Deniz Gezmiş (28 Şubat 1947-6 Mayıs 1972):** Sinan Cemgil ve Hüseyin İnan ile birlikte THKO'yu kurdu. 4 Mart 1971 tarihinde Balgat'taki TUSLOG tesislerinden dört ABD'li havacıyı kaçırdı, daha sonra onları serbest bıraktı. Nurhak Dağları'na kaçarken Yusuf Aslan ile birlikte yakalandı. THKO-1 davasında yargılandı ve idama mahkûm oldu. Yusuf Aslan ve Hüseyin İnan ile birlikte 6 Mayıs 1972 gecesi idam edildi.
- **Doğan Özgüden (1936 -):** Eşi İnci Tuğsavul ile birlikte *Ant* dergisi ve Ant Yayınları'nın kurucusu ve yayın yönetmeni. 1971 yılından beri Brüksel'de yaşıyor.
- **Dr. Hikmet Kıvılcımlı (1902 - 1971):** TKP Merkez Komite üyesi idi. Hayatı boyunca sürekli kovuşturmaya uğradı ve toplam 22,5 yıl hapis yattı.

- **Ertuğrul Kürkçü (1948 -):** DEV-GENÇ genel başkanlığı yaptı. THKP-C kurucuları arasında yer aldı. 30 Mart 1972 tarihinde Kızıldere'de güvenlik güçleriyle girdiği çatışmada sağ kurtulan tek kişiydi. 14 yıl hapis yattı. 1986 yılında serbest kaldı. Hâlihazırda HDP İstanbul milletvekilidir.
- **Gülten Savaşçı Çayan (1944 -):** Orhan Savaşçı'nın kız kardeşi. 1970 yılında Mahir Çayan ile evlendi. Halihazırda yurt dışında yaşıyor.
- **Gün Zileli (1946 -):** Dönemin gençlik önderlerinden. TİP, FKF ve DEV-GENÇ örgütlerinde çalıştı.
- **Hüdai Arıkan (1946-30 Mart 1972):** THKP-C üyesi. 30 Mart 1972 günü Kızıldere baskınında öldürüldü.
- **Hüseyin Cevahir (1945-1 Haziran 1972):** DEV-GENÇ militanlarından. THKP-C'nin kuruluşunda ve Elrom'un kaçırılması eyleminde yer aldı. Ephraim Elrom'un öldürülmesinden sonra Mahir Çayan'la birlikte kaçarak İstanbul Maltepe'de bir eve sığındı ve Sibel Erkan'ı rehin aldı. Emniyet güçlerinin iki gün süren kuşatmasının sonunda keskin nişancı Binbaşı Ahmet Cihangir tarafından öldürüldü. Binbaşı Ahmet Cihangir, bu "başarı"sından ötürü yarbay rütbesine terfi ettirildi. 1974'te emekli oldu. 1978 yılında öldürüldü. Eylemi, MLSBP üstlendi.
- **İbrahim Kaypakkaya (1948-18 Mayıs 1973):** Dönemin gençlik önderlerinden. 29 Ocak 1973 günü yakalandı. 18 Mayıs 1973 tarihinde işkenceden öldürüldü. Resmi kayıtlara "intihar etti" diye geçti. TKP/ML kurucusu.
- **İlkay Alptekin Demir (1946 -):** THKP-C'nin kuruluşunda ve Ephraim Elrom'u kaçırma eyleminde yer aldı. THKP-C davasında yargılandı. Ömür boyu hapse mahkûm oldu. Sekiz yıl cezaevinde kaldı. Afla serbest kaldı. ÖDP'nin kuruluşunda yer aldı. Necmi Demir'in eşi. Halen tıp çevirileri yapıyor ve Datça'da yaşıyor.
- **Kâmil Dede (1949 -):** THKP-C'nin kurucuları arasında yer aldı. Ephraim Elrom'u kaçırma eylemine katıldı. THKP-C davasında yargılandı, idamı mahkûm oldu. Cezası müebbet hapse çevrildi. Sekiz yıl cezaevinde kaldı. Affla serbest kaldı. Hâlihazırda Vatan Partisi Merkez Karar Kurulu üyesidir.

- **Mahir Çayan (15 Mart 1946-30 Mart 1972):** THKP-C lideri. Ephraim Elrom'u kaçırma eyleminde yer aldı. 26 Mart 1972 tarihinde Ünye'de NATO'ya ait radar istasyonunda görevli iki İngiliz ve bir Kanadalı teknisyeni kaçırdı. Karşılığında hapiste tutuklu olan Deniz Gezmiş, Hüseyin İnan ve Yusuf Aslan'ın serbest bırakılmalarını istedi. Çayan, 28 Mart tarihinde rehinelerle birlikte Niksar'ın Kızıldere köyüne gitti. 30 Mart günü köyde saklandığı evi kuşatmaya alan askerlerle girdiği çatışmada öldürüldü.
- **Mustafa Yalçıner (1950-):** THKO kurucuları arasında yer aldı. THKO davasında ömür boyu hapse mahkûm oldu. Nurhak Dağı'nda çatışmada yaralanarak yakalandı. Ceza indiriminden faydalandı ve 1979 yılında serbest kaldı. Hâlihazırda EMEP içinde siyasi faaliyetlerine devam etmekte ve *Evrensel* gazetesinde köşe yazıları yazmakta.
- **Münir Ramazan Aktolga (1948 -):** THKP-C'nin on kurucusundan biridir. Daha sonra Yusuf Küpeli ile birlikte örgütten ihraç edildi. 12 Eylül 1980'den önce Almanya'ya gitti. Hâlihazırda orada yaşıyor.
- **Nahit Tören:** DÖB'ün kurucularından. Deniz Gezmiş'in yanında oldu. THKO'nun kuruluşunda yer aldı. THKO'ya parasal destek sağlamak için banka soygunlarına katıldı. Müebbet hapse mahkûm oldu. 1986 yılında serbest kaldı.
- **Necati Sağır:** DEV-GENÇ İstanbul temsilcisi. 12 Mart 1971 muhtırasından sonra tutuklandı. THKP-C davasında yargılandı. 1974 yılında af ile birlikte serbest kaldı.
- **Necmi Demir (1946 -):** THKP-C'nin kuruluşunda ve Ephraim Elrom'u kaçırma eyleminde yer aldı. THKP-C davasında yargılandı. Ömür boyu hapse mahkûm oldu. Sekiz yıl cezaevinde kaldı. Afla serbest kaldı. ÖDP'nin kuruluşunda yer aldı. Halen Datça'da yaşıyor.
- **Oktay Etiman (1947 -):** THKP-C'nin çekirdek kadrosunda yer aldı. Ephraim Elrom'un kaçırılması eyleminde yer aldı. 12 Mart'ta açılan THKP-C davasında yargılandı ve müebbet hapse mahkûm oldu. 1974 yılında çıkarılan af kanunu ile cezası 30 yıla indirildi. 12 yıl cezaevinde yattıktan sonra 1986 yılında serbest bırakıldı. Hâlihazırda Ankara'da yaşamakta ve çevirmen, kurgucu ve kameraman olarak çalışmakta.

- **Orhan Savaşçı (1940 -):** Hava ulaştırma yüzbaşı. Mahir Çayan'ın eşi Gülten Savaşçı, Çayan'ın kardeşi. THKP-C'nin kurucularından. İdamla yargılandı ve aftan sonra 1991 yılında serbest bırakıldı. Hâlihazırda Stockholm'de yaşıyor.
- **Ömer Ayna (1949-30 Mart 1972):** THKO militanı. THKO İstanbul grubu davasından yargılandı ve hapse mahkûm oldu. Kartal Maltepe Cezaevi'nden tünel kazarak kaçan beş kişinin içinde yer aldı. 30 Mart 1972 günü Kızıldere'de öldürüldü.
- **Ömer Özsökmenler (?-16 Mayıs 1997):** TDKP Merkez Komite üyesiydi. TSK'nın 1997 yılının Mayıs ayında Irak'ta yaptığı harekâttan sonra yaralanan ve aralarında Ömer Özsökmenler'in de olduğu kişiler, Hewler'de (Erbil) hastaneye kaldırıldılar. KDP, 16 Mayıs 1997 tarihinde hastaneyi kuşatıp saldırdı. Ömer Özsökmenler, üzerinde taşıdığı bombayı patlatıp hayatına son verdi.
- **Rüçhan Manas (1945-22 Aralık 2006):** THKP-C üyesi.
- **Saffet Alp (1949-30 Mart 1972):** Hava teğmeni. 30 Mart 1972 günü Kızıldere'de yaralı olarak ele geçirildi ve başına sıkılan bir kurşunla öldürüldü.
- **Selahattin Okur (1947 -):** Filistin kamplarına giden ilk devrimci gençlerdendir.
- **Sinan Cemgil (1944-31 Mayıs 1971):** THKO'nun kurucuları arasında yer aldı. ABD Büyükelçisi Robert Komer'in makam arabasının ODTÜ'de yakılması eylemine katıldı. Deniz Gezmiş ve arkadaşlarının yakalanmasından sonra bir grup arkadaşıyla Nurhak Dağları'na çıktı. 31 Mayıs 1971 tarihinde öldürüldü.
- **Teslim Töre (1939 -):** THKO'nun kurucularından. Hâlihazırda İsviçre'de yaşıyor.
- **Türkiye Halk Kurtuluş Ordusu (THKO):** 4 Mart 1971 tarihinde kamuoyuna açıklanan bir bildiri ile kuruldu. Kurucusu, ODTÜ öğrencisi Hüseyin İnan idi. Kurucu kadroda Hüseyin İnan, Cihan Alptekin, Deniz Gezmiş, Ömer Ayna, Yusuf Aslan, Sinan Cemgil, Teslim Töre, Hacı Tonak, Mustafa Yalçıner gibi gençlik ve köylü önderleri yer aldı. THKO, devrimin kırsal alanda başlatılacak bir gerilla

mücadelesi ve kır proleteryası ile gerçekleşeceğine inandı. THKO banka şubelerini soydu, dört ABD'li havacıyı görevli oldukları Ankara'daki TUSLOG tesislerinden kaçırdı, sonra serbest bıraktı.

- **Türkiye Halk Kurtuluş Partisi Cephesi (THKP-C):** Mahir Çayan'ın önderliğinde kuruldu. Hedefleri şehir gerillasını oluşturmaktı. Önce banka şubeleri soydular, fidye için işadamları Mete Has ve Talip Aksoy'u kaçırdılar. Bu eylemlerden sonra THKP-C, Nisan 1971'de kuruldu. İlk eylemi, Ephraim Elrom'un kaçırılması ve öldürülmesiydi.
- **Ulaş Bardakçı (1947-19 Şubat 1972):** THKP-C'nin kuruluş çalışmasında, silahlı eylemlerde ve Ephraim Elrom'un kaçırılması olayında yer aldı. Balyoz Harekâtı sırasında yakalandı. 29 Kasım 1971 tarihinde Maltepe Cezaevi'nde THKP-C'den Mahir Çayan, Ziya Yılmaz, THKO'dan Cihan Alptekin ve Ömer Ayna ile birlikte firar etti. 19 Şubat 1972 günü İstanbul'da sığındığı evde emniyet güçleriyle girdiği çatışmada hayatını kaybetti.
- **Yusuf Aslan (1947-6 Mayıs 1972):** THKO kurucularından. Deniz Gezmiş ve Hüseyin İnan ile birlikte 6 Mayıs 1972 günü idam edildi.
- **Yusuf Küpeli (1944-):** FKF genel başkanlığı yaptı. THKP-C kurucuları arasında yer aldı. Filistin kamplarından Türkiye'ye geri döndüğünde silahlı mücadeleyi sürdürmediği için eleştirildi. Hâlihazırda siyasi mülteci olarak İsveç'te yaşamakta.
- **Ziya Yılmaz (1938-4 Ekim 2011):** THKP-C'nin kuruluş sürecinde ve Ephraim Elrom'un kaçırılışında yer aldı. 12 Mart Darbesi sonrasındaki Balyoz Harekâtı'nda tutuklandı. 29 Kasım 1971 tarihinde Mahir Çayan, Ulaş Bardakçı, Cihan Alptekin ve Ömer Ayna ile cezaevinden firar etti. 19 Temmuz 1972 günü Ulaş Bardakçı'nın öldürüldüğü operasyonda yaralı olarak ele geçti. 30 yıl hapse mahkûm oldu, 15 yıl sonra tahliye edildi. Çankaya Belediye Meclisi üyeliği yaptı. *10 Eylül* dergisinin yayınlanmasında yer aldı. Astım ve zatürree hastalığını yenemeyerek vefat etti.

ÖNSÖZ

Türkiye Cumhuriyeti tarihinde Türkiye'de görev yapan yabancı diplomatlara karşı iki silahlı eylem gerçekleşmiştir. İlki, Alman Büyükelçisi Franz Von Papen'e (1879-1969) karşı 24 Şubat 1942 tarihinde İstanbul'da düzenlenen suikast girişimi, ikincisi ise İsrail Başkonsolosu Ephraim Elrom'un 17 Mayıs 1971 günü öğle saatlerinde kaçırılıp 22 Mayıs 1971 akşamı infaz edilmesidir. Bu çalışma, 1971 yılının Mayıs ayında gerçekleşen bu cinayeti incelemektedir.

İsrail Başkonsolosu Ephraim Elrom'un kaçırılıp öldürülmesi olayını araştırıp kitaplaştırmaya ilk kere 2002 yılında yeltenmiştim. Aynı yılın Kasım ayında İsrail'e giderek o tarihte hayatta olan eşi Elsa Elrom (1910-2006), Ephraim Elrom'un İstanbul'daki görevi sırasında sekreteri olan ve akabinde İsrail'e göç eden Rosita Ben Dov, Elrom'un görevi sırasında başkonsoloslukta ticaret ataşesi olan Eliezer Gad ve kaçırma eyleminin hemen ardından İstanbul'a gelen İsrail Dışişleri Bakanlığı'nın kıdemli emekli diplomatı Moshe Sasson (1925-2006) ile de görüşmüştüm. Bu kişileri 1998-2000 yılları arasında İsrail başkonsolosu olarak İstanbul'da görev yapmış olan Eli Shaked'in gayretleri sayesinde bulmuştum. Ayrıca Türkiye'de ve İsrail'de olaya şahit olmuş birçok kişi ile de görüşmelerde bulunmuş, kaynak malzemeleri toplamış ancak bir türlü kitabı yazmaya koyulamamıştım.

Bu konuya tekrar eğilmem, 2016 yılının başında oldu. Bu uzun zaman zarfında Türkiye'deki devrimci sol hareket hakkında çok sayıda inceleme ve hatırat yayınlandı. Elsa Elrom ise 2006 yılında vefat etti. 2002 yılının Kasım ayında kendisiyle görüştüğümde, hem tek oğlunu hem de eşini kaybetmek gibi iki büyük trajediyi yaşamış birisi olmasına rağmen bende çok metin bir kadın intibaı bırakmıştı. Bu kitap, başta Elsa Elrom olmak üzere bana vakit ayırmış olan herkese, ödemekte epey geç kaldığım borcumun nihayet ödenmesidir.

Ephraim Elrom'un kaçırılıp infaz edilmesi olayı son derece önemli olmasına rağmen Türkiye'de tek başına ele alınıp incelenmiş bir mesele değildir. Bu konuda akim kalmış bir teşebbüs, 2010-2014 yılları arasında *Radikal* gazetesi genel yayın yönetmeni olarak görev yapan Eyüp Can'ın, Elrom ile ilgili bir belgesel film yapma projesi için dönemin (2009-2014) İsrail Başkonsolosu Moshe Kamhi ile görüşmesidir. Ancak proje gerçekleşmeyecektir.[1] Bu meselenin neden önemli olduğu, 12 Eylül askerî darbesine altı ay kala, 12 Mart 1971 askeri muhtırasının dokuzuncu yıldönümünde *Aydınlık* gazetesinde yayınlanan "Nurhak'tan Kızıldere'ye 12 Mart'ın Eylemcileri Anlatıyor" adlı yazı dizisinde şöyle izah edilmekte:

> Elrom'un kaçırılması 12 Mart'ın dönüm noktalarından biridir. 17 Mayıs günü yapılan eylemi Başbakan Yardımcısı Sadi Koçaş'ın ünlü radyo konuşması takip etmiş ve ardından geniş çaplı tutuklamalar başlamıştır. Elrom olayına kadar pek çok eylem gerçekleştirilmiştir. Bunlara ne yolla olursa olsun, son verilmesi görüşü yavaş yavaş yayılıyordu. Elrom olayı bardağı taşıran son damla oldu. Kamuoyunda eylemcilere karşı gösterilen hoşgörü en alt düzeye indi. Fırsattan yararlanan 12 Martçılar, Balyoz Harekâtını başlattılar ve inisiyatifi tam olarak ele geçirdiler. Elrom olayı 12 Mart döneminin yoğunlaştırılmış bir ifadesi olarak kabul edilebilir.[2]

1 Moshe Kamhi'nin 11 Mart 2016 tarihli e-postası.
2 *Aydınlık*, 12 Mart 1980

Devrimci sol hareketi, THKP-C'yi ve Mahir Çayan'ı konu edinen bütün incelemeler, bu hadiseye elbette yer vermişlerdir. Bunlar arasında konuya en geniş yer veren, *Mahir On'ların Öyküsü* kitabının yazarı Turhan Feyizoğlu'dur. Ancak konuyu derinlemesine inceleyen tek başına bir çalışma mevcut değildir. Dahası sol hareket, bu cinayetin üzerinden neredeyse yarım asır geçmiş olmasına rağmen bu konuda konuşmaya çok fazla istekli olmamıştır. İsrail'de de bu konu çok fazla incelenmemiş, bir tek Bar-Ilan Üniversitesi öğretim üyesi Dr. Efrat E. Aviv konuyla ilgili iki makale yayınlamış, ancak yanlış bir şekilde Deniz Gezmiş'in Ephraim Elrom'u öldürdüğünü yazmıştır.[3] Bu elinizdeki çalışmanın diğerlerinden farkı, başta İsrail basını olmak üzere uluslararası basın incelenerek ve "öteki taraf"ın aktörleri ile görüşülerek hazırlanmış olmasıdır.

Türkiye'de 68 gençlik hareketi ve sonrasında gelişen devrimci sol hareket hakkında yazılanların neredeyse tamamı, ya bu harekete mensup kişiler ya da devrimci sol harekete sempati duyan gazeteci ve araştırmacılar tarafından kaleme alınmıştır. Genellikle bir güzelleme üslubuyla yazılmış bu metinler, sözlü tarih yöntemi veya mülakatlarla yapılmış anlatımlardan ve/veya anılardan oluşmakta. Bu tarih yazımının tek istisnası, Turhan Feyizoğlu'dur. Turhan Feyizoğlu soğukkanlılığını kaybetmeden, hayranlık verici bir araştırma tutkusu, her kaynağı bulma ve okuma azmi ile son derece önemli eserler ortaya koymuş ve kendisini diğer çalışmalardan ve araştırmacılardan çok daha farklı bir konuma yerleştirmiştir.

Solun yakın tarihi ile ilgili kitaplarda Ephraim Elrom cinayeti, incelenmeye değer önemli bir vaka olarak neden yer almamakta? Bu suale cevap vermek zor. Ancak kesin olan şu ki İsrail, 1960'lı, 1970'li yıllarda olduğu gibi günümüz Türkiye'sinde de, ideolojik rengi ne olursa olsun, bütün kesimlerde son derece olumsuz ve önyargılı bir şekilde algılanmakta. Böylesi bir ortamda bu infaz hakkında nesnel ve eleştirel bir bakışla yazmak, sanırım pek de kolay değil.

3 Efrat E. Aviv, "The Efraim Elrom Affair and Israel-Turkey Relations", *Middle Eastern Studies*, cilt 49, sayı 5, s.750-769, s.752.

Muhtemel sebeplerden biri şayet bu ise bir diğer muhtemel sebep, mahcubiyet ile harmanlanmış unutma ve unutturma çabası olabilir. Neticede İsrail'in "düşman" olarak kabul edildiği bir "savaş" ortamı olduğunu bir an için farz ve kabul etsek bile bu "düşman devlet"i temsil eden bir kişinin elleri bağlı olarak infaz edilmesi, 12 Ağustos 1949 tarihinde kabul edilen Savaş Esirlerine Uygulanacak Muamele Hakkında III. Cenevre Konvansiyonu'na göre suçtur. Bir an için savaş şartlarının geçerli olduğunu varsaysak bile söz konusu olan, bir "savaş esiri"nin yargısız infazıdır. Bu nedenle mahcubiyet duygusunun da ağır bastığını zannediyorum.

İlginç olan, Ephraim Elrom cinayetinin üzerinden neredeyse yarım yüzyıl geçmiş olmasına rağmen Elrom'un popüler kültürde yanlış bir şekilde "Adolf Eichmann'ı kaçıran MOSSAD ajanı" olarak yer etmiş olmasıdır. Örneğin *Takvim* gazetesi yazarı komplo teorisyeni Ergün Diler, bu algıyı yansıtan örneklerden biridir.[4] Bir diğer örnek de *Aydınlık* gazetesinin Elrom olayını anlattığı yazı dizisinde kendisinden yanlış bir şekilde "Nazi savaş suçlularını, dünyanın dört bir yanında takip eden İsrail gizli istihbarat servisinin (MOSSAD) özel bir timini yönetti. Arap örgütlerine karşı da faaliyet yürüttü" diye söz edilmesidir.[5] Turhan Feyizoğlu da Ephraim Elrom'dan "İsrail Gizli Servisi'nin ikinci adamı olarak görev yaptığı sırada, (...) Adolf Eichmann'ı Arjantin'de saklanırken İsrail'e getirip 1961 yılında mahkemede yargılatıp, yargılama sonunda suçunu kabul ettirip mahkûm ettiren kişidir" şeklinde söz etmektedir.[6]

Benzer bir şekilde bu kitabın araştırma ve yazım safhasında görüştüğüm THKP-C'nin eski üyelerinin zihinlerinde de Elrom'un, halen "Adolf Eichmann'ın Arjantin'den kaçırılmasında rol oynamış MOSSAD ajanı" olarak yer aldığını fark edecektim.

---

4 Örneğin Ergün Diler, "Bulyoz", *Takvim*, 19 Nisan 2012.

5 "Nurhak'tan Kızıldere'ye 12 Mart'ın Eylemcileri Anlatıyor", *Aydınlık*, 12 Mart 1980.

6 Turhan Feyizoğlu, *Mahir On'ların Öyküsü*, Ozan Yayıncılık, İstanbul, Haziran 2002, 6. Baskı, s. 118.

Olayların cereyan ettiği yıllarda silahlı eylemlere karışmış devrimci solcu gençler için basının ve/veya resmî makamların kullandıkları sıfatlar "anarşist", "terörist",[7] "silahlı terör örgütü mensubu" veya milliyetçi muhafazakâr basının tercih ettiği "komünist" sıfatlarıydı. Bu sıfatlar, günümüzde büyük ölçüde geçerliliklerini kaybetmiş durumdalar. Bu eylemciler için günümüzde kullanılabilecek sıfatlar "şehir gerillası" veya "devrimci sol militan" olabilir. Bu kitapta kimi zaman biri, kimi zaman diğeri kullanılmıştır.

Eyleme karışmış olup bugün hayatta olan dört kişi mevcut: Kâmil Dede, Oktay Etiman, Necmi Demir, İlkay Alptekin Demir. Necmi Demir'e Turhan Feyizoğlu sayesinde telefon ile ulaştım. Konuşmayı reddetti. Eşi İlkay Alptekin Demir'e sosyal medya üzerinden ulaştım fakat sorularım cevapsız kaldı. Hâlbuki Necmi ve İlkay Alptekin Demir çifti, daha önceki yıllarda münferiden veya birlikte birçok kere tanıklıklarda bulunmuşlardı.[8] Oktay Etiman, kendisine yönelttiğim suallerime "sorduğunuz soruların yanıtlarını hazırlamakta olduğum kitap yayınlanınca bulabilirsiniz" cevabını verdi.

Bu kitabın araştırma ve yazım safhasında en büyük desteği Turhan Feyizoğlu vermiştir. Kendisi, arşivindeki belgeleri cömertçe benimle paylaşmış ve suallerime usanmadan cevap vermiştir. *Hürriyet* gazetesi genel yayın yönetmeni Sedat Ergin, gazetede yer alan fotoğrafları kullanmama izin verdi. Yusuf Küpeli, Reuven Ben Eliezer, Aydın Engin, Nilly Ovnat suallerime cevap verdiler. 2002 yılının Kasım ayında İsrail'deki görüşmelerimi mümkün kılan İsrail'in eski İstanbul Başkonsolosu Eli Shaked, görüşmelerde bulunduğum Nilly Ovnat, Eliezer Gad, Rosita Ben Dov ve Reuven Ben

7 Dahası THKP-C terörizmle ilgili uluslararası bir yayında da yer almıştır. Sean K. Anderson-Stephen Sloan, "Turkish People Liberation's Front (TPLF)", *Historical Dictionary of Terrorism*, Third Edition, The Scarecrow Press, Inc. Lanham, Maryland, 2009, s. 678-679.

8 Örneğin Bedri Baykam, *68'li Yıllar Eylemciler*, İmge Kitabevi, Ankara, 1998; Rafet Ballı, *Sosyalist Sol Konuşuyor*, Cem Yayınevi, İstanbul, 1989; Elif Savaş'ın, *Darbe/Conspiracy* belgesel filmi, 2000; Oral Çalışlar, *Denizler İdama Giderken*, Gendaş Kültür, İstanbul, 2002.

Eliezer ile aynı tarihte suallerime cevap veren Cüneyt Akalın başta olmak üzere bu kitaba aktarımları ve cevaplarıyla katkıda bulunan herkese çok teşekkür ederim. Kitabın alt başlığında yer alan "Çok cesur bir adamdı. Sonuna kadar direndi" cümlesi Mahir Çayan'a aittir. Kaynağı da Turhan Feyizoğlu'nun *Mahir* biyografisidir.[9]

BİRİNCİ BÖLÜM

EPHRAİM ELROM'UN KAÇIRILMASINDAN ÖNCEKİ ORTAM

İsrail Başkonsolosu Ephraim Elrom'un kaçırılması ve akabinde öldürülmesi, fevri bir hareket veya eylem değildi. Dayandığı bir arka planı ve kendi mantığı içinde tutarlı gözüken bir takım "mantıklı" sebepleri vardı. Bunu anlayabilmek için 1960'lı yılların ikinci yarısındaki siyasi ortama bakmak gerekir. Bu dönem, bütün dünyada öğrenci hareketlerinin ve döneme damgasını vuran Marksist devrimci liderlerin ortaya çıktıkları bir dönemdir. Fransız gazeteci Régis Debray (1940-), "Kızıl Rudi" lakabıyla tanınan dönemin Alman öğrenci lideri Rudi Dutschke (1940-1979), günümüzde Avrupa Parlamentosu üyesi olan Daniel Cohn-Bendit (1945-) ve özellikle Ernesto Che Guevara (1927-1967) bugün bile unutulmaz bir şekilde akıllarda yer etmiş isimlerdir. Doğal olarak Türkiye'deki solcu gençlik hareketinin de bu durumdan etkileneceği ve kendi unutulmaz liderlerini çıkaracağı kesindi. 1968 hareketinin ve 1970'li yılların üzerinden neredeyse yarım yüzyıl geçmiş olsa bile dönemin karizmatik gençlik lideri Deniz Gezmiş'ten türetilmiş ve bütün bir solcu nesli kapsayan "Denizler" deyimi, popüler kültürümüzün bir parçası haline gelmiş durumda. Benzer bir şekilde Mahir Çayan, Hüseyin İnan ve Ulaş Bardakçı'nın adlarından türetilen "Mahir,

Hüseyin, Ulaş - Kurtuluşa kadar savaş" sloganı da günümüzde toplumsal eleştirinin dile getirildiği her ortamda, demokrat ve sol cenahın neredeyse her kesimi tarafından yazılmakta veya haykırılmakta ancak bu üçlünün gerçekleştirdiği eylemler arasında yabancı bir diplomatın infaz edilmesinin de yer aldığı hatırlara gelmemekte.[1]

1) Üniversite Gençliğinin Durumu

Tarihe "68 Olayları" deyimiyle damgasını vuran 1968 yılı, üniversite gençliğinin müesses nizama karşı gerçekleştirdiği bir başkaldırmaydı. Bu başkaldırma, bütün Batı âleminde (özellikle Fransa'da) 1968 yılının Mayıs-Haziran aylarında önce üniversite reformu isteyen bir öğrenci hareketi olarak başladı, akabinde işçiler ve yoksul halkın da katılmasıyla kitlesel bir hal aldı. Sebepleri ise ülkeden ülkeye değişiklik göstermekteydi.

Türkiye'deki solcu üniversite gençliğinin bu harekete katılması uzun zaman almayacaktı. Bunun sebebi, gençliğin sadece Batı âleminde cereyan eden bu başkaldırıdan etkilenmesi değildi. Türkiye'deki üniversitelerde de Batı âleminde olduğu gibi boykotlar ve işgallerle başlayan bu hareketin, Türkiye'ye has başka sebepleri de mevcuttu. 27 Mayıs 1960 ihtilâlinden sonra 1961 Anayasası ile başlayan yeni dönemde yaşanan hürriyet havası içinde güçlü sendika liderlerinin ortaya çıkmaları ve toplumun genelinde bir sol rüzgâr esmesi, üniversite gençliğini ister istemez etkileyecekti.

a) TİP'in Kurulması ve Meclis'e Girmesi

13 Şubat 1961 tarihinde kurulan sosyalist Türkiye İşçi Partisi (TİP), 10 Ekim 1965 tarihinde düzenlenen milletvekili seçiminde Milli

1 Seyda Demirdirek, "Ephraim Elrom'un Öldürülmesi ve Hafızalardaki Yeri", *Şalom*, 28 Ekim 2015

Bakiye Sistemi[2] sayesinde on beş milletvekili ile TBMM'ye girecekti. TİP'in gençlik üzerinde etkisi büyüktü. Buna paralel olarak 1965 yılında Fikir Kulüpleri Federasyonu (FKF) kurulacaktı. Bu federasyonun kurucuların tamamı ya TİP üyesi ya da TİP sempatizanı sosyalist gençlerdi. FKF, kısa bir sürede kitlesel bir harekete dönüşecekti. 1967 yılında FKF'nin İstanbul sekreterliği kurulacak, üniversite ve yüksekokul bulunan her ilde FKF örgütlenecekti. FKF'nin kuruluş amacı, "gençliği askerî darbelerin hazırlayıcı ön gücü olmaktan çıkarmak, gençliği işçi sınıfıyla ve sosyalizmle birleştirmek" idi. FKF, 1969 yılında DEV-GENÇ adını alacaktı.[3]

b) Üniversite Gençliğinin Radikalleşmesi

TİP'in demokratik kanalları kullanarak mücadeleyi parlamentoda sürdürmesi ve seçimle iktidara gelmeyi vaz etmesi, bir an önce devrimi gerçekleştirmek isteyen gençliği tatmin etmeyecekti. TİP, 1969 genel seçimlerinde 1965 seçimlerine kıyasla 35.000 oy daha az alacak, 1965 seçimlerinde %3 olan oy oranı 1969 seçimlerinde %2,65'e düşecekti ve bu kere TBMM'ye sadece iki milletvekili gönderecekti.[4] Bu durum karşısında gençlik, TİP'in savunduğu parlamenter sol hareketten kopacaktı. Gittikçe radikalleşen solcu gençlik, artık devrimi gerçekleştirmek için çözümü silahlı mücade-

2 Milli Bakiye Sistemi sadece 1965 seçimlerinde kullanıldı. Nispi temsil ile birlikte kullanılan ve oyların TBMM'de en adil bir şekilde temsilini sağlayan bir sistemdi. Bu sistemde seçim bölgelerindeki milletvekili sayısı, nispi temsil sistemine göre bulunur. Partilerin aldığı bütün bakiye oylar toplanır. Bu toplam oy sayısı, açıkta kalan milletvekili sayısına bölünerek milli seçim kotası bulunur. Her partinin elindeki toplam bakiye oy sayısı, milli seçim kotasına bölünerek bununla orantılı bir şekilde milletvekillerine dağıtılır. TİP'in bir sonraki seçimde TBMM'de temsil edilmesini engellemek için bu sistem kaldırıldı.

3 Veysi Sarısözen, "Çeyrek Yüzyıl Önce Kurduğumuz Örgüt: FKF", *Sosyalizm ve Toplumsal Mücadeleler Ansiklopedisi*, İletişim Yayınları, İstanbul, 1998, s. 2070-2071.

4 Dr. İhsan Bal-Dr. Sedat Laçiner, "The Rise of Ideologic-Revolutionary Terrorism: The Turkish Experience, 1960-1980", *The Journal of Turkish Weekly*, 6 Eylül 2007. http://www.turkishweekly.net/2007/09/06/article/the-rise-of-ideologic-revolutionary-terorism-the-turkish-experience-1960-1980/

lede görmeye başlayacaktı.[5] Latin Amerika'daki Marksist hareketler, Küba'daki ABD destekli otoriter rejimin Fidel Castro önderliğinde Marksistler tarafından devrilmesi, Che Guevara'nın gerilla savaşı teorisi üzerine yazıları ve Küba dışındaki ülkelerdeki devrimci hareketlere katılması, üniversite gençliğini fevkalade etkileyecek ve radikalleştirecekti.[6] THKP-C'nin kurucu kadrosunda yer alan Kâmil Dede, bu atmosferi şöyle anlatmakta:

> [Che Guevara'nın] çok büyük etkisi vardı. Che'nin bir mücadele sırasında öldürülmüş olması da bizi duygusal olarak çok etkilemişti. Sembolden öte bir değeri vardı, onların çizgisinin bizim gibi ülkelerde, yani yarı sömürge dediğimiz, gelişmemiş ülkelerde bir model olduğuna inanıyorduk.[7]

THKO'nun kurucularından Mustafa Yalçıner de Che Guevara hayranlığını şöyle dile getirecekti:

> Ben bir Che Guevera hayranıydım. Che'yi bugün de çok severim, onun günlükleri beni etkilemiş olmalı, yazarken kendimin ve günlüğümün ele geçeceğini düşünmüyor, tersine kısa sürede iktidara geçeceğimize inanıyordum.[8]

c) Sol Yayın Patlaması

1960'lı yılların ikinci yarısından itibaren Türkiye'de esen sol rüzgâr ile birlikte bir sol yayın patlaması da yaşanacaktı. Karl Marx'ın *Kapital*'inin Türkçe tam metin çevirisi, ilk kez 1965 yılının Aralık ayında yayınlanacaktı. Sol, Toplum, Dost, Sosyal, Ant gibi önde gelen sol çizgideki yayınevleri de bu dönemde ortaya çıkacaklardı.[9] Devrimin TİP ile parlamentoda değil, silahlı mücadele ve gerilla savaşı

---

5 Mustafa Yalçıner, "THKO", *Sosyalizm ve Toplumsal Mücadeleler Ansiklopedisi*, İletişim Yayınları, İstanbul, 1998, s. 2178-2179.

6 Oktay Duman, *Devrimcilerin Filistin Günlüğü 1968-1975*, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 2015, s. 117.

7 Bedri Baykam, *68'li Yıllar Evlenmeler*, İmge Kitabevi, Ankara, 1998, s. 117-118.

8 Yüksel Baştunç, *Su '68 Kuyağı*, Yılmaz Yayınları, İstanbul, [t.y.], s. 89.

9 *Cumhuriyet'in 75 Yılı*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 1999, s. 548.

ile gerçekleşeceğine inanan gençliğin, bunun teorisini öğreneceği kitapların çevirileri de bu yayınevleri tarafından peş peşe yayınlanacaktı. Mao Tse-Tung'un *Gerilla Harbi* (Payel Yayınevi, 1967), İspanya iç savaşında yenilen sol kanat askerî lideri ve şair Alberto Bayo'nun *Gerilla Nedir* (Ant Yayınları, 1968), *Gerilla Savaşı ve Marksizm* (Ekim, 1969), Brezilyalı Marksist devrimci ve gerilla Carlos Marighella'nın *Şehir Gerillası (Brezilya'nın Kurtuluşu İçin)* (Ant Yayınları, 1970) kitapları, bu dönemin en çok revaçta olan kitaplarıydı. Marighella'nın kitabı, sadece Türkiye'deki devrimci örgütler ve gençler arasında değil; Almanya'da RAF, İspanya'da ETA, İrlanda'da İRA, Yunanistan'da 17N gibi şehir gerillası örgütleri tarafından da büyük bir hayranlıkla okunmaktaydı.[10]

Murat Belge, Carlos Marighella'nın kitabının popülerliğini şöyle izah etmekte:

> Carlos Marighella *Şehir Gerillası* diye bir kitap yazmıştı. Bu kitabın çevirisini *Ant* dergisi yayımladı. Bütün bu gerilla hikâyesi bize bir mizanpaj meselesinin sonucu olarak geldi, diye düşünürüm ben. Abartıyorum ve karikatürize ediyorum ama bir bakıma böyledir bu... İnci Özgüden–Doğan Özgüden'in karısı– *Ant* dergisinin teknik sekreteri. Gazetecilik okulu mezunu. En çarpıcı lafı spot yapacak. En çarpıcı laf en keskin laf tabii ki... Gerillacı spotlar okuya okuya millet gerillacı oldu Türkiye'de. Yani mizanpaj meselesinin sonucu olarak ortaya çıktı bu gerillacılık. Nasıl bomba yapılır, polisin eline düşünce nasıl ötmezsin gibi bolca çeviri kitap da var hazırda el altında.[11]

Gazeteci Oral Çalışlar, 1969 yılının Kasım ayında Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi öğrencisi iken Öğrenci Derneği Başkanı Murat Koğacıoğlu ve bir grup öğrenci arkadaşı ile birlikte dönemin İçişleri Bakanı Faruk Sükan'ı makamında ziyaret ettiğini aktardığı anılarında bu kitapların ne kadar revaçta olduğuna şöyle değinecekti:

---

10 "Carlos Marighella", en.wikipedia.org/wiki/Carlos_Marighella

11 Tûba Çandar, *Murat Belge Bir Hayat...*, Doğan Kitap, İstanbul, 2007, s. 128.

Odaya girdiğimizde hepimizin dikkatini, masanın üzerinde duran bir kitap çekmişti. Bu kitap, o yıllarda moda olan Alberto Bayo'nun *Gerilla Nedir* kitabıydı. Doğan Özgüden ve İnci Özgüden'in sahibi olduğu Ant yayınlarınca basılmıştı. Kitap bir gerillanın bilmesi gereken, bomba yapımı, molotof kokteyli kullanımı gibi teknik bilgileri içeriyordu. Kapağında da bir kurşun deliği vardı. Sükan'la konuşmamızın bir yerinde, "Arkadaşlar ben de solculuğun ne olduğunu sizin kadar biliyorum ve kitaplar okuyorum. Doktorum diye beni bu işlerden anlamaz sanmayın. Bakın, şimdi de bu kitabı okuyorum" diyerek, Alberto Bayo'nun kitabını bize gösterdi. Biz de gülerek yüzüne baktık.

O yıllarda insanlar, öyle bir psikoloji içindeydiler ki, siyasi, teorik kitap okumamak, bu konularda bilgisiz kalmak alay konusu, küçümseme konusu olabiliyordu. Herkes bir şeyler okumaya, ülkenin sorunlarını öğrenmeye gayret ediyordu. Kitabın en çok satıldığı dönem, o dönemdir. İçişleri Bakanı bile bu havadan etkilenmiştir, biz gençler karşısında bilgisiz görünmemek için, muhtemelen biz gelmeden önce kitabı masasının üzerine koymuştu.[12]

Türk devrimci sol hareketinin önde gelen tarihçisi Turhan Feyizoğlu, Mahir Çayan ile ilgili biyografisinde *Şehir Gerillası* kitabı için şöyle yazmakta:

Brezilya'da "şehir gerillası"nı başlatmış bulunan ve mücadelesinin kırsal bölgeler de dâhil bütün ülkeyi kaplamaya başladığı sırada pusuya düşürülerek öldürülen Carlos Marighella'nın *Şehir Gerillası* isimli kitabı, Türkiye'de Ekim 1970'te yayınlanır.

Kapağında üç kurşun deliğini andıran delikler olması nedeniyle devrimci gençler arasında "Üç Delikli" olarak da adlandırılan bu kitap, o dönem devrimci gençler arasında çok tutulan ve okunan bir kitap olduğu gibi bazı siyasi hareketlerin izlediği stratejiyi tam tersine çevirmede de etkili olmuştur. Bu siyasi hareketlerden birisi de THKP-C'dir.

İlk etapta nasıl etkilediğini Münir Ramazan Aktolga şöyle anlatmıştır:

"Başlangıçta daha Denizlerin banka soygunu olmadan önce Marighella'nın *Şehir Gerillası* kitabı yeni çıkmıştı. Hiç unutmuyorum. Kavaklıdere'de bir evimiz vardı. Bir gün ben kitabı götürdüm. O gün evde olan Mahir'e,

12 Orul Çalışlar, *Başkaldırmanın Yedi Rengi*, Aralık Yayınları, İstanbul, 1998, s. 9.

"–Bak böyle bir kitap çıkmış" diyerek verdim. Baktı, okudu.

"-Serseri" dedi, attı. Öyleydi yani. O zaman Mahir de karşıydı. Ama daha sonradan bütün her şey değişti."[13]

Dönemin öğrenci liderlerinden olup daha sonra CHP'den Gaziantep milletvekili seçilecek olan Celal Doğan, 68 gençliğinin halet-i ruhiyesini gene Marighella'ya atıfta bulunarak "[gençliğin] Carlos Marighella'nın kapağı kurşunlarla delinmiş *Şehir Gerillası* kitabına sarılıp 'işte bu da bir kurtuluş yolu' diye düşünmesi çok kolaydı" şeklinde ifade edecekti.[14] Kâmil Dede de bu görüşleri teyit etmekte:

Revizyonizm, örgütsüzlük, kitle mücadelelerindeki gerileme ve dünyadaki gelişmeler, maceracılık için elverişli bir zemin yaratmıştı. Bu arada Ant Yayınları birbiri ardına Douglas Bravo, Marighella, Alberto Bayo gibi kişilerin kitaplarını bastı. Bu ilginçtir, çünkü bu kitapları en haklı kitle mücadelelerine bile karşı çıkan TİP yönetimine yakın bir çevre basıyordu. Bu yayınlar maceracılığı ideolojik olarak şekillendirdi. Bu ideolojik gıdayı alan ve arayış içinde bulunan insanlar THKP-C etrafında toplandılar.[15]

DEV-GENÇ'li Mustafa Kaçaroğlu de devrimci olmasında etkili olan unsurların sol eğitimli kitaplar olduğunu belirtecekti:

Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde okuyor olmam devrimci olmam konusunda önemli bir etkendi, tabii ki önce THKP-C'li değil, DEV-GENÇ'li oldum. Okulda derslerin siyasal içeriği, fakültedeki siyasal etkinliklerin yoğunluğu ve karakter olarak haksızlıklara karşı bir duruşumun olması etkili olmuştur. Tabii bu arada bazı derslerin konularından dolayı hocaların önerdiği sol tandanslı yardımcı kitapları okumamızın da önemli payı vardır. Örneğin Che Guevera, Mao Zedung kitaplarını da okuma fırsatı buluyorduk.[16]

13 Turhan Feyizoğlu, *Mahir On'ların Öyküsü*, Ozan Yayıncılık, İstanbul, Haziran 2002, 6. Baskı, s. 271.

14 Alev Er, *Bir Uzun Yürüyüştü 68*, AFA Yayınları, İstanbul, 1988, s. 139.

15 *Yaşayanlar Tartışıyor, THKP-C Neydi, Nasıl Doğdu*, Aydınlık Yayınları, İstanbul, Nisan 1980, s. 10.

16 Hazal Özvarış, "Mustafa Kaçaroğlu Anlatıyor: Sol İçi Şiddette Biz Dâhil, Kimse Günahsız Değil!", 4 Mayıs 2015, http://t24.com.tr/haber/mustafa-kacaroglu-anlatiyor-sol-ici-siddette-biz-dahil-kimse-gunuhsiz-degil,295499

d) Latin Amerika'daki Devrim Hareketinin Etkisi

THKO kurucuları arasında yer alıp silahlı eğitim için Suriye ve Ürdün'deki Filistin kamplarına giden onlarca gençten biri olan Atilla Keskin (1945 -), Latin Amerika'daki devrim hareketinin Türk gençliğini nasıl etkilediğini şöyle anlatmakta:

> Sovyetler, Çekoslovakya'yı işgal etti. Biz esas olarak Türkiye'de, Amerikan emperyalizmine karşı mücadeleyi sürdürürken, sosyalizmin korunması için yapıldığını düşündüğümüz bir işgali savunuyorduk. Aybar, "Böyle şey olmaz, yanlıştır" deyince bir grup arkadaş TİP'ten koptuk. Latin Amerika'da, Che'nin önderliğinde gerçekleşen Küba Devrimi'nin bir benzeri Türkiye'de neden olmasın, diye düşünüyorduk. Türkiye'de işgaller, işçi hareketleri gibi çok hızlı gelişmeler oluyordu. Üniversiteler kaynıyordu. Türkiye'nin o güne kadar hiç yaşamadığı bir ortam vardı. Böylesi bir ortamda gerilla mücadelesi verilebileceğine inanıyorduk.[17]

Turhan Feyizoğlu ise gerillacılığın devrimci gençleri nasıl etkilediğini şöyle tasvir etmekte:

> Özellikle 27 Mayıs 1960'tan sonra Latin Amerika, Çin, Sovyet, Avrupa, Afrika, Uzak Doğu, Ortadoğu solculuğunun bütün nüansları değişik gruplarca Türkiye'de temsil edilir.
> ODTÜ SFK'nın dünyada gelişen olayları yansıtan haftalık bir panosu vardır. Panoda, haberlerin yanında bir de dünyadaki devrimci eylemleri gösteren bir harita asılır. SBF SFK, bu konuda, "Haftanın Yorumu" adı altında haftalık bir bülten çıkartır.
> Sol düşünce, kitleleri sadece teorik ve mücadele biçimi olarak değil yaşam biçimi olarak da etkiler.
> Türkiye'de bazı kesimler, bazı önderlerle kendilerini özdeşleştirir. Parka ve kadife pantolon giyilir. Saç, sakal ve bıyık ona göre kesilir. Başa gerilla kepi ve kasket geçirilir. Che Guevara'nın aylarca yıkanmadığı söylendiği için aylarca yıkanılmaz. Ekonomik durum iyi olsa da "Birinci" sigarası içilir. Ayakkabı olarak bot giyilir ve aylarca ayaktan çıkarılmaz.
> Hatta bazı gençler, "Dağda gerillalar kıçlarını yıkamıyorlar. Taşla temizliyorlar", diye dağa götürmek için küçük taş depolayarak hazırlık yapar. ( ) Özellikle Che Guevara'nın sol'dan etkilenmediği

17 Oktay Duman, *Devrimcilerin Filistin Günlüğü 1968-1975*, s. 160.

> kimse yoktur. Erzurum Kandilli'de 1966-1969 yılları arasında batarya komutanı olarak görev yapan Teğmen Alpaslan Batu, Che'nin, altında "Ölüm nereden ve nasıl gelirse gelsin..." sözü olan posterini, karargâh garajında eratın çay ocağına asar. İzlenen film, okunan kitap, söylenen şiir, hep bu konular hakkındadır. Latin Amerika'daki direnişleri anlatan "*Beş Kişilik Ordu*" isimli filmler seyredilir. (...) Ertesi gün olmasa bile, birkaç hafta içinde, birkaç ay içinde, belki birkaç sene içinde devrimin gerçekleşeceğine inanılmaktadır.[18]

68'li yıllarda Filistin kamplarına gitmiş olan İbrahim Seven ise dönemin gençliğini etkilemiş olan şehir gerillacılığı hareketini şöyle anlatmakta: "Şehir gerillacılığı, kır gerillacılığı fikirleri, ciddi bir ön çalışma, derinlikli iç tartışmalar üzerinden geliştirilmiş, Türkiye tarihine sosyolojisine uygun olup olmadığı üzerinden analiz edilmiş teoriler değildi; duygusal akılla alınmış kararlardı."[19]

c) Enternasyonalizm Modası

Gençliği etkileyen bir diğer neden, enternasyonalizmdir. Yani Türkiye dışındaki ülkelerde cereyan eden Marksist devrimci hareketler ile dayanışma içinde olma fikri... Aynı devrim heyecanını yaşama ve Türkiye'de devrimi gerçekleştirme heyecanı... THKO üyesi Ömer Özsökmenler, bu durumu şöyle tespit etmekte:

> 1960'ların başkaldırı ve aydınlanma süreci '60'ların sonuna gelindiğinde daha değişik biçimler alarak zenginleşiyor. Türkiye insanının şimdiye kadar görmediği ve alışkın da olmadığı bir zenginleşmedir bu. Bu zenginleşmenin en önemli unsuru anti-emperyalizm ve anti-Amerikanizm iken diğer unsuru enternasyonalizmdir.
> Enternasyonalizm, Türkiye'de, Che Guevara'nın Latin-Amerika ve Küba'daki tutumunun okunup öğrenilmesinden ve bu tutumun devrimci gençlik içinde coşku ile karşılanmasından sonra gelişmeye ve elle tutulur bir hale gelmeye başladı. O yıllarda teorik olarak enternasyonalizmin gerekliliğini ve sosyalizmle olan bağını vurgulayanlar yok değil. Ne var ki enternasyonal dayanışmanın fiili olarak

18 Turhan Feyizoğlu, *Mahir On'ların Öyküsü*, s. 200; Turhan Feyizoğlu, *Denizler ve Filistin*, Alfa Yayınları, İstanbul, 2011, s. 3-4.

19 Oktay Duman, *Devrimcilerin Filistin Günlüğü 1968-1975*, s. 123.

eylemler biçiminde uygulanışına ilişkin örnekler pek yoktur. Yine aynı şekilde Vietnam devriminin desteklenmesi için yapılan etkinlikler kendilerinden söz ettirse bile, üniversitelerde yapılan eylemlerle sınırlı kalıyor. Örneğin Mai Lai Katliamı'nın protestosu ve teşhiri için yapılan fotoğraf sergileri, forumlar, paneller ve üniversite bahçelerinde gerçekleştirilen yürüyüşler çok geniş gençlik kesimini kucaklıyor ve içlerinde yeni bir heyecanın doğmasına yol açıyor. Tarihinde ilk kez Türkiye gençliği başka ülkelerdeki devrim ve demokrasi mücadelelerinin desteklenmesini yazılı desteğin ötesinde biçimlerle ifade etmeye başlıyor: "Ho ho Ho şi Min. Bir... ki... üç... Daha fazla Vietnam. Ernesto'ya bin selam" sloganı yavaş yavaş üniversite amfilerinde düzenlenen forumların ve diğer kitle gösterilerinin en temel sloganlarından biri haline geliyor. Devrimci gençlik, dünya devrimlerinin içten bir takipçisi olma isteğinin ateşli heyecanını duyuyor. Dahası dünyanın her yanında devrim ateşini yakmanın ve onun bir unsuru olmanın arzusunu duyuyor. Che böyle demiş ve böyle yapmıştı. Aydınlanma ve kişiliğini bulma sürecindeki kabına sığmazlığıyla Türkiye devrimcisi aynı şeyi neden yapmasın.[20]

f) Şehir Gerillalarının Taktiği: Yabancı Diplomatları Kaçırma

Yabancı diplomatları kaçırma ve karşılığında fidye veya siyasi mahkûmların serbest bırakılmalarını talep etme, Latin Amerika'da faal olan Marksist gerillaların uyguladıkları bir taktik idi. Bu dalga, 1968 yılında Guatemala'daki Birleşik Amerika Büyükelçisi John Gordon Mein'in FAR gerillaları tarafından kaçırılması ve öldürülmesiyle başlayacaktı. Bu taktik bir yıl sonra, 1969 yılında, Brezilya'daki Birleşik Amerika Büyükelçisi Charles Burke Elbrick kaçırılıp hayatının bağışlanmasına karşılık hapiste bulunan on beş radikal aktivistin serbest bırakılmalarıyla yaygınlık kazanacaktı.[21] 1970 yılında Federal Almanya Büyükelçisi Karl von Spreti'nin Guatemala'da, aynı yıl A.I.D. danışmanı Dan. A. Mitrione'nin Uruguay'da kaçırılmaları ve fidye

---

20 Ömer Özsökmenler, "1960'ların Enternasyonalizmi ya da Türkiyeli Devrimcilerin Filistin Çıkarttıması", *Sosyalizm ve Toplumsal Mücadeleler Ansiklopedisi*, Cilt 7, İletişim Yayınları, İstanbul, 1988, s. 2138-2139.

21 Ira Steckel, "Terrorist Kidnapping of Diplomatic Personnel", *Cornell International Law Journal*, Cilt 5, Sayı 2, İlkbahar 1972, s. 189-217.

verilmediği için öldürülmeleri bu taktiğin iki diğer örneğiydi.[22] Daha sonra Almanya'da Kızıl Ordu Fraksiyonu, İtalya'da Kızıl Tugay gibi Marksist örgütler de benzeri eylemlerde bulunacaklardı. Türk basını bu haberlere yer verirken sadece kısa bir süre sonra benzeri olayların Türkiye'de de yaşanacağını henüz tahmin etmemekteydi.[23]

2) Amerika ve İsrail Aleyhtarlığı

a) Amerika Aleyhtarlığı ve Sebepleri

1960'lı yıllardaki üniversite gençliğinin önemli özelliklerinden biri, Amerikan aleyhtarlığıydı. Aslında bu aleyhtarlık, 1960'lı yıllarda aniden ortaya çıkmış ve bir mazisi olmayan bir fenomen değildi. Daha önceki yıllarda da mevcuttu.[24] Solcu üniversite gençliğinde hâkim olan Amerikan aleyhtarlığının birçok sebebi vardı.

Sebeplerden ilki, Vietnam Savaşı idi. Bu, aslında Latin Amerika'daki öğrenci hareketlerinin esas nedeni idi. Bu sebep, Türk gençliği açısından "yerli" bir sebep olmayıp "enternasyonal" bir sebepti.

Sebeplerden ikincisi, tarihe "Johnson mektubu" deyimiyle mâl olan, ABD Başkanı Lyndon B. Johnson'un Başbakan İsmet İnönü'ye gönderdiği 5 Haziran 1964 tarihli mektuptu. Kaba bir üslupla yazılmış olan mektubun gayesi, Türkiye'nin Kıbrıs'a askerî müdahalesini önlemekti.[25] Dönemin CHP Gençlik Kolları Genel Başkanı Süley-

22 Carol Edler Baumann, *The Diplomatic Kidnappings: A Revolutionary Tactic of Urban Terrorism*, Martinus Nijhof, The Hague, 1973, s. 103-107.

23 "Elçiler Diken Üstünde", *Hayat*, Sayı 18, 30 Nisan 1970, s. 18-19.

24 Bkz. Tuba Ünlü Bilgiç, "The Roots of Anti-Americanism in Turkey 1945-1960", *Bilig*, Sayı 72, Kış 2015, s. 251-280. Ayrıca bkz. Nur Bilge Criss, "A Short History of Anti-Americanism and Terrorism: The Turkish Case", *The Journal of American History, History and September 11: A Special Issue*, Cilt 89, Sayı 2, Eylül 2002, s. 472-484. Ayrıca bkz. Aylin Güney, "Anti-Americanism in Turkey: Past and Present", *Middle Eastern Studies*, Sayı 44/3, Mayıs 2008, s. 471-478.

25 Kıbrıs'ta Türk ve Rum kesimler arasındaki çatışmaların artması üzerine Türk hükümeti Kıbrıs'a çıkartma yapmaya karar verdi ve hazırlıklara başladı. Yunanistan ve Kıbrıs Cumhuriyeti'nde askerî hazırlıkların artması üzerine Başkan Johnson,

man Genç'e göre bu mektup, Türkiye'deki üniversiteli genç kuşak nezdindeki Amerika'ya karşı mevcut olan tepkiyi "tam bir düşman noktaya" ulaştırmıştı.[26]

Üçüncü sebep, Türkiye-ABD askerî işbirliği antlaşması çerçevesinde Türkiye'deki Amerikan askerî üslerinin mevcudiyetiydi.[27] Devrimci sol militanlar da eyleme geçecekleri zaman, Türkiye'deki Amerikan tesislerini hedef alacaklardı.

Dördüncü sebep, Türkiye'ye gelen Barış Gönüllüleri ve bunun toplumun elit kesiminde yarattığı tepkiydi.[28] O yıllarda İstanbul Üniversitesi'nin genç bir öğretim üyesi olan Erol Manisalı, Barış Gönüllüleri'ni "Amerikan emperyalizminin gönüllüleri" şeklinde tanımlayacaktı.[29] Böylesi bir atmosferde gazeteci Doğan Özgüden'in kurduğu sosyalist Ant Yayınları, Ankara Üniversitesi Siyasal

---

bu mektubu kaleme aldı. Bu konuda bkz. Haluk Şahin, *Johnson Mektubu*, Gendaş Yayınları, İstanbul, 2002; Mehmet Arif Demirer, *Nihat Erim'in Gözlük ve Kaleminden "Demokrat Parti" ve Bir Soru: Johnson Mektubu "Sipariş" miydi?*, Kemalist Demokrat Türkiye Yayınları, Ankara, 2006; Jacob M. Landau, *Johnson 1964 Letter to Inönü and Greek Lobbying of the White House*, Hebrew University of Jerusalem, Leonard Davis Institute for International Relations, Kudüs, 1979.

26 Süleyman Genç, *12 Mart'a Nasıl Geldik*, İleri Yayınları, Ankara, 1971, s. 61.

27 Cengiz Çandar, "A Turk in the Palestinian Resistance", *Journal of Palestine Studies*, Cilt 31, Sayı 117, 2000, s. 68-82.

28 Erol Manisalı, *Manastırda Bir Amerikalı, John Meultke*, Derin Yayınları, İstanbul, 2005, s. 39. Barış Gönüllüleri (Peace Corps), Başkan John F. Kennedy'nin 1 Mart 1961 tarihinde imzaladığı karar ile yürürlüğe konan bir programdır. Bu program, Afrika ve Asya'da sömürgecilikten sonra kurulan yeni devletlerdeki "çirkin Amerikalı" ve "Yankee emperyalizmi" stereotiplerine karşı bir savunma olarak kuruldu. Türkiye'de ise 2 Nisan 1965 tarihinde kabul edilen 568 sayılı kanun ile yürürlüğe girdi. Türkiye'ye gelen Barış Gönüllüleri, genellikle (%67'si) İngilizce öğretmenliği yapmışlardır. Türkiye'de 1460 Barış Gönüllüsü görev almış ve bu faaliyetler 1971 yılına kadar devam etmiştir. Kanun metni için bkz. "Barış Gönüllüleri Adlı Amerikan Teşekkülünden Faydalanma Hususunda Türkiye Cumhuriyeti ile Amerika Birleşik Devletleri Hükümeti Arasında Andlaşmaya Ait Teati Olunan Mektupların Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun", https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc048/kanuntbmmc048/kanuntbmmc048008568.pdf

29 Erol Manisalı, *a.g.e.*, s. 41.

Bilgiler Fakültesi asistanı Müslüm Özbalkan'ın *Gizli Belgelerle Barış Gönüllüleri* kitabını yayınlayacaktı.[30]

Beşinci sebep, Türkiye'deki Amerikan askerî tesislerinde görevli bulunan Amerikalı er ve subayların işledikleri suçlar nedeniyle Amerika'da yargılanacakları gerekçesiyle Türk mahkemelerinde yargılanmamaları idi. Dönemin gençlik liderlerinden Harun Karadeniz (1942-1975), kitabında bu suçların bir dökümünü verecekti.[31] İstanbul'u ziyaret eden 6. Filo'nun karaya çıkan erlerinin Beyoğlu'nda barlarda eğlenmeleri ve Türk kızları ile bir gecelik ilişkileri, solcu gençlerde büyük tepki yaratacaktı.[32]

Altıncı sebep, ABD'nin baskısı altında Türkiye'de 1973 yılında haşhaş ekiminin yasaklanması idi. Her ne kadar ABD, Türk hükümetine bu ekim yasağının yarattığı zarar için 35 milyon dolar tazminat ödemeyi kabul etmiş olsa da hükümet, 100.000 ailenin geçim kaynaklarını kaybettiğini ve tazminat meblağının yetersiz olduğunu söyleyecekti.[33]

Bu sebeplerle ortaya çıkan Amerikan aleyhtarlığı, kısa bir süre sonra eylemlere dönüşecekti. 1968 yılının Temmuz ayında İstanbul'u ziyaret etmekte olan Amerikan Deniz Kuvvetleri'ne ait 6. Filo

30 Bu konuda başka kaynaklar için bkz. "Gizli Belgelerle Barış Gönüllüleri", https://tr.wikipedia.org/wiki/Gizli_Belgelerle_Barış_Gönüllüleri.
Fatih Erboz-Macit Soydan, *Barış Gönüllüleri 10 Karanlık Yıl*, Berikan Yayınları, Ankara, 2009; Gökhan Eşel, *Amerikan Barış Gönüllüleri ve Türkiye'deki Faaliyetleri*, İleri Yayınları, İstanbul, 2016; Murat Soysal, "Barış Gönülüleri ve Tükiye'deki faaliyetleri (1962-1972)", Ankara Üniversitesi, 2010, yayımlanmamış yüksek lisans tezi; Ezgi Durumar, "Amerikan Barış Gönüllüleri ve Batı Anadolu'daki Faaliyetleri (Aydın, Muğla)", Adnan Menderes Üniversitesi, yayımlanmamış yüksek lisans tezi, 2013.

31 Harun Karadeniz, *Olaylı Yıllar ve Gençlik*, MAY Yayınları, İstanbul, 1975, 3. Baskı, s. 106-107.

32 Harun Karadeniz, *a.g.e.*, s. 140-141.

33 Michael J. Kenville, *Devrimci Sol: A Study of Turkey's Revolutionary Left and Its Impact on United States Interests, 1968 1999*, Naval Postgraduate School, Monterey, CA, Haziran 2000, Yayınlanmamış Doktora Tezi, s. 43-44. calhoun.nps.edu/handle/10945/26486

gemileri, İTÜ'lü öğrenciler tarafından protesto edilecek, karaya çıkıp şehri ziyaret etmekte olan Amerikalı denizcilere mürekkep ile saldırılacak ve askerler, denize atılacaklardı. Olaylar sırasında İTÜ'lü öğrenci Vedat Demircioğlu hayatını kaybedecekti. Benzer olaylara Ankara'da da rastlanacaktı. Amerikan Haber Merkezi, Pan American Hava Yolları ve Amerikan Kütüphanesi'ne molotof kokteylleri atılacaktı.[34] FKF Genel Başkanı Yusuf Küpeli'nin liderliğindeki üniversiteli gençler, TUSLOG binasını ve Amerikan araçlarını tahrip edeceklerdi.[35]

Amerikan aleyhtarı eylemlerin en önemlisi ve en çok iz bırakanı ise Ankara'ya yeni tayin olmuş Amerikan Büyükelçisi Robert Komer'in (1922-2000) makam arabasının ters çevrilerek yakılmasıydı. Komer, eski bir CIA analisti olup Vietnam Savaşı sırasında Kuzey Vietnam ve Birleşik Amerika'nın ortak programı olan Civil Operations and Revolutionary Development Support (CORDS) (Sivil Harekâtlar ve Devrimci Geliştirme Desteği) programının direktörüydü.[36] Bu olay, Büyükelçi Komer'in görevinin ilk haftalarında, ODTÜ Rektörü Prof. Dr. Kemal Kurdaş'ın daveti üzerine yeni inşa edilmekte olan ve Amerikalı yatırımcılara ihtiyacı olan kampusü ziyareti sırasında cereyan edecekti.[37]

1969 yılının Şubat ayında da benzer olaylar tekrarlanacak, ancak bu sefer İslamcı basının kışkırtmasıyla 6. Filo'yu protesto yürüyüşüne katılan solcu gençlere saldıran sağcı militanlar iki genci

34 Süleyman Genç, *a.g.e.*, s. 146-149.

35 Cüneyt Akalın, *Düşler ve Gerçekler-Tanıklarıyla Dünya'da ve Türkiye'de 68*, Sarmal Yayınevi, İstanbul, 1995, s. 226. Türkiye'de Amerikan tesislerine ve görevli Amerikalılara karşı düzenlenen terör eylemlerinin bir kronolojisi için bkz. Michael J. Kenville, *a.g.e.*, s. 123 ve devamı.

36 Bu programın amacı, Kuzey Vietnam Halk Ordusu ve Viet Cong tarafından kontrol edilen veya etkisi altında olan kırsal alanda yaşayan Güney Vietnam halkının, Kuzey Vietnam hükûmetine destek vermelerini sağlamaktı. Kaynak: "Civil Revolutions and Revolutionary Development Support", https://en.wikipedia.org/wiki/Civil_Operations_and_Revolutionary_Development_Support

37 Süleyman Genç, *a.g.e.*, s. 185-186.

öldüreceklerdi. Olaylar sırasında polis seyirci kalacaktı. Olay, tarihe "Kanlı Pazar" adıyla mâl olacaktı.[38]

b) İsrail ve Siyonizm Aleyhtarlığı ve Sebepleri

İsrail devleti ve Siyonizm, geçmişte de, günümüzde de, gerek sağ ve gerekse sol olsun, Türkiye'deki ideolojik kesimlerin tamamı tarafından son derece olumsuz bir şekilde, tabiri caizse "korsan bir devlet" ve "lanetli bir ideoloji" olarak algılandı ve halen böyle algılanmaya devam etmekte. Sağ cenahın İsrail devletini ve Siyonizm'i olumsuz algılamasının sebepleri arasında antisemit içerikli popüler kültür ve komplo teorileri ağırlıklı iken; sol cenahtaki menfi algının esas nedeni, sağ cenahta da rastlanan İsrail devletinin meşruiyetinin ve varlığının kabullenilememesi idi. Dahası, 1967 yılının Haziran ayında İsrail ile Mısır, Suriye ve Ürdün arasında cereyan eden ve İsrail'in zaferi ve sınırlarını genişletmesi ile sonuçlanan Altı Gün Savaşı da dönemin hem sol, hem de sağ kesimde büyük bir hayal kırıklığı ve onunla birlikte öfke ve İsrail aleyhtarlığı yaratacaktı.

Bu halet-i ruhiye, Altı Gün Savaşı sırasında veya sonrasında, TİP Merkez Yürütme Kurulu üyesi gazeteci Doğan Özgüden'in kurduğu ve dönemin sol yayınlar arasında önde gelen bir yeri olan *Ant* dergisinde yayınlanan makalelerden de fark edilebilir. "Emperyalizmin maşası Siyonizm",[39] "Emperyalizm Ortadoğu'da en emin kale olarak İsrail devletini bırakmıştır",[40] "[Batı] İsrail'i bölgenin bağrına sapladı. Tam anlamıyla bir hançer gibi sapladı",[41] "Arap'ın belinin ortasına İsrail kamasını soktu",[42]

38 "Kanlı Pazar (1969)", tr.wikipedia.org/wiki/Kanlı_Pazar_(1969)

39 Faruk Pekin, "Emperyalizmin Maşası Siyonizm'i İyi Tanıyalım!", *Ant*, Sayı 9, Ocak 1971, s. 57-75.

40 Faruk Pekin, *a.g.m.*, s. 67.

41 F. Nihat, "Emperyalizmin Orta Doğu'ya Sapladığı Kanlı Hançer: İsrail", *Ant*, Sayı 163, 10 Şubat 1970, s. 12-13.

42 Dr. Hikmet Kıvılcımlı, "İsrail Savaşı", *Sosyalist*, Sayı 6, Haziran 1967 içinde *Sürtük Yahudinin Çilesi Filistin Kazanacak*, der: Hakan Eryemez, Kıvılcım Yayınları, İstanbul, 1989.

"Kuzu postundaki yavru kurt",[43] "Son saldırısı ile rüzgâr eken İsrail fırtına biçecektir"[44] gibi ibareler, bu halet-i ruhiyenin ifadeleridir. Benzer ifadelere, Doğan Avcıoğlu'nun başyazarı olduğu *Devrim* gazetesinde de rastlanacaktır.[45] Dönemin gerek İslamcı basınında gerekse ana akım gazetelerinde solcu gençlerin silahlı eğitim için yasadışı yollardan gittikleri El-Fetih kamplarını konu edinen yazı dizilerinde de El-Fetih örgütüne olumlu yaklaşılacaktı.[46] Hal böyle olunca Altı Gün Savaşı'nda üniversite gençliğinin Arap ülkelerini desteklemesi şaşırtıcı olmayacaktı. Savaşın ilk gününde İstanbul'daki gençlik örgütleri ortak bir bildiri yayınlayacak ve Arap ülkelerini desteklediklerini açıklayacaklardır.[47]

İsrail'e karşı duyulan husumet, antisemitizme meyleden basmakalıp sloganvari cümleler ile de ifade edilecekti. Bunların örneğine, İsrail'de yayınlanan *Davar* gazetesinin bir haberinde rastlanacaktı. *Davar* gazetesinin muhabiri, Elrom'un kaçırılmasından sonra yayınladığı haberde, Deniz Gezmiş ve arkadaşları ile İstanbul'da görüştüğünü, Gezmiş'in ve arkadaşlarının gözünde İsrail devletinin "Amerikan kapitalizminin Ortadoğu'daki köprüsü" olarak algılandığını, Gezmiş ve arkadaşlarının "Rockefeller Yahudi'dir. ARAMCO

---

43 Hüseyin Baş, "Kuzu Postunda Yavru Kurt", *Ant*, Sayı 31, 1 Ağustos 1967, s. 13. Hüseyin Baş (1929-2012) TİP üyesi idi ve *Akşam* gazetesinde de çalıştı. Kaynak: "Hüseyin Baş Vefat Etti", 31 Mart 2012, http://t24.com.tr/haber/huseyin-bas-vefat-etti,200657

44 Hüseyin Baş, "Son Saldırısı ile Rüzgâr Eken İsrail Fırtına Biçecektir", *Ant*, Sayı 142, 16 Eylül 1969, s. 7.

45 Örneğin "Siyonizm, Emperyalizmin Ta Kendisidir!", *Devrim*, Sayı 20, 3 Mart 1970, s. 6; "Siyonistlerin Türkiye'deki Son Oyunları", *Devrim*, Sayı 20, 3 Mart 1970.

46 "Çalınan Vatanları İçin Döğüşüyorlar", *Bugün*, 2-18 Şubat 1969; Metin Toker, "El-Fetih'in İçyüzü", *Milliyet*, 20-23 Nisan 1969; Yusuf Aslan, "Emperyalizme Karşı Döğüşmek Suç Değildir. El-Fetih'e Niye Gittim?", *Ant*, Sayı 165, 24 Şubat 1970; Cüneyt Arcayürek, "El-Fetih Türkiye'de", *Hürriyet*, 11-17 Mart 1970; Ayhan Fırıldak, "3 Türk Komandosu Anlatıyor: El-Fetih'de Çarpıştık ve Geldik", *Yeni Gazete*, 8-12 Nisan 1970; Özden Alpdağ, "Ürdün'den Dönen Özden Alpdağ Ölüm Komandolarını Anlatıyor", *Akşam*, 13-27 Nisan 1970; Yılmaz Çetiner, "El-Fetih'de Türk Gerillaları", *Milliyet*, 26 Nisan-9 Mayıs 1970.

47 Turhan Feyzioğlu, *Denizler ve Filistin*, s. 8-9.

Yahudiler tarafından kontrol edilen bir şirkettir ve Türkiye'deki sağ görüşteki öğrencilerin faaliyetlerini finanse etmektedir" şeklinde konuştuklarını yazacaktı.[48]

Dahası, yeri gelmişken şunu belirtmekte de fayda var. Gerek Mahir Çayan'ın ve gerekse THKO savunmalarının metinleri dikkatle okunursa, bu metinlerin çok belirgin azınlık karşıtı tonlar taşıdıkları da hemen fark edilebilir. Örneğin Deniz Gezmiş, 1933 yılında cereyan etmiş olan Fransız demiryolu işletmesi Wagons-Lits (Vagon-Li) Kumpanyası'nın İstanbul bürosunda görevli Fransız müdürün, Türkçe konuşan şirket memuruna şirketin resmî dilinin Fransızca olduğunu bildirerek uzaklaştırma ve para cezası vermesi ile başlayan olayları gerçekleştiren MTTB öğrencilerini "ilerici gençler" olarak övecektir.[49] THKO'nun ortak savunması da haksız ve ayrımcı bir uygulama olan Varlık Vergisi Kanunu'nu olumlayan bir tavır içindedir.[50] Aynı tavra, THKP-C Savunması'nda da rastlanmaktadır. Savunmada şöyle denilmekte:

48 Haim Goldenberg, "What the Leader of the Underground Said about Israel" (İbranice), *Davar*, 21 Mayıs 1971.

49 *THKO Savunma, Deniz Gezmiş, Yusuf Aslan, Hüseyin İnan*, 68'liler Vakfı, İstanbul, 2000, s. 13. Bu konuda incelemeler için bkz. Vedii İlmen, "Vagon-Li Yataklı Vagonlar Olayı", *Tarih ve Toplum*, Cilt 32, Sayı 189, Eylül 1999, s. 25-29; Ertan Ünal, "Wagons-Lits Olayları", *Popüler Tarih*, Sayı 30, Şubat 2003, s. 70-75; Şaduman Halıcı, "Vagon Li Olayı-Türkçe'ye Yapılan Hakarete Basının ve Gençliğin Tepkisi", *Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları Dergisi*, İstanbul Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü Yayınları, Yıl 6, Sayı 11, 2007, s. 63-77, http://ataturkilkeleri.istanbul.edu.tr/wp-content/uploads/2013/03/ydta-11-halici.pdf; Hakan Uzun, "Cumhuriyet Gençliğinin Misyonu Çerçevesinde 1933 Yılı Vagon-Li ve Razgrad Olayları", *Modern Türklük Araştırmaları Dergisi*, Cilt 6, Sayı 3, Eylül 2009, s. 57-81.

50 *THKO Savunma*, s. 91.

Azınlık tüccarlarından bazıları ise vergilerini ödemeyi reddetmişlerdir. Mesela:

Tüccarlar	**Ödemesi Gereken**	**Ödediği TL**
Arşak Çuhacıyan	400.000.-	800.-
Yorgi Beyko	200.000.-	100.-
Gad Franko[51]	375.000.-	1.000.-

gibi tüccarlar pek ufak bir parayı sembolik olarak vermişlerdir.[52]

Bunlar şunu göstermekte. THKO ve THKP-C mensubu devrimci gençler, azınlıkları yurttaş olarak değil, "yabancı tebaalı" olarak görmekteydiler. Böyle gördükleri için de bu "yabancı tebaalılar"ın bu ülkenin "asli sahipleri olan Türkleri sömürmeleri"ne ve de üstüne üstlük kendilerine tahakkuk eden Varlık Vergisi'ni ödememelerine karşı çıkmaktaydılar. Karşı çıkmaktaydılar zira THKO'ya göre vergi tahakkukunda bir haksızlık söz konusu değildi. Türkiye'yi sömürmüş olan bir mutlu azınlığın "azıcık vergi vermek" zorunda kalması da gayet doğaldı.

THKP-C davası tutanaklarındaki Necmi Demir'in ifadesinde yer alan "Ben Ortadoğu'da Amerikan emperyalizminin temsilcisi olan ve Türkiye'de ithalat ve ihracatı kontrolü altında bulunduran Siyonist İsrail başkonsolosunun kaçırılması olayına katıldım" beyanı da[53] aynı düşüncenin bir tezahürüdür ve son derece problemli bir ifadedir. Burada "Türkiye'de ithalat ve ihracatı kontrolü altında bulunduran" ifadesi ile kastedilen, Türkiye'de faaliyette bulunan T.C. vatandaşı Yahudi tüccarlar ve sanayicilerdi. Burada da bir kere daha Türk vatandaşı Yahudi tüccar ve sanayicilerin vatandaş olarak algılanmadıkları görülmektedir. Bu, aslında 1960'lı ve 1970'li yılların atmosferi içinde şaşırtıcı bir durum değildir. Bu yıllarda sol ve

51 Gad Franko, kendisine tahakkuk edilen vergiyi ödeyemediği için Aşkale'ye gönderilecekti. Hikâyesi için bkz. Rıfat N. Bali, *Unutulmuş Bir Fikir Adamı ve Hukuk Âlimi Müsadi Gad Franko*, Libra Kitap, İstanbul, 2013.

52 *THKP-C Savunması*, Gözlem Birliği Vakfı, İstanbul, 2001, s. 67.

53 Emel THKP-C Davası Tutanaklar, 25 Ağustos 1971, s. 30.

sağ basın, ağız birliği etmişçesine azınlıklar ve özellikle Yahudiler aleyhinde "ticarete hâkim oldukları" gerekçesiyle yoğun yayın yapmaktaydılar. Hatta gülünç bir şekilde kimi Kemalist ve sol görüşlü gazeteciler, neden en çok verginin Yahudi tüccar ve sanayiciler tarafından ödendiğini bile sorgulayacaklardı.[54]

Şiddetli bir şekilde İsrail aleyhtarı olan sol kesimde bu durum, kimi zaman antisemitizme de meyledecekti. Dr. Hikmet Kıvılcımlı'nın (1902-1971) Altı Gün Savaşı nedeniyle *Sosyalist* gazetesinde yayınladığı yazının şu bölümü, bu antisemit söyleme iyi bir örnektir:

> Binlerce yıllık çöl alınyazısını göksellikle sineye çekmiş Arap için her şeye katlanmaktan başka çıkar yol yoktur. Yahudi için iş öyle mi? Yahudi nice bir yıl, "Adanmış toprak"tan yakayı sıyırmış, yedi iklim dört bucağın türlü eziyeti kadar, tadını da çıkarmış, sınanmış bir "sürtük"tür. İlk beş on yıl, emperyalist "Hür Basın"ca şişirilen İsrail destanı, hayli işsiz, ezik, yoksul Yahudiye coşkun rüyalar gördürdü. Soluk soluğa koştular "Adanmış toprağa"... Balayı uzun süremedi, İsrail cennetine adımını atan Yahudi irkildi. Sosyalist peçeli emperyalist üretiminin kıyma makinesine kapılmış gibi oldu. İsrail'den başka her yerde Yahudi altta güreşir pehlivan. Türkiye'yi göz önüne getirelim. Nazar boncuğu Yahudi'nin girmediği şirket, devlet, servet, siyaset ve kivaset kapısında hiçbir iş bitirilemez. Ekonomi temelimize finans-kapitalin özenle seçtiği Yahudi gözdeler şebekesinden tek bir zengin Yahudi İsrail'e turist olmak dışında, yanlışlıkla düştü mü? Hayır.
> Avrupa'nın, Asya'nın, Afrika'nın, Pasifik'in bir Yahudi milyoneri, finans-kapital subaşını bırakıp Filistin çöllerine Veysel Karaniliğe hatır için, birkaç günlüğüne göçmedi. Nice orta halli Yahudi tanırız, merak edip İsrail'in "sosyalist" kapıcığından başını sokar sokmaz, tabanı ateşe değmişse emeğin erdemlerinden yüzgeri etmiş, bir daha "Adanmış toprak" hacılığına tövbeler eylemiştir.
> Haksız mı Yahudi? Haklı. Her ülkenin, her geri kalmışların (Egemen çevrelerde danışıklı olarak) kaynaklarını rahatça yemek dururken, kim İsrail'de başını belaya sokar? Dangıl dungul İbranice kekeleyip, çöl Arabıyla bıçaklaşmaya koşar. Hem de niçin? Dünyada sermayesini başka enayilere savunduran Yahudi, başkalarının sermayesini savunmak için kurbanlık koyun olacak ha!

54 Rıfat N. Bali, *Devlet'in Örnek Yurttaşları (1950-2003)*, Kitabevi Yayınları, İstanbul, 2009, s. 131-132.

> İşte her beş on yılda bir ekonomi krizleri düzeniyle patlayan İsrail çıbanı altında bu cerahatin toplandığı son savaşla iyice açıklandı. Yahudi de anlar gibi olacağa benziyor.[55]

Dönemin devrimci sol hareketinin İsrail'e bakışı hakkında Faik Bulut ile Ahmet Kınacılar'ın anılarında da ipuçlarına rastlamaktayız. Faik Bulut, Lübnan'daki FKÖ kamplarında iken tutuklanıp İsrail'e getirildikten sonra sorgusu sırasında; "Yahudilere karşı değilim. Nazilerin Yahudileri katletmesine her zaman karşı çıktık. Ama sizler, bu kadar zulüm gördükten sonra, nasıl olur da Filistin halkını toprağından, yerinden, yurdundan sürersiniz? İşte buna da karşıyım" diye konuşacaktı.[56] Ahmet Kınacılar ise Filistin kamplarındaki durumu şöyle tarif edecekti:

> İslami etkilerden kurtulamamış, cihat için gelmiş olanlar da vardı. Filistin'in kurtuluşu önemli değildi. Onlar için İsrail'e karşı savaşılması önemliydi. Biz, "İsrail halkı farklı, Siyonizm farklıdır. İsrail halkına düşman değiliz, Siyonizm'e düşmanız" diyorduk. Tutumları garibimize giderdi.[57]

1968'li ve 1970'li yıllarda solun İsrail'e bakışını basite indirerek özetlemek gerekirse şu söylenebilir: İsrail devleti, sırtını emperyalist Amerika'ya dayamış yayılmacı hatta ve hatta korsan bir devletti. Siyonizm, ırkçı bir ideoloji idi. Bu ideoloji neticesinde Filistin topraklarında yaşayan Filistin halkı topraklarından kovulmuş ve yerine bir Yahudi devleti olan İsrail kurulmuştu. Dolayısıyla "Ortadoğu'da Amerikan emperyalizminin maşası olan İsrail Siyonizm'ine karşı kurtuluş savaşı veren Filistin halkının mücadelesi"[58] takdir edilesi bir mücadeleydi zira bu savaş, emperyalizme karşı sürdürülen uluslararası devrimci mücadelenin bir halkasıydı. Bu da "enternasyonalizm" dediğimiz ve dönemin tüm solcu gençlerinde rastlanan bir vasıftı.

---

55 *Sürtük Yahudinin Çilesi Filistin Kazanacak*, der: Hakan Etyemez, Kıvılcım Yayınları, İstanbul, 1989, s. 8.

56 Faik Bulut, *Filistin Rüyası İsrail Zindanlarında 7 Yıl*, Berfin Yayınları, İstanbul, 1998, s. 113.

57 Oktay Duman, *a.g.e.*, s. 237.

58 Mukaddes Erdoğdu Çelik, *Bizim Çakır: Bir Devrim Hamalı*, Ceylan Yayınları, İstanbul, 2006, 2. baskı, s. 73.

3- Gençliğin "Devrim Pratiği" Yapacağı Alan: Suriye Ve Ürdün'deki Filistin Kampları

1967 yılının Haziran ayında cereyan eden Altı Gün Savaşı'nın İsrail Savunma Güçleri'nin zaferiyle sonuçlanması, İsrail devletine zaten karşı olan dünyadaki bütün Marksist gruplarda ve hareketlerde sık sık antisemit propagandaya dönüşme potansiyeli barındıran şiddetli bir İsrail ve Siyonizm karşıtı söyleme yol açacaktı. Marksist hareketin değişik hizipleri, kendi aralarında bölünmüş olmalarına rağmen İsrail'in "saldırgan", "Arap kitlelerini sömüren yayılmacı bir devlet" ve en kötüsü "Amerikan emperyalizminin Ortadoğu'daki karakolu" olduğu konusunda hemfikirdiler.[59] Uluslararası Marksist hareketin bu algıyı beslediği bir ortamda Türkiye'deki Marksist hareketin bundan etkilenmemesi imkânsızdı. Nitekim öyle de oldu.

a) Neden Filistin Kampları?

1968'li ve 1970'li yıllarda devrimin TİP ile gerçekleşemeyeceğine kanaat getiren devrimci ve Marksist gençlik, silahlı mücadele pratiğini elde etmek ve akabinde Türkiye'de devrimi gerçekleştirmek için gidecek yer aramaktaydı. Bunların başında Vietnam ve Küba geliyordu. Ancak arzu başka bir şey, gerçekler ise bambaşka bir şeydi. Gençler, Vietnam veya Küba yerine Türkiye'ye çok daha yakın olan Suriye ve Ürdün'deki Filistin kamplarına gideceklerdi. 1968 yılının Mart ayında Suriye'deki Filistin kamplarına giden Semih Dinç, bu arzuyu "bizim kuşağın Vietnam'a gitme imkânı olsaydı, koşa koşa giderlerdi. Çünkü biz daha çok Küba ve Vietnam'a gitmek istiyorduk. Onlara hayrandık" sözleriyle ifade etmekte.[60] Cengiz Çandar da benzer bir şekilde "Vietnam Savaşı'nın dünya ve Türkiye'de bizim kuşak açısından yeri özeldi" ifadesini kullanmakta.[61] Ancak

59 Milton Ellerin-Abraham S. Karlikow, *Zionism, Israel and the New Left*, The American Jewish Committee Trends Analysis Division, New York, Mayıs 1971, s. 3.

60 Oktay Duman, *a.g.e.*, s. 33 ve 100.

61 Cengiz Çandar, *Mezopotamya Ekspresi Bir Tarih Yolculuğu*, İletişim Yayınları, İstanbul, 2014, s. 359.

Suriye ve Ürdün'deki Filistin kampları coğrafi olarak Türkiye'ye daha yakın olduklarından gençler buralara gideceklerdi. Selahattin Okur, bu durumu şöyle anlatmakta:

> ABD emperyalizmine karşı Türkiye'de milli bir kurtuluş savaşı başlatmak gerekir" diye düşünüyor, "Amerikan emperyalizmi Türkiye'den silahsız külahsız defedilemez" diyorduk. Bu sebeple "Silahlı kurtuluş savaşını örgütlemek, örgütünü kurmak, onun deneyimine sahip olmak gerekir" diyor ve "Silahlı mücadele deneyimini en yakın hangi bölgelerde kazanabiliriz?" diye düşünüyorduk. Bunun üzerine gözlerimizi hemen yanı başımızdaki Ortadoğu'da silahlı mücadele veren Filistin'e çevirdik. Filistin'deki devrimci örgütlerle işbirliği içinde olursak, en azından silahlı mücadele konusunda bir tecrübeden, eğitimden geçebileceğimiz konusunda hemfikir olduk. O günlerde Vietnam Kurtuluş Savaşı, Türkiye'de ve dünyada bir numaralı gündemdi. Filistin Kurtuluş Hareketi ise ikinci sıradaydı ama pratik bakımdan bize en yakın; gidip işbirliği yapılabilecek, eğitim olanaklarından faydalanılabilecek bir hareketti. Birçok arkadaşımızın kafasından geçtiği halde Vietnam'a gitmedik. Gidemezdik, zaten Vietnam'ın da bize ihtiyacı yoktu. Çok büyük, kahraman insanlardı, büyük bir mücadele veriyorlardı ve çocuk avutacak halde değillerdi. Bazı arkadaşlarımız Suriye'de, Şam'da, Vietnam elçiliğini ziyaret ettiklerinde de benzer yanıtlar almışlardır.[62]

Ertuğrul Kürkçü ise gençliği etkileyen sebepleri şöyle açıklamakta:

> İki şeyi hatırlayalım: Vietnam'ın kurtuluş hareketi; ABD emperyalizmine karşı mücadelesi; ikincisi Filistin halkının hareketi. Asya'daki bu iki olay, Türkiye'deki devrimci hareket üzerinde son derece derin izler bıraktı. Bu, çok anlaşılabilir bir şey. Çünkü Türkiye'de baş düşmanın Amerikan emperyalizmi olduğuna sadece teorik düzeyde değil, günlük yaşam düzeyindeki pratiğiyle de tanık olan insanlar için, Vietnam'ın Amerikan emperyalizminin muazzam askeri gücüne karşı her gün daha fazla darbeler indirmesi, bu düşmanın yenilebileceği inancını öylesine pekiştirmişti ki; herkes kısa bir süre sonra Türkiye'de bir yeni Vietnam, kurtulan Vietnam örneğini kurabileceğine neredeyse inanmış gibiydi. İkincisi; Filistin kurtuluş hareketi, bu ülkenin genel kültürüyle örtüşen yönleri ve coğrafi yakınlığı bakımından, öte yandan yoksul ve vatansız bir halkın, son derece

62 Oktay Duman, *a.g.e.*, 243-244.

başarılı bir kurtuluş mücadelesini büyütebilmesinin mümkün olduğunu göstererek etkili oldu. Bu mücadelenin Türkiye'ye de taşınması ya da Türkiye'deki mücadeleyle bunun arasında bir bağ kurulması mümkün görünüyordu. Ben, bizim devrimci hareketimizin bir bakıma yönelişleri, problematikleri, tartıştığı konular, dünyayı irdeleme, onun muhalif unsurlarını görmek, ayrıştırmak bakımından Batı Avrupa'daki gençlik hareketinden önemli ölçüde etkilendiğini düşünebilirim; fakat, bu çok daha büyük ölçüde önderlikler düzeyindedir. Ama büyük yığın açısından Türkiye'de '68'in asıl ayırt edici uluslararası etkileri, bence Asya, Afrika ve Latin Amerika'dan ve çok büyük ölçüde Filistin ve Vietnam'dan gelmiştir. Ama mutlaka eklememiz gerekiyor, bu en önemli faktör değildi ama Çin de önemli faktördü. Latin Amerika'daki sonsuz sayıdaki gerilla odağının yürüttüğü mücadele, Ernesto Che Guevara'nın kişisel meziyetlerinin yanı sıra kıta çapında bir kurtuluş projesini önerdikten sonra girdiği mücadele içerisinde öldürülmesi, Latin Amerika'nın devrimci hareketinin izlerini de doğrudan doğruya Türkiye devrimci hareketinin içerisine taşıdı. [63]

b) Türkiye'ye En Yakın Eğitim Alanı: Suriye ve Ürdün

Devrimci gençlerin "gerilla eğitimi" macerası, her ne kadar popüler kültüre "devrimci gençler Filistin'e gittiler" şeklinde yerleşmişse de bu gençler hiçbir zaman Filistin'e gitmeyecek, Suriye ve Ürdün'deki Filistin kamplarına gideceklerdi.[64] Filistin kamplarına giden gençlerle sözlü tarih çalışması yapmış olan Oktay Duman'a göre Türkiye'deki devrimci harekete mensup yaklaşık üç bin kişi, Filistin kamplarına gitmişti.[65] O tarihte Filistin'de üç örgüt vardı: Nayeh Hawatmeh'nin önderliğindeki Filistin Demokratik Halk Kurtuluş Cephesi, George Habbaş önderliğindeki Filistin Halk Kurtuluş Cephesi ve Yaser Arafat önderliğindeki El-Fetih örgütü.[66]

63 Aydın Çubukçu, *Bizim '68*, Evrensel Basım Yayın, İstanbul, 2008, 10. baskı, s. 59-60.

64 Oktay Duman, *a.g.e.*, s. 34 ve 250.

65 Oktay Duman, *a.g.e.*, s. 13.

66 Gencer Özcan, *Türkiye-İsrail İlişkilerinde Dönüşüm: Güvenliğin Ötesi*, TESEV, İstanbul, 2005, s. 29, http://tesev.org.tr/wp-content/uploads/2015/11/Turkiye_Israil_Iliskilerinde_Donusum.pdf

Dönemin devrimci militanlarının çok büyük çoğunluğu, Suriye ve Ürdün'deki Filistin kamplarında gerilla eğitimi alacaklardı. TH-KO'nun kurucu kadrosu olan Yusuf Küpeli, Deniz Gezmiş, Cihan Alptekin, Sinan Cemgil, Ömer Erim Süerkan, Selahattin Okur, Filistinli Abu Süleyman ve iki Kıbrıslı öğrenci ile birlikte 1969 yılının Haziran ayının sonunda Filistin kamplarına gideceklerdi.[67] Deniz Gezmiş kampta iken FDHKC Genel Sekreteri Nayeh Hawatmeh ile karşılaşacaktı.[68] Deniz Gezmiş El-Fetih'in kamplarında iken kendisine verilmiş olan Filistin kimlik kartı, günümüzde kültürel bir ikon halini almış olup "Denizler" konusu her gündeme geldiğinde bu belgeye rastlamak mümkündür. "Filistin'e gitmek" öylesine popüler ve güncel bir hal alacaktı ki dönemin *Sabah* gazetesi yayın yönetmeni Zafer Mutlu bile bu heyecandan nasibini alacak ve Metin Münir'in anlatısıyla "[Zafer Mutlu] bir akşam Ankara'da kafayı iyice bulduktan sonra Filistin Kurtuluş Örgütü saflarına katılmak üzere Beyrut'a gitmeye karar vermiş ve otobüse atlayıp güneye doğru yolculuğa başlamıştı. Ayıldığında otobüs İskenderun'daydı."[69] Üniversite gençliği arasında Filistin'e gidenlere "kızlar daha çok hayran" oluyorlardı. Bu da gitmeyi cazip kılıp kararı çabuklaştıran bir başka nedendi.[70]

Filistin kamplarına gidenler arasında TİİKP üyeleri de yer alacaktı. İleriki yıllarda AFA Yayınları'nı kuracak olan Atıl Ant, günümüzde tanınmış birer köşe yazarı olan Şahin Alpay ve Cengiz Çandar da silahlı eğitim görmek için Filistin kamplarına gidenler arasındadırlar. Gidenler arasında bir diğer ilginç isim, günümüzde Paris'te yaşamakta olan İstanbullu Sabetay Varol'dur.[71] Varol'un ilginçliği, Türkiye'den Filistin kamplarına giden devrimci gençler arasında yer alan tek Yahudi genci olmasıdır. ODTÜ'lü gençlerin Filistin kamplarına

67 Cüneyt Akalın, *Düşler ve Gerçekler-Tanıklarıyla Dünya'da ve Türkiye'de 68*, Sarmal Yayınevi, İstanbul, 1995, s. 226. Turhan Feyizoğlu, *Mahir*, s. 132.

68 Turhan Feyizoğlu, *Bizim Deniz*, Doruk Yayınları, Ankara, 1996, s. 177-179.

69 Metin Münir, *Sabah Olayı*, Altın Kitaplar, İstanbul, 1993, s. 133.

70 Mukaddes Erdoğdu Çelik, *a.g.e.* 73.

71 Turhan Feyizoğlu, *Ibo İbrahim Kaypakkaya*, Ozan Yayıncılık, İstanbul, 2000, s. 199-201

gitmelerinde, o yıllarda ODTÜ'de eğitim gören Filistinli öğrenciler de aracı olacaklardı.[72] Dönemin genç aktivistlerinden DEV-GENÇ yönetim kurulu üyesi Aydın Çubukçu (1947), Filistin kampları için "Filistin gerek genel olarak bütün dünyada yarattığı devrimci sempati dolayısıyla, gerekse gerilla eğitimi için taşıdığı olanaklar bakımından, silahlı eylemin kaçınılmazlığını düşünmeye başlayan gençlik önderleri için bir çekim merkeziydi" değerlendirmesinde bulunacaktı.[73]

c) *Gidenlerin Dilinden Gitme Sebepleri*

- Mustafa Yalçıner

THKO kurucularından Mustafa Yalçıner, dönemin Marksist gençliğinin neden Filistin kamplarına gittiğini şöyle anlatmakta:

> Çok net, tartışmasız olan şuydu; Filistin'e gidip savaşmayı öğrenecek ve gelip Türkiye'de savaşı başlatacaktı. Peki, neden Patagonya'ya gitmedik de Filistin'e gittik? Çünkü Filistin halk olarak Türkiye'yle eskiden beri kardeşlik ilişkisine sahip olan haklı bir davanın takipçisiydi. Biz Türkiye'den gidenler savaşı öğrenirken, bu haklı davaya da katılarak Filistinlilerle birlikte İsrail Siyonizm'ine karşı mücadele edecektik.[74]
>
> Hüseyin İnan, yine tek tek insanlara Filistin'e gitmeyi önerdi. Önerdiklerinin hemen tümü bu öneriyi kabul ettiler. Hüseyin, zaten gitme durumunda olmayanlara önermemişti. Dar bir grup olarak Filistin'e silah eğitimi, savaş eğitimi öğrenmek için gidildi. Filistin'de yaklaşık beş ay kalındı, burada çeşitli silahların öğrenilmesinin yanı sıra, giden insanlar, İsrail'e yönelik çeşitli baskınlara katıldılar. Bu arada savaş eğitimi de gördüler. Sonra geri dönüldü. Geri dönülme nedeni, artık, Filistin'de öğrenilecek pek fazla bir şey kalmadığı ve bunun yanı sıra Türkiye'de eyleme geçilmesinin gerekli olduğu düşüncesiydi.[75]

---

72 Abdülkadir Yaşargün, *Umutlarımız Yarıda Kaldı*, Ozan Yayıncılık, İstanbul, 2006, s. 36; Turhan Feyizoğlu, *Mahir*, s. 59.

73 Aydın Çubukçu, *a.g.e.*, s. 113.

74 Oktay Duman, *a.g.e.*, s. 119.

75 Aydın Çubukçu, *a.g.e.*, s. 112-113.

– Nail Özkan

Gaziantepli Nail Özkan ise Filistin'e gidiş nedenini şöyle anlatmakta:

> Biz neden Filistin'e ilgi duyduk? O sıralarda kitabevlerinde çok satan Biao'nun[76] *Halk Savaşının Zaferi*; Giap'ın[77] bir kitabı vardı; Üç Delikli Kitap;[78] yine Carlos Marigella'nın *Kent Gerillası*, sonra Alberto Bayo'nun *Gerilla Nedir* kitabı; işte bunları okuyorduk. Biz, "Cumhuriyet çocukları"ydık. Bize göre Cumhuriyet, Ulusal Kurtuluş Savaşı'nda başlattığı ve elde ettiği kazanımlarını, Batı emperyalizmine entegre olacağız derken yine Batı'nın yarı sömürgesi haline getirilerek kaybetmişti. Vietnam gözümüzün önündeydi. Küba'da yakın zamanda devrim olmuştu. O halde biz de devrim yapmalıydık. Hatta o günlerde popüler bir şiir vardı dilimizde, o şiirin bir yerinde; "Bizim de dağlarımız var / Varmak için özgür yarınlara / Bizim de dağlarımız var / Ernesto Che Guevera" diyordu... Bu dizeler o günkü devrimci gençlerin ruh halini yansıtır. Ya da "Bir İki Üç Ho Ho Ho Si Minch daha fazla Vietnam"[79] o dönemin sloganlarıydı. Bizim birtakım idollerimiz ortaya çıkmaya başlamıştı. Deniz Gezmişler, Yusuf Aslanlar, Hüseyin İnanlar... '69-'70'li yıllar. O sıralarda Dev-Genç bürosuna gittiğimizde bazı arkadaşlarımızın Filistin'e gittiğini duyuyorduk. Özellikle Abdülkadir Yaşargün'ün adı çok geçiyordu. Sanki Filistin'e gençleri DEV-GENÇ gönderiyormuş gibi bir imaj vardı.[80]

– Yusuf Aslan

Deniz Gezmiş ile birlikte Filistin kamplarına giden dönemin gençlik liderlerinden ve THKO kurucularından Yusuf Aslan, gitme kararını şöyle izah edecekti:

---

76 Lin Biao (1907-1971). Çin Halk Cumhuriyeti'nin mareşali.

77 Vo Nguyên Giáp (1911-2013). Vietnam Bağımsızlık Savaşı'nda Ho Chi Minch'den sonra tanınan askerî komutan.

78 Kapağında üç kurşun deliği olduğu için bu şekilde adlandırılan bu kitap, Carlos Marigella'nın *Kent Gerillası* kitabıdır.

79 Che Guevara'nın "creur dos, tres, muchos Vietnam, es la consigne" yani "iki, üç daha fazla Vietnam yaratmak, parola bu" sözünden üretilmiş slogan. Genelde "bir, iki, üç daha fazla Vietnam, Ernesto'ya bin selam" şeklinde söylenen slogan. Kaynak: "Bir İki Üç Daha Fazla Vietnam", https://eksisozluk.com/bir-iki-uc-daha-fazla-vietnam--141128

80 Oktay Duman, *a.g.e.*, s. 111.

Bugün Ortadoğu'da Amerikan emperyalizminin ileri karakolu olan İsrail'e karşı Arap halkları anti-emperyalist bir savaş yürütmektedir. Bu savaş, Asya'da, Afrika'da, Latin Amerika'da ve bütün dünyada emperyalizmin baskısı altında ezilen halkların yürüttüğü devrimci kavganın bir parçasıdır. Emperyalizme karşı yürütülen savaş, bütün dünya halklarının ortak savaşıdır. Vietnam'da, Ortadoğu'da, Latin Amerika'da emperyalizme karşı sıkılan her kurşun, aynı zamanda Türkiye halkının kurtuluşu için sıkılmaktadır.[81]

– Faik Bulut

Filistin kamplarında bulunurken İsrail Savunma Kuvvetleri'nin bir baskınında yakalanan, İsrail'e götürülüp burada yedi yıl hapis yatan Faik Bulut, Filistin kamplarına gitmeyi "bir devrimci romantizmi" olarak niteleyecek ve şöyle devam edecekti: "O dönemde bizim ideallerimiz, enternasyonalist dayanışma denen bir şey vardı, Filistin halkı bizim kardeşimizdi, Filistin halkının yanında yer almak bizim için çok önemliydi."[82]

Faik Bulut, kendisiyle yapılan bir diğer mülakatta ise gidiş sebebini daha geniş bir şekilde izah edecekti:

Genel olarak o dönemde Filistin siyasal romantizmle karışık anlatılıyordu. Gençlikteki değişik çevrelerden duyduklarımız vardı. Deniz Gezmişler ve bir grup arkadaşımız gidip gelmişti. Biz Filistin'i halk savaşı olarak biliyorduk. Özellikle Vietnam savaşı, Çin'de devrimci halk savaşı, önemsediğimiz ve bizi etkileyen tarihsel örneklerdi. O romantik düşünce ortamında her taraf yanıyor, her taraf ayağa kalkmış şeklinde bir algıyla hareket ediyorduk. Filistin'e gidenler oralardan getirdikleri parkalarını, botlarını giyiyorlardı. İster istemez etkileniyorduk çünkü Filistin'e giden öncü gruplar, bizim gözümüzde birer kahramandı ve Türkiye geleceğinin gerilla liderleri, fedaileri olarak görülüyordu.
Onun dışında Filistin'i daha çok uçak kaçırma haberleriyle radyodan duyardık. Yine Filistinli devrimcilerin fedai eylemlerini zaman zaman gazetelerden okuyorduk. Bunlar, uçak kaçırma, 1972 Münih

81 Turhan Feyizoğlu, "El-Fetih'te Gerilla Eğitimi", *Cumhuriyet*, 3 Haziran 2003.
82 Hulki Cevizoğlu, *28 Şubat Bir Hükümet Nasıl Devrildi*, Ceviz Kabuğu Yayınları, Ankara, 2001, 2. Baskı, s. 147.

> Olimpiyatları sırasında İsrailli sporcuların rehin alınıp öldürülmeleri gibi eylemlerdi. Henüz bireyler düzeyinde organik bir ilişki kuramamıştık. Daha çok Ankara ODTÜ ve SBF üzerinden tanıştığımız Filistinli öğrenciler vardı. En somut, fiili olarak tanışmamız Kara Eylül denilen katliam üzerinden oldu. ABD ve İsrail'in kışkırttığı Ürdün ile Filistin örgütleri arasında büyük kapışma yaşandı, bir iç savaş vardı. Ürdün ve Amerika'yı protesto için herkes kendiliğinden SBF'de toplandı ve Kara Eylül'ü protesto etti. İşte, orada sanıyorum, DEV-GENÇ'ten Ertuğrul Kürkçü, Mahir Çayan, sanırım bir de Filistinli Muhammed isminde doktor konuşma yapmışlardı. O Arapça bir konuşma yaptığından anında Türkçe'ye tercüme edildi. Ancak bizim Filistin'le ilgili bir literatür çalışmamız ve özel bir okumamız yoktu, zaten materyal sıkıntısı vardı. En fazla sol gazetelerde çıkan makaleleri okurduk. Okuduklarımız, o dönemin *Kurtuluş* gazetesi, *İleri* gazetesi, *Kırmızı Aydınlık* ve *Beyaz Aydınlık* dergilerindeki çeviriler olabilir.[83]

Faik Bulut, Filistin'in devrimci gençler için taşıdığı anlamı şöyle tarif etmekte:

> Bizim için Filistin'in anlamı hem modern bir gerilla mücadelesi, hem de bir halkın topyekün, Emperyalizme, Siyonizme ve Arap gericiliğine karşı verilen uzun erimli bir Halk Savaşı idi. Anlayış olarak bize daha yakındı, daha sıcaktı.
> Üstelik gidip gelen devrimciler de vardı. Filistinli liderlerden Naif Hawatme'nin Türkçeye çevrilmiş bir kitabını Kars'ta bile bulabilirdiniz.[84]

– Abdülkadir Yaşargün

Filistin kamplarına ilk giden Gaziantepli Abdülkadir Yaşargün de anılarında, Filistin'e gitme sebebinin hem silah temin etmek hem eğitim almak olduğunu belirtecek,[85] ayrıca "enternasyonalizm uğruna, ezilen emekçi halklar uğruna" savaştıklarını yazacaktı.[86]

---

83 Oktay Duman, *a.g.e.*, s. 353.

84 Faik Bulut, *Filistin Rüyası İsrail Zindanlarında 7 Yıl*, Berfin Yayınları, İstanbul, 1998, s. 34. Nayif Hawatme'in (doğru yazılışı Nayef Hawatmeh) Türkçe'ye çevrilen kitabı *Filistin'de Halk Savaşı ve Ortadoğu*'dur. (Ant Yayınları, 1969, 1970, 1974). Hawatmeh, FDHK'nin genel sekreteri idi.

85 Abdülkadir Yaşargün, *Umutlarımız Yarıda Kaldı*, Ozan Yayıncılık, İstanbul, 2006, s. 75.

86 Abdülkadir Yaşargün, *a.g.e.*, s. 153, 202.

- Cengiz Çandar

O tarihte TİİKP üyesi olan Cengiz Çandar, anılarında Filistin'in Türk devrimci hareketi üzerinde neden bir çekim alanı yarattığını şöyle izah etmekte:

> Dönem, Türkiye'nin Marksist-sol yayınlarla ilk kez yaygın biçimde tanıştığı, dünya çapında Che Guevara efsanesinin ve Vietnam'da ABD'ye karşı hayranlık verici bir kurtuluş savaşının yaşandığı dönemdi.
> "Filistin seferleri", daha doğru bir deyimle Ürdün'e gidip, Filistin gerilla üslerinde eğitim görmek ve bir süre orada kalmak, kendisini devrimci ve solcu diye niteleyen öğrenci gençliğini sarmaya başlamıştı. 1969 yılında Gaziantepli (daha ziyade Nizipli) bir grup genç bunun başını çekmiş, Ankara ve İstanbul üniversitelerinde solcu öğrencilerle temas kurup, ilk gidişleri onlar organize etmişlerdi. 1970 yılında, özellikle yaz aylarında "Filistin'e gidişler" artmıştı. Birçok solcu-devrimci öğrenci için, Filistin gerilla mücadelesi, adeta bir "yaz tatili" halini almıştı. 1970'te gidenler arasında, o dönem gençliğinin "ölümsüz simgesi" haline gelen Deniz Gezmiş de vardı. Deniz, döndükten sonra, İstanbul'da polis tarafından arandığı için, benim öğrenci derneği başkanlığı yaptığım sırada, Ankara'da Siyasal Bilgiler Fakültesi yurdunda kalıyor, zamanının neredeyse tümünü üzerinde Filistin gerilla kıyafetleriyle okulun kantininde geçiriyordu. Polisin haberdar olduğu bir saklanma halindeydi. O dönemde yürürlükte olan üniversite özerkliği, güvenlik kuvvetlerinin üniversite binalarına girmesini engellediği için polis, Deniz Gezmiş'i, nerede kaldığını bilmekle birlikte, tutuklayamıyordu. Deniz'in SBF'de gizlendiğine dair ciddi bir gizlilik söz konusu değildi. Öyle ki, o dönem devrimci gençlikte her birimiz için bir "idol" olan Vietnam Cumhurbaşkanı Ho Chi Minh'in ölümü üzerine, okulun büyük anfisinde düzenlediğim anma töreninde yaptığım açış konuşmasının ardından, kürsüye üzerinde gerilla giysileriyle değiştirmesi için yaptığım uyarıya kulak asmadan çıkmış ve fotoğrafları ertesi günün gazetelerinde boy boy yayımlanmış ve böylece Deniz Gezmiş'in nerede, nasıl saklandığı, kamuoyu tarafından da bilinir olmuştu. Filistin hareketi, 1970'lerin başında, Türkiye'nin ateşli ve heyecanlı gençlerini silahlı mücadeleye özendirmekte özel bir pay sahibiydi.[87]

87 Cengiz Çandar, *Mezopotamya Ekspresi Bir Tarih Yolculuğu*, İletişim Yayınları, İstanbul, 2004, s. 191-193.

– Şahin Alpay

Şahin Alpay, 1971 yılının Haziran ayında sınırı kaçak geçerek Filistin kamplarına gider, burada gerilla eğitimi görür. Alpay, gidiş sebebini şöyle izah etmekte:

> Kamplara gitmeyi kabul etmemin bir nedeni de elbette ki Filistinlilere duyduğum derin sempatiydi. Yurdundan kovulmuş, işgal altındaki bir halkın boyunduruğa isyanıydı bu. Mülteci kamplarında yaşadıklarını gördükten sonra tabii onlara olan sempatim daha da derinleşecekti.[88]

– THKO Üyesi Ömer Özsökmenler

> Bu sıralar Filistin halkının '67 Arap-İsrail Savaşı'nda Arapların yenilgisinin onur kırıcı izlerini silmeye başladığı yıllardır. Arap-İsrail Savaşı'nın yenilgisinin ardından Şeria'nın doğu yakasına sürülen Filistinliler örgütlenmeye ve silahlanmaya başlamış, kendi mücadelelerini kendileri vermeye başlamışlardır. El Fetih, Filistin Halk Kurtuluş Cephesi, Filistin Demokratik Halk Cephesi... nihayet tümünü bir çatı altında toplayan Filistin Kurtuluş Örgütü... Bu örgütlerin sürdürdüğü mücadele ve tüm dünyaya ilettikleri mesajlar çeviri yazı ve kitaplarla, Türkiye'de çeşitli okullarda okuyan Filistinli öğrenciler aracılığıyla ya da daha başka yollarla Türkiyeli devrimcilere ulaşıyor. Dofar'da bir direniş odağı açılıyor. Çeşitli Arap ülkelerinde yerden biter gibi devrimci örgütler kuruluyor. Devrim ve sosyalizm sloganlarını kullanan askerî darbeler peşpeşe birbirini izliyor.
> Devrimci mesajlara karşı çok duyarlılaşmış, mücadele ve başkaldırı heyecanını yaşayan '68 kuşağı ya da '68'lilerin Türkiyeli devrimcileri bu gelişmelerden etkilenmeden edemiyor. Çeşitli biçimlerde Filistin ya da Dofar halklarının silahlı direniş ve mücadelelerine destek veren çeşitli eylem ve etkinlikler başlıyor. Filistin ve Orta-Doğu sorunu her tarafta ve sıkça tartışılıyor, yeni sonuçlar çıkarılıyor. Bu tartışmalarda İttihat ve Terakki kalıntısı Arapları aşağılayan görüşler köklü biçimde olmasa bile yavaş yavaş aşılmaya başlıyor. Filistin ve Arap halklarının karşısında yer alan düşmanın İsrail devletinden ibaret olmadığı, ona karşı sürdürülen mücadelenin aynı zamanda Amerikan emperyalizmine karşı bir mücadele

88 Nadire Mater, *Sokak Gözleriyle 68'de Ne Oldu?*, Metis Yayınları, İstanbul, 2009, s. 176-177

olduğu, İsrail'in "yenilmezliğinin" ardında ABD'nin yattığı yavaş yavaş kavranmaya başlanıyor. Buradan giderek, Filistin halkının mücadelesine bizzat katılmak düşüncesi mayalanıyor, ama ağırlıklı olarak enternasyonalist dayanışmanın bir gereği olarak değil; silah kullanmayı öğrenmek ve öğrendiklerini Türkiye'de uygulamak yanıyla... Böylece kendiliğinden enternasyonalist bir tutum ortaya çıkıyor. İlk grupların Filistin'e, daha doğrusu Doğu-Şeria'ya, oradaki ya da Lübnan ve Suriye'deki Filistin kamplarına gidişleri başlıyor. (Bu arada, Lübnan ya da Suriye'deki Filistin kamplarına gidişlerin de adının "Filistin'e gitmek" olarak yaygınlaştığını, Lübnan veya Suriye'deki Filistin kamplarına gidenlerin yanlış olarak Filistin'e gittiklerini sandıklarını kaydetmek gerekir.) Deniz Gezmiş ilk giden grup içindedir.

Deniz Gezmiş ve arkadaşlarının [Filistin kamplarından] Türkiye'ye dönmesi, geri dönen gruplardan birinin Diyarbakır'da yakalanması Türkiye'de güçlü bir anti-emperyalist dalga yaratır. Basında hareketli bir biçimde Filistin halkının meşru mücadelesinin desteklenmesinin her devrimci ve demokratın görevlerinden biri olduğu konusu tartışılır. Filistin halkının mücadelesinin desteklenmesi için sınır ihlalinin bir suç olarak ele alınamayacağı savunulur. Diyarbakır'da tutuklananlar bir süre sonra serbest bırakılır. Tahliye edilenler kahramanlar gibi karşılanır. Öğrenci liderliği karizmasına yeni bir kimlik eklenmiştir: Filistin'e gitmiş olma...

Filistin kamplarından dönenlerin çoğu tam teçhizatlı gelmişlerdir, silahları, elbiseleri ve fedai kimlikleriyle... Okullardan ama özellikle Ortadoğu Teknik Üniversitesi'nde Deniz Gezmiş arkadaşlarıyla birlikte bu kıyafetle dolaşmakta, bu da devrimci gençliği çok güçlü bir biçimde etkilemektedir. Filistin'e gidenlere olağanüstü kişiler gözüyle bakılmakta, herkes bu olağanüstülüğün bir unsuru olmaya çalışmaktadır. Bu temelde ortaya çıkan heyecan Filistin'e gitme isteklerine ivme kazandırır ve "Filistin'e gitme" neredeyse bir çıkarmaya dönüşür. Kendiliğinden ya da hiçbir grupla ilişkisi olmaksızın Filistin'e giden insan sayısı artar. Gaziantep, Adana ve Hatay'dan birçok grup bu şekilde Suriye ve Lübnan'daki Filistin kamplarının yolunu tutar. Kamplarda eğitim görür, silahlanır ve dağlarda eylemler başlatmak üzere tekrar Türkiye'ye döner. Örneğin yakalandıktan sonra Samandağı grubu olarak anılan Gaziantep'li bir grup devrimci genç eylem koymaya fırsat bulamadan yakalanır vb.[89]

89 Ömer Özsökmenler, "1960'ların Enternasyonalizmi ya da Türkiyeli Devrimcilerin Filistin Çıkartması", *Sosyalizm ve Toplumsal Mücadeleler Ansiklopedisi*, Cilt 7, İletişim Yayınları, İstanbul, 1988, s. 2138-2139.

– El-Fetih Kampındaki Bir Türk Genci

Milliyet gazetesi muhabiri Yılmaz Çetiner'in (1927-2006), Amman'daki El-Fetih kampında eğitim gören Türk gençlerle kampa giderek yaptığı mülakatlar sırasında, Çetiner'le konuşan gençlerden biri, geliş sebebini şöyle izah edecekti:

> Kendi memleketimizde sömürücü, yıkıcı emperyalist güçlere karşı ancak lâf sıkabiliyorduk. Fakat, şimdi burada onlara kurşun atıyor, boğaz boğaza onlarla dövüşebiliyoruz... Yıllardır bildiğimiz teoriydi. Artık cephede emperyalistlere karşı bizzat vuruşarak pratik yapıyor, gerçeği öğreniyoruz![90]

d) Kamplarda Ölenler

Devrimci gençliğin "Filistin macerası", kimileri için dramatik bir şekilde de son bulacaktı. 21 Şubat 1973 günü İsrail Deniz Kuvvetleri'nin Lübnan'daki Nahr el Bared kampına yaptığı bir baskında kampta bulunan TİİKP Merkez Komitesi üyesi ve *Türk Solu* dergisi yazı işleri müdürü Bora Gözen (1942-1973) ve arkadaşları Kerim Öztürk, Cafer Topçu, Ahmet Özdemir, Yücel Özbek, Ali Kiraz, Şükrü Öktü ve Gürol İlban hayatlarını kaybedeceklerdi.[91] Faik Bulut ise İsrail Savunma Kuvvetleri tarafından yakalanıp İsrail'e götürülecek ve 7,5 yıl hapis yatacaktı.

---

90 Yılmaz Çetiner, *El Fateh, Yolum, Kanım, Adım, Evim, Adresim Filistin*, MAY Yayınları, İstanbul, 1970, s. 17. El-Fateh ve Türkiye konusunda bkz. Robert Olson, "Al-Fatah in Turkey: Its Influence on the March 12 Coup", *Imperial Meanderings and Republican By-Ways-Essays on Eighteenth Century Ottoman and Twentieth Century History of Turkey*, The Isis Press, İstanbul, 1996, s. 225-235.

91 Turhan Feyizoğlu, *İbo*, s. 266; Soner Yalçın, *Bay Pipo, Bir MİT Görevlisinin Sıradışı Yaşamı: Hiram Abas*, Doğan Kitap, İstanbul, 1999, s. 249; Ercan Dolapçı, "Filistin Davasının Türk Şehitleri", *Aydınlık*, 25 Temmuz 2014; Soner Yalçın, "İsrail Saldırısında Sekiz Türk Devrimci Can Verdi", *Hürriyet*, 3 Ocak 2009; "41 Yıl Önce MİT İhbar Etti MOSSAD Vurdu", *Aydınlık*, 21 Şubat 2014; Arslan Kılıç, "Filistin Kurtuluş Savaşı'nın Türk Şehitleri!", *Aydınlık*, Sayı 1126, 15 Şubat 2009, s. 56-57; Fahriye Gözen, *Bora İçin Şiirler*, Berfin Yayınları, İstanbul, 1998. 1973 yılından sonra da Filistin kamplarında bulunan başka Türk gençleri de hayatlarını kaybedeceklerdi. Listesi için bkz. Adil Okay, *12 Eylül ve Filistin Günlüğü*, Ütopya Yayınevi, Ankara, 2009, Genişletilmiş 2. Baskı, s. 9.

c) Kamplardaki Eğitim Neye Yaradı?

THKP-C kurucularından Yusuf Küpeli'ye göre alınan eğitim hiç kimseye yaramamıştı:

> Filistin kamplarında eğitim dâhil, gördüklerim benim de Deniz'in de kısaca bizden giden hiç kimsenin işine yaramadı. Çünkü biz öyle bir mücadele alanı ve yönetimi izlemedik. Ben bir buçuk ay eğitim aldım. Orada verilen eğitimin karakteriyle gidip polis kulübesini taramanın, adam kaçırmanın ne ilgisi vardı? Bunu sıradan insanlar da yapıyor. Bunun için illaki Filistin'e gidip eğitim görmek gerekmez.[92]

Faik Bulut, yıllar sonra anılarını yayımladığında bir bilanço çıkaracaktı:

> "Filistin'e gitmek doğru muydu yanlış mıydı?." Bu soru, hep soruldu. Dar anlamda bakılırsa, Filistin'e gitmek çok şey kazandırmadı Türkiye devrimine. Hatta olumsuz etkisi bile oldu. Örneğin, bireysel eylemleri körükledi. Ne var ki, ağaç kuru değilse yanmaz. Türkiye'deki toplumsal zemin, bireysel eylem ve şiddet olaylarının gelişmesine çok çok elverişliydi, hâlâ da öyle.
> Öte yandan Filistin; bir halk savaşının, gerilla mücadelesinin devrimci laboratuarıydı. Giden, bir şeyler öğrendi. Bugünkü gerilla mücadelesinin orada olması, askeri yönüyle, bu olumluluğun kanıtı. Elbette kitle içinde devrimci çalışma, halk hareketi ve yeni intifadalar yaratma gibi eylemler, Filistin'e giderek olmaz. Kaldı ki kişisel iradeye bağlı da değil böyle şeyler. Şartlar oluştuğunda kendi toprağında gerçekleştirilebilecek eylemlerdir bunlar. Ayrıca Filistin'e gitmekle devrimci olunmaz, devrimci olunarak Filistin'e gidilir.[93]

4) Marksist Devrimi Gerçekleştirmek İçin Tek Çare: Silahlı Mücadele

TİP'ten ümidini kesen devrimci sol gençlik önderleri, Marksist bir devrimi süratle gerçekleştirebilmek için tek çarelerinin, aynen

92 Oktay Duman, *a.g.e.*, s. 257.
93 Faik Bulut, *a.g.e.*, s. 10.

Latin Amerika ve Küba'da olduğu gibi silahlı mücadele olduğuna inanmışlardı. Zaten bu nedenle de Filistin kamplarına gitmiş ve eğitim almışlardı. Artık eylemlere başlamanın zamanı gelmişti. Bu dönemde iki gençlik lideri ön plana çıkacaktır: Günümüzde birer ikon haline gelmiş olan Deniz Gezmiş ve THKO ile Mahir Çayan ve THKP-C.

a) Türkiye Halk Kurtuluş Ordusu (THKO) ve Eylemleri

THKO; Hüseyin İnan (1949-1972), Sinan Cemgil (1944-1971), Taylan Özgür (1948-1969), Yusuf Aslan (1947-1972) ve Deniz Gezmiş (1947-1972) tarafından 4 Mart 1971 tarihinde kuruldu. Kurucular arasında yer alan Teslim Töre'nin (1939-) deyimiyle "TİP emperyalizme karşı yeterli bir ideolojik politik tutum, örgütlenme ve pratik mücadele üretme yeteneği" gösteremediği ve "oportünist parlamentarizm batağı onu sürekli içine çektiği" için devrimci gençlik TİP'ten uzaklaşacaktır. Bunun neticesinde silahlı mücadeleyi temel alan şehir ve kır gerillası örgütlenmesi temelinde çalışan THKO, THKP-C ve TİKKO örgütleri kurulacaktır. THKO, 1971 kışında Ankara'da Türkiye İş Bankası Emek Şubesi'ni soyarak harekete geçecekti. Silah deposu olduğunu sandıkları Balgat'taki ABD tesisine baskın yapacak ancak depoda silah yerine boya kutuları bulacaklardı. Nihayet Ankara'da TUSLOG'da görevli dört Amerikalı havacıyı kaçırarak kuruluşlarını ilan edeceklerdi. 4 Mart 1971 tarihli bildiriyle örgütün adının THKO, amacının ise "emperyalizmi ve onun işbirlikçileri olan hainleri ülkeden temizleyerek tam bağımsız Türkiye'yi kırmak, mücadele stratejisinin silahlı mücadeleyi temel alan bir halk kurtuluş savaşı vermek olduğu" kamuoyuna açıklanacaktı.[94]

THKO militanları, 8 Mart akşamı saat 22.30'da Amerikalı havacıları sakladıkları evden ayrılacak, tek başına kaldıklarını fark eden havacılar da gece yarısı evden çıkıp taksi ile kaldıkları Amerikan

94 Teslim Töre, "Türkiye Halk Kurtuluş Ordusu'nun (THKO) Doğuşu-Gelişimi ve Sonu", *Sosyalizm ve Toplumsal Mücadeleler Ansiklopedisi*, s. 2170-2171.

tesisine geri döneceklerdi.[95] Hüseyin İnan, Deniz Gezmiş'in kendi inisiyatifiyle havacıları serbest bıraktığını öğrenir öğrenmez bu karara karşı çıkacak, infazı gerçekleştirmek için apartman dairesine geri gidecek, ancak havacılar daireyi terk ettikleri için kimseyi bulamayacaktı.[96] Amerikalı havacıların serbest bırakılmalarından sonra Deniz Gezmiş ve Yusuf Aslan 16 Mart 1971 günü Nurhak Dağları'na doğru kaçarken Sivas'ta, Hüseyin İnan ve Mehmet Nakiboğlu ise 21 Mart 1971 günü Kayseri'de yakalanacaklardı. Bu durum karşısında THKO, faaliyetlerini yeniden organize etmek zorunda kalacaktı. 31 Mayıs 1971 günü Malatya Kürecik'teki NATO radar üssünde çalışanları rehin alıp karşılığında Deniz Gezmiş, Hüseyin Cevahir ve Yusuf Aslan'ın Cezayir veya Suriye gibi bir ülkeye gönderilmelerini istemek üzere yola çıkan Sinan Cemgil, Alparslan Özdoğan ve Kadir Manga vurularak öldürülecek, Hacı Tonak teslim olacak, Mustafa Yalçıner ağır yaralanacak, Ahmet Erdoğan ve Metin Güngörmüş kaçacaklardı.[97] Deniz Gezmiş, Hüseyin İnan ve Yusuf Aslan, Ankara 1 No.lu Sıkıyönetim Mahkemesi tarafından 9 Kasım 1971 tarihinde idama mahkûm olacaklar ve 6 Mayıs 1972 tarihinde idam edileceklerdi.

b) Türkiye Halk Kurtuluş Partisi Cephesi (THKP-C) ve Eylemleri

THKP-C, Mahir Çayan'ın önderliğinde 1970 yılının Aralık ayında kurulan yasadışı bir örgüttü. Örgütün en dikkat çeken yanı, devrimin silahlı yoldan gerçekleşeceğini açık bir şekilde beyan etmesiydi. Çayan, dönemin diğer gençlik önderlerinin aksine silahlı bir

95 Margaret Krahenbuhl, *Political Kidnappings in Turkey, 1971-1972,* Rand Corporation, Santa Monica, CA, R-2105-DOS/ARPA, Temmuz 1977, s. 27-28, https://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/reports/2007/R2105.pdf

96 Bedri Baykam, *a.g.e.*, s. 124.

97 Semra Çelebi, "38. Yılında Yalçıner "Nurhak'ı Anlatıyor", 30 Mayıs 2009, http://bianet.org/biamag/insan-haklari/114863-38-yilinda-yalciner-nurhak-i-anlatiyor; Teslim Töre, "Türkiye Halk Kurtuluş Ordusu'nun (THKO) Doğuşu-Gelişimi ve Sonu", *Sosyalizm ve Toplumsal Mücadeleler Ansiklopedisi*, s. 2170-2171.

militandı ve bütün eylemlerde yer alıyordu. Geçici genel komitede Mahir Çayan, Yusuf Küpeli, Bingöl Erdemli, Münir Ramazan Aktolga, Ertuğrul Kürkçü, Hüseyin Cevahir, Ulaş Bardakçı, Ziya Yılmaz, Sina Çıladır, Yzb. Orhan Savaşçı (kız kardeşi Gülten, Mahir Çayan ile evlenecektir), Sırrı Öztürk yer alıyordu. Merkez komite ise Mahir Çayan, Yusuf Küpeli ve Münir Ramazan Aktolga'dan oluşuyordu. Deniz Gezmiş ve arkadaşlarının Ankara'da silahlı soygun teşebbüslerinde bulunmaları, THKP-C'nin eyleme geçmesini hızlandıracaktı.

1971 yılının Şubat ayında Mahir Çayan ve arkadaşları İstanbul'a yerleşmeye ve yeni soygunlar yapmaya karar vereceklerdi. Bu soygunların silahlı bir propaganda biçimi olabileceğine karar verilmemişti. Amaç, sadece para toplamaktı. Ancak THKO önderi Deniz Gezmiş ve arkadaşlarının giriştikleri eylemlerin sempati toplaması ve ters propagandaya yer açmaması üzerine THKP-C de bu pratiklere yoğunlaşacak ve şehir gerillası eylemlerine başlayacaktı. Bu, halk savaşının ilk adımıydı. İkinci adımda kır gerillası tatbik edilecek, üçüncü ve dördüncü aşamalarda düzenli orduya geçilerek halk savaşının başarıya ulaşması sağlanacaktı.[98] Örgütün ilk eylemi Ankara Küçükesat'taki Ziraat Bankası soygunu, ikinci eylemi İstanbul Selamiçeşme'deki Akbank şubesi soygunu[99] ve İstanbul Erenköy'deki Türk Ticaret Bankası şubesinin soygunu idi.[100] TUSLOG'un İstanbul Şişli'deki şubesi, Zincirlikuyu'daki merkezi, Amerikan-Türk Dış Ticaret Bankası'nın İstanbul Elmadağ'daki şubesi, IBM'in İstanbul Gümüşsuyu'ndaki merkezi, İstanbul'daki ABD ve İngiltere başkonsoloslukları bombalanacak, Salıpazarı'ndaki Amerikan askerî botu bombalanıp tahrip edilecekti.[101] Ardından 4 Nisan 1971 tarihinde İstanbul'da dönemin ünlü sanayici işadamları Mete Has ile Talip

98 İnönü Alpat, *Türkiye Solu Sözlüğü*, Siyah Beyaz Yayınları, İstanbul, 2012, 4. Baskı, s. 369-372; *İddianame THKP-C Davası*, Verso Yayınları, Ankara, 1988, s. 115; *Sosyalizm ve Toplumsal Mücadeleler Ansiklopedisi*, s. 2181.

99 İnönü Alpat, *a.g.e.*, s. 371.

100 *İddianame THKP-C*, s. 115, 126.

101 THKP-C'nin 1 no.lu bülteni.

Aksoy kaçırılacak ve 400.000 lira fidye alındıktan sonra serbest bırakılacaklardı. Örgüt, Robert Kolej muhasebesini soymaya ve Türkiye'nin önde gelen asırlık şirketlerinden Burla Biraderler ve Şürekâsı Şirketi[102] ortaklarından Eli Burla'yı kaçırmaya da teşebbüs edecek ancak muvaffak olamayacaktı. Benzer bir şekilde Akbank Genel Müdürü Ahmet Dallı'yı da kaçırma teşebbüsü akim kalacaktı.[103]

102 Tarihçesi için bkz. www.burla.com/kurumsal/hakkimizda. Ayrıca Şelale Kadak, "Ticaretin temelini attı hep mütevazı kaldı", *Sabah*, 6 Şubat 2008.

103 Turhan Feyizoğlu, *Mahir*, s. 301-307.

İKİNCİ BÖLÜM

EPHRAİM ELROM'UN KAÇIRILMASI VE İNFAZI

1) Ephraim Elrom'un Hayat Hikâyesi

a) Hayat Hikâyesi

Ephraim Hofstaetter Elrom, meslekten diplomat değildi. İsrail Polis Kuvvetleri'nde çalışmış üst düzey bir emniyet mensubuydu. Oğlunun trajik ölümünün yarattığı travmayı atlatabilmesine yardımcı olması ümidiyle İstanbul'a başkonsolos olarak tayin edilmeyi kabul edecek ve iki yıl için İsrail Dışişleri Bakanlığı'na intisap edecekti. Görevini 1971 yılının Ekim ayında bitirip İsrail'e geri dönmeyi planlamıştı. Kısaca hayat kronolojisi şöyle:

23 Kasım 1911 Avusturya sınırına yakın olan Polonya'nın Stanislav şehrinde doğdu. Ailenin ikinci çocuğuydu. Bir de kardeşi vardı. Ailenin maddi durumu iyiydi ve yerel Yahudi cemaati içinde saygın bir mevkiye sahipti.

1917-1921 Stanislav'daki erkek çocukların eğitim gördükleri ilkokula gitti.

1921-1929	Ortaokul ve lise eğitimini tamamladı. 12 yaşında müstakbel eşi Elsa Bibring'le (1910-2006) tanıştı ve arkadaş oldu.
1929-1933	Prag'daki (Çekoslovakya) Deutsche Technische Hochshule'de makine mühendisliği eğitimi gördü. Eğitiminin ikinci yılında Britanya mandası altındaki Filistin'e girmeyi sağlayan sertifikayı elde etti, eğitimini yarıda bıraktı ve Filistin'e gitti.
1933-1935	Filistin'de değişik işlerde çalışarak kendini çalışma hayatına alıştırdı. Amacı, İsrail topraklarında bir Yahudi devletinin inşasına yardımcı olabilmek için gerekli yetenekleri kazanmaktı.
1935-1938	1935 yılında ve özellikle 1936 yılındaki Arap İsyanı'ndan sonra Britanya Manda İdaresi, Yahudilerin katledilmelerini durdurmayı beceememişti. Bunun üzerine Yahudi yerleşimciler kendilerini Arapların şiddetinden koruyacak kolluk kuvvetleri kurdular. Elrom, Hadera ve Tel Aviv bölgelerinde muhafız olarak çalışacaktı.
9 Ekim 1938	Çocukluk arkadaşı Elsa Bibring ile İskenderiye'de evlendi. Kısa süren balayından sonra Tel Aviv'e döndüler. Elsa, 1929-1934 yılları arasında Krakow'daki Jagiellonian Üniversitesi Felsefe Bölümü'nden mezun olmuş, 1934-1935 yılında Viyana'da, 1936-1938 yıllarında Zagreb'de yaşamış, sonrasında Filistin'e gelmişti.
1939 -	Elrom, Britanya manda polisi tarafından işe alındı ve soruşturma bölümünde istihdam edildi.
1941 -	Tek çocuğu, oğlu Gideon, Tel Aviv'de doğdu.
1948 -	Mayıs ayında İsrail devleti ilan edildiğinde İsrail Polis Kuvveti'nin ilk memurlarından biri oldu.

1948-1960 İsrail Polis Kuvveti'nde önce kriminal bölümü başkanı, daha sonra Tel Aviv bölgesinin soruşturma bölüm başkanı olarak görev yaptı.

1960-1962 Arjantin'de yaşayan Nazi savaş suçlusu Adolf Eichmann'ın[1] Shin Bet ajanları tarafından kaçırılıp İsrail'e getirildikten sonra hazırlık soruşturmasını hazırlayan Büro 06'nın komutan vekili idi (23 Nisan 1960).[2] Ephraim Elrom annesini, babasını, tek kız kardeşini ve ailesinin çoğunu Holokost'ta kaybetmişti. Annesi ve babası şehrin diğer Yahudileri ile birlikte mezarlarının önünde vurularak öldürülmüşlerdi. Kız kardeşi vahşice öldürülmüştü. Ancak hiçbir zaman bundan söz etmedi. Sadece bir kere Büro 06'yı yönettiği sırada incelediği vesikalar arasında kız kardeşinin ölümü ile ilgili insanın kanını donduran bazı ayrıntılara eriştiğini söyledi.

1962-1969 Polis Akademisi komutanı olarak görev yaptı.

5 Mart 1969 Tek oğlu Gideon, bir arkadaşı ile birlikte bir uçak kazasında öldü. Gideon, 27 yaşındaydı ve bilgisayar mühendisiydi.[3]

---

1 Adolf Eichmann (1906 - 1 Haziran 1962), Alman Nazi SS teşkilatında yarbay idi. Eichmann, Alman işgali altındaki Doğu Avrupa ülkelerindeki Yahudilerin gettolara ve temerküz kamplarına gönderilmelerinden sorumluydu. 1950 yılında sahte bir kimlikle Arjantin'e gitti ve oraya yerleşti. Shin Bet, 11 Mayıs 1960 günü Eichmann'ı yakaladı ve 20 Mayıs 1960'ta İsrail'e gizlice kaçırdı. Eichmann'ın yargılanmasına 11 Nisan 1961 günü başlandı. Eichmann idama mahkûm oldu ve 31 Mayıs 1962 günü cezası infaz edildi.

2 Eichmann'ın hazırlık tahkikatının hazırlanması sırasında sorgulamayı Avner Werner Less (1916-1987) yürüttü. Elrom'dan da söz eden Less'in anıları için bkz. Avner W. Less, "Interrogating Eichmann", *Commentary*, 1 Mayıs 1983 https://www.commentarymagazine.com/articles/interrogating-eichmann. Eichmann'ı kaçıran Shin Bet ajanlarının hatıraları için bkz. Avner Avrumihi, "Maybe Was Not An Option", *Haaretz*, 6 Mayıs 2010.

3 Elsa Elrom'un verdiği belgelerden tercüme edildi. 25 Kasım 2002.

b) Başkonsolos Olarak İstanbul'a Tayini

Tek oğlu Gideon'un trajik ölümü Elrom çiftini, özellikle Ephraim Elrom'u derinden etkileyecektir. Gideon'un ölümünden sonra Ephraim için hayat sona ermişti. O, sadece eşi Elsa için yaşamaya devam etmekteydi. Bu travmayı atlatabilmesine yardımcı olmak için İsrail Dışişleri Bakanlığı, onu İstanbul'a başkonsolos olarak tayin etmeyi teklif eder. Ephraim Elrom teklifi kabul eder ve iki yıl için Dışişleri Bakanlığı'na intisap eder. Görev süresinin 1971 yılının Ekim ayında sona ermesi planlanmıştı. Ephraim Elrom'un hobileri, sanat eserleri ve pul koleksiyonerliği idi. İyi bir pul koleksiyonu vardı. Koleksiyonunu sattığında elde ettiği para ile Elsa'nın Tel Aviv'de satın aldığı apartman dairesinin bedelinin yarısını karşılayabilmişti.[4]

Elrom, 8 Ağustos 1969 tarihinde İstanbul'da göreve başlayacaktır.[5] İstanbul'da başkonsolosluk, Nişantaşı'nda Amerikan Hastanesi'nin arkasında Büyük Çiftlik Sokak, No. 10'daki bir binada (günümüzde Vehbi Koç Vakfı Sağlık Kuruluşları İdari Bilimler Binası) hizmet veriyordu. Kendisi ile ilk mülakat yapanlardan biri, *Cumhuriyet* gazetesi muhabiri Selahattin Güler olacaktı. Güler, mülakatta Elrom'un Adolf Eichmann'ı idama mahkûm eden davanın delil toplayan soruşturma ekibinde yer aldığını uzun uzun anlatacaktı. Güler'in soracağı "Arap komandoları çeşitli ülkelerde İsrail kuruluşlarına karşı bazı hareketlere girişiyorlar. Türkiye'de böyle bir hareket olabilir mi?" sorusuna Elrom'un cevabı, Türk emniyet güçlerine duyduğu güvenin ifadesi olacaktı:

> Türkiye'de İsrail kuruluşlarına yapılacak herhangi bir tecavüz tamamen Türkiye'yi ilgilendirir. Türk kanunları ve kuvvetli polisi vardır. Bunlar çocuksu hareketlerdir. Bir yere bomba atmak, molotof kokteyli bırakmak ve kaçmak kahramanlık olmasa gerek.[6]

4 Elsa Elrom'dan alınan bilgiler. 25 Kasım 2002.

5 İstanbul'daki İsrail Başkonsolosluğu Basın Bürosu'nun bildirimi.

6 Selahattin Güler, "Eichmann'ı İpe Götüren E. Elrom Şimdi İsrail Konsolosu", *Cumhuriyet*, 13 Ocak 1970.

Cumhuriyet gazetesinde bu mülakatın yayınlanmasının hemen ardından günümüzde *Millî Gazete* köşe yazarı olan Mehmed Şevket Eygi'nin yayınladığı İslamcı *Bugün* gazetesi, Elrom'un diplomat kılığı altında "Türkiye'deki ticari ve siyasi Yahudi menfaatlerini gizli yollardan idare eden bir adam olduğunu" ve "bütün mesaisini bu uğurda harcadığını" yazacaktır.[7]

c) İstanbul'daki Sosyal Faaliyetleri

Elsa - Ephraim Elrom çifti, görev gereği İstanbul'da bulundukları müddet zarfında geniş bir sosyal çevre edinmek için faal olacaklardı. Gazeteci Mithat Perin, işadamı Mehmet Kavala, Falih Rıfkı Atay (*Dünya* gazetesi), Nadir Nadi (*Cumhuriyet* gazetesi), Abdi İpekçi (*Milliyet* gazetesi), Hikmet Bil (*Yeni Gazete*), Orgeneral Refik Tulga görüştüğü kişilerden bazılarıydı. Ayrıca İstanbul'daki Türk Yahudi toplumu içinde de çok sayıda dost edinmişti.[8] Elrom, görevi icabı Türkiye'de her kesimle görüşmeye çalışacak, milliyetçi, mukaddesatçı çizgideki MTTB'yi de ziyaret etmek isteyecektir. Ancak MTTB yetkilileri, bu ziyareti reddedecek ve şu mesajı yollayacaklardı:

> İsrail konsolosluğu yok, Türkiye'de İsrail ajanlarının merkezi vardır. Ziyaretinizin bir dostluk nişanesi olmadığını, sırf casusluk maksadı ile gelmek istediğinizi biliyoruz. Aslında mevcudiyetiniz iyi niyetle de bağdaşamaz. Müslüman Türk gençleri olarak İsrail diye bir devleti tanımadığımızı bilmenizi isteriz.[9]

Elrom, kaçırılmasından bir-iki ay önce Anadolu'da bir Yahudi cemaatinin toplamış olduğu Sefer Torah'ları (kağıt parşömen rulolar halinde yazma Tevrat), Parohetleri (Tevrat ruloların muhafaza edildikleri dolapların kadife kumaştan yapılmış süslemeli örtüleri) ve gümüş eşyaları teslim almak için dönemin Ankara'daki İsrail

---

7 "Efraim Elrom Eichman'ın İdamında Baş Rolü Oynamıştı", *Bugün*, 15 Ocak 1970.

8 Nilly Ovnat'ın 25 Ocak 2003 tarihli e-postası.

9 "İsrail Konsolosu Bir Yahudi Casusudur! - MTTB'li Gençler İsrail Konsolosu ile Görüşmeyi Reddettiler", *Bugün*, 6 Mart 1970.

Büyükelçiliği müsteşarı Reuven Ben Eliezer ile birlikte arabayla 10-12 saatlik mesafede olan bir şehre gidecekti. Burada karton kutular içinde duran bütün bu tarihî eşyaları toplayıp İstanbul'a getirecek, diplomatik bagaj ile İsrail'e gönderecek ve böylece yok olmalarını ve yağmalanmalarını engelleyecekti.[10]

d) Tanıyanların Dilinden Ephraim Elrom

– Akkan Suver

Günümüzde Marmara Grubu Vakfı'nın genel başkanı olan Dr. Akkan Suver, 1970'li yıllarda ticaret hayatına ait haberler veren *Olaylarla Yenigün* gazetesinin sahibi ve başyazarı idi ve gazeteci Ergin Konuksever de bu gazetede çalışıyordu. Elrom, Akkan Suver ve Ergin Konuksever ile tanışmıştı.

Elrom, Akkan Suver'i ve Ergin Konuksever'i, genç yaşta kaybettiği oğlu Gideon'a benzettiği için onlarla çok ilgilenecekti. Elrom, kendisinden söz ettirmeyi sevmediğinden gazetede bir röportajı yayınlamayacaktı. Elrom, her iki gazeteciyi dört kere evine çaya davet edecek ve onlara oğlundan kalma fotoğrafları, oğlunun saatini ve benzer anı eşyaları gösterecekti. Adolf Eichmann meselesinden, ancak Akkan Suver sorduğunda bahsedecekti.[11]

– Avram Haim

[Elrom çifti Seyhan Apartmanı'nın birinci katında, İvet-Avram Haim çifti ise altıncı katta oturuyorlardı.]

Elrom çifti evimize briç oynamaya gelirdi. Ephraim Elrom çok zeki biriydi. Başlangıçta briçte zayıftı, daha sonra "hoca" oldu. Elsa Elrom, çelik gibi sinirlere sahip, güçlü-kuvvetli bir kadındı. Hep kaybettikleri oğullarından bahsederlerdi. Terbiyeli, nazik, kültürlü,

10 Reuven ben Eliezer ile görüşme, 26 Kasım 2002.
11 Akkan Suver ile 2 Aralık 2002 tarihli görüşme.

dünya görüşü olan insanlardı. Onları çok severdik. Eichmann konusunda hiç konuşmaz, nasıl kaçırıldığını söylemezdi. Pul koleksiyonu ile meşgul olurdu. Elrom'un öldürülmesinin Türk Yahudi cemaati üzerinde büyük tesiri oldu. Şok tesiri yaptı. Herkes tedirgindi. Elrom, Yahudi olduğu için değil, Amerikan dostu ve İsrailli olduğu için kaçırıldı. Bir gün kendisiyle briç oynarken ilk kere kaçırılan Amerikan askerlerini kastederek "I don't want to be the third" [Üçüncü olmak istemiyorum] dedi. Üstünde tabancası vardı ama o gün konsoloslukta kasada bırakmıştı. Şayet üstünde olsaydı muhakkak mücadele ederdi.[12]

– Dr. Jak Eskenazi

[Seyhan Apartmanı'nın üçüncü katında oturuyordu.]

Ephraim Elrom, fevkalade bir adamdı. Bence çok sağlam, çok dürüst bir adamdı. Sağlıklı bir adamdı. Biz güveniyorduk. Çok iyi bir komşuluğum vardı. Hatta bazen toplantı olurdu bizim dairede, beraber briç oynardık. Hanımıyla beraber, kendisiyle beraber...

Şimdi bu Çayan, geliyor, evi tetkik ediyorlar bunlar, ben ordayken. Her şeyi görüyorlar; girişi, çıkışı, fakat bizim bir şeyden haberimiz olmuyor. Galip isminde bir kapıcımız vardı. Haberimiz yok, bu adam geldi her tarafı yokladı. Ondan sonra ben İsrail'e gittim. Bunun haberi olmadı benim gittiğimden. O gün, hadise günü bir buket çiçekle geliyor. Kapıcıya tembih ettim ben giderken, "böyle hadiseler oluyor, kapıyı açarken dikkat et." Kapıcı açmak istemedi, kapıyı açınca camdan baktı, "ne istediniz?" dedi. "Çiçek var, doktora getirdik" dedi. "Ama doktor yok burada." Çayan çok akıllı, "karısı yok mu burada?" dedi. "Evet, karısı burada." Kapıcı açtı kapıyı, kapıyı açınca her şey bitti. Ondan sonra içeri girince kapıcıyı bağladılar, içeri girdiler. [Refet Bele] Paşa'nın hanımı vardı orada. Apartmanda alt daireye girdiler, ne yaptılarsa orda Elrom'u halıya sardılar, götürdüler.

12 Avram Haim ile 2 Aralık 2002 tarihli görüşme.

Şimdi başka bir şey anlatayım size. Eğer ben İsrail'e gitmeseydim Elrom ölmezdi. Nedenini söyleyeyim. Benim arabam vardı. Arabamla gelir giderdim. O zaman Balıklı Hastanesi'ne giderdim. Daima kapıcıya tembih ederim "benim yerimi bırak, oraya başka bir araba gelmesin." Ben gittikten sonra bunlar arabayla geldiler. Benim arabam olsaydı orada bunlar giremeyeceklerdi apartmanın önüne. Ben diyecektim "ne oluyor bu araba burada, kaldırın buradan." Olmadı... [13]

– Füsun Erbulak (1943 -)

[Füsun Altan Erbulak çifti, Seyhan Apartmanı'nın dördüncü katında oturuyordu.]

[Seyhan Apartmanı'nda] dördüncü katta oturuyorduk. Pek bir samimiyetimiz yoktu fakat rastlaşırdık. Elrom, sert bir insandı. Kapıcı Galip'e çok kötü davranırdı. Kapıcıyla devamlı kavgalarına tanık olurduk. "Bilmem ne açık? Kalorifer yandı mı?" falan. Galip de ondan çekinirdi. Bunlar, tiyatrocu olan bizlere çok ters gelirdi. Soğuk bir selam verirdik. Hep [tartışmaları] görüyorduk, tanık oluyorduk. Arada bir çıkarken falan, "yahu kim bu?" diyordum. "İsrail başkonsolosu" diyordu Altan. Boylu boslu, yani ters elektrik almış olduğum bir insandı. Ama ne evlerine gittim, ne karısını tanırım, hiç görmüşlüğüm yoktur. Sonra da kamyonla çocuklar yakalandıktan sonra işte elleri, ayakları şiş dayaktan, falakadan, bantlanmış olarak evin önüne getirmişlerdi ki yüzleştirmek için yakalananlarla. O gün ben de çok üzülmüştüm. Necmi Demir'i falan hatırlıyorum. Çok üzülmüştüm de, benden de bitlenmişti hatta polis "niye öyle yumuşak yumuşak bakıyorsun?" filan gibisinden yani. Olaylarda ben, şimdi bunu söylemek çirkin kaçabilir ama Elrom tarafını değil, çocukların tarafını tutuyordum. Öldürmeselerdi daha iyi olurdu, o da başka.[14]

13 Dr. Jak Eskenazi ile 9 Aralık 2002 tarihli görüşme.

14 Füsun Erbulak ile 15 Aralık 2002 tarihli görüşme.

[Füsun Erbulak, 2015 yılında ise kendisiyle yapılan bu mülakatta, Elrom'dan şöyle söz edecekti:]

İsrail Başkonsolosu Elrom, bizim apartmanda oturuyordu. İri yarı, silahlı, bol korumalı ve sert bakışlı biriydi. Kendisiyle bir kez olsun selamlaşmamıştım. İşte bu konsolos kaçırılınca apartman gözetim altına alındı. Refet Bele'nin giriş katına devrimciler, apartmana girenleri doldurmuş, kapıcıyı da korkutmuşlardı. Çevre Tiyatrosu'ndan gece geç vakit döndüğümüzde, nöbetçi polis bize adımızı, soyadımızı, bir de kapıcının adını sorup öyle içeri alıyordu.[15]

– Klara - Eli Perahya

Müthiş bir insandı. Asaleti vardı. Çok mütevazı biriydi. Mütevazılığından bir örnek: İlk enfarktüsümü geçirmiş, hastaneye gitmiştim. Sonra evde istirahat ediyordum. Bir gün kapı çalındı. Elrom gelmişti. Telefon etmeden, geleceğini önceden söylemeden... On dakika kaldı. Bir kahve içti ve gitti. Sanatseverdi. Özellikle resim... O tarihte ressam Ali Demir'in (1931-2015) eserleriyle bir koleksiyona başlamıştım. Sonra Ali Demir'i Elrom'un evine götürdüm. Birkaç tablosunu satın aldı. Elrom'un İstanbul'da görüştüğü arkadaş çevresinde Mayer Mağazası'nın sahibi Georg Mayer vardı.[16]

– Dr. Eli Behmoiras (1928-2011)

[Elsa Elrom, eşinin cesedinin bulunduğunu öğrenmesinden sonra şoka girecekti. Dr. Eli Behmoiras, İsrail Başkonsolosluğu'nun hekimiydi. Olay sırasında Elsa Elrom'u tedavi etti ve ona refakat etti.]

Her zaman herkesle çok, çok, çok iyi münasebeti olan çok entelektüel bir adamdı. Yani hırt pırt değil, eski [nesil] öyle bir adamdı. Bildiğim kadarıyla çok iyi bir ev sahibiydi. Ne zaman resepsiyonlar veriyordu, her şeyiyle sanki bir lordun evindeydin. Her şeyi, belli

15 "Amazon Kadınları 2 - Füsun Erbulak", *Cumhuriyet*, 26 Temmuz 2015, s. 17.
16 Klara-Eli Perahya ile 3 Aralık 2002 tarihli görüşme.

ki yani background'u [temeli] olan bir adamdı, görmüş bir adamdı. Herkesle iyi bir lafı vardı. Fevkalade Almanca konuşuyordu, Fransızca konuşuyordu, lisanları çok iyiydi. Çok sevilen bir adamdı. Herkes çok şoktaydı o zaman. Diyebileceğim bir şey ki Türk makamları fevkalade [davrandılar], başka türlü iyi hareket ettiler. Bu kadar olur. Yardımcı oldular, ne isterseniz, şu, bu, her şey. İkide bir de Birinci Ordu Komutanı'nın yaveri geliyordu: "Bir şey istiyorsanız, ilaca ihtiyacınız varsa, yemek, bir şey." Bu kadar yakınlık ve efendilik olur. Yardım gösterdiler.[17]

– Avraham Sellinger

[Avraham Selinger, 1935 yılında Britanya mandası altında bulunan Filistin'in Polis Kuvvetleri'nde Elrom ile birlikte çalışmıştı. Ayrıca Adolf Eichmann'ın yakalanıp yargılanmak üzere İsrail'e getirilmesinden sonra Eichmann aleyhinde kanıt toplamak için kurulan Büro 06'da da Ephraim Elrom ile birlikte çalışmıştı.]

Büro 06'nın amiri olarak tayin edildiğim günün ertesinde Ephraim'den yardımcım olarak çalışmasını istedim. Ondan sonraki dokuz ay boyunca İsrail polisinin en büyük ve en geniş kapsamlı soruşturmasında birlikte çok yakın bir şekilde çalıştık. Çok büyük bir anlayışa sahip, çabuk düşünen ve karar veren birisiydi. İncelediği vesikalar zor ve içler acısı olmalarına rağmen her zaman sakin idi. Büro 06'da çalışmanın yarattığı muazzam zihinsel ve fiziksel yükü kaldırdı. Muazzam sayıda vesikaların incelenmesini koordine etti ve Büro 06'da çalışanlar için gerçek bir öğretmen ve eğitmen oldu. Mükemmel bir hafızası vardı. Özellikle analiz kabiliyetini, önemliyi önemsizden ayırma kabiliyetini ve vakanın bütününü gözden kaçırmadan en ufak teferruatı incelemesini takdir ettim. Sadece adam gibi adam olduğunu söyleyebilirim. Hiç şüphesiz bu son çilesi boyunca son dakikaya kadar onurunu ve cesaretini korudu.[18]

17 Dr. Eli Behmoiras ile 6 Aralık 2002 tarihli görüşme.

18 "A Brave Man, Fine Human Being", *The Jerusalem Post*, 24 Mayıs 1971.

– Rosita Ben Dov

[Rosita Ben Dov, İstanbul'da yaşayan ve İsrail Başkonsolosluğu'nda görevli Yunan uyruklu bir Yahudi genç kızdı. Ephraim Elrom'un sekreteriydi. 1972 yılında Türkiye'den ayrıldı ve İsrail'e yerleşti. Rosita'nın buradaki anlatısı ile ilgili olarak şu açıklamayı yapmak gerekir. Ankara'daki dönemin İsrail Büyükelçiliği Müsteşarı Reuven Ben Eliezer'e göre Rossita Ben Dov'un hafızası kendisini yanıltmakta. Ona göre İsrail Dışişleri Bakanlığı hiçbir zaman Ephraim Elrom'a kaçırılma konusunda uyarıda bulunmamıştı. Reuven Ben Eliezer'e göre Elrom'un öldürülmesinden sonra Türk emniyet mensuplarının kendisine gösterdikleri THKP-C vesikalarında bahsedilen kaçırma planları, Rosita Ben Dov'un zihninde yanlış bir şekilde yer etmişti.]

Öldürülmesinden belki bir ay kadar evveldi, İsrail Dışişleri Bakanlığı'ndan konsolosluğa bir kâğıt geldi. Benim böyle şeyleri bilmem gerekmezdi, fakat tesadüfen odasındaydım ve gelen kâğıdı okudu ve güldü. "Ne var, ne yazılı?" dedim, "Seni ilgilendirmez" dedi. "Söyle lütfen" dedim. "Yazıyor ki dikkat edeyim ve bodyguard kullanayım" dedi. "Niye?", dedim. "İşte kaçırılmak falan düşünülüyor, ya Amerikalı ya da İsrailli kaçırılacak diye bir uyarma var." "Peki" dedim, "o zaman birini almak istemez misin yanına?" Cevabı bugüne kadar aklımdadır. Bana "tochter", "kızım" diye hitap ederdi. "Kızım", dedi, "eğer öleceğim varsa", aynen bu şekilde, "binadan çıktığım anda kafama bir taş düşebilir ve ölebilirim. Böyle şeylere ehemmiyet vermem ben" dedi. "Beni kimse kaçıramaz ve eğer kaçıracaklarsa, olacağı varsa olur." Fakat biz çok korktuk, bütün konsolosluk. Hatırlamıyorum kime söyledi ve kime söylemedi, fakat ben çok korkardım ve şoförüyle çıktığı zaman, bazen yayan gitmek isterdi ve bazen arabanın yanında yürürdü, şoför de yanında arabayla giderdi ve ben korkardım, çünkü binanın camından onların gidişini görebilirdim. Ve çok korkardım. Fakat katiyen buna ehemmiyet vermemeye, bunu nazar-ı itibara almamaya karar verdi.

[Bu ikazı karısına anlattığını] Sanmam. Çünkü her şeyi anlatmazdı karısına. Onu hep korurdu. O üzülmesin, o rencide olmasın. Muazzam bir relationship [ilişki] vardı, yani büyük bir sevgi, büyük bir respect [saygı] vardı. Hakikaten şahane bir beydi. Şahane bir beydi. Ve kaçırıldığı zaman, [Eliezer] Gad, hakikaten her şey onun elindeydi, diyebilirim yani ateş gibi. Bilmiyorum o zamanki konsolosluğu hatırlıyor musunuz? Benim odam ve onun odası caddeye bakardı. Kaçırıldıktan sonra hep düşünüyordum, "bu adam buralarda olacak." Ve hatta beraber çalıştığımız kızlara söylerdim. "Elrom'un şuralarda bir yerde olması gerekir, yakında, yani görüyorum sanki yakında, ama nerede?" Hakikaten de [tutulduğu] ev çok yakındı yani.

Ve kaçırıldığı zaman konsoloslukta bütün derdimiz onu bulmaktı. Biz gece gündüz orada kaldık, orada yattık.

Bekliyorduk, geri gelmesini bekliyorduk ve ondan sonra ben diyebilirim ki [Türkiye'de] kalmamaya karar verdim.

Ben her zaman [İsrail'e] gelmek isterdim de annem pek meraklı değildi, onun için gelmedim ve hatta o, annemle konuştu, beni buraya göndermesini rica etti. Annem dedi ki "kolaydır." Ve o öldürüldükten sonra ayrılmaya karar verdim yani gitmeye oradan ve rica ettiler konsolosluktan, "yeni başkonsolos gelsin, onu biraz yetiştir, ondan sonra git" dediler.[19]

– Eniştesi Dr. Eliyahu Lurie

Ben hekimim. Sakin görünümünün arkasında ne saklı olduğunu hissediyordum. Oğlunun ölümü onu mahvetmişti. Oğlu ile uzun yürüyüşlere çıkardı. Şaşırtıcı olan nasıl tartıştıkları idi. Bir yandan çocuğa otoritesini dayatırdı, diğer yandan istediği hiçbir şeyi reddetmezdi. Elrom karakter sahibi bir insandı. Fanatizme varan derecede dürüsttü. Düzenli bir insandı. Her gece haberler bittiğinde

19 Rossita Ben Dov ile 25 Kasım 2002 tarihli görüşme.

tam 11.00'de yatağına gider ve uzun saatler boyunca okurdu. Her gün çok erken kalkar, evinden çıkar ve bahçesiyle meşgul olurdu. Maruz kaldığı stresten kurtulmak ve rahatlamak için bahçede çalışırdı. Her gün suç dosyaları ile uğraşmak, insan ruhunu temizleyen bir şey değil. Ruhunu çiçeklerle temizlerdi. Çok sistematik biriydi. Bu vasfı nedeniyle İsrail polis tarihinin en karmaşık vakalarıyla uğraşmış olan Ephraim'in başarılarının ardında, her vakaya sistematik bir şekilde yaklaşması saklıdır. Elrom suç dosyalarına ve bahçesine nasıl sistematik bir şekilde yaklaştıysa, pul koleksiyonuna da aynı şekilde yaklaşırdı. Lambanın altında albümü ve pensesiyle oturduğunda o an için kendisi için sadece bir şey önemliydi: pulları. Aynı şey müzik dinlediğinde veya sanat ile meşgul olduğunda da geçerliydi. Sanat konusunda da gerçekten "uzman"dı.

Polis müdürlüğünde çalıştığında birisi eline düştüğünde, bu kişiyi suçladığı tüm suçlardan ya mahkûm edene veya aklayana kadar elinden bırakmazdı. Bazen, kimi zaman bu şaşırtıcı idi, araştırma gayretlerini ve kaynaklarını nereye yönelteceğini biliyordu. Bu bir mantıkî haslet değil içgüdüydü. Sorguya tutulan kişi, ona kendisini açardı. Zira hiçbir zaman fizikî şiddete başvurmazdı. Tam aksine iki zıt taraf olarak, bu durum daima sorgulanan ve sorgulayıcı arasında aniden sanki bir temas gerçekleşmiş gibi meydana gelirdi. Sorgulanan kişi, iki kalın gri kaşın altından kendisine bakan bu iki göz karşısında açılır ve istenen bilgiyi verirdi. Belki de sorgulanan kişi Elrom'un deliller ne olursa olsun sadece eline düştüğü için değil, bütün arzusu gerçeği ve adaleti gün ışığına çıkarmak olduğunu hissettiği için bu olurdu.[20]

– Yeğeni Nilly Ovnat

Elsa ile Ephraim, İstanbul'daki yaşantılarını çok sevdiler ve her ne kadar yaşadıkları trajedi arka planda daima var olsa da bu konuyu

20 Yaakov Ha Elyon, "The Fateful 23rd of May of Ephraim Elrom", (İbranice) *Ma'Ariv*, 24 Mayıs 1971.

herkese ilan etmiyorlardı. İstanbul'daki Yahudi cemaati tarafından içtenlikle karşılanmışlar ve çok sayıda arkadaş (Nassi, Saban, Alfandari, Menase aileleri gibi) edinmişlerdi; onlarla görüşüyor, bayramlar vesilesiyle tertip edilen davetlere veya Neve Şalom Sinagogu'na çağrılıyorlardı. Diğer yandan, kendine has "diplomatik" kuralları olan diplomatik toplumun da bir parçasıydılar ve Elsa, tıpkı kocası gibi geleneklere uyum sağlıyordu. Neredeyse her Batı Avrupalı diplomatın eşiyle tanıştırılmak üzere davet ediliyordu, tıpkı Ephraim'in şehirdeki bütün konsoloslarla tanışmak üzere davet edildiği gibi. Karşılık olarak, Ephraim onları makamına, Elsa da evlerine davet etmek zorundaydı. Konsolosluk aracılığıyla bir araya geldikleri ve İsrail ile bu şekilde ilişkisi olan bazı Türklerle tanışmışlardı ve Elsa, birçok arkadaş edinmişti ancak artık onlarla temasta olmadığı için isimlerini hatırlayamıyor. İçlerinden bir tanesi, dönemin İstanbul belediye reisinin eşiydi[21] ve başka pek çok resmi görevlinin eşleri. Konsolosluk çalışanlarından oluşan İsrailli bir grup vardı ve de ataşeler. Bu insanlar her ikisinin ve özellikle de Ephraim'in geçmişini bildiklerinden, onlara karşı çok samimi ve naziktiler. Elsa onları bayram günlerinde, bazen de cuma akşamları yemeğe davet ederdi ve bizim Bağımsızlık Günü'nde (mayıs ayında) yapılan özel kutlamaya bütün diplomatlar ve şehrin önde gelen resmî zevatıyla birlikte onları da evine çağırırdı.

Her ikisi de bu şehri sevdiler. Tüm tarihî yerleri ziyaret ettiler ve sonradan, İsrailli misafirlerini de buralarda gezdirdiler. İkisi de İsraillilerin zaten aşina oldukları, Türk mutfağını sevdiler. Evlerinde, onlara ve konuklarına yöresel yemekler pişiren bir aşçıları vardı. Haftada bir gün, Çin lokantasına (Elsa yerin ismini hatırlayamıyor, ama evlerinin yakınındaydı, genellikle pazarları giderlerdi) gitmekten hoşlanırlardı, bir de Küçükçekmece'de küçük bir lokanta vardı ve Boğaz'ın kıyısında bir balık lokantası.

21 Elrom çiftinin İstanbul'da görev yaptığı dönemde (1969-1971) İstanbul Belediye Başkanı Fahri Atabey idi.

Sık sık bir yerlere davet edilirlerdi ve gerektiğince misafir ağırlarlardı (bu da oldukça fazla demekti). Genellikle önemli yemek davetleri olduğunda Elsa, yemek seçimini kendi yapar ve hazırlıkları bizzat denetlerdi. Komşuları İvet Haim ile kocası, onlara briç oynamayı öğretmişlerdi ve haftada bir-iki defa oynarlardı. Haftada iki kere, eve gelen özel bir öğretmenden (Elsa ismini hatırlamıyor) Türkçe dersleri alıyorlardı. Elsa, Türkçe sayı saymayı, bütün meyveleri ve diğer yiyecek isimlerini biliyor.

Evin düzeni, Hikmet adında yatılı bir hizmetkâr tarafından sağlanıyordu ve haftada bir defa ağır işler için Habiba temizliğe geliyordu. Özel günlerde, özel bir aşçı ayarlanıyordu. Eski konsolosun da ikametgâhı olan bu ev, çiftin İsrail'den getirttikleri kendi halıları, tabloları ve kitaplarıyla yeniden döşenmişti.

Elromlar sinemaya gitmezlerdi, ancak konserlere ve sanat galerilerine pek meraklıydılar, özellikle de açılışlarına davet edildikleri sergilere (Elsa'nın yemek odasında, satın almış oldukları tabloyu gördünüz).

Çift, 1969 senesinin Kasım ayında İstanbul'a vardı ve Nisan'da ablası Diana, üç ay sürecek uzun bir ziyaret için yanlarına geldi. Davet edildiği yerlerde kız kardeşine eşlik etti, Elsa ve Ephraim ile birlikte Ankara'ya gitti ve onlarla bir de Türkiye gezisine çıktı. Yolculuğundan çok keyif aldı ve kız kardeşine büyük destek oldu; İstanbul'da kaldığı süre içinde Ephraim kısa bir seyahat için İsrail'e gitti (Elsa, Alman ve Fransız konsoloslarının eşleriyle iyi ilişkiler içinde olduklarını hatırlıyor). 1970 yazında, Diana geri döndükten sonra, İsrail'de yaşayan genç yeğenleri yaz tatili için yanlarına geldi, ona İstanbul'u karış karış gezdirdiler ve ayrıca uzun yolculuğa çıkardılar.

Resmî ve uzun yolculuklar için Aleko adında bir şoförleri vardı. Pazar günleri ya da kısa gezmelerde ise Ephraim arabayı kendi kullanırdı.

Her ne kadar çoğunu İsrail'deki evinde bırakmış olsa da ve çok fazla vakit ayıramasa da Ephraim, pul koleksiyonu hobisini devam ettirdi. İşini çok ciddiye alırdı. Sabahları saat 8'de ofisinde olur, öğlen 12'de eve yemeğe gelir ve 3'te işinin başına dönerdi. Dakiklik örneği bir insandı.

Ephraim'in kaçırılmasının ardından İsrail'de yaşayan yakınları, Elsa'nın iki kız kardeşinden biri olan Diana'yı, destek vermesi için hemen Elsa'nın yanına yollamaya karar verdi ve Diana aynı gece İstanbul'a geldi. Bu arada, İsrail'de Ephraim Elrom'un yakınları her akşam diğer kız kardeşi Erna'nın evinde toplanacaklardı. Aile efradı, arkadaşları, polis teşkilatının üst rütbeli mensupları, Dışişleri Bakanlığı görevlileri bir araya gelecek ve durum değerlendirmesi yapacaklardı. Elsa ve Diana, Eliezer Gad'ın yanında kaldılar. Bütün zor zamanlarında ve Ephraim'in cesedinin bulunduğu öğrenildiğinde kız kardeşinin yanındaydı. Elsa ve Ephraim'in tabutuyla birlikte İsrail'e döndü. Elsa, İsrail'e mahvolmuş bir halde geldi, yaşamak istemiyordu. Cenaze törenine müsekkinler alarak katıldı. Diana yaklaşık bir hafta kadar ya da biraz daha uzun süre sonra İstanbul'a döndü ve Gadlar'ın yanında iki hafta kalıp Elromlar'ın dairesindeki bütün şahsî eşyaların paketlenmesine nezaret etti. Elsa, bir daha asla İstanbul'a dönmedi.[22]

2) 1 Mayıs Harekâtı

a) Neden Ephraim Elrom Seçildi?

Başkonsolos Ephraim Elrom'un kaçırılması, dönemin şartları ve Marksist örgütlerin başka ülkelerde başvurdukları taktikler dikkate alındığı takdirde sürpriz bir eylem değildir. Dahası, böylesi bir eylemin emsali de eylemin gerçekleşeceği tarihten önce mevcuttu. THKO militanları, Elrom'un kaçırılmasından sadece iki ay önce, 4 Mart 1971 tarihinde dört Amerikalı havacıyı, görevli oldukları Ankara'daki TUSLOG tesislerinden kaçırmışlardı.

22 Nilly Ovnat'ın 7 Aralık 2002 tarihli e-postası.

Diğer yandan gerek İslamcı ve gerekse sol kesimin İsrail'e karşı tavrının son derece olumsuz olduğu da bilinen bir gerçekti. Bunun bir kanıtı, 25 Nisan 1970 gününün gecesi İstanbul, Elmadağ'daki El Al Havayolları bürosuna bomba atılması[23] ve bu mekânın Arap gerillaların saldırı ihtimallerine karşı emniyet güçleri tarafından korunmasıydı.[24] Dolayısıyla Ephraim Elrom'a karşı bir eylemin gerçekleşmesi kuvvetle muhtemeldi. Bütün bunlara rağmen ne Ankara'daki İsrail Büyükelçiliği, ne de İstanbul'daki başkonsolosluk teyakkuz durumuna geçmeyeceklerdi.[25]

Deniz Gezmiş ve arkadaşlarının Amerikalı havacıları kaçırmaları, sonrasında Deniz Gezmiş'in bir rastlantı sonucu yakalanması, Ankara'ya getirilip İçişleri Bakanı Haldun Menteşoğlu'nun makamına çıkarılması, efsaneleşmiş olan parkasının içindeki dik duruşu ve sert konuşmaları, Gezmiş'e halk ve gençlik nezdinde büyük itibar kazandıracaktı. Gezmiş'in bu yükselişi, bir yerde Mahir Çayan'ın kaçırma eylemini çabuklaştıracaktı.[26]

Değişik kaynaklara göre THKP-C'nin kaçırmayı düşündüğü birkaç diplomat vardı: ABD, İsrail, İran, Portekiz[27] ve Polonya[28] başkonsoloslarından biri veya birkaçı.[29] Bunlar arasında en ön sıradaki hedeflerden biri olan ABD başkonsolosunun, resmî konutunda ikamet ettiği ve iyi korunduğu için kaçırılması imkânsızdı. İran konsolosunun fazla bir siyasi kimliği olmadığı için kaçırılması fazla yankı yaratmayacaktı. Bu nedenle İsrail başkonsolosunun kaçırılmasına

23 "İsrail Hava Yolları Bürosuna Plastik Bomba Atıldı", *Cumhuriyet*, 26 Nisan 1970.

24 Birinci THKP-C Davası Duruşma Tutanakları, 8 Eylül 1971, s. 117.

25 Efrat E. Aviv, "The Efraim Elrom Affair and İsrael-Turkey Relations", *Middle Eastern Studies*, Cilt 49, Sayı 5, 2013, s. 765.

26 M. Zihni Çekmez, *Ölümü Paylaştılar Ama!... Bir İhtilalcinin Anıları*, Büke Yayıncılık, İstanbul, 2003, s. 295.

27 ISA, 26 Ağustos 1971 tarih ve RG/130/MFA/4632/13 sayılı belge. Aktaran Efrat E. Aviv, *a.g.m.*, s. 755.

28 ISA, 26 Mayıs 1971 tarih ve RG/130/MFA/4632/1 sayılı belge. Aktaran Efrat E. Aviv, *a.g.m.*, s. 755.

29 Efrat E. Aviv, *a.g.m.*, s. 750-769.

karar verilecekti. İsrail başkonsolosunun seçilmesinin önemli bir sebebi, devrimci sol hareketin Filistin Kurtuluş Hareketi'ne duyduğu sempati ve İsrail'in "Amerikan emperyalizminin Ortadoğu'daki temsilcisi" olarak görülmesi idi.[30] Nitekim Elrom'un öldürülmesinden sonra yakalanan THKP-C'li militanlardan ele geçirilen örgüt evraklarına göre saldırı düzenlenmesi planlanan yerler arasında, İstanbul'daki El Al İsrail Havayolları bürosu ile Yahudi işadamlarına ait şirketler de yer almaktaydı.[31] Mahir Çayan'ın yakın arkadaşı Oktay Etiman da "neden Efraim diye sordunuz mu hiç Mahir'e?" sorusuna şu cevabı verecekti:

> Hayır. Geleneksel olarak Filistin davasının yanındaydık zaten. Devrimci arkadaşlar oraya gidip eğitim alıyordu. En makulü İsrail'e zarar verecek bir eylem düzenlemekti. Çünkü Amerikan emperyalizminin Ortadoğu'daki karakoluydu. Bu yüzden sorgulamaya gerek duymadım.[32]

Ankara'daki İsrail Büyükelçiliği Müsteşarı Reuven Ben Eliezer'in Elrom'un öldürülmesinden sonra İstanbul'da Türk emniyet yetkilileriyle yaptığı görüşmelerden edindiği bilgilere göre THKP-C'lilerden ele geçirilen vesikalardan ortaya çıkan gerçek şu idi: THKP-C'nin kaçırmayı tasarladığı ilk aday Amerikan başkonsolosu idi. Ancak Amerikan başkonsolosu çok iyi korunduğundan ikinci aday olan ve hiç koruması olmayan Ephraim Elrom üzerinde karar kılınmıştı.[33] Türk emniyet teşkilatının MOSSAD'a gönderdiği rapora göre Elrom'un seçilmesinin sebebi çok basitti. Onu kaçırmak çok kolaydı. İkametgâhı İsrail Başkonsolosluğu'na yakın bir mesafede idi. Elrom, son derece dakik ve her gün aynı güzergâhı kullanan biriydi. Şoförü her sabah onu 08.45'te evinden alıp konsolosluğa

30 Turhan Feyizoğlu, *Mahir*, s. 317-318; *Kavgamızın Cevahiri Hüseyin Cevahir, Yaşamı, Mücadelesi, Yazarlığı*, Adalı Yayınları, İstanbul, [2011], s. 130.

31 ISA, 24 Mayıs 1971 tarih ve RG/130/MFA/4632/3 sayılı belge. Aktaran Efrat E. Aviv, *a.g.m.*, s. 755.

32 Bünyamin Köseli, "Askerlere Güvenmemesi Gerektiğini Mahir'e Söylemiştim", *Aksiyon*, 31 Mart 2014.

33 Reuven Ben Eliezer ile 26 Kasım 2002 tarihli görüşme.

götürürdü. Elrom, her gün tam saat 13.00'te konsolosluktan ayrılıp evine yemeğe giderdi.[34]

Neticede Ephraim Elrom'un seçilmesinde etkili olan ana faktörler şunlardı:

a) THKP-C'nin öncelikli hedefleri "Amerikan emperyalizmi"ni temsil eden Birleşik Amerika ve İsrail konsolosları idi.
b) Elrom, "Amerikan emperyalizminin Ortadoğu'daki temsilcisi Siyonist İsrail Devleti"ni temsil ediyordu. "Siyonist İsrail Devleti", Filistin halkını yerinden yurdundan ederek cebren kurulmuştu. Devrimciler, bu nedenle Filistin Kurtuluş Hareketi'ni destekliyorlardı.
c) İsrail konsolosunun güvenlik ve koruma zafiyeti vardı. Kaçırılması çok kolaydı.

b) THKP-C Liderlerine ve THKP-C Savunması'na Göre Kaçırma Sebebi

"Ephraim Elrom neden seçildi?" sualinin bir cevabı da THKP-C'nin mahkemeye sunduğu savunmada mevcut. Savunmada THKP-C'nin gerçekleştirdiği eylemler arasında "Konsolosluk paravanası altında-Türkiye'de emperyalist Siyonist faaliyetleri organize eden İsrail Gizli Polisi'nin baş elemanı E. Elrom'un tutuklu devrimci arkadaşlarımızın ölüm cezalarından kurtarılması amacıyla kaçırılması" yer almakta.[35] Mahir Çayan da duruşma esnasında verdiği ifadede sebebi şöyle teyit etmekte:

> Amacımız o sırada ölüm cezası talebiyle yargılanmakta olan Devrimci arkadaşlarımızı kurtarmak ve icrai hareketlerde bulunmaktı. Amerikan Büyükelçisini kaçırma zorluğu sebebiyle Amerikan emperyalizminin Ortadoğu'daki temsilcisi durumunda bulunan İsrail Başkonsolosu'nu kaçırmayı kararlaştırmıştık. Bu şahıs aynı zamanda Siyonist faaliyetlerin de yöneticisiydi. (...)

34 ISA, RG/130/MFA/4632/13 sayılı ve 26.08.1971 tarihli belge. Aktaran Efrat E. Aviv, *a.g.m.*, s. 756.

35 *THKP-C Savunma*, 68'liler Birliği Vakfı, İstanbul, 2001, s. 151.

> Başkonsolosun kaçırılması iddianamede ve gazetelerde belirtildiği gibidir. Ancak iddianamede belirtildiği gibi sansasyona yol açmak için değil daha ziyade devrimci arkadaşlarımızı kurtarmak ve Amerikan emperyalizminin Ortadoğu'daki temsilcisi olan İsrail'e karşı bir eylemde bulunmak için İsrail başkonsolosunun kaçırması planlanmıştır.[36]

Bu tariften ve ifadeden, Elrom'un hem neden kaçırıldığı (devrimci arkadaşlarını serbest bıraktırmak) hem de hakkında kullanılan sıfatlardan kendisinin ve temsil ettiği İsrail devletinin THKP-C tarafından nasıl algılandığı belli olmakta.

c) Dönemin Gençlik Liderlerine Göre Kaçırma Sebebi

Neden İsrail başkonsolosunun kaçırılmasına karar verildiğini, dönemin önde gelen gençlik liderleri şöyle izah edeceklerdi.

– THKP-C Üyesi Ulaş Bardakçı

"Hem örgütümüzün ismini duyurmak hem de Amerikan emperyalizmine bir darbe vurmak için bir konsolosu kaçırmayı düşündük. Amerikan konsolosu resmi dairesinde ikame ettiği için kaçırma imkânı olmadı. Amerikan emperyalizminin Ortadoğu'daki temsilcisi olan İsrail başkonsolosunu kaçırmayı planladık."[37]

– THKP-C Üyesi Ertuğrul Kürkçü

Ertuğrul Kürkçü'nün anlatımına göre Mahir Çayan, bazı elçilikleri takip ettiriyordu. İleride de takip ettirdiği büyükelçi veya konsoloslardan birini kaçırarak propaganda yapılabileceğinden söz etmişti. Ancak somut olarak Ephraim Elrom üzerinde konuşulmamıştı.[38] Bedri Baykam, 1998 yılında Ertuğrul Kürkçü ile yaptığı sözlü tarih görüşmesinde Kürkçü'ye yönelttiği "Peki bu Elrom olayı ve daha

36 Birinci THKP-C Davası Duruşma Tutanakları, 23 Ağustos 1971, s. 16.
37 Birinci THKP-C Davası Duruşma Tutanakları, 23 Ağustos 1971, s. 21.
38 Turhan Feyizoğlu, *Mahir*, s. 312.

sonra Mahir'in yakalanışı, bütün o süreçlerden siz ne kadar haberdardınız? Ne kadar izleyebildiniz? Ne kadar iletişimde kaldınız, nasıl tepki verdiniz?" sualine Kürkçü şöyle cevap verecekti:

> Mahir düşüncesini bize açıkladığı zaman bu aylar öncesinden onun planına dâhildi. İsrail konsolosunun kaçırılması aylar öncesinden vardı. Bununla ilgili istihbarat, gözlem yapıyorlardı. Fakat tüm bunların kararlaştırılması, kesinleştirilmesi için bir genel yönetim toplantısı, bir genel komite toplantısı randevusu yapılmıştı. İki tane yönetim organı vardı. Bizim elimizdeki şemaya göre 11 kişilik bir Genel Komite, 3 kişilik de bir Merkez Komite yani Yusuf [Küpeli], Münir [Ramazan Aktolga], Mahir'den oluşan Merkez Komite, 11 kişiden oluşan içerisinde benim de olduğum Genel Komite. Plana göre bir genel toplantı yapacağız, orada bunları kararlaştıracağız. Parti ve Cephe üyelerinin kimler olduğunu ve bunların girişlerini yapacağız. Şimdi bu yeni plana göre artık herkes, hayatına yeni bir şekil verecek. Fakat bizim bu tartışmamızdan çok kısa bir süre sonra Nisan'ın 26'sında sıkıyönetim ilan edildi. Sıkıyönetim ilan edilince, hazırlıksız yakalandık. Yani sıkıyönetim ilan edileceğini öngörmemiştik demek ki. Sahte kimliğimiz yok, her zaman olduğu gibi okula gidip geliyoruz. Öğrenci hareketi ile uğraşıyoruz. Ama üzerimizde sahte kimlik yok, kalacak bir yer yok. Büyük bir telaş oldu. Ondan sonra başka arkadaşların tanıdığı, çok fazla deşifre olmadığını sandığımız insanların evlerinde öyle geçici bir süre kalmaya başladık. Yanılmıyorsam, Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı bir arananlar listesi yayınladı. Orada vardık ya da olabileceğimizi tahmin ediyorduk DEV-GENÇ yöneticileri olarak. Bıyıklarımızı kestik, kravat taktık. Güya çehremizi biraz değiştirdik. Öyle uzaktan tanıdığımız birini gördüğümüz zaman saklanıyorduk. O noktadan sonra da irtibatımız koptu. Kazım Özüdoğru ile beraber kalıyordum ben. Efraim Elrom'un kaçırıldığını radyodan öğrendik. Aslında ilk reaksiyonumuz "iyi oldu" idi. Fakat bir süre sonra, aşağı yukarı aynı gün akşama doğru, İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı "Balyoz Hareketi" denilen büyük bir tevkifat kampanyası başlattı. Aydınlar kesiminden reaksiyon gelmeye başladı. "Bunu yapanlar kimdir?", "acaba bize karşı kurulan bir komplonun parçası mıdır?" türünden laflar duyulmaya başlandı. Biz tedirginliğe kapıldık. Bu tevkifat sırasında bizim dayanağımız olan birçok insanın da tutuklanmaya ya da gözaltına alınmaya başlamasıyla birlikte, eylemin aslında hareket sahamızı daraltmaya başladığını hissettik. Bizim örgütle de bağlarımız koptu.[39]

39 Bedri Baykam, *68'li Yıllar Eylemciler*, İmge Kitabevi, Ankara, 1998, s. 430-431.

– THKP-C Üyesi Yusuf Küpeli

Yusuf Küpeli, sıkıyönetimin ilan edildiği 26 Nisan 1971 akşamı Ankara'daki THKP-C'li kadrolar ile bir toplantı yapacaktı. Küpeli toplantıyı şöyle anlatmakta:

> Her şeyi büyük bir dikkatle gözlüyor, işlerin ters gittiğini hissediyor, görüyordum. Daha Elrom kaçırılmadan önce, arkadaşların önemli kısmı ile Ankara'da konuşmuş, bu işlerin yanlış olduğunu belirtmiş, İrfan Uçar'ı İstanbul'a haberci olarak yollamış, hiç kimsenin kaçırılmamasını istemiştik. Birisinin kaçırılacağını biliyorduk ama kimin kaçırılacağını bilmiyorduk. Amerikan, İran veya İsrail konsoloslarından biri olabilirdi bu.[40]

Yusuf Küpeli'nin verdiği bu bilgiyi, Necmi Demir de teyit etmekte. Bedri Baykam'ın Necmi Demir'e yönelttiği "Elrom olayı ne kadar önce planlandı? Çok mu tartışıldı?" sualine Necmi Demir, "yalnız İsrail başkonsolosunun kaçırılması olarak düşünülmemişti. Üçünün [İsrail, Amerikan ve İran] propaganda amacıyla kaçırılıp serbest bırakılması düşünülüyordu. Ama o günün Türkiyesi'nin örgütlenme düzeyi bunların üçünün yapılmasına elvermediği gibi kaçırılıp serbest bırakılmasının imkânını da vermedi" cevabını verecekti.[41]

Yusuf Küpeli, ileri bir tarihte kaleme aldığı otobiyografik metinde Mahir Çayan'ın bu kararından şöyle söz edecekti:

> Elrom'u öldürecek olan kişi, neşesi yerinde ve biraz da hava atarak, üst katlarında İran başkonsolosunun yaşamakta olduğunu söyleyecekti. Aslında, başkonsolosun yaşamakta olduğu apartman, polis veya birileri tarafından muhtemelen gözlenirdi, ama onların umurlarında bile değildi... Aynı kişi, ya İran, ya İsrail, ya da ABD başkonsoloslarından birisini kaçırmayı düşündüklerini anlatacaktı. Dediğine göre, kaçırma işi gerçekleştikten sonra, yerine getirilemeyecek bir talepte bulunacak ve kaçırmış olduğu konsolosu öldürerek "ciddiyetini" gösterecekti. Aynen böyle anlatıyordu ve kaçıracağı kişiyi öldürmeye daha peşinen karar vermişti. "Ciddiyetini" gösterecekmiş...

40 Turhan Feyizoğlu, *Mahir*, s. 314-315.

41 Bedri Baykam, *a.g.e.*, s. 165-166.

Onun bu hastalıklı kararının gerisinde, bilemediğim nedenlerle birlikte, nefret ettiği "Deniz Gezmiş'ten farklı ve üstün olduğunu göstermek" duygusu da vardı. Çünkü onlar, Deniz ve arkadaşları, üç Amerikalı askeri serbest bırakmışlardı.[42]

– THKP-C Üyesi Münir Ramazan Aktolga

"Elrom'un kaçırılması" olayında birçok şey söylendi. İsrail elçisi, CIA ajanı, şudur, budur vb. diye. Biz bunların hiçbirisini bilmiyorduk. O zaman konuşulan şuydu; onların kafasında Portekiz ya da İspanyol elçilerini kaçırma gibi olaylar vardı. Tabii o zaman tutup da bunların tartışılacağı bir ortam yoktu. İstanbul'a gittiğimde şunu gördüm ki, Mahir'in görüşlerinde büyük bir farklılaşma olmuştu. Yani Ankara'da iken bizim konuştuğumuz, düşündüğümüz şeyler gitmiş onun yerine artık Denizlerinki gibi şehir gerillası, işte büyük bir ismi kaçırma, silahlı propaganda gibi şeyler almıştı. Orada buna karşı çıkıp, tartışma olanağı ve ortamı da yoktu zaten. Ne Ertuğrul ne ben, hiçbir şeye karşıt görüş bildirmedik. THKP-C adını ilk defa Mahir'in ağzından burada duydum. Bunlar, Mahir tarafından getirilen bir öneri durumundaydı. Fakat orada olan şuydu; beraber oturduk, tüzük taslaklarını hazırladık. Bizim ve Mahir'in hazırladığı bu taslaklar, Ankara'daki arkadaşlarla tartışılacaktı. Daha sonra ise Ankara ve İstanbul'daki arkadaşların bir araya geldiği bir toplantıda, bir Genel Komite toplantısında oturulup görüşülecekti, kararlaştırılıp şekillendirilecekti. En sonunda da bir çıkış yapılacaktı. Bu çıkış için de İspanyol ve Portekiz elçilerinin adı konuşuluyordu. Mahir'in kafasında bunlar vardı. Yani o zaman İsrail Elçisi Elrom'un adı bile yoktu.[43]

– THKP-C Üyesi Ziya Yılmaz

THKP-C üyesi Ziya Yılmaz ile 2011 yılında görüşen Barış Mutluay'ın "neden Elrom seçildi?" sualine Yılmaz'ın verdiği cevap şöyleydi:

Neden Elrom? Birincisi o günlerde sansasyonel bir eylemle adımızı kamuoyuna duyurmak istiyorduk. Bunun için de belirgin hedeflerimiz arasında büyükelçilikler ve konsolosluklar vardı. Mümkün

42 Yusuf Küpeli, "Yaşamımdan Bazı İlginç Kareler Üzerine" www.sinbad.nu/yasamkar.htm

43 Turhan Feyizoğlu, *Mahir*, s. 310-311.

olsaydı Demirel'i kaçıracaktık ama bunun gerçekleşme ihtimali çok azdı. Yahut bedeli çok ağır olurdu. Bu durumda, ses getirecek en belirgin hedef büyükelçilikler ve konsolosluklardı. Bu aynı zamanda yurtdışında da ses getirecekti. Filistin davası sebebiyle İsrail'li bir hedefi seçmeyi tercih ettik. Fakat bu noktada bizim için önemli olan Elrom'un İsrail yurttaşı olması değil, Siyonist olmasıydı. Eğer bu eylemi gerçekleştirebilirsek, hem THKP-C ismini çok net bir şekilde duyuracaktık, hem Filistin meselesi nedeniyle Türkiye içinden sempati kazanacaktık, hem uluslararası devrimci hareketlerle ilişikte olabilecektik hem de Türkiye içinde iktidar sahiplerini afişe edebilecektik. Ki, bu son dediğim Mahir'in *suni denge-silahlı propaganda* şeklinde açıkladığı şeydir. Yani her açıdan en akla yatkın isim Elrom'du. (...) "Neden Elrom?" diye sordun madem, cevabı çok basitti: "Çünkü olabilirdi. Oldu da."[44]

– DEV-GENÇ'li Mustafa Kaçaroğlu

THKO'nun, yani Denizler'in İş Bankası soygunundan sonra DEV-GENÇ saflarında bir dalgalanma oldu. THKP-C adına eyleme gidişimizde bunun da etkisi vardı. Denizler'in İş Bankası soygunuyla birlikte, THKP-C birkaç sene sürecek ön hazırlıklardan sonra başlatmayı düşündüğü silahlı mücadeleyi öne almış bulundu. Elrom'un seçilmiş olmasının nedeni Filistin halkıyla dayanışmaydı. Kaçırınca "Karşılığında şu arkadaşlarımızın serbest bırakılmasını istiyoruz" diyorsunuz. Oligarşi buna "hayır" deyince, sizi bastırmak için sıkıyönetim ilan edince, siz de kararlılığınızdan şüphe duyulmasını engellemek, sözünüzü tuttuğunuzu göstererek kitlelere güçlü örgüt imajı vermek istiyorsunuz. Bu silahlı propagandanın kendi sistematiği açısından böyledir.[45]

– THKO'nun Elrom'u Kaçırma Niyeti

THKO da Elrom'un kaçırılmasını planlıyordu. Bir grup THKO'lu, Nurhak'taki radar üssünü basmayı, İstanbul'daki grup ise İstanbul'da

---

44 Barış Mutluay, *Ziyi Yılmaz TİP'ten THKP-C'ye Fatsa'dan Türkiye'ye*, Nota Bene Yayınları, Ankara, 2014, s. 158-159, dn. 80.

45 Hazal Özvarış, "Mustafa Kaçaroğlu Anlatıyor: Sol İçi Şiddette, Biz Dâhil, Kimse Günahsız Değil", 4 Mayıs 2015, http://t24.com.tr/haber/mustafa-kacaroglu-anlatiyor-sol-ici-siddette-biz-dahil-kimse-gunahsiz-degil,295499

bir konsolosluğun basılmasını veya bir konsolosun kaçırılmasını planlamaktaydı. THKO üyesi Oktay Kaynak bunu şöyle anlatmakta:

> İsrail elçisinin kaçırılması konusunda bir çalışma vardı. Birileri yapınca o eylem bizim gündemimizden düştü. Elrom'un kaçırıldığı gün Cağaloğlu'na gitmiştim. Hasıraltı diye bir yer vardı. Orada Hüseyin isimli arkadaş beni yakaladı, 'Helal olsun işi götürdünüz' dedi. 'Neyi götürdük?' diye sordum. 'Elrom'u' dedi.[46]

Münir Ramazan Aktolga da şöyle anlatacaktı:

> Ephraim Elrom'un kaçırılışını öğrendik. Fakat bize ne yapılacağına dair bir şey söylenmedi. Zaten o günlerde Elrom'un eceli gelmişti. Zira öğrendiğimize göre Cihan Alptekin de Elrom'un peşindeymiş. Fakat Mahirler daha önce davranıp kaçırmışlar. Ayrıca Mahirlerden İran başkonsolosunun da kaçırılacağını öğrenmiştik. Bu fikre hemen karşı çıktık. Fakat biz karşı çıktığımız için mi, başka nedenle mi kaçırma olayından vazgeçtiklerini bilmiyorum.[47]
> (...)
> Elrom'u kaçırmayı THKO'cular çoktandır düşünüyorlarmış ve bu konuda epey araştırma da yapmışlar. Bizim Ankara'dan "hiçbir şey yapılmasın" dememiz üzerine, İstanbul'daki Mahir'lerin durumunu bu biraz etkiliyor sanıyorum. Daha sonra Elrom kaçırılınca ilk anda belirli isimler ilan edildi. Bu isimler içerisinde Cihan Alptekin'in arkadaşlarının da isimleri vardır.[48]

Adını saklı tutan eski bir THKO üyesi de bu planı teyit edecektir. Bu kişiye göre Akbank Selamiçeşme Şubesi soygunundan elde ettiği gülünç seviyedeki meblağ ile fidye için kaçırılan Hakan Duman'ın küçük bir çocuk olması, THKO'nun prestijini çok sarsmış ve THKP-C'yi üstün duruma sokmuştu. THKO ile THKP-C arasındaki rekabette THKO'nun üstün duruma geçebilmesi için "üstüne daha iyisi yapılamayacak kadar güçlü bir eylem" yapmalıydı. Bu ortamda yabancı bir diplomatı kaçırma fikri şekillendi. ABD, İsrail ve İspanya

46 Turhan Feyizoğlu, *Mahir*, s. 317-318.
47 Turhan Feyizoğlu, *Mahir*, s. 317-318.
48 Turhan Feyizoğlu, *Sinan, Nurhak Dağları'ndan Sonsuzluğa*, Ozan Yayıncılık, İstanbul, 2000, s. 325.

başkonsoloslarından birinin kaçırılması planlandı ve sonunda İsrail başkonsolosu üzerinde karar kılındı. Ancak bu konuda başlatılan istihbarat çalışmaları başarılı olamadı. THKP-C daha önce davrandı ve THKO İsrail başkonsolosunun Mahir Çayan tarafından kaçırıldığını gazetelerden öğrendi.[49]

Elrom'un THKO'lular tarafından kaçırılmak istendiğini Nahit Tören de teyit edecekti:

> Atilla Keskin'in doktor olan ağabeyisinin otomobilini bu istihbarat işlerinde kullandık. Elrom hakkında bazı bilgileri İstanbul Tıp Fakültesi'nde okuyan Suriyeli bir öğrenci hem bize hem de THKP-C'lilere veriyordu. Fakat THKP-C'liler daha erken davrandı.[50]

Nahit Tören'in sözünü ettiği Suriyeli tıp öğrencisi, Şerafettin Eyüp (Eşref Abaza) idi.[51] Eşref Abaza, SSCB ve Suriye istihbarat teşkilatları hesabına casusluk yapmaktan yargılanacaktı. Sorgulanması sırasında Türkiye'deki Siyonist faaliyetleri Suriye'ye bildirdiğini söyleyecekti.[52] Eşref Abaza, 1978 yılında Suriye'ye teslim edilecekti. Turhan Feyizoğlu bunu şöyle aktarmakta:

> İsrail'in İstanbul başkonsolosu Efraim Elrom'un kaçırılması ve öldürülmesi olayına karıştığı gerekçesiyle yargılanan ve 15 yıl hapis cezasına çarptırılan Suriyeli bir tıp öğrencisinin Suriye'de tutuklu iki Türk'le değiştirildiği (Suriye Haber Ajansı) tarafından bildirildi. Ajans haberinde, Şerafettin Abaza adlı öğrencinin Suriye'ye iade edilmesi karşılığında, siyasal olmayan suçlardan Suriye'de hüküm giymiş iki Türk'ün Türk makamlarına teslim edildiği bildirildi. Ajansa göre değişim Babü'l-have sınır kapısında yapıldı.[53]

---

49 "Nurhak'tan Kızıldere'ye 12 Mart'ın Eylemcileri Anlatıyor", *Aydınlık*, 16 Mart 1980.

50 Turhan Feyizoğlu, *Sinan*, s. 324-325.

51 Turhan Feyizoğlu, "Deniz Gezmiş ve Arkadaşlarının Öyküsü", *Cumhuriyet*, 10 Mayıs 2003.

52 "Ruslar Hesabına Casusluk Yapmaktan Sanık Suriyeli Tıp Öğrencisi Suçlamaları Reddetti", *Cumhuriyet*, 4 Nisan 1972. Şerafettin Eyüp'ün casusluğunu MİT görevlisi Mehmet Eymür de teyit etmekte. Bkz. Mehmet Eymür, *Analiz*, Milliyet Yayınları, İstanbul, 1991, s. 58.

53 "Elrom Olayını Adı Karışan Bir Suriye'linin, Suriye'ye Teslim Edildiği İleri Sürüldü", *Aydınlık*, 14 Eylül 1978, aktaran Turhan Feyizoğlu, *Mahir*, s. 500.

Elrom'un infazından sonra İstanbul'a gelen bir yabancı gazete muhabiriyle ismini saklı tutarak konuşan ve muhabir tarafından "DEV-GENÇ'e yakın bir İstanbullu öğrenci" olarak tarif edilen kişiye göre Elrom'u kaçırma kararı üç sebebe dayanıyordu: (a) İsrail başkonsolosu olarak Elrom, "Amerikan emperyalizminin hizmetinde" bir devleti temsil ediyordu, (b) evi koruma altında değildi, (c) kaçırma eyleminden sorumlu hücrede iki Arap vardı ve onlar DEV-GENÇ'li öğrencilerin Filistin kamplarında silahlı eğitim görmelerini de sağlıyorlardı.[54]

d) Bir Diğer Muhtemel Kaçırma Nedeni

Prof. Dr. Nur Bilge Criss'e göre THKP-C, Filistin örgütleriyle dayanışma içinde olduğunu göstermek ve militanlarının Filistin kamplarında aldıkları eğitime karşılık olan "borcu" ödemek için Elrom'u kaçırmıştı. Elrom'un Türk emniyet teşkilatına Filistin kamplarında eğitim gören bazı Türk teröristlerin isimlerini verdiğinden dolayı da öldürüldüğü rivayetleri ortada dolaşmaktaydı.[55]

Nur Bilge Criss'in bu varsayımını, dönemin Ankara'daki İngiltere büyükelçisi Roderick Sarell de Londra'ya gönderdiği bir raporda teyit etmekte. Raporda şöyle denilmekte:

> İsraillilerin eğitim için Filistin gerilla kamplarına giden Türkleri yakından takip ettikleri ve muhtemelen Türk makamlarını bilgilendirdikleri hususunda pek fazla şüphe yok. İşte bu sebepten ötürü şimdilerde Elrom'un bu konuda kayda değer bir rol oynadığına ve El-Fetih tarafından eğitilmiş Türk radikallerinin listesini Türk hükümetine vermekte şahsen sorumlu olduğuna inanılmakta. Şayet bu gerçek ise (kendisi şahsen müdahil olmasa THKP-C'nin İsraillilerin

54 Victor Cygielman, "Death in Istanbul", *Outlook*, Cilt 14, Sayı 5 (124), Haziran-Temmuz 1971, s. 30-34.

55 Bilge Criss, "Mercenaries of Ideology: Turkey's Terrorism War", *Terrorism and Politics*, ed: Barry Rubin, St. Martin's Press, New York, 1991, s. 123-150, 129. Bilge Criss'e bu bilginin kaynağı sorulduğunda emekli Deniz Hâkimi Fahri Çoker'in (1912-2001) kendisine verdiği Sıkıyönetim Komutanlığı Muhkemesi tutanağı olduğunu söyleyecekti.

> Türk hükümetine istihbarat bilgisi geçmelerinden şüphelense bile) bu durum, kendisinin kaçırılıp öldürülmesinin ardındaki sebepler ile ilgili net bir ipucu vermekte. Geçen hafta İsrail Büyükelçiliği'nin bir görevlisinin Elrom'u kaçıranlar için sarf ettiği "bizler için tanıdık [simalar] değillerdi" sözleri de bir yerde muhtemel adayların, yani Filistinli olanların çoğunu tanıdıkları anlamını taşımakta.[56]

Kudüs'te görevli Amerikan başkonsolosunun da Washington'daki merkezine gönderdiği bir telgrafta, benzeri bilgiler yer alacaktı:

> Türk başkonsolosu [Ali Refik İleri] bana ve diğer başkonsoloslara, Ephraim Elrom'un İsrail hükümeti tarafından özellikle Türk emniyet teşkilatı ile birlikte aşırı sağ ve aşırı sol örgüt mensuplarına karşı birlikte çalışmak üzere İstanbul'a tayin edildiğine inandığını söyledi. Türk başkonsolosu ayrıca Elrom'un, Arap teröristler ile yakın temasta olan aşırı solcu Türk teröristler tarafından Arap teröristlerin talebi üzerine öldürüldüğüne inandığını söyledi.
> Türk başkonsolos buna inanmak için elinde yeterince sebep olduğunu belirtti ancak bu sebeplerin ne olduklarını açıklamadı. Ayrıca Türk ve İsrail istihbarat teşkilatları ile CIA'nın Türkiye'de anti-terör önlemleri için işbirliği yaptıklarını belirtti. Yorum: Türk başkonsolos dürüst ve sorumlu bir memurdur ancak bazen olayları fantezi bir şekilde yorumlamaya meyillidir. Bu bilgiyi bütün çekincelerimle birlikte geçiyorum. Lütfen kaynağı koruyun.[57]

Bu yorumlara rağmen Elrom'un Suriye'deki Filistin kamplarında eğitim gören Türk devrimci militanların listesini MİT ile paylaşıp paylaşmadığı meçhuldür. Bu konuda kesin bir yargıya varabilmek için MİT ve Emniyet Genel Müdürlüğü'nün arşivlerinin açılmaları şarttır.

---

56 TNA, 9-1468 sayılı dosya. 8 Haziran 1971 tarihli Roderick Sarell imzalı rapor. Bu bilgiye Richard J. Aldirch de aynı belgeye dayanarak kitabında yer vermekte. Bkz. Richard J. Aldrich, *GCHQ The Uncensored Story of Britain's Most Secret Intelligence Agency*, Harper Press, Londra, 2010, s. 308.

57 NARA RG Department of State, Subject Numeric files, POL 23-8 Turkey ve POL-23 TUR 1970-1973, Box 2638, 2 Haziran 1971 tarihli telgraf.

e) İstanbul Emniyet Müdürlüğü'ne Gelen İhbar

Mayıs ayının ilk günlerinde İstanbul Emniyet Müdürlüğü'ne Elrom'un öldürüleceğine dair ciddi bir ihbar yapılacak ancak bu ihbar üzerinde ciddiyetle durulmayacaktı.[58] Elrom'un kaçırıldığının anlaşılmasından sonra dönemin İçişleri Bakanı Hamdi Ömeroğlu, Başbakan Yardımcısı Sadi Koçaş'a "asıl suçlu İstanbul Emniyeti'dir. 10-15 gün evvel Emniyet Genel Müdürlüğü, konsolosun kaçırılması ihtimalini tespit etti. Kendilerine emir de vermiş olmamıza rağmen nasıl önlenemez bu iş anlayamıyorum" diye konuşacaktı.[59] 27 Mayıs 1960 ihtilalini yapan subaylar arasında yer alan Milli Birlik Komitesi üyesi Yüzbaşı İrfan Solmazer de hapiste iken aynı koğuşu paylaşan dönemin gençlik lideri Harun Karadeniz'e, hükümetin Elrom'un kaçırılacağını sekiz gün önceden bildiğini söyleyecekti.[60]

Bu ihbar meselesini, Ankara'daki İsrail Büyükelçiliği Müsteşarı Reuven Ben Eliezer de teyit edecektir. Ben Eliezer'in raporuna göre Elrom'un kaçırılmasından yaklaşık 15 gün önce İçişleri Bakanlığı'na gönderilen ve bakanlığın İstanbul Emniyet Müdürü Muzaffer Çağlar'a gönderdiği bir ihbar mektubuna göre İsrail veya Polonya başkonsoloslarından birinin kaçırılmasının planlandığı bildirilmekteydi. Ancak bu ihbar dikkate alınmayacaktı.[61] Dahası Elrom, kaçırılmasından altı ay önce, yani 1970 yılının Aralık ayında bir MOSSAD görevlisine takip edildiğini hissettiğini söylemişti.[62] Ayrıca Elrom, kaçırılmasından iki ay önce, yani 1971 yılının Mart ayında emri altında çalışanlara, çevresinde şüpheli hareketlere rastladığını bildiren elle yazılmış bir rapor sunacaktı. Bir tehdit hisseden, sadece Elrom değildi. Başkonsoloslukta çalışan İsrailli görevlilerden biri,

58 Talat Turhan, *Bomba Davası Savunma, İkinci Kitap*, Kastaş Yayınları, İstanbul, Temmuz 1986, s. 72.

59 Sadi Koçaş, *12 Mart Anıları*, İstanbul, 1978, s. 213.

60 Harun Karadeniz, *Yaşamımdan Acı Dilimler*, MAY Yayınları, İstanbul, 1975, s. 41-42.

61 ISA, 15-16 Mayıs 1971 tarih ve RG/130/MFA/5394/12 sayılı belgeden aktaran Efrat E. Aviv, *a.g.m.*, s. 762.

62 ISA, 2 Haziran 1971 tarih ve ISA RG/130/MFA/4632/3 sayılı belgeden aktaran Efrat E. Aviv, *a.g.m.*, s. 762.

içinde üç kişi bulunan bir beyaz Volkswagen araba tarafından takip edilmişti. Bu araba, bu görevliyi sık sık takip ederken ve değişik yerlerde beklerken görülmüştü. Arabanın ortaya çıktığı zaman da başkonsolosu kaçıracak olanların hedeflerini seçmeye başladıkları tarihe rast gelecekti.[63] İsrail Dışişleri Bakanlığı'nın güvenlikten sorumlusu görevlisi de 5 ila 8 Mayıs 1971 tarihleri arasında başkonsolosluğu ziyaret edip Elrom ile konsolosluğun ve çalışanların güvenliklerini arttıracak bazı teknolojik tedbirler hususunda görüşecekti. Dahası, 15 Mayıs günü de İsrail Dışişleri Bakanlığı'nın bir genelgesi konsolosluğa ulaşacaktı. Genelgede kullanılan lisan, hiçbir yanlış anlamaya mahal vermeyen bir lisandı: İsrail devleti temsilciliklerine saldırmayı planlayan gruplar vardı ve bunu engellemek için ciddi tedbirlerin alınması lazımdı.[64] Ancak bütün bu ikazlara ve gelişmelere rağmen gerekli tedbirler alınmayacaktı. Daha sonra bir İsrail güvenlik yetkilisi, Arap terör örgütlerinin şahsına karşı muhtemel bir eylem girişiminde bulunmaları konusunda da kendisini ikaz edince Elrom, durumu İstanbul Emniyet Müdürlüğü'ne bildirecekti. Dahası MOSSAD görevlisi, Türk emniyet görevlileriyle sürekli temasta olup bu konudaki gelişmelere dair onlara bilgi vermekteydi.[65]

f) Kaçırma Öncesi Keşif

Ertuğrul Kürkçü'ye göre Mahir Çayan, aylar öncesinden İsrail başkonsolosunu kaçırmayı planlıyordu ve bununla ilgili istihbarat ve gözlem yapılmıştı.[66] Turhan Feyizoğlu, yapılan keşfi şöyle anlatmakta:

---

63 Efrat E. Aviv, "Turkey and Elrom Affair: A Unique Affair or A Link in A Chain of Terroorist Events in 1970's Turkey?" (İbranice), *Hamizrah Hehadash-The New East*, Sayı 52, 2013, s. 286-308.

64 Efrat E. Aviv, "Turkey and Elrom Affair: A Unique Affair or A Link in A Chain of Terroorist Events in 1970's Turkey?" (İbranice), *Hamizrah Hehadash-The New East*, Sayı 52, 2013, s. 286-308.

65 ISA, 2 Haziran 1971 tarih ve ISA RG/130/MFA/4632/3 sayılı belgeden aktaran Efrat E. Aviv, *a.g.m.*, s. 762.

66 Bedri Baykam, *a.g.e.*, s. 430.

İsrail başkonsolosunun kaçırılmasına karar verildikten sonra Mahir Çayan, THKP-C üyesi Necmi Demir ve eşi İlkay Demir'e bu kararı bildirerek onlardan başkonsolosun oturduğu Elmadağ, Cumhuriyet Caddesi'ndeki Seyhan Apartmanı'nda ikamet edenler ve başkonsolosun evine geliş ve gidişte takip ettiği yol ve saat konusunda keşif yapmasını isteyecektir. İlkay Demir, Seyhan Apartmanı'nda gerekli incelemeleri yaptıktan sonra eşi Necmi Demir ile birlikte Güzel Sanatlar Akademisi'ne giderek Kadriye Deniz Özen'i bulacak ve ondan apartmanda kimlerin oturduğunun tespitini isteyeceklerdi. Kadriye Deniz Özen de apartmanda gerekli tespitleri yaptıktan sonra neticeyi Necmi Demir'e bildirecekti.[67] Bu arada Ulaş Bardakçı'nın eylemlerde kullanmak üzere Ankara'dan çalarak İstanbul'a getirdiği araba, Boğaz yolunda güvenlik güçlerince ele geçirilecekti. Bunun üzerine Elrom'un kaçırılmasında kullanmak üzere yeni bir araba bulma zorunluluğu ortaya çıkacaktı. Ulaş Bardakçı, 11 Mayıs 1971 günü gecesi bir başka Anadol marka araba çalacak, arabanın 34 LF 584 numaralı plakası 34 EF 584 olarak değiştirilecekti. Bu araba, Elrom'un kaçırılmasından önce Seyhan Apartmanı'nın yakınına park edilecekti. İlkay Demir de babasına ait olup eşya toplama sebebiyle kendisinde olan eski subay hurcunu da Hamarat Apartmanı'na götürecek ve kaçırma esnasında kullanacakları naylon ip, makas gibi eşyaları bir çantaya yerleştirecekti.[68]

g) Kaçırma Tarihinin Tespiti

Kaçırma eylemi için en uygun tarih olarak, İşçi Bayramı olan 1 Mayıs günü seçilir.[69] Ancak daha sonra bu tarih birkaç kere ertelenir. Turhan Feyizoğlu şöyle anlatmakta:

Bir keresinde de konsolosun kaçırılması için harekete geçildi. 'Gerilla Timi'nden Mahir [Çayan], Hüseyin [Cevahir], Kâmil [Dede], Oktay [Etiman] ve Ulaş [Bardakçı], Seyhan Apartmanı'na geldiler. Ziya [Yılmaz], gözcülük yapmak için yerini aldı. Fakat apartmanın önünde, belinde silahı, bir deniz eri, Deniz Kuvvetleri'ne ait bir aracın yanında bekliyordu. Deniz eri yüzünden plan uygulanamadı ve

67 *İddianame THKP-C Davası*, Verso Yayınları, Ankara, Mart 1988, s. 137.

68 *İddianame THKP-C Davası*, s. 137-138.

69 Turhan Feyizoğlu, *Mahir*, s. 319; *THKP-C' Doğuşu ve İlk Eylemleri*, haz: Sinan Doğan, Kaynak Yayınları, İstanbul, 1987, 2. baskı, s. 32-33.

gerilla timi geri döndü. Bir başka gün eylemde kullanılmak üzere Şişli'den Citroen marka bir araba çalındı. Topağacı'ndaki evin önündeki park yerine bırakıldı. Eylem ertesi sabah gerçekleştirilecekti. Bu sefer de iki aksilik birden çıktı. Polis Citroen'i bulmuştu, Elrom da ortalarda yoktu. Sonradan konsolosun dinî bir bayram nedeniyle o gün Ankara'ya gitmiş olduğunu öğrendiler.[70]

Turhan Feyizoğlu'nun anlatısına göre 12 Mayıs 1971 günü Burdur'da meydana gelen şiddetli depremde 48 kişini hayatını kaybetmesi üzerine THKP-C militanları, "millet deprem felaketi ile uğraşırken bu eylemimiz gereken etkiyi yapmaz, iyi bir şekilde duyulmaz, bize yarar sağlamaz" düşüncesiyle eylemi 18 Mayıs gününe erteleyeceklerdir.[71] Kâmil Dede ise kaçırma tarihi için "biz Efraim'i 18 Mayıs'ta kaçıracaktık. Planı programı böyle yapmıştık. Adamı zaten iki ay izledik. Bütün o safhaların başından sonuna kadar ben içindeydim. Fakat 18'i, 19 Mayıs'ın bir öncesi olduğu için öğlenleyin tatil olduğundan eylemi bir gün önceye alıyor arkadaşlar" diye anlatacaktı.[72]

Kaçırma ile ilgili ön hazırlıklar ve erteleme konusunda Ziya Yılmaz'ın anlatısı ise şöyle:

Elrom eylemi için çalışmalarımız da devam ediyordu. O günlerde elimizde 6 tane ev vardı, gizli tutuyorduk birkaçını. Yine de tedbir amaçlı bir ev daha tutuldu, Topağacı'nda. Bu arada zaten 5 kişiydik İstanbul'da. Değişik yerlerde kalıyorduk. Mete Has'ın kaçırılması eylemi için kullanılan Erenköy'deki ev de duruyordu. O evin deşifre olup olmadığından emin değildik, görünürde deşifre değildi ama belli olmazdı. Biraz da bu yüzden diğer bir ev daha tutmuştuk, işte Topağacı'ndaki evdi bu da. Tedbirli olmaya özellikle daha da önem vermeye başlamıştık. Mete Has olayında yine görünürde deşifre bir durum olmamasına karşın, mesela o eylemde yer alanlardan Kâmil Dede, Beykoz'daki akrabalarının yanına çekilmiş, bir hafta kadar orada kalmıştı. Bu konulardaki hassasiyetim için Ulaş ve Mahir bazen benimle gırgır geçerlerdi, "Ziya abi sen de az paranoyak değilmişsin ha" derlerdi. Böyle anlarda ben de gülerdim tabii ama tedbiri

70 Turhan Feyizoğlu, *Mahir*, s. 326.
71 Turhan Feyizoğlu, *Mahir*, s. 327.
72 Bedri Baykam, *a.g.e.*, s. 125.

en üst seviyede tutma konusunda kesinlikle taviz vermiyor, elimden geldiğince diğer arkadaşlara da bunu tembihliyordum.
Bildiriler büyük oranda hazırdı, Elrom eylemiyle eşgüdümlü çalışıyordu. Fatsa'dan gelen arkadaşlardaydı o işin sorumluluğu. İsmet Öztürk -Çörtük- sorumluydu. Fatsa'dan gelen arkadaşlar bildiri işiyle uğraşıyorlardı ama bir yandan da olağanüstü bir durum olduğunu hissediyorlardı, bazı konulara anlam veremiyorlardı, kavrayamıyorlardı. Çünkü bildiri, örgütün ilanı, Elrom'un kaçırılması... Hepsi çok dar zaman aralığında olacaktı.
Elrom konusunda da son kerteye gelmiştik. Kaçırılmanın gerçekleşmesinden önce iki kez tarih ertelemiştik. Birisi bir deprem nedeniyleydi. Diğer ertelemenin nedenini şimdi anımsayamadım. Biraz da bu ertelemelerden kaynaklı Elrom eylemini daha da hızlandırdık. Son kerteye gelmiştik, bildiriler hazırdı, Türkiye'nin farklı bölgelerinde kimin dağıtacağı hazırdı, aynı şekilde İstanbul'da da hazırlığımız tamamdı. Sorumlular hazır. Kısaca hazırlığımız tamamdı. Planın uygulanmasından önce her kalem defalarca kontrol ediliyordu, bir hata oluşmaması için. Son olarak da elimizdeki evler kontrol edilecekti, sağlam olup olmadıkları gözlemlenecekti tekrar. Erenköy'deki evin kontrolünü de Kâmil yapacaktı ama Beykoz'dan bir türlü dönemedi. Onu bekliyorduk ama eylemin gerçekleşmesi için son derece uygun bir aralık oluşmuştu, bu fırsatı da kaçırmamak için uygulamaya giriştik. Eylem kararı alındı fakat timden bir kişi eksikti, işte Kâmil'in [Dede] yerine Necmi [Demir] devreye sokuldu. Eylem timinde Necmi yoktu başta. Eylemi ya dört kişi gerçekleştirecektik ya da Necmi-Cecel[oğlu] ikilisinden birisini katacaktık ana time. Necmi'de karar kılmıştık.[73]

Hazırlıkların uzun sürmesi ve eylem tarihinin ertelenmesi, örgüt içinde huzursuzluğa yol açacaktı. Bu konuda Necati Sağır, Kâmil Dede ve Necmi Demir şunları diyeceklerdi:

Necati Sağır: Herkes 'olacaksa olsun, olmayacaksa bilelim' demeye başlamıştı. Elrom kaçırıldıktan sonra bildiri dağıtacak olanlar sabırsızlanıyor, bir kısım taraftar THKO'nun daha fazla prestij toplamasından tedirgin oluyordu. Hoşnutsuzluk artıyordu. THKP-C'nin vaat ettiği "büyük eylemi" yerine getirmemesi taraftarlar arasında örgüt hakkında tereddütler yaratıyordu. Bu tereddüt THKO ile yarışta puan kaybına yol açıyordu.

73 Barış Mutluay, *a.g.e.*, s. 161-162.

Kâmil Dede: Elrom'un kaçırılmasının sık sık ertelenmesi, tim içinde tedirginlik ve huzursuzluğa neden oluyordu. Kaçırmanın büyük bir riski getirmesi, ertelemelerle birleşince, eylemden vazgeçilmesi doğrultusundaki eğilimlere güç kazandırıyordu. Eyleme itirazlar en çok Oktay Etiman ve Ziya Yılmaz'dan geliyordu. Ama onlar bu görüşlerini açık açık savunamıyorlardı.

Necmi Demir: Aslında engellerin en önemlisi hemen herkesin tereddütlü olmasıydı. Hepimizin kafasında, "Ne oluyoruz?, Nereye gidiyoruz?" soruları iyiden iyiye dolaşmaya başlamıştı. Eylemin amacı ve doğuracağı sonuçlar kavranmamıştı. Bu nedenle başka zaman kolaylıkla yapılan işler, zoraki ve gecikerek yapılıyordu.[74]

Mahir Çayan, Elrom'u kaçırma eyleminin infaz ile sona ereceğini tahmin ediyordu. İlkay Demir, Mahir Çayan'ın "Hükümet Elrom konusunda bizimle pazarlığa yanaşmayacak. Öldürmek zorundayız. Ancak ondan sonraki eylemlerde pazarlığı kabul etmek zorunda kalacaklar" dediğini aktaracaktı. Elrom'un öldürülmesi konusunda tereddüdü olan bir arkadaşının, Çayan'a Elrom öldürülecekse eylemde görev alan herkesin Elrom'a birer kurşun sıkmasını teklif etmesi üzerine Mahir Çayan buna çok kızacak ve "Cani misiniz? Kurşun sıkıp da ne olacak? Ben hiç sıkmak istemem. Hangimiz görevliyse o sıkar" diyecekti.[75]

h) Kaçırma Olayına Karışan Esrarengiz Bir İsim

Ephraim Elrom'un kaçırılmasında ismi geçen bir kişi daha var: Vedat Gevrek. *Akşam* gazetesinde yer alan bir habere göre Vedat Gevrek, Ephraim Elrom'u kaçıranlar arasında yer almaktaydı. Elrom'un öldürülmesinden sonra Vedat Gevrek, bir arkadaşı ile birlikte El-Fetih kampına gidip burada silahlı eğitim görmüştü. Vedat Gevrek ve arkadaşı, silahlar ile birlikte Samandağ sınırını geçerek Türkiye'ye girmek isterken güvenlik güçleri tarafından sıkıştırılmış, bunun üzerine kaçıp Lübnan'a gitmişlerdi. Lübnan'da polis

74 "Nurhak'tan Kızıldere'ye 12 Mart'ın Eylemcileri Anlatıyor", *Aydınlık*, 13 Mart 1980.
75 "Nurhak'tan Kızıldere'ye 12 Mart'ın Eylemcileri Anlatıyor", *Aydınlık*, 14 Mart 1980.

tarafından yakalanıp Türk makamlarına teslim edilecek ve Haziran 1972 sonunda Ankara'ya getirileceklerdi. Vedat Gevrek, Ankara Emniyet Müdürlüğü'nde sorgulanırken tuvalete gitmek isteyecek ve kendisine izin verildiğinde elleri kelepçeli olduğu halde altıncı katın koridor penceresinden atlayarak intihar edecekti.[76]

3) Kaçırma Günü İle Sonraki Günlerin Kronolojisi

Bu kronoloji, kısmen Turhan Feyizoğlu'nun Mahir Çayan hakkındaki biyografisinden, kısmen başka kaynaklardan yararlanılarak hazırlanmıştır. Turhan Feyizoğlu'ndan alıntılanan bölümler italik olarak yazılmıştır. Ara başlıklar bana aittir.

a) 1.Gün: 17 Mayıs 1971, Pazartesi

Saat 09.00

Mahir Çayan, o günün sabahı Ankara'dan İstanbul'a kulağından rahatsız olduğu için tanıdık bir doktorda tedavi edilmesi için gelen ve Mahir'in öğleden sonra yapacağı eylem dâhil hiçbir şeyden haberi ve bilgisi olmayan kardeşi Hüseyin Ergün Çayan'ı Taksim'de karşılar. Kardeşini tedavi göreceği süre içinde kalması amacıyla Fatih'te ikamet eden Tğm. Saffet Alp'in yanına götürür.[77]

Saat 11.00

Harbiye İş Hanı yanındaki çiçekçi Ömer Çetin'den dört adet kırmızı, dört adet beyaz karanfil alıp, bunları jelatin kâğıda buket yaptıran Mahir, Taksim'de bir otobüs durağında bekleyen Ulaş Bardakçı ile buluşarak, beraber İsrail Konsolosu Ephraim Elrom'un kaldığı Seyhan Apartmanı'nın giriş kapısı önüne gelir.[78]

---

76 *Akşam*, 29 Haziran 1972, aktaran Oktay Duman, *a.g.e.*, s. 318-319.

77 Turhan Feyizoğlu, *Mahir*, s. 328.

78 Turhan Feyizoğlu, *Mahir*, s. 328.

Saat 11.20

Daha önceden planlanan şekilde, apartmanın önünde bekleyen Hüseyin Cevahir'i yanına alan Mahir, elinde bir buket çiçek, Ulaş ise elinde siyah bir çanta ile giderek apartman kapıcısının zilini çalar.

Kapıcı Galip Işık, kapıyı açar:

–"Ne istiyorsunuz?"

– "Doktor Eskenazi'yi görmek istiyoruz."

– "Doktor Eskenazi burada yok. İsrail'e gitti."

– "Evinde başka kimse yok mu?"

– "Eşi burada."

– "O zaman eşiyle görüşmek istiyoruz" diyerek, Mahir ve arkadaşları, içeriye girer.

Kapıcı ile birlikte asansörün yanına doğru gittikleri sırada, koluna girerek, tabancasını kapıcının karın nahiyesine dayayan Hüseyin Cevahir

– "Sakın bağırma ve sesini çıkarma" der.

Ulaş Bardakçı da merdiven başında bulunan kapıcı yardımcısı Halil Özcan'ı aynı şekilde silah tehdidi ile bunların yanına getirerek,

– "Bizi kaldığınız daireye götürün" der.

Kapıcı, ikamet ettiği daireye götürür ama Hüseyin Cevahir, şüphelenir:

– "Burası senin dairen değil."

– "Ben bekâr kalıyorum."

Hüseyin Cevahir kapıcının gösterdiği dairenin hemen yanındaki daireyi göstererek:

– "Peki bu daire kimin?"

– "Refet Bele Paşa'nın."[79]

Hüseyin Cevahir, elinde bulunan tabancanın kabzasıyla kapıya birkaç kere vurur. Kapıyı elli yaşlarında, orada aşçı olarak çalışan Fatma Atmaca açar. Cevahir ve Çayan, tabancalarını aşçı kadına yönelterek,

– "Sakın bağırma ve sesini çıkarma" derler.

Bu sırada tartışmaları duyan Perihan Bele kapıya gelir,

– "Ne var, ne istiyorsunuz?"

– "Bir şey istemiyoruz. Size bir fenalığımız dokunmayacak. Ne yaptığımızı yarın gazetelerde okursunuz."

Böylece eve giren Mahir ve arkadaşları, ardından hemen dışarıda bulunan diğer arkadaşlarından Necmi Demir ile Oktay Etiman'ı içeri alır.

Perihan Bele, Mahirlere,

– "5-10 dakika sonra lisede okuyan 18 yaşındaki kızım okuldan eve gelecek. Silahtan çok korkar. Bu nedenle kızımı silahla karşılamamanızı rica ediyorum" diye söylediğinde,

– "Tamam hanımefendi. Amacımız kimseye zarar vermek değil. Kızınızı da korkmaması için silahsız karşılarız" diye yanıt verilir.

Oktay Etiman ile Hüseyin Cevahir, apartmana girmek isteyecek kişileri, kapının otomatiğine basarak içeri almak için kapıcı bölmesine geçer.

---

79 Refet Bele (1881-1963), Kurtuluş Savaşı'na katılan ilk beş generalden biridir. Cumhuriyet'in kuruluş yıllarında Dâhiliye Vekili ve Milli Müdafaa Vekili olarak görev yaptı. (RNB)

Mahir ve arkadaşları, konsolos gelene kadar kuşkulandıkları 12 kişiyi, Perihan Bele'nin evinde gözaltına alır.

Gözaltına alınanların başında Ulaş Bardakçı beklemiş, kendisine yöneltilen,

– "Bizi niçin rehin tutuyorsunuz?" şeklindeki sorulara,

– "Bu apartmanın bir başka dairesinde oturan İsrail Başkonsolosu'nu kaçırmaya geldik. Susarsanız size dokunmayız" diyerek karşılık verir.

Bir müzeyi andıran evin duvarlarında, Kurtuluş Savaşı'nda komutanlık yapmış General Refet Bele'nin, Atatürk'le çekilmiş fotoğraflarını gören Mahir Çayan ise,

– "Refet Bele Paşa'yı tarihten biliyoruz. Bizim sizinle bir işimiz yok. Sizden özür dileriz. Bizim işimiz başka. Biz de kurtuluş savaşı yapıyoruz. Bizi anlayacağınızı tahmin ederiz. Eşinize ve Atatürk'e saygımız sonsuzdur. Biz Türkiye Halk Kurtuluş Cephesi'ndeniz. Vatanı kurtarmak için çalışıyoruz. Size sorarlarsa böyle söylersiniz. Bizden korkmayın" der.[80]

Saat 13.20-Ephraim Elrom Apartmana Varır ve Etkisiz Hale Getirilir

Mahir, Bele'nin evinin kapısında, Hüseyin Cevahir ve Oktay Etiman ise kapıcı bölmesinde Elrom'un gelmesini beklemektedir.

Elrom'un geldiğini ilk olarak Mahir [Çayan] fark eder ve hemen bulunduğu dairenin karşısındaki kapıcı bölmesine geçerek [Oktay] Etiman ile [Hüseyin] Cevahir'i uyarır. Kapı otomatiğine basılarak Elrom'un apartmana girmesi sağlanır.

---

80 Turhan Feyzioğlu, *Mahir*, s. 328-330.

Elrom, apartmana girip dairesine gitmek üzere merdivenlere yöneldiği sırada Hüseyin Cevahir, elinde silahı ile yanına yaklaşarak Perihan Bele'nin dairesine sokmak ister. Eskiden İsrail'de emniyet müdürlüğü görevi yapması ve güçlü bir yapısı olması nedeniyle Cevahir'e direnerek Bele'nin dairesine girmek istemez.

Mahir ve Etiman gelerek Bele'nin kapısı önünde olaya müdahale eder. Mahir, Elrom'a İngilizce olarak:

– "Biz, THKP-C savaşçılarıyız. Daha fazla direnmeyin ve bizimle gelin".

Elrom direnmeye devam eder. Mahir, bunun üzerine, Elrom'un kafasına elindeki tabancanın kabzasıyla birkaç kez vurur.

Kafası yaralandığı için bayılan Elrom, Bele'nin evine sokularak bir sandalyeye oturtulur. Bayılmış durumda olan Elrom'un el ve yüzü kolonya ile ovularak ayıltılmaya çalışılır. Elrom kendine gelince, Mahir, İngilizce olarak,

– "Amacımız seni rehin tutarak cezaevlerinde bulunan arkadaşlarımızın serbest kalmasını sağlamaktır. Bu nedenle sizi kaçırdık" diyerek niyetlerini açıklar.

Perihan Bele'nin Notre Dame De Sion'da öğrenci olan kızı Begüm Bele de, başkonsolosa yine İngilizce olarak, korkmamasını söyleyerek onu teselli etmeye çalışır.

Akan kanlardan gömleği kirlendiğinden, Mahir, ev sahibi Perihan Bele'ye,

– "Gömlek ve kravat var mı?"

– "Erkeğimiz olmadığı için bulunmaz."

Fakat, Begüm Bele,

– "Anne dayımın gömleği var ya. Onu veriver" der.

Getirilen gömlekle, Elrom'un kanlanmış gömleği değiştirilir. Daha sonra, koridordan geçirilerek yemek odası olarak kullanılan yere getirilen Elrom'un el ve ayakları, naylon iple bağlanır.

Kapıcı Garip Işık, Elrom'un bulunduğu tarafa baktığı sıra, Mahir, kapıcıyı,

– "O tarafa bakma. Yoksa şimdi seni vururum" diyerek, sert bir şekilde uyardıktan sonra, Perihan Bele'ye,

– "Elrom'un şoförü hangi saatte apartmana gelmektedir?" diye sorar.

– "Saat 13.30'da gelmektedir" şeklinde karşılık alınca, Mahir, Hüseyin Cevahir'e,

– "Çantayı açın ve burada bulunan herkesin el ve ayaklarını bağladıktan sonra, ağızlarını da flasterle bantlayın" der.

Yanlarında getirdikleri çantayı açıp, ipleri çıkarttıklarında, iplerin düğüm haline geldiğini gören THKP-C'liler, iplerin düğümlerini Perihan ve Begüm Bele'ye çözdürttükten sonra, orada bulunan herkesin el ve ayaklarını bağlar, ağızlarını da flasterle bantlarlar.

Elrom'u, "Perihan Bele'den isteyip aldıkları kürk manto ve battaniyelerle birlikte hurca sardılar. Nefes alabilmesi için yüzü açık bırakılmıştı."

"Yanlış daireye girilmesi, birçok kişinin rehin alınması, Elrom'un direnmesi epey zaman yitirilmesine yol açmıştı. 13.30'da Elrom'un şoförü kapıya gelecekti. Acele etmeleri gerekiyordu. Ulaş bir gece önce park ettikleri arabayı apartmanın tam önüne çekmek için dışarı çıktı. Oktay içerde rehinelerin başında kaldı. Mahir, Hüseyin ve Necmi, Elrom'u hurcun içinde dışarı çıkartmak için harekete geçtiler.

Apartmanın giriş holüne geldiklerinde kapının dışında birinin kendilerini gözlediğini gördüler. Bir adam durmuş dikkatle onlara

bakıyordu. Endişeli birkaç saniyeden sonra, adamı eşya taşımada yardımcı olması için içeri çağırdılar. Adam hole girer girmez tabancalar burnuna dayandı. Birazdan o da kendini Perihan Bele'nin salonundaki rehinelerin arasında buldu. Adamın, Mete Has'ın Mercedes arabasının şoförü (Hıfzı Altınok) olduğu sonradan anlaşıldı. Bir süre önce kaçırdıkları Mete Has'ın. Bu da hayatın garip cilvelerinden biriydi.

Mahir ve Hüseyin, hurcu ve eşya taşıma görünümüne gerçeklik katmak için ellerine aldıkları seyyar satıcı bavulunu, Ulaş'ın kapının önüne getirdiği arabaya yüklediler. Hurç arka koltuğa, bavul ise bagaja yerleştirildi. Araba hızla uzaklaştı.

Perihan Bele'nin kürkü sonradan bir yolu bulunup kendisine iade edilmişti. Seyyar satıcının bavuluna ise aynı özen gösterilmedi.

Arabanın hızla uzaklaşmasından sonra, Necmi içeri döndü. Oktay'la son rehineleri de bağladılar. Artık, zil 3 kere çalınacak ve onlar da dışarı çıkacaklardı. Fakat zil çalmadı. Kız arkadaş gecikmişti.[81]

Saat 13.20 civarı-Başkonsolosluk Ticaret Ataşesi Eliezer Gad Gelir

Elsa Elrom son derece dakik olan ve iki dakika geç kalacaksa bile kendisini arayıp haber veren eşinin henüz gelmemesi üzerine İsrail Başkonsolosluğu'nda görevli ticaret ataşesi Eliezer Gad'ı arar. Saat 13.15 olduğu halde Ephraim halen gelmediği için meraklandığını söyler. Eliezer Gad, 15 dakika gecikmenin önemli bir gecikme olmadığını söyler. Ancak Elsa Elrom, Ephraim'in çok dakik olduğunu söyleyerek merak ettiğini söyleyince Eliezer Gad, Seyhan Apartmanı'na gider. Apartmana geldiğinde kapıda beyaz bir Anadol araba görür. Arka kapısı açıktır. Kapıya yakın oturan sarışın genç adam gülümsemektedir ve yanında uyku tulumuna benzer bir şey vardır.

81 Turhan Feyizoğlu, *Mahir*, s. 330-332.

Sarışın adam, Eliezer Gad'a bakarak gülümsemeye devam eder. Eliezer Gad havada bir gerilim hisseder. Apartmana girer. Apartmanın kapısında duran iki adam geçmesine izin verirler. Yukarı çıkar, Elsa ile konuşup aşağı iner. Anadol araba ve iki adam artık orada değillerdir. Eliezer Gad çok sonra, Necmi-İlkay Demir çifti yakalandığında, arabada bekleyen kişinin Necmi Demir olduğunu, apartmanın kapısında bekleyen iki kişinin Perihan Bele'nin dairesinde bulunan Elrom'u kendisi Elsa Elrom'un yanında iken apartmandan çıkarıp arabaya koyarak kaçırdığını, başka bir deyimle Elrom'u kıl payı elinden kaçırdığını anlayacaktır.[82] Eliezer Gad, Elrom'u kıl payı elinden kaçırdığını anladığında üzüntüden kendini yiyip bitirecek ve ağlayacaktır.[83]

Saat 13.30

Necmi [Demir] ile Oktay [Etiman] daha fazla beklemeyeceklerdi. Dışarı çıktılar. Onlar çıkarken Elrom'un şoförü konsolosluk arabasının camlarını siliyordu. Şoförün yanından geçtiler, bir dolmuşa binerek Şişli'ye gittiler.

Karşı durakta bekleyen Ziya Yılmaz, onlar uzaklaştıktan sonra olanları daha sonra cezaevinde arkadaşlarına şöyle anlatmıştı:

"Konsolosun geciktiğini gören şoför aşağıdan zile basmış, yukardan endişeli bir kadın başı uzanmıştı. Konsolosun karısı kocasının eve gelmediğini, merak ettiğini aşağıdaki şoföre yarı işaret, yarı konuşma ile anlatmış, şoför de yine yarı işaret yarı konuşarak konsolosu öğleyin getirip içeri bıraktığını belirtmişti. İki taraf da birbirlerine inanamamış ve karşılıklı işaretleşmeler bir süre tekrarlanmış, sonunda konsolosun arabasından indikten, apartmana

82 Güngör Gönültaş, "Konsolos, Kürkçü'nün Tabancasıyla Vurulmuş", *Milliyet*, 29 Mayıs 1971 ve Eliezer Gad ile 25 Kasım 2002 tarihli görüşme.

83 Reuven Ben Eliezer ile 26 Kasım 2002 tarihli görüşme. Reuven Ben Eliezer, 1955-1962 ve 1970-1974 yılları arasında Ankara'da İsrail Büyükelçiliği'nde maslahatgüzar olarak görev yaptı.

girdikten sonra başına bir iş geldiği anlaşılmıştı. Anlaşılır anlaşılmaz da kıyamet kopmuştu.

Elrom'un kaçırılması duyulduktan sonra Seyhan Apartmanı çevresinde neler olup bittiğini ve halkın tepkisini gören Ziya Yılmaz, oradan ayrılarak İlbay Apartmanı'na gider.

Bardakçı, Çayan ve Cevahir, otomobille Hamarat Apartmanı'nın önüne geldiklerinde, İlkay Alptekin-Demir bu sırada dairenin penceresinden Elrom'u getiren arkadaşlarının takip edilip edilmediğini gözetlemektedir."[84]

Elrom'un kaçırıldığının anlaşılmasından sonra Seyhan Apartmanı sakinlerinden tiyatro sanatçısı Füsun Erbulak, gürültüler üzerine ne olup bittiğini anlamak için dairesinden çıktıktan ve başkonsolosun kaçırıldığını anladıktan sonra dairesine geri dönerken Elsa Elrom ile karşılaşır. Komşu olmalarına rağmen birbirlerini tanımadıklarından Füsun Erbulak, Elsa Elrom'un kim olduğunu anlamaz ve Elsa'nın "Ne oldu? Birisi bana izah edebilir mi? Ne oldu?" sualine heyecanlı bir sesle "İsrail başkonsolosu kaçırıldı" diye cevap verir. Bunun üzerine Elsa Elrom düşüp bayılır.[85]

Füsun Erbulak'ın Anılarında Kaçırılma Anı

Füsun Erbulak, kaçırma olayının Seyhan Apartmanı sakinleri arasında yarattığı heyecanı ve yapılan yorumları şöyle anlatacaktır:

> Derken bizim apartmandan İsrail Başkonsolosu'nu kaçırdı Mahir Çayan ve arkadaşları. Günlerce polis, asker eksilmedi kapının önünden. Giriş çıkışlar denetim altına alındı. Camları parmaklıklı, mavi otobüsler getirdi çocukları, konsolosu kaçırırken bağladıklarıyla yüzleştirmek için. Olay dört kat altımızda, benim temizlik yaptığım bir sabah gerçekleşmişti. Yankıları, yorumları bitmek bilmedi.

84 Turhan Feyizoğlu, *Mahir*, s. 332-333.

85 Uri Dan, "The Eyes of the Istanbul's Police Chief Filled with Tears" (İbranice), *Ma'ariv*, 21 Mayıs 1971.

– Çocuğumla doktora gelmiştim. Tam asansöre binecekken üstüme çullandılar. Bir tanesi çok yumuşak davrandı oğluma. Alıp bağrına bastı. Diğerleri çok canavardı.
– Çok güzel İngilizce konuşuyorlardı. Önce iyi davrandılar konsolosa. Sonra hırpaladılar.
– Çok şirin çocuklardı. Ben hiç korkmadım.
– Hayatımın on yılı gitti sanki. Ruh hastasıydı dördü de.
– Refet Paşa'nın resmini duvarda görünce bana: "Sizin beyiniz de bizdendi, devrimciydi. Onun yolundayız hanımefendi" dediler. Okuldan dönen kızıma çok iyi davrandılar. Tuvalet masamın üstünde duran on bin lirayı ellemediler.
– Hepimizi bağladıktan sonra sertleştiler birden. Ağzımızı da flasterlerle sıkıca kapattılar.
– Aşçıbaşı çok sevindi konsolosun durumuna. Çok nalet, sevimsiz bir adammış.
– Hayretten ağzı açık kaldı uşağının. Başka ülkelerde de başına sürüyle iş gelmiş, hepsinden sıyrılmasını bilmiş konsolos. Vurdu mu uyuturmuş. Bunlarla da az cebelleşmedi.[86]

Ephraim Elrom, Hamarat Apartmanı'na Getiriliyor

Elrom'un Hamarat Apartmanı'na nasıl getirildiği ve nasıl olup da kimsenin dikkatini çekmediği hususunda iki değişik anlatı var.

Elrom'un kaçırıldıktan sonra saklı tutulacağı Hamarat Apartmanı'nın 8 numaralı dairesi, 1971 yılının Nisan ayının ortalarında Hava Teğmen Saffet Alp tarafından Hava Teğmen Cengiz Aker adına kiralanacaktı. Gerekli olan somya, karyola ve diğer ev eşyaları da Saffet Alp, Nazan Alp, Mehmet Balaban ve Yzb. İlyas Aydın tarafından alınıp daireye yerleştirilecekti.[87] Elrom'un sekiz numaralı daireye getirilip yerleştirilmesi sorunsuz bir şekilde gerçekleşmişti zira apartmanda iki değişik tıp kliniği olduğundan dış kapı sürekli açıktı. Elrom'u kaçıran dört militan, onu sedye ile apartmana sokacak ve

86 Orhan Erbulak, *Niçin Geç Kaldım*, Broy Yayınları, İstanbul, 1990, 4. Baskı, s. 193.
87 *İddianame THKP-C Davası*, s. 136.

İlkay Demir, apartmanın kapıcısına "hasta olan arkadaşlarını apartmandaki bir kliniğe getirdiklerini" söyleyecekti.[88]

Turhan Feyizoğlu'nun anlatısı ise değişik:

Bardakçı, Cevahir ve Çayan, hurca sarılı Elrom'u apartmanın 8 nolu dairesine taşıyarak, bu dairenin aydınlığa bakan odasına koyarlar. Daha sonra Oktay Etiman gelir ve genel aramanın yapılacağı 23 Mayıs gününe kadar devamlı olarak Elrom'un başında kalır. İlkay, yaralı olan Elrom için ilk yardım malzemesi ve yiyecek almak için dışarı çıkar, istenenleri alır, geri döner. İlkay, akşamüzeri Hamarat Apartmanı'ndan ayrılırken Mahir Çayan, Elrom tarafından eşi Elsa Elrom'a [yazdığı] İngilizce bir mektubu postaya atmak üzere verir. Bu mektubu İlkay, postaya atarak istenilen yere gönderir.

Ulaş Bardakçı, çalarak eylemde kullandığı Anadol otomobilin plakalarını sökerek Beşiktaş bölgesinde bir yere götürüp terk eder. Kâmil Dede, olaydan saatler sonra gidip, Ulaş'ın uzakta bıraktığı arabadan bavulu alır ve bavulun içinden çıkan giyecek eşyası daha sonra yıllarca cezaevlerinde bile kullanılacaktır.[89]

Başbakan Nihat Erim Haberdar Ediliyor

Başbakan Nihat Erim'in basın müşaviri Kurtul Altuğ, kaçırılma haberinin hükümete nasıl bildirildiğini şöyle anlatmakta:

> Mayıs'ın 17'si idi. Günlerden Pazartesi... Başbakan'ın odasına girdiğimde Erim, ortadaki -daha önce o odayı sizlere anlatmıştım- masada oturuyordu. Günlük mutad konuşmamızı yapacaktık. Elimdeki notlarda şu konular vardı: *Pahalılık-Anayasa-TRT.* Bunları, bunlar hakkında düşündüklerimizi, Başbakana anlatacaktım ki Başbakanın koltuğunun sağ tarafında bulunan telefon çaldı.

88 Efrat E. Aviv, "Turkey and Elrom Affair: A Unique Affair or A Link in A Chain of Terrorist Events in 1970's Turkey?" (İbranice), *Hamizrah Hehadash-The New East*, Sayı 52, 2013, s. 286-308.

89 Turhan Feyizoğlu, *Mahir*, s. 332-333.

Erim telefona uzandı. Başbakanın telefonunun reseptörü o kadar net ses veriyordu ki ve Başbakan telefonu kulağından o kadar uzakta tutuyordu ki, konuşmayı hemen hemen aynen duydum. Muhavere şöyle geçti:
"– İsrail Başkonsolosunu kaçırdılar."
"– Anlayamadım sayın Orgeneralim, ne oldu?"
"– İsrail Başkonsolosunu kaçırdılar sayın Başbakanım..."
İşte o anda, Başbakanın şakağından ince bir terin aşağıya doğru indiğini gördüm. Başbakan telefonun öbür ucundaki Genelkurmay Başkanına sordu:
"– Bizim anarşistler mi, milletlerarası bir örgüt mi?"
Başbakanın aldığı cevap *"Bizim anarşistler"* olmalı ki, Erim'in yüzündeki sarılık hayli arttı. Eliyle telefonun ağızlık tarafını kaparken bana döndü ve:
"– Aman şimdilik saklı tutalım. Basın duymasın" dedi, ben başımla "hay hay" işareti verdim. Başbakan bir süre daha izahat aldı. Telefonu kapadı, ben:
"– Sadi Koçaş beyi haberdar etsek mi?" dedim. Erim sıkıntılı bir şekilde:
"– Sadi Bey Genelkurmay Başkanı'nın yanında zaten" dedi ve odasının dinlenme kısmında bulunan tuvalete doğru hızla ilerledi. Başbakan üzgün, Başbakan kuşkuluydu... Bu anarşistlerin ikinci marifetiydi. Osmanlı Bankası soygununun[90] iktidar olanağı üzerindeki etkisini bilen Erim, bu uluslararası meselenin getireceği gaileleri çok, ama çok iyi biliyordu.[91]

Saat 14.00

Türkiye doğumlu olan ve dolayısıyla Türkçe'yi gayet iyi konuşan Ankara'daki İsrail Büyükelçiliği Müsteşarı Reuven Ben Eliezer haberdar edilir. Ben Eliezer, hemen uçakla İstanbul'a gider.[92]

---

90 Beş silahlı genç, 21 Nisan 1971 günü Ankara'daki Osmanlı Bankası Kavaklıdere Şubesi'ni soymuş ve 26.000 lira almışlardı. Kaynak: "Ankara'da Bir Banka Soyuldu", *Milliyet*, 22 Nisan 1971.

91 Kurtul Altuğ, *12 Mart ve Nihat Erim Olayı*, Yedigün Yayınları, İstanbul, 1973, s. 68-69.

92 Reuven Ben Eliezer ile 26 Kasım 2002 tarihli görüşme.

Saat 16.00

İsrail Dışişleri Bakanlığı, Ephraim Elrom'un kaçırıldığını personel yetersizliği nedeniyle geç ve de basın kaynaklarından öğrenir.[93]

Öğleden Sonra-Necmi Demir Bildirileri Dağıtıyor

Necmi Demir, Mahir'in verdiği, "İhtilalin Yolu" ve "İşçiler, köylüler, askerler, yurtseverler" şeklinde başlayan bildirileri, Hamarat Apartmanı'ndan alıp Şişli'den tekrar bir araba ile Mis Sokağı'ndaki evine gelir.

Bunlardan birini Harbiye'deki radyo binasının önündeki çöp bidonuna, birini THA'nın önündeki kâğıt rulolarının arasına, üçüncüsünü de Milliyet gazetesinin önüne park edilmiş bir arabanın altına bırakır. Sonra her üç yere telefon ederek, İsrail Başkonsolosu'nun THKP-C tarafından kaçırıldığını, kaçırılış amacının açıklandığı bir bildirinin tarif ettiği yere bırakıldığını bildirir.

Necmi Demir, ertesi gün de, teksir makinesinde çoğalttığı THKP-C'nin devrim stratejisini ve eylemlerini açıklayan "1 No.lu Bülten"den 100 kadarını önemli şahsiyetlere posta ile gönderir. Bu işlerde kendisine eşi İlkay yardımcı olur.

Bu bildirileri, Oğuz Öder de Ankara'ya götürür ve söylenilen kişilere verir. Münir Ramazan Aktolga, Yusuf Küpeli, Bingöl Erdumlu ve Ertuğrul Kürkçü, bildiriyi birlikte okur. Bildiriler Ankara'da dağıtılmaz ve yakarak yok edilir.[94]

Saat 17.00-THKP-C Merkez Komitesi'nin Bildirisi

Elrom'un kaçırılışından sonra, çeşitli yerlere ve kişilere, "Türkiye Halk Kurtuluş Cephesi Merkez Komitesi" imzasıyla, "Amerikancı

93 Efrat E. Aviv, *a.g.m.*, s. 765 ve Efrat E. Aviv, "Turkey and Elrom Affair: A Unique Affair or A Link in A Chain of Terrorist Events in 1970's Turkey?" (İbranice), *Hamizrah Hehadash-The New East*, Sayı 52, 2013, s. 286-308.

94 Turhan Feyizoğlu, *Mahir*, s. 333.

Bakanlar Kurulu'na" başlıklı ve saat 17.00, 17.5.1971 tarihli bir bildiri gönderilir. Bildiride şu istekler yer alıyordu:

Ephraim Elrom'un hayatına karşılık, derhal şu şartların yerine getirilmesi gerekmektedir:

"1. Tutuklu bulunan bütün devrimcilerin derhal serbest bırakılması, (Yer sonra bildirilecektir.)

2. Türkiye Halk Kurtuluş Cephesi'nin 1 No.lu bülteninin 7.30, 13.00, 19.99 ve 22.45 TRT haber bültenlerinde 3 gün devamlı ve eksiksiz anons edilmesi,

3. Mühlet doluncaya kadar polisin ve diğer zabıtanın hiçbir takibe girişmemesi ve aleyhte yayın yapılmaması.

Mühlet bu ültimatomun verildiği tarihten itibaren üç gündür. Şartlar yerine getirilmezse derhal Ephraim Elrom kurşuna dizilecektir.

(Mühlet: 20.5.1971 Saat 17.00'ye kadar)"[95]

İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı'nın Tepkisi

Ephraim Elrom'un kaçırılışına Nihat Erim hükümetinin ve Sıkıyönetim'in tepkisi çok sert olur.

İstanbul Sıkıyönetim Komutanı Orgeneral Faik Türün, aynı gün 15-16 ve 17 No.lu üç ayrı bildiri yayınlar. Bu bildirilerden birisinde, özetle şu çağrı yapılır:

– "Elinizde tutuklu bulunan İsrail Başkonsolosu'nu en kısa zamanda serbest bırakın, hiçbir veçhile sakın silaha davranmayın,

Aksi takdirde er-geç ele geçecek olan suçluların tümünün asli fail olarak yargılanacaklarını ihtar ederim."[96]

---

95 Turhan Feyzioğlu, *Mahir*, s. 334-335.

96 Turhan Feyzioğlu, *Mahir*, s. 334.

Org. Faik Türün, o gün hissettiklerini eylemden 14 yıl sonra şöyle anlatacaktı:

> Evet Efraim Elrom'un, İsrail Başkonsolosu'nun kaçırıldığını duyduğum zaman da çok üzüldüm. Çünkü bizim büyük şerefli bir devlet an'anemiz var. Memleketimizdeki yabancı diplomatlar bizim misafirimizdir, bize emanettirler. Kendi iç kavgamızı bir de dışarıya taşımak çok çirkin bir şey. İster Rus, ister Amerikan, ister Müslüman, ister Hıristiyan olsun. Memleketteki diplomatların hepsi bize emanettir, emanete de hıyanet olmaz.[97]

Hükümetin Tepkisi

Başbakan Erim'in basın müşaviri Kurtul Altuğ, hükümetin olaya tepkisini şöyle anlatmakta:

> Başbakan, hemen o gün kabineyi toplantıya çağırdı. Mesele gözden geçirildi. İstanbul'da sekiz maskeli kişi, İsrail Başkonsolosunu, Taksim'deki evinden zor kullanarak kaçırmışlardı. THA bürosuna bırakılan bir yazı ile taleplerini sıralıyorlar ve devletle pazarlığa girişiyorlardı. Kadri Kayabal-THA'nın Genel Müdürü-bu, ajansın kapısına bırakılan yazıyı alır almaz, Koçaş'ı aramış, yazıyı okumuştu. Sonra, o metin Bakanlar Kurulu'nda da görüşüldü.
> Hükümet hiçbir zaman bir pazarlık yanlısı değildi. İsrail Başkonsolosu'nun hayatını kurtarmak için, her türlü çaba sarf edilecek ama Türk devleti eşkıya ile pazarlığa girişmeyecekti. Başbakan işi bizzat ele aldı. İdarî ve Siyasî İşler Yardımcısını Meclisi tenvirle görevlendirdi. Koçaş, o gün Senato'ya gitti ve bir devlet adamına yaraşır konuşmayı yaptı. Koçaş senatörlere şöyle diyordu:
> "-Devlet ya vardır ya yoktur. Bütün tarihi boyunca haysiyetli hükümetlere sahip olduğu sürece, kendisinden çok güçlü devletler karşısında bile, pazarlığa girişmemiş bir devletin hükümeti, üç buçuk eşkıya ile pazarlığa girişmeyecektir. Devletin haysiyetini koruyacağımızı ve varlığını ispat edeceğimizi yüce senatonun bilmesini isterim."
> Koçaş'ı Senato'nun her iki kanadı da alkışladı. Hükümet, sorumluluğunu müdrikti ve çaresini bulacaktı.

97 Ergun Göze, "Faik Türün Anlatıyor: Kore'den 12 Mart'a", *Tercüman*, 20 Aralık 1985.

Koçaş, Senato'ya izahat verdikten sonra Başbakanlığa döndü. Başbakan kendisini bekliyordu. Başbakanın küçük dinlenme odasına geçtiler. Başbakan önce, Senato konuşmasından ötürü Koçaş'ı kutladı. Sonra neler yapılması gerektiğinin konuşmasına geçildi. Başbakan, Türkiye Radyoları'ndan Türk kamuoyuna bir duyuru yapılmasını, duyurunun, Koçaş'ın senato konuşması çerçevesinde olmasını istiyordu. Koçaş'a:

"-Bir metin hazırla, akşama yetiştirelim" dedi.

Koçaş, saygılı bir şekilde Başbakana böyle bir duyurunun hukukçuların elinden çıkmasının daha iyi olacağını söyledi. Başbakan:

"-O halde, Adalet ve İçişleri Bakanlarını çağır, onlarla birlikte hazırlayın, sonra ben göreyim" dedi.

Biraz sonra Sadi Koçaş'ın başkanlığında bir küçük grup-İçişleri ve Adalet Bakanları ile-Koçaş'ın odasında toplandı. Bir metin hazırlanıyordu. Bu metin, Türkiye Radyoları'ndan okunacak ve hiç değilse, Efraim Elrom'u kaçıranlara bir gözdağı verilecek, Başkonsolosun hayatı kurtarılacaktı. İlk iş buydu. Devlet nasıl olsa, eşkıya ile başa çıkardı. Ama o bildiri ortalığı karıştırdı ve hem Erim'i hem de Koçaş'ı müşkül duruma soktu.

Çalışma, akşam geç vakte kadar devam etti. Hatta Bakanlar karınlarını bizim Üstün Dinçmen'in aldırdığı sandviçlerle doyurdular. O sırada biz, heyecanla Koçaş'ın özel kaleminde bekliyorduk. Biraz sonra Koçaş, Üstün'ü içeriye çağırdı. Adalet Bakanı İsmail Arar'ın elyazısı ile kaleme alınmış bir metin, Üstün'e daktilo edilmek üzere verildi. Üstün ile ben yan odaya geçtik. Metni birkaç kopya olarak daktilo ettik. Tekrar içeri gönderdik. Arar, o sıralarda Adalet Bakanlığı'nın teknisyenleri ile temas etti. Sonradan öğreniyorum. İçeride üzerinde tartışılan konu "Makabline şamil" kanun meselesi olmuş. Konunun hukukî bir konu olduğu, o nedenle mutlaka teknisyenlere sorulmasına karar verilmiş. Teknisyenler fikirlerini söylemişler. Ama bir husus üzerinde mutabakata varılmış:

Bildiri mümkün olduğu kadar sert olmalıdır ki, Elrom'u kaçıranlar ürksünler, tereddüde kapılsınlar ve hiç değilse adamın canına kıymasınlar...

Metin geç vakit bir kere daha bizim önümüze geldi. Bir kere daha İsmail Arar'ın el yazısıyla düzeltilmiş metni daktilo ettik ve tekrar içeri sunduk.

Tebliği hazırlayan takım, saat 21-22:30 arasında Başbakan'a çıktı. Başbakan Erim'in yanında o sırada Metin Toker de vardır. Bildiriyi hazırlayan üç Bakan-Koçaş, Ömeroğlu ve Arar-Başbakanla Erim'in evindeki çalışma odasında konuşurlar. Hatta bir ara Metin Toker'in

de bildiri konusunda fikri sorulur. O da söyler. Sonra Başbakan metni alır ve son rötüşları kendi el yazısı ile yapar. Bundan sonra bildirinin kimin adına verileceği tartışılır. Hükümet bildirisi olması üzerinde durulur. Başbakan da Koçaş da hükümet kararı olmadığı için karşı çıkarlar. Bildiri Hükümet Başkanlığı bildirisi olur. Başbakan Radyoevi'ni aratır ve bildirinin mutlaka o akşam son haber bülteninde yayınlanmasını ister. Radyoevi ilgilileri-TRTciler-eğer metin 22:45'ten önce ellerinde olursa yayınlanabileceğini söylerler.
Koçaş ve Ömeroğlu son defa rötuşdan geçmiş metni alıyorlar ve evlerine giderken, bizzat kendileri Radyoevi ilgililerine vermek üzere yola çıkıyorlar. Bakanların bilmediklerini, metnin TRT Genel Müdürlüğü binasındaki Haber Merkezine götürülmesinin gerektiğidir. Onlar sanıyorlar ki, Radyoya metni ulaşırsa iş biter. Radyoevi'ne gidiliyor. Tabiî boşuna. Bu defa Genel Müdürlüğe gidiliyor. Vakit hayli geçmiştir. Neredeyse 22.45 haber bülteni okunacaktır. Koçaş ve Ömeroğlu Doğan Kasaroğlu'nun yanına giriyorlar. Kasaroğlu pür telâş, Bakanlara, birinin hemen metni okumasını salık veriyor. Zira metin, Erim tarafından rötüş edildiği için, okunması hayli güç. Spikerin işi değildir bu. Kasaroğlu bu arada o inkâr götürmez hûlûl kabiliyeti ile Koçaş'a, bu bildirinin Koçaş tarafından okunmasının daha etkili olacağını, zaten vaktin de kalmadığını söylüyor. Koçaş o heyecanla önce:
"-Yok olmaz" diyor ama, Kasaroğlu ısrarlıdır. Bu defa Koçaş Başbakan'ı arıyor ve durumu anlatıyor. Erim:
"-Ne var bunda, sen oku" diyor.
Koçaş'ı mikrofonun başına, o heyecanla oturtuyorlar ve metni okutuyorlar...[98]

Saat 22.45-Hükümetin Tepkisi

TRT'nin 22.45 haberler bülteninde, Başbakan Yardımcısı Sadi Koçaş'ın kendi sesiyle okuduğu Hükümet bildirisi de Sıkıyönetim bildirisinde yapılan değerlendirmeyle aynı paralelde oluyor ve özetle Türk halkına şöyle sesleniyordu:

"İsrail devletinin İstanbul Başkonsolosu Ephraim Elrom, İstanbul'daki evinden silahlı dört zorba tarafından kaçırılmıştır. Türkiye'de görev yapan, Türk kanunlarının ve geleneksel Türk

98 Kurtul Altuğ, *a.g.e.*, s. 70-73.

konukseverliğinin himayesi altında bulunan bir kişiye karşı girişilen bu alçakça saldırının, bugüne kadar çeşitli kanunsuz hareketlerde bulunan ve amacı Türkiye Cumhuriyeti'ni yıkmak ve parçalamak olan gizli örgüt mensupları tarafından yapıldığı ve saldırganların kimlikleri tespit edilmiş bulunmaktadır. Kendilerini Türkiye Halk Kurtuluş Cephesi Merkez Komitesi diye tanıtan silahlı saldırganlar, küstahlıklarını daha da ileri götürerek, Türk devleti ve Hükümetiyle şartlar ileri sürerek pazarlığa girişmeye kalkışmak cüretini göstermişlerdir.

İstedikleri, 'Devrimci' adını verdikleri ele geçmiş bütün tedhişçilerin, 20 Mayıs saat 17.00'ye kadar serbest bırakılmalarıdır. Aksi halde kaçırdıkları yabancı başkonsolosu kurşuna dizeceklerini bildirmektedirler.

Şimdi kararımızı kendilerine tebliğ ediyor ve sayın kamuoyuna açıklıyoruz:

Kaçırılan Başkonsolos, bu bildirinin yayınlanmasını takip eden ve kısa süre içinde derhal serbest bırakılmadığı takdirde, sözü geçen gizli örgütle uzak, yakın ilişkisi bulunanlar ve masum gençlerimizi kışkırtıcı yayın ve sözleriyle kanunsuz hareketlere teşvik eden ve kimlikleri güvenlik kuvvetlerince öteden beri bilinen kimseler, Sıkıyönetim bölgeleri dışında bulunsalar dahi, Sıkıyönetim Kanunu gereğince derhal gözaltına alınarak en yakın Sıkıyönetim Komutanlığı'na teslim edileceklerdir.

Ayrıca, her ne amaçla olursa olsun, adam kaçıranlar, bunlara yataklık edenler ve saklandıkları yeri bildikleri halde resmi makamlara bildirmeyenler için, idam cezası verilmesini öngören kanun tasarısı hemen Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne sunulacaktır. Bu arada kaçırılan konsolosun hayatına kastedildiği takdirde, sevk edilecek kanun, makabline de teşmil edilerek, gerek bu kötü fiili işleyenler, gerekse aynı örgütün mensubu ve aynı suçtan sanık olarak tutuklu bulunanlar hakkında da aynı kanun uygulanacaktır.

Bu bildiri bütün Sıkıyönetim Komutanları'yla, Sıkıyönetim bölgesi dışındaki idare amirlerine ve emniyet makamlarına kesin emir niteliğindedir.

Sonuç Türk Kamuoyuna ayrıca duyurulacaktır.

Bütün vatandaşlarımızın görev başındaki güvenlik kuvvetlerine yardımcı olmalarını dilerim."

Bu arada, Hukuk Fakültesi'nde, Devlet Güzel Sanatlar Akademisi'nde ve Bakırköy'de yollara Türkiye Halk Kurtuluş Cephesi Merkez Komitesi imzalı bildiriler atılır.

Elrom'un kaçırıldığı günün akşamı Saffet Alp, Nazan Alp, Yüzbaşı İlyas Aydın ile Necati Sağır, İrfan Uçar ve Mahir Çayan'ın kaldığı Çamlıca Apartmanı'na geldiklerinde, "Ephraim Elrom'un güçlü kuvvetli bir kişi bulunduğu, sıhhatinin yerinde olduğu hususunda" konuşma yapıldığını görürler.[99]

Kurtul Altuğ, metnin okunmasından sonraki durumu şöyle anlatacaktı:

> Koçaş o metni okuduktan birkaç dakika sonra beni evden aradı. Telefonda Koçaş'ı bana Kasaroğlu verdi. Koçaş, metni dinleyip dinlemediğimi sordu. Dinlediğimi söyledim, o zaman:
> "-Nasıl buldun?" dedi. Ben, metni ikinci defa dinlediğim için:
> "-Fazla sert buldum. İnşallah yanlış uygulanmaz" dedim.
> "-Ama başka çare var mı? Adamın hayatı söz konusu" diye cevap verdi.[100]

Balyoz Harekâtı Başlıyor

Bu bildirilerin yayınlandığı saatten itibaren, devlet tarafından fişlenmiş olan ne kadar ilerici-devrimci aydın varsa Türkiye'nin dört bir tarafında aranmaya, gözaltına alınmaya başlanır.

99 Turhan Feyizoğlu, *Mahir*, s. 334-335.
100 Kurtul Altuğ, *a.g.e.*, s. 70-73.

Bu nedenle radyoda bildiriler okunur, gazetelerde çarşaf çarşaf isim listeleri yayınlanır, duvarlara resimli afişler asılmaya başlanır.

17 Mayıs günü Kadriye Deniz Özen, 18 Mayıs gecesi Ömer Erim Süerkan polis tarafından gözaltına alınarak, Emniyet Müdürlüğü'nde, Elrom'un kaçırılması ve birçok konu ile ilgili olarak sorguya çekilir.

Ömer Erim Süerkan bu konuda şunları anlatmıştır:

"18 Mayıs gecesi beni Emniyet'e götürmüşlerdi. Bana ilk sordukları şey, Konsolos'un nerede olduğu idi. Ben, haberim olmadığını söyledim. Israrla bu konuyu soruyorlardı. Eğer Konsolos'un bulunduğu yeri söylersem, idam edilmekten kurtulacağım hususu telkin ediliyordu. Hatta bir ara Emniyet'e gelen Sıkıyönetim Komutanı Faik Türün de benimle bu konuda konuştu."

Elrom'un kaçırılmasıyla ilgisi olanlar gözaltına alındığı gibi hiç ilgisi olmadığı halde gözaltına alınanlar da vardır. Bunlar arasında Behice Boran, Mümtaz Soysal, Sadun Aren, Altan Öymen, Kemal Türkler, Muammer Aksoy, Bahri Savcı, Tarık Zafer Tunaya, Uğur Mumcu, Çetin Altan, İlhan Selçuk, Cahit Talas, Atilla Sarp, Nihat Sargın, Çetin Özek gibi bilim adamları, yazar, hukukçu, siyasi parti lideri, işçi ve gençlik önderleri de bulunmaktadır.

Yusuf Küpeli, Elrom olayı nedeni ile arandığını Avukat Halit Çelenk'in evinde misafirken radyoda dinlediği haberlerden öğrenir.[101]

Balyoz Harekâtı sırasında tutuklanıp Davutpaşa Kışlası'na hapsedilenler arasında yer alan Samim Kocagöz'ün ilginç anısı şöyle:

> Akşam yemeğine oturuldu, masanın başında herkes yemeğe başlamadan çatalı elinden bıraktı. Muammer Aksoy bir duaya başladı. Bismillah çekip. Şaşırmıştım. Sonra gülmekten kendimi alamadım: Muammer Hoca İsrail Konsolosu'nun sağlığı, selameti için birtakım dualar okuyor; kaçıranların elinden sağ salim kurtulması için

101 Turhan Feyzioğlu, *Mahir*, s. 335-336.

> Tanrı'ya yalvarıyor", kaçıranların bizlere Elrom'dan önce acımasını, yüreklerine merhamet ihsan eylemesini Tanrı'dan niyaz ediyordu. Baktım, herkes boynunu bükmüş dinliyor, sonunda amin çekip yemeye başlandı. Bu herkesin - hani uzaktan yakından gençleri etkileyenlerin, gözaltındakilerin Koçaş'la alayıydı.[102]

Bütün bu gelişmeler olurken THKP-C'nin Karadeniz bölgesi sorumlusu İsmet Öztürk, Elrom'un kaçırıldığı gün Ziya Yılmaz ile buluşacak, kendisinden aldığı bildiriyi Ankara'ya bırakacak ve sonra Samsun'a hareket edecektir. Daha sonra gene THKP-C'li Ertan Saruhan ile Çarşamba'da buluşacaktır. Kızıldere'de öldürülecek olan Ertan Saruhan, bu buluşmada özetle şöyle söyleyecektir:

> "Bu eylem bizim gücümüzle orantılı değildir. Bu bizi öldürmese bile komaya sokar, komadan çıkıp çıkamayacağımız da belli değildir. Bu örgütün eyleminden daha önemli olan, o eylemi kaldırıp kaldıramayacağının hesabının yapılmasıdır. Burada ise ya bir hesapsızlık veya yanlış yapılan bir hesap vardır, vs. vs." Ben söylediklerinin doğruluğunu onayladıktan sonra, "Bu eylemden ikimizin de önceden haberi vardı ve hiçbir itirazda bulunmadık, dolayısıyla bu sorumlulukta bizim de payımız var" dedim. O da "Tabii var, ama biz ne kararın alınmasındaki tartışmalarda bulunduk, ne de örgütün bütününün bilgisine sahibiz. Esas olarak bu yöneticilerin sorumluluğunda bir olaydır" dedi. Bu konuşmalardan sonra Ertan'la ben, sonrası için planlar yaparak ayrıldık. Birkaç gün sonra da ben yakalandım.[103]

Hükümet, Elrom'un Türkiye dışına kaçırılması ihtimaline karşı Irak ve Suriye sınırlarını kapatacak, Sahil Güvenlik Komutanlığı şüpheli deniz araçlarını arayacak, havaalanları ve uçaklar da aranacaktı.[104]

---

102 Samim Kocagöz, "Davut Paşa Kışlası Anıları", *Cumhuriyet*, 20 Şubat 2000. Ayrıca bkz. Samim Kocagöz, *Bütün Eserleri - 2 Bu da Geçti Yahu*, Dünya Kitapları, İstanbul, 2004, s. 250.

103 İsmet Öztürk, *a.g.e.*, s. 54.

104 Efrat E. Aviv, "Turkey and Elrom Affair: A Unique Affair or A Link in A Chain of Terrorist Events in 1970's Turkey?" (İbranice), *Hamizrah Hehadash-The New East*, Sayı 52, 2013, s. 286-308.

b) 2. Gün-18 Mayıs 1971, Salı

Olay cereyan ettiği tarihte İsrail'i ziyaret etmekte olan bir grup Türk genci, Elrom'un serbest bırakılması karşılığında İsrail devletinin kendilerini rehine almalarını teklif edecek fakat teklif nazik bir şekilde reddedilecekti.[105] İstanbul'da ise gözaltı uygulamaları devam etmektedir. Elsa Elrom'un İsrail'de yaşayan dul kız kardeşi Diana Spitzer, hemen İstanbul'a gelir. Elsa ve Diana'nın Münih'te (Bella ve Philip Hilzenrat ve Ruth adında iki aile) ve Roma'da (Edith ve Freddy Wiesner) yaşayan varlıklı kuzenleri vardır. Diana, her zaman kuzenleri ile temas halindeydi ve zaman zaman onları ziyaret ederdi. Bu kuzenler, Diana'ya, Elrom'un serbest bırakılması için kaçıranlara bir milyon Alman markı fidye vermeye hazır olduklarını bildirirler. Diana, bu teklifi, Türk makamlarına iletilmek üzere Eliezer Gad'a bildirir. Ancak THKP-C'li militanlar Elrom'u serbest bırakmak için fidye ödenmesini şart koşmadıkları için bu teklifin Türk makamlarına aktarılıp aktarılmadığı meçhul.[106] 1971 yılının Mayıs ayındaki bir milyon Alman markının 2015 yılı itibariyle karşılığı ise 1.665.000 ABD doları. Bu da hiç göz ardı edilmeyecek bir meblağ.[107]

THKP-C'nin talepleri karşısında hükümetin ve çevresinin, Elrom'u kaçıranlara karşı takınılan sert ve tavizsiz tavrın dışında başka çözüm arayışları konusunda bir müzakere olup olmadığı konusunda maalesef bilgi mevcut değil. Ancak Elrom'un serbest bırakılması için fidye verilmesinin teklif edilmesi fikrinin, en azından bir kere ortaya atıldığı da muhtemel.[108]

---

105 Ya'acov Reuel, "Israel Envoys Alerted to New Dangers Following Terrorist Murder in Istanbul", *The Jerusalem Post*, 28 Mayıs 1971.

106 Nilly Ovnat'ın 21 Şubat 2016 tarihli e-postası.

107 1 Mayıs 1971 tarihinde Alman markı, ABD doları paritesi 3,5535 idi. Dolayısıyla 1971 yılının 1 milyon Alman markı o tarihte 281413.- dolara tekabül ediyordu. Kaynak: https://fred.stlouisfed.org/data/EXGEUS.txt. Bu meblağ, ABD'deki enflasyonu göze alan formül ile hesaplandığında 1.665.000 dolara tekabül ediyor. Formül için bkz. "Inflation Calculator", http://www.davemanuel.com/inflation-calculator.php

108 Margaret Krahenbul, *Political Kidnappings in Turkey 1971-1972*, s. 60.

Akşam Üzeri-Başbakan Yardımcısı Sadi Koçaş'ın Beyanatı

"Makabline şamil kanun" meselesi, Nihat Erim hükümetini zora sokacaktır zira Elrom'un kaçırılması ile hiçbir ilgisi olmayan kişiler gözaltına alınmaktadırlar. Bunun üzerine Başbakan Yardımcısı ve Siyasi İşler ile İdari İşlerden Sorumlu Devlet Bakanı Sadi Koçaş, 18 Mayıs 1971 Salı günü Cumhuriyet Senatosu'nda senato üyelerine Elrom ile ilgili bilgi verdikten sonra şöyle konuşur:

Bu konu üzerinde hükümetin görüşünü dün açıkça ortaya koyduk. Şu ana kadar bu hadiseye uzak yakın ilgili olan pek çok kimse Sıkıyönetim Komutanlıkları, mahalli emniyet amirleri tarafından gözaltına alınmışlardır. Bu işle ilgileri derecesine göre işlem görecek, temenni edelim ki, büyük kısmı ilgileri olmadığı anlaşılarak serbest bırakılacak, ama ilgisi olanlar üzerinde Türkiye'de bir devletin mevcudiyeti mutlaka ispat edilecektir.
Temennimiz, Türkiye'de devlet hukukunun kendi yasalarımızın, Türk konukseverliğinin ve tarih boyunca bütün dünyanın hayran kaldığı Türk yiğitliğinin himayesinde olan bir yabancı diplomata olan bu gerçekten akim olayın bu kadarla kalması ve bu işe cüret edenlerin Konsolos'u süratle serbest bırakmalarıdır. Ama bunu yapmayacak olurlarsa, hükümetin görüşünü yüce Senato'ya kesin olarak arzederim ki, hiçbir pazarlığa, hiçbir tavize yer verilmeyecektir.[109]

THKP-C'liler Toplanıyor

18 Mayıs günü akşamı, Mahir Çayan, Ziya Yılmaz, Yüzbaşı İlyas Aydın, İlkay Demir, Hüseyin Cevahir, Ulaş Bardakçı ve Oktay Etiman, İlbay Apartmanı'nda bir araya gelerek, Hükümetin ve Sıkıyönetimin çok sert tutumu karşısında ne gibi bir tavır takınılacağını ve Elrom konusunda ne yapılması gerektiğini konuşur.

Mahir Çayan ve Ulaş Bardakçı,

– "Şartların değiştirilmesi doğru değildir, dediğimizi yapmalıyız ki devlet, oligarşi bizi ciddiye alsın. THKO'lular dört Amerikalı eri öldürmemekle sonradan ne kadar kötü duruma düştüler görüyorsunuz.

109 Turhan Feyizoğlu, *Mahir*, s. 336.

Bir eylemi yapacaksan ya sonuna kadar götüreceksin ve dediğini yapacaksın. Ya da hiç girmeyeceksin. Yoksa devlet seni ciddiye almaz" diyerek, yayınlanan ültimatom doğrultusunda davranmayı savunur.

Yüzbaşı İlyas Aydın ile Hüseyin Cevahir,

– "Fidye alınarak konsolosun serbest bırakılması" yönünde görüş belirtir. Ziya Yılmaz, daha çok konuşulanları dinlemeyi, bu konuda bir fikir açıklamamayı tercih eder. Oktay Etiman,

– "Elrom'un öldürülmesi halinin iyi olmayacağını, fidye alınması görüşüne katıldığını" söyler.[110]

Aynı gün Dr. Hikmet Kıvılcımlı, günlüğüne şunları yazar:

> Ötede, aynı günlü, aynı Parababaları İstibdatının en kepaze paçavrası *Hürriyet*, birinci sayfasını kaç 36 puntoluk 3 sıra harflerle doldurmuş: "İsrail Başkonsolosu, Güpegündüz Evinden Kaçırıldı!". Ve çıldırıyor Parababaları Vatan ve Millet hâini uşakları, bir avuç çoluk çocuğun ele avuca sığmayışı önünde. Rezil oldular Halk ve Dünya önünde. Bu toprağın, kendilerine Cennet yerine Cumhuriyet adanmış gençlerin, 12 kişiyi bağlayan, "Başkonsolosu tabanca kabzası ile yaralayan" "Silahlı 4 kişi"yi, bütün Radyo ve Reklam yayınları ile kanun dışı Kanlı "Zorbalar", "Haydutlar" olarak "kamuoyu" dediği şey önünde kötüleyeyim derken, ölçüsüz büyütüp tehlikeleştiriyor. "Yapamayacağın şey yoktur!" Parababalığının.[111]

c) 3. Gün-19 Mayıs 1971, Çarşamba

Moshe Sasson Geliyor

Kaçırılma haberi ilan edilir edilmez İsrail Başbakanı Golda Meir, Dışişleri Bakanı Osman Olcay'ın yakın meslek arkadaşı olan ve daha önce Türkiye'de görev yapmış olan İsrail Dışişleri Bakanlığı'nın Ortadoğu bölgesinden sorumlu genel müdür yardımcısı Moshe Sasson'u çağırıp İstanbul'a gitmesi için talimat verir. Moshe Sasson, Golda Meir'e "Golda, Ephraim'i kaçıran Türkler sonuna kadar gidecekler

110 Turhan Feyizoğlu, *Mahir*, s. 337

111 Dr. Hikmet Kıvılcımlı, *Bütün Eserleri 16. Günlük Anılar*, Sosyal İnsan Yayınları, İstanbul, 2009, s. 55.

ve onu öldürecekler. Ancak Osman Olcay'ın elinden geleni yapacağına eminim" der. Moshe Sasson, Ankara'ya varır ve hemen Osman Olcay'ın yanına götürülür. Osman Olcay, Sasson'a Ephraim Elrom'un bulunması için ellerinden geleni yaptıklarını söyler.[112] Sasson gazetecilere "Türk hükümeti ile yakın temas halindeyiz. Başka söyleyeceğim bir şey yok. Şu anda bir insanın hayatı tehlikede" açıklamasını yapar.[113] Sasson beraberinde, İsrail Dışişleri Bakanı Abba Eban'ın, mevkidaşı Osman Olcay'a yazdığı mektubu getirir. Abba Eban, mektubunda Türkiye'nin Elrom'un hayatını kurtarmak için elindeki bütün imkânları kullanmasını ve onu bulmaya çalışırken önceliğin hayatını kurtarmak olması gerektiğini yazmıştır.[114]

Saat 22.30-Ephraim Elrom'un Eşine Yolladığı Mektup Açıklanıyor

Birinci Ordu ve Sıkıyönetim Komutanlığı Basın ve Halkla İlişkiler Şubesi, saat 22.30'da yaptığı açıklamada Ephraim Elrom'un, eşine yazdığı ve Aksaray'dan postalanmış olan bir mektubun Elsa Elrom'a ulaştığını açıklar. Ephraim Elrom'un İngilizce yazılmış kısa notu şöyledir:

Dear Elsa,

I am with the Front of Liberation of the Population of Turkey. I am O.K. Do not worry.

Love
Ephraim

*
* *

Sevgili Elsa,

Türkiye Halk Kurtuluş Cephesi ile birlikteyim. İyiyim. Merak etme.

Sevgiler, Ephraim[115]

---

112 Moshe Sasson ile 24 Kasım 2002 tarihli görüşme.

113 "İstanbul Deadline Passes. No Word from Captors", *The Jerusalem Post*, 21 Mayıs 1971.

114 ISA, RG/130/MFA/4632/3 sayılı belge. aktaran Efrat E. Aviv, *a.g.m.*, s. 759.

115 "Elrom, Eşine Mektup Gönderdi", *Akşam*, 20 Mayıs 1971; "İstanbul Deadline Passes. No Word from Captors", *The Jerusalem Post*, 21 Mayıs 1971. Tercüme tarafımca yapılmıştır.

Mektubun gelmesi üzerine Elrom'un hayatta olduğunu öğrenen İstanbul emniyet müdürünün sevinçten gözleri dolar.[116] Mektubun Elsa Elrom'a ulaşmasının hemen ardından İstanbul polisi ile İsrail emniyet makamları, mektup üzerinde çalışmaya başlarlar. Aralarında grafologlar, psikologlar ve el yazısı uzmanları olmak üzere yirmi uzman mektubu inceler. Mektupta "do" ile "not" kelimeleri arasında karalanmış bir "t" harfi vardır. Herkes, bu harfin neden karalandığını çözmeye çalışacak ancak muvaffak olamayacaktır. Bu haberi aktaran dergi bunu şöyle izah edecekti:

> Gerçek ise şuydu: Elrom mektubunda önce "Dont" yazmış, sonra "t" harfini karalayarak "Do not" yapmıştı. Bu, gayet zekice hazırlanmış bir kamuflajdı. Elrom gibi İngilizceyi mükemmel bilen biri "Do not" yapmaz, doğrudan doğruya "Don't" yazardı. Elrom, kaçırıldığı yeri anlamış ve bunu harf şeklinde sokarak ilgililere ipucu vermek istemişti. Nitekim İstanbul polisi karalanmış "T" harfini dolar işaretine benzetmiş. Amerikan Koleji, Amerikan Hastanesi ve Amerikan Konsolosluğu civarında çok sıkı arama yapmıştı.[117]

Elsa Elrom'un yeğeni Nilly Ovnat'a göre ise bu haber gerçekçi değildi. Ephraim Elrom'un nerede hapsedildiğini bildiğine dair hiçbir emare yoktu. Bazı kişiler, Elrom'un çok zeki ve bilgili olması hasebiyle bir mesaj vermeye çalıştığını düşünmüşlerdi. Bu mantıklı bir varsayımdı. Ancak öyle olmuş olsa bile bir işe yaramayacaktı.[118]

Üçüncü günün akşamı Ephraim Elrom, kendisini kaçıranlara kaderinin ne olacağını soracaktı. Kurtarılmaktan umudunu kesmiş gibiydi. Bu soruya doğru dürüst cevap verilmeyecekti, zira kaçıranlar da ne yapacaklarını pek bilmiyorlardı. Bunun üzerine Elrom, "İsrail hükümeti ile temas kurun" dedi. Mahir Çayan bu teklife karşılık "Bizim muhatabımız İsrail hükümeti değil, Türk hükümeti" cevabını verecekti. Elrom bu cevap karşısında susacaktı.[119]

---

116 Uri Dan, "The Eyes of the Istanbul's Police Chief Filled with Tears", (İbranice), *Ma'ariv*, 21 Mayıs 1971.

117 *HaOlam HaZeh*, Sayı 1768, 20 Temmuz 1971, s.11'den tercüme ederek aktaran "Elrom, Kaçırıldığı Yeri Eşine Yazdığı Mesajda Şifre ile Bildirmiş", *Hürriyet*, 26 Temmuz 1971

118 Nilly Ovnat'ın 17 Şubat 2016 tarihli mesajı.

119 "Nurhuk'tan Kızıldere'ye 12 Mart'ın Eylemcileri Anlatıyor", *Aydınlık*, 19 Mart 1980.

d) 4. Gün - 20 Mayıs 1971, Perşembe

Elsa Elrom THKP-C'lilere Sesleniyor

THKP-C'nin verdiği mühletin sonuna yaklaştıkça hükümetin tavrı biraz yumuşar. Elsa Elrom'un, eşini kaçıran kişilere radyo ve televizyondan seslenme isteği önce kesinlikle reddedilir. Bunun sebebi de Elsa Elrom'un çağrıda bulunmasının, militanlara karşı yürütülen harekâtı zayıflatacak bir zafiyet olarak görüleceği endişesidir. Ancak mühletin sonuna yaklaştıkça bu tavır değişir ve Elsa Elrom'un onlara seslenmesine ve bunun basında yer almasına izin verilir.[120] Elsa Elrom, İbranice yazdığı ve akabinde Türkçe'ye çevrilen bir mesajla eşini kaçıranlara şu sözlerle seslenir:

> Yegâne oğlumu feci uçak kazasında kaybetmiş bağrı yanık bir anne olarak, siz gençlere hitap ediyorum. Hayatta tek varlığım kocamdır. Onsuz hayatımın hiçbir mânası kalmayacaktır. Sizlerin de ebeveynleriniz ve belki de şu anda sizleri düşünen eşleriniz vardır. Ondan dolayı içinde bulunduğum ruh haletini ve kocamın âkıbetini düşünerek geçirmekte olduğum korku ve heyecan anlarına anlayış göstereceğinizi ümit ediyorum. Sizlere yaptığım bu çağrıya lakayd kalmayacağınızı ve beşerin en yüksek kıymeti olan insanlık duygusunun galip geleceğini ve çektiğim ızdırabımı uzatmayacağınızı ümit etmekteyim. Lütfen kocamı serbest bırakınız.[121]

Elsa Elrom'un bu şekilde seslenmesinin sebebi, eğer Elrom'u kaçıranlar, onu serbest bırakmak istiyor ve bunu itibarlarını kaybetmeden yapmak için bir mazeret arıyorsalar, bu çağrıyı yaparak onlara böylesine bir fırsatı tanımaktı.[122]

120 Efrat E. Aviv, *a.g.m.*, s. 759.

121 "Kocamı İnsanlık Adına Serbest Bırakı ", *Akşam*, 21 Mayıs 1971.

122 Efrat E. Aviv, "Turkey and Elrom Affair: A Unique Affair or A Link in A Chain of Terrorist Events in 1970's Turkey?" (İbranice), *Hamizrah Hehadash-The New East*, Sayı 52, 2013, s. 286-308.

Babalar Oğullarına Seslenıyorlar

Kaçırma eylemine adları karışan ve aranan Necati Sağır ile THKO'lu Zerruh Vakıfahmetoğlu'nun[123] babaları da oğullarına seslenerek teslim olmalarını isteyeceklerdir. Necati Sağır'ın babası şöyle seslenecektir:

> Oğlum Necati Sağır. Ben baban. Yaptığın hareketin doğru olmadığını herhalde sen de bu konuşmamla anlayacaksın. Bu bakımdan memleketimizde misafir bulunan kaçırdığınız İsrail Konsolosunu derhal serbest bırakın. Sen ve arkadaşların en yakın emniyet ve inzibat birliklerine teslim olun. Bunu senden bir baba olarak bekliyor ve istiyorum.

Zerruh Vakıfahmetoğlu'nun babası ise şöyle seslenecektir:

> Oğlum Zerruh. Gazetelerde ismini okudum, inanamadım. İsrail Devlet Konsolosunu kaçırma olayından dolayı İstanbul Örfi İdare Komutanlığınca arandığını öğrendim. Seni besleyip büyüttük. Dişimizden tırnağımızdan arttırarak okumaya gönderdik. Bütün ikazlarımızı ve nasihatlerimizi hiçe saydın. Hani memleketine ve milletine faydalı bir insan olacaktın. Annen sinir krizleri geçirmekte, ben şuursuz bir halde gözlerimi kaybetmek üzereyim. Sana sarılıp okşayan kardeşin Gülbin gözyaşlarını tutamamaktadır. İlişkin olsun veya olmasın en ufak bir izana sahipsen derhal yetkililere teslim ol. Beni hiç dinlemedin. Bari son olarak dinle. Aksi halde sana evladım demeyeceğim. Allah seni bu girdaba sürükleyenleri affetmeyecektir. Baban Haydar Vakıf Ahmetoğlu.[124]

Britanya Büyükelçisi Sir Roderick Sarell (1913-2001), bir raporunda Ankara'daki İsrail Büyükelçiliği Elçilik Heyeti Başkanı Daniel Laor'un görev süresi dolması nedeniyle kendisine yapmış olduğu veda ziyaretinde aralarında geçen konuşmayı aktaracaktır. Konuşma

---

123 Zerruh Vakıfahmetoğlu, DDKO'luydu. Kaynak: Sırrı Öztürk, *12 Mart 1971'den Portreler*, Cilt I, Sorun Yayınları, İstanbul, 1999, 6. baskı, s. 286-289.

124 "Babalar Çağrıda Bulundu", *Milliyet*, 21 Mayıs 1971. *Vatan* gazetesi Londra muhabiri Jan Devletoğlu da aynı belgeye dayanarak bu konuşmaya atıfta bulunacak ancak habere yanlış bir başlık verecektir. Jan Devletoğlu, "Maltepe Baskınında Aranan Mossad Çıkmış", *Vatan*, 13 Mart 2010.

esnasında Laor, MOSSAD'ı ima ederek babaların TRT vasıtasıyla oğullarına seslenmelerinin "kendi teşkilatı" sayesinde gerçekleştiğini söyleyecektir. "Teşkilat", çağrının yapılabilmesi için babalar ile temasa geçmiş, Sıkıyönetim Komutanlığı ve TRT'den gerekli izinleri almıştı.[125]

THKO Militanı Ömer Ayna'nın Beyanı

İstanbul'da gerilim devam ederken ve Elrom aranırken THKO militanı Ömer Ayna'nın banka soyma ve adam öldürme suçundan yargılanmasının karar günüdür. Hâkim, Ömer Ayna'yı 36 yıla mahkûm eder. Kendisine Ephraim Elrom konusunda nasıl davranacağını sorduğunda Ömer Ayna, Elrom'un "İsrail devletini, Siyonist emperyalizmi"ni temsil ettiğinden kendisinin de THKP-C'liler gibi davranacağı, yani Elrom'u kaçıracağı ve gerekirse öldüreceği cevabını verir.[126] Ömer Ayna'nın idam cezasına mahkûm edilmeyip hapis cezası verilmesi, Elrom'a kaçıranlara verilmek istenen bir yumuşama mesajı idi. Böylece Elrom'un canına kast edilmesi engellenmek istenmişti.[127]

17.00-THKP-C'nin Verdiği Mühlet Sona Erer

Gece Vakti-Eliezer Gad'a Gelen Meçhul Telefon

Ticaret Ataşesi Eliezer Gad'ı gece vakti arayan meçhul bir kişi, önce "gelin ve paketi alın" daha sonra "gelin ve adamınızı alın. Yalnız başınıza gelin yoksa adamınız ölür" deyip buluşmaya davet eder. Gad, sözü edilen "adam"ın neden kendi başına gelemeyeceğini sorduğunda meçhul kişi "hastadır" cevabını verip telefonu kapatır. Eliezer

125 TNA, 9-1468 sayılı dosya 22 Haziran 1971 tarihli belge.

126 Ya'acov Reuel, "Israel Envoys Alerted to New Dangers Following Terrorist Murder in Istanbul", *The Jerusalem Post*, 23 Mayıs 1971. Vasfiye Özkoçak "Ayna 36 Yıla Mahkum Oldu", *Milliyet*, 21 Mayıs 1971.

127 Efrat E. Aviv, *a.g.m.*, s. 759.

Gad, Boğaz'da bir yerden diğerine gidip bu meçhul kişiyle buluşmaya çalışır ancak kimse gelmez. Polise göre iki ihtimal vardı: (a) Telefonu açan şahıs gerçekti ancak buluşma noktasına gelememişti, (b) Polisin THKP-C'lilerin saklandıkları Hamarat Apartmanı'na gelmelerini geciktirmek ve yanlış yere yöneltmek için bu telefon açılmıştı.[128]

Bu başarısız buluşma talebi, dönemin Ankara'daki Britanya Büyükelçisi Sir Roderick Sarell'in bir telgrafında da yer alır. Sarell, telgrafında şöyle yazar: "Genellikle güvenilir olan bir kaynaktan edindiğim bilgiye göre İsrail Başkonsolosluğu'na telefon eden meçhul bir şahıs, Elrom'un sıhhatinin iyi olmadığını bildirecek ve buluşmayı teklif edecekti. İsrailliler, emniyet yetkilileriyle görüştükten sonra buluşma noktasına gelecekler ancak polisin beceriksizliği yüzünden buluşmaya kimse gelmeyecekti."[129]

Bu arada Emniyet'e, Ordu'ya, İsrail Konsolosluğu'na ve hatta El Al Hava Yolları İstanbul bürosuna yüzlerce telefon çağrısı gelir. Bunların hepsi, telefon sapıklarının yaptıkları çağrılardır ve çoğu "gelin konsolosunuzun cesedini alın" der. Çoğu Yahudi olduğunu ileri süren histerik kadınlar ise polise telefon edip sokaklarında ve karşı apartmanların damlarında şüpheli kişiler olduğunu ihbar ederler.[130]

e) 5. Gün 21 Mayıs 1971, Cuma

Saat 13.30-İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı'nın Bildirisi

Radyonun 13.00 haberlerinde, İstanbul Sıkıyönetim Komutanı Orgeneral Faik Türün imzası ile Sıkıyönetim Komutanlığı'nın 21 No.lu

128 Aviezar Golan, "Istanbul: A City Under Siege-Police Patrol Boat Spotlights Illuminate the Black Nighttime Waters of the Bosphorous", *Yedioth Ahronoth*, (İbranice), 23 Mayıs 1971.

129 TNA, FC09-1468 sayılı dosya, 24 Mayıs 1971 tarihli belge.

130 Aviezar Golan, "İstanbul: A City Under Siege-Police Patrol Boat Spotlights Illuminate the Black Nighttime Waters of the Bosphorus", *Yedioth Ahronoth*, (İbranice), 23 Mayıs 1971.

bildirisi yayınlanır. Yayınlanan bildiri ile İstanbul halkına özetle şu çağrı yapılır:

"İstanbul il sınırları dahilindeki meskenlerde kimlerin ikamet etmekte olduklarının bilinmesi ve yer değişikliklerinin de takip edilmesi gerekli görülmüştür. Bu sebeple:

1- Apartman, pansiyon, yurt ve emsali yerlerin yöneticileri veya müstakil meskenlerin aile reisleri bu yerlerde kimlerin ikamet ettiklerini isim, daire numarası, yaş ve mesleklerini bildirir iki nüsha çizelgeyi 22 Mayıs 1971 günü saat 19.00'a kadar köy ve mahalle muhtarlıklarına tevdi edeceklerdir.

2- Köy ve mahalle muhtarları, semt ve sokak sokak tahsis edecekleri çizelgelerin bir nüshasını en geç 22 Mayıs 1971 günü saat 23.00'e kadar bölgelerindeki emniyet amirliklerine veya jandarma komutanlıklarına teslim edeceklerdir."

Böyle bir bildirinin yayınlanması üzerine Mahir Çayan ile Hamarat Apartmanı'nda Elrom'un başında bekleyen Oktay Etiman, ne yapılacağı konusunda konuşurlar. Oktay, Mahir'e:

– "Uruguay'da Tupamarolar bir elçi kaçırdıktan sonra, askeri yönetim bir genel arama yaptı ve evleri teker teker aradı. Sıkıyönetim tarafından istenen bu belgeler sakın genel arama için bir hazırlık olmasın?" diyerek kuşkusunu belirttiğinde,

– "İstanbul çok büyük bir yer. Ellerinde bulunan asker sayısıyla İstanbul'un bütün evlerini tek tek aramalarına olanak yok. Yapamazlar. Ayrıca öyle şey olsa bile Nişantaşı, zenginlerin oturduğu bir semttir. Burasını aramazlar" şeklinde yanıt verir.

Mahir Çayan'ın kafasında ise verilen mühletin uzatılması ve bir başka konsolosun daha kaçırılarak, devletle yeniden pazarlığa girişilip içinde bulunulan o sıkışıklığı biraz olsun yarma, baskıyı biraz olsun hafifletme gibi düşünceler vardır.

Konuyu bazı arkadaşlarına söyleyip neler düşündüklerini öğrenmek ister. Yine aynı gün, Oktay Etiman ve Ulaş Bardakçı ile beraber oldukları bir sırada Mahir, Ulaş'a,

– "İran Elçisi'ni gözlemeye alın. Onu da kaçıracağız" şeklinde düşüncesini belirtmesi üzerine Oktay Etiman,

– "Bunun yanlış olacağı, 'zaten bir elçiyi kaçırmıştık, bundan sonra bir ikincisinin, üstelik bu kadar sert cevaptan sonra kaçırılmasının gereksiz olduğu" yönünde tavır takınır.[131]

Elsa Elrom Tekrar Sesleniyor

THKP-C'lilerin verdikleri mühletin bitmesine 24 saat kala Elsa Elrom, eşini kaçıranlara hitaben sesli bir mesaj kaydetti. Ancak resmi makamlar "teröristlerin vicdanlarına seslenmenin bir anlamı yok. Onlar suçludurlar" diyerek bu mesajı önce yayınlamadılar. Sonra karar değiştirdiler. TRT, yayınını kesip Elsa Elrom'un mesajını yayınladı. Elsa, THKP-C'lilere doğrudan seslendi ve şöyle konuştu:

> Siz gençlere sesleniyorum. Tek oğlumu çok trajik bir şekilde kaybetmiş yaslı bir anneyim. Elimde kalan tek şey kocam. Onsuz hiçbir şeyim yok. Sizlerin de sizin için şu anda endişelenen anneleriniz, babalarınız, belki eşleriniz var. Dolayısıyla kocamın hayatı için hislerimi ve endişelerimi anlayabilirsiniz. Çağrımın taş gibi kalplerde yankılanmaması, insan varlığının onurlu hislerinin galip gelmesi için dua ediyorum. Lütfen kocamı serbest bırakın.[132]

Öğle Vakti

Meçhul bir şahıs, öğle vakti Türkiye Hahambaşılığı'na telefon eder ve şöyle konuşur: "Konsolos evimizdedir. Rahatsızdır ama iyidir,

131 Turhan Feyzioğlu, *Mahir*, 339-340.

132 Nilly Ovnat'ın 13 Mart 2016 tarihli e-postası; "Konsolosun Eşi Dün İkinci Bir Mesaj Yayınladı", *Akşam*, 22 Mayıs 1971.

ayaktadır. İsrail hükümetinin bir temsilcisi gelsin, şu saatte Galata Köprüsü altındaki lokantada buluşalım. Elinde bir gazete olsun, hesabı bin lira gibi büyük kupürlü bir para ile ödesin." Hahambaşılık, bu teklifi İsrail Konsolosluğu'na bildireceğine Emniyet Müdürlüğü'ne bildirir. Saat 17.00-18.00 sularında Türk Musevi Cemaati Başkanı İsrael Menase, krizi yönetmek için İstanbul'a gelmiş olan İsrail Büyükelçiliği Müsteşarı Reuven Ben Eliezer ile İstanbul Başkonsolosluğu'nda görevli ticaret ataşesi Eliezer Gad'ı arar ve onları çok acele evinde buluşmaya çağırır. Reuven Ben Eliezer ve Eliezer Gad, bu davete bir anlam veremezler. Bir pusu olabileceğini düşünerek namlularına kurşun sürülmüş silahlarını yanlarına alarak verilen adrese giderler. Gittiklerinde cemaat başkanı ve diğer idarecilerinden oluşan 7-8 kişiyi karşılarında bulurlar. Herkesin halet-i ruhiyesi berbattır. Reuven Ben Eliezer onlara "çıkarın baklayı ağzınızdan, ne oldu?" diye sorduğunda cemaat liderleri, öğle vakti gelen telefonu ve cereyan eden görüşmeyi anlatırlar. Reuven Ben Eliezer, kendisine anında haber verileceğine Emniyet Müdürlüğü'nün aranmış olmasına ve kendisine altı saat sonra haber verilmiş olmasına gücenir ve kızar. Zira Emniyet'e bildirilmeden sadece kendisine haber verilmiş olması halinde polise haber vermeden tek başına buluşma yerine gitme imkânı olabilecekti. Cemaat liderlerinin kendisine bu buluşma talebini bildirmeleri üzerine Reuven Ben Eliezer, İstanbul Emniyet Müdürlüğü'ne gidip ne olup bittiğini sorar. Emniyet müdürü, kendisine "efendim böyle bir ihbar var, gelmek isterseniz çok memnun oluruz, şeref verirsiniz" der. Bunun üzerine Reuven Ben Eliezer ve Eliezer Gad, emniyet güçleriyle birlikte buluşma yeri olarak belirtilen Galata Köprüsü'ndeki lokantaya gittiklerinde köprü etrafında bir otobüs dolusu, 50-60 üniformalı ve sivil polisin beklediklerini görürler. Randevuya hiç kimse gelmez. Bunun üzerine polisler bölgeden ayrıldıktan sonra Reuven Ben Eliezer ve Eliezer Gad bu kere yalnız başlarına tekrar söylenen lokantaya giderler ve gene beklerler ancak temas kurulmaz.[133]

133 Eliezer Gad ile 25 Kasım 2002 tarihli görüşme. Reuven Ben Eliezer ile 26 Kasım 2002 tarihli görüşme.

f) 6. Gün-22 Mayıs 1971 Cumartesi

Saat: 13.00-Ertesi Gün Genel Arama Yapılacağı İlan Ediliyor

Radyonun verdiği ilk haberde, Birinci Ordu ve İstanbul Sıkıyönetim Komutanı Orgeneral Faik Türün imzası ile İstanbul halkına yayınlanan 22 No.lu bildiri ile, "Cumartesi günü gece yarısı saat 24.00'ten başlamak ve 23 Mayıs 1971 Pazar günü saat 15.00'te bitmek üzere sokağa çıkma yasağı konularak, İstanbul'da bütün mekânların tek tek aranacağı" bildirilir.

Genel aramanın olacağının öğrenilmesi, İstanbul'un bütün sokaklarında fotoğrafları afişlerde yer alan, ayrıca Sıkıyönetim ve emniyet makamları tarafından her tarafta aranan örgüt elemanları üzerinde şok etkisi yaratır.

Çünkü genel arama Mahir Çayan dahil örgütün bütün elemanları tarafından beklenilmeyen bir olaydır. Genel arama ilan edilene kadar her şey normal seyrini izlemektedir. Hükümetin tavize yanaşacağı, en azından genel arama yapabilecek gücünün olmadığı sanılmaktadır.

"Mahir Çayan, 22 Mayıs 1971 günü Hv. Tğm. Saffet Alp'in Fatih, Mollagürani Sokak'taki evinde bulunduğu sırada radyodan o gece genel bir arama yapılacağını öğrenmiş, bu durum karşısında Başkonsolos'un nasıl ve nerede saklanması gerektiği mevzuunda Hv. Tğm. Saffet Alp ile hal tarzı aramaya başlamışlardır.

İlk sanık temin edilecek bir askeri araçla Saffet Alp'in evindeki koltukların alınması, bunların aynı araçla Hamarat Apartmanı önüne getirilmesi ve Başkonsolos'u kaçırmada kullanılan hurca konulup normal bir ev taşıma havası verilerek Saffet Alp'in evine naklinin en iyi hal tarzı olduğuna karar kılmışlardır.

22 Mayıs 1971 tarihinin Cumartesine tesadüf edişi, bu itibarla araç temin etmenin zorluğu düşünülmüşse de Hv. Tğm. Saffet Alp ile aynı

yerde görevli Ulaştırma Takım Komutanı Hv. Üstğ. Mehmet Balaban hatıra gelmiş; Nazan Alp vasıtanın temini için Mehmet Balaban'ın Küçükçekmece, Cennet Mahallesi'ndeki evine gönderilmiştir.

Mahir, Saffet Alp'in evinde kalmakta olan kardeşi Hüseyin Ergün Çayan'ı Nazan Alp'le birlikte Mehmet Balaban'ın evine kalması için gönderir. Kendisi de Hamarat Apartmanı'na gider.[134]

THKP-C'liler Ne Yapılması Gerektiğini Tartışıyorlar

Genel aramanın yapılacağı gün ekibin hepsi bir araya gelemediği için evden eve irtibatı Mahir Çayan, Ulaş Bardakçı ve Hüseyin Cevahir yapar.

İlbay Apartmanı'nda ise Necmi Demir, Ziya Yılmaz, Abdullah Çeçeloğlu ve İlkay Alptekin-Demir bulunmaktadır. Bilahare Ulaş Bardakçı gelir. Ulaş Bardakçı'ya,

– "Konsolos hakkındaki son durum nedir?" diye sorduklarında,

– "Bazı arkadaşların fidye alınarak serbest bırakılması görüşlerine katılmıyorum. Eski kararda ısrar ediyorum. Peki siz ne düşünüyorsunuz?" diye söylediğinde, Necmi Demir,

– "Ben, bana verilecek görevi yaparım" şeklinde karşılık verir.

Bu konuşmalar yapılırken Hüseyin Cevahir gelir. Elrom'un "subay arkadaşlardan birinin evine nakledilmesi" fikri üzerinde durulur. Cevahir,

– "Ben fidye alınıp serbest bırakılması taraftarı değilim. Eskiden alınan karar ne ise ona uyulması taraftarıyım. Fidye alınmasına karar verilse dahi Konsolos'un bulunduğu evden çıkarılmaması gerekir" diyerek düşüncelerini açıklar. Görüş birliğine varılamaz.

---

134 Turhan Feyizoğlu, *Mahir*, s. 340-341.

Ulaş ve Hüseyin Cevahir,

– "Alınacak kararı size bildiririz" diyerek, İlbay Apartmanı'ndan ayrılır.

Bir süre sonra da Necmi ve İlkay Demir ayrılarak, geceyi geçirmek için başka bir yere gider.

Bu arada, Çamlıca Apartmanı'nda bulunan arkadaşlarına,

– "Ne yapayım?" diye telefon eden Kâmil Dede'ye,

– "Erenköy Taş Mektep Sokak'taki eve bak bakalım ne durumda. Sonra bize bildir. Sen de kendine bir yer bul ve başının çaresine bak" diye yanıt verilir. Dede, kendisinin tanınabileceğini düşünerek ilk önce ağabeyi Ali Dede'yi evi kontrol için gönderir. Daha sonra kendisi giderek evin çevresinde 3-4 kere dolaşıp bir gariplik, kuşku çekecek bir durum var mı diye bakar. Daha sonra Çamlıca Apartmanı'nda bulunan arkadaşlarına telefon ederek,

– "Ben evin etrafında 3-4 kez gezindim. Bizim bıraktığımızdan farklı çok garip bir şey görmedim. Ama yüzde yüz sağlamdır diyemem" diyerek, haber verir.[135]

Öğleden Sonra-Elrom'un İnfaz Edilmesine Karar Veriliyor

Bu sırada, Hamarat Apartmanı'nda bulunan Oktay Etiman ile Hüseyin Cevahir, saat 13'teki öğle haberlerini dinlerken genel arama yapılacağını öğrenir.

Daha sonra Mahir gelir. Bu sırada evde Oktay Etiman ve [Hüseyin] Cevahir vardır. Mahir Çayan son derece yorgundur.

Etiman, Mahir ve Cevahir,

– "Bundan sonra ne olacağını, ne yapabileceklerini" konuşur. Fakat ortaya kesin bir şey çıkmaz.

135 Turhan Feyizoğlu, *Mahir*, s. 341-342.

Bir süre sonra eve gelen Saffet Alp'le de, ne yapılabileceği konuşulur. Yapılan sohbette,

– "Elrom'un Saffet'in evine nakledilmesi" düşünülür.

Nakil meselesi konuşulduktan sonra Saffet, araba getirmek için evden ayrılır.

Mehmet Balaban, bir askeri Reo aracı alarak ilk önce Saffet Alp'in Fatih'teki evine gelerek, daha önce planladığı gibi dört adet koltuk yükledikten sonra Nazan Alp ile Nişantaşı Rumeli Caddesi'nin Hamarat Apartmanı yakınına gelir ve aracı buraya park eder.

Mehmet Balaban, arabanın başında beklerken Nazan Alp de, Hamarat Apartmanı'na giderek aracın geldiğini Mahir Çayan'a haber verir.

Askeri aracın başında yaklaşık bir saat kadar bekleyen Üsteğmen Mehmet Balaban, Hamarat Apartmanı'nda bulunanlardan herhangi bir haber gelmediğinden askeri birliğine mecburen dönmek zorunda olduğundan, Reo'yu hareket ettirir ve yola çıkar. Harbiye semtinin bulunduğu yerden gidecekleri istikamete geri dönecekleri sırada askeri inzibat tarafından araç durdurulur ve Merkez Komutanlığı'na götürülür. Daha sonra da bırakılır.

Teğmen Saffet Alp ile eşi Nazan Alp, aracı bıraktıkları yere gelir. Fakat aracın gitmiş olduğunu gören Nazan ve Saffet Alp, geri dönerek Mahir'e durumu bildirir, ardından da Fatih'teki evlerine gider.

Bütün bunlar olurken Oktay Etiman, devamlı olarak Elrom'un başında durmaktadır.

Bir ara odaya Hüseyin Cevahir gelir. Oktay Etiman, Cevahir'e,

– "Elrom'u Saffet Alp'in evine nakletmek yanlış olur. Aynı sorunla orada da karşılaşabiliriz. Burada kalalım. Elrom'u öldürmek değil

de, pazarlık şansı olarak rehin tutalım. Durum eğer çatışmayı gerektirirse ve çaresiz kalırsak çatışırız" der.

Cevahir, o an için, Oktay Etiman'ın fikrine katıldığını söyler.

Cevahir odadan çıktıktan bir müddet sonra Elrom'un yanında olduğu bir sırada Oktay'ın yanına Mahir gelir ve,

– "Elrom'u bağla" der. Etiman,

– "Neden bağlıyoruz?" diye sorar. Mahir, tekrar,

– "Bağla" der ve odadan ayrılır.

Odada tek kalan Etiman, İngilizce olarak, Elrom'a,

– "Sizi başka bir eve nakledeceğiz" der.

Daha sonra Mahir, Elrom'un bulunduğu odaya gelir ve Elrom'un elleri ile ayaklarını bağlar.

Elrom, bağlanılmasından hoşlanmaz ve huzursuz olur.

Oktay Etiman, Mahir'e,

– "Neden bağladın?" diye sorar.

Mahir, herhangi bir şey söylemeden odadan çıkar. Bir iki dakika sonra da Oktay Etiman odadan çıkar.

Hemen yandaki odada eşyaları toplamakta olan Mahir ile Ulaş, aynı zamanda orada bulunan Kurtuluş dergisinin üzerindeki mühürleri, her sayının üzerinden teker teker sökmektedir.

– "Ne yapıyoruz, ne oluyor?" diye soran Oktay Etiman'a, diz çökmüş vaziyette eşya toplamakta olan Mahir, başını döndürerek,

– "Öldürülecek" der.

Mahir, ev terk edileceği için geride iz bırakmamak amacıyla dergi ve gazetelerin üzerinde, daha önce kendileri tarafından çıkartılan bir yayının mührünün damgası bulunan yerleri keserek yok etmektedir.

Oktay Etiman da, Hamarat Apartmanı'nda parmak izlerinin bulunabileceği yerleri siler. Bu arada evde bulunan ceketlerden birinin cebinde Mahir Çayan'ın nüfus cüzdanını bulur.

Oktay Etiman, nüfus cüzdanını Mahir'e gösterir.

Mahir, Oktay'a,

– "Nereden buldun?" diye sorar.

Orada, "bir uyumsuzluk" olur. Etiman, Mahir'e,

– "Evi terk edeceğim" der.

Mahir gibi düşünmediğini zannettiği için evden ayrılmadan önce Etiman, Cevahir'e de,

– "Biz çıkalım mı?" der. Cevahir de kabul eder.

Hamarat Apartmanı'ndan ayrılan [Oktay] Etiman ile [Hüseyin] Cevahir, Hamarat Apartmanı'nın sahibinin Kabataş'taki evine gider. Maksat, evin kontratının alınmasıdır. Ev sahibini evde bulamayan Cevahir, aşağıya iner. Etiman ile Cevahir, buradan beraberce, Saffet Alp'in evine gider.[136]

Saat 18.00-Elrom İnfaz Ediliyor

Hamarat Apartmanı'nda en son Mahir Çayan, Ulaş Bardakçı ve rehin olan İsrail'in İstanbul Başkonsolosu Ephraim Elrom kalmıştır.

Genel aramada Elrom'u saklayabilecekleri başka bir eve taşıyamamış, ayrıca gerilla timi içerisinde çok değişik fikirler ortaya çıkmıştır. Örgütün lideri konumunda olan Mahir Çayan için bu konuda düşünecek çok fazla zaman kalmamıştır.

Elleri ve ayakları bağlı olan Elrom'un gözleri ve ağzı da bantlanır. Geriye sadece tabancanın tetiğini çekmek kalır.

136 Turhan Feyizoğlu, *Mahir*, s. 342-344.

"Saat 18.00 sıralarında radyoyu sonuna kadar açan Mahir Çayan, 6.35'lik tabancasını Ephraim Elrom'un sağ kulak sayvanı ön üst kısmı saçlı deri mıntıkasına yönelterek üç el ateş etmiştir. Mermi yaralarına bağlı geniş beyin harabiyeti ve kanaması, kafatası kırılması sonucu Başkonsolos anında ölmüştür. Mahir Çayan, Başkonsolos'u öldürdükten sonra el ve kollarını çözmüş, bantları çıkarmıştır.

Mahir Çayan ve Ulaş Bardakçı, Elrom'u öldürdükten sonra evden ayrılarak Saffet Alp'in evine gider.

Geride sadece Elrom'un cesedini değil, belki de böyle bir olayın etkisinde kaldıkları, bir an önce evden ayrılmaktan başka bir şey düşünemedikleri için Elrom'u Seyhan Apartmanı'ndan Hamarat Apartmanı'na taşımak için kullandıkları İlkay Alptekin-Demir'in subay olan Babası Süleyman Alptekin'e ait hurcu da bırakırlar.

Oktay Etiman ile Hüseyin Cevahir, Saffet Alp'in evine gittikten bir müddet sonra Mahir ve Ulaş da eve gelir.

– "Ne oldu?" diye soran Oktay Etiman'a Mahir, Saffet Alp'in yanında:
– "Bu konuyu daha sonra konuşacağız, ben öldürdüm" der.

Elrom'un öldürüldüğünü duyan Saffet Alp, kıpkırmızı olur.

Bu arada Mahir, Hüseyin Cevahir ile Oktay Etiman'a,

– "Elrom'u kimin öldürdüğü konusunun bu dört kişinin arasında kalması gerektiğini, başka bir yerde konuşulmaması gerektiğini" söyler.[137]

İsrail Büyükelçiliği Müsteşarı Daniel Laor'un anlatımına göre ise Elrom'un infaz anı şöyle gerçekleşmişti:

> Elrom'u kaçıran altı militan uzun müzakerelerden sonra onu serbest bırakmaya karar verdiler. Bu müzakerelerin sonunda grubun lideri

137 Turhan Feyizoğlu, *Mahir*, s. 344-345.

[yani Mahir Çayan] ve yoldaşı [yani Ulaş Bardakçı] bu karara şiddetle karşı çıktılar. Akabinde altı militan ayrıldılar. Grubun lideri ve yoldaşı aralarında Elrom'u öldürüp öldürmemeyi tartıştılar ve yazıtura atarak karar verdiler.[138]

Akşam Vakti-THKP-C'liler Yılmaz Güney'in Evinde Saklanıyorlar

Saffet Alp'in evinde, daha önce telsiz frekansına ayarlanmış bulunan radyo ile Emniyet telsizleri dinlenilerek güvenlik kuvvetlerince yapılan takipler bir deftere kaydedilir.

Saffetlerin evinde bir müddet kaldıktan sonra bu evin aranabileceğini düşünerek, evi gece terk etmeye karar verilir. Bu nedenle, Ulaş Bardakçı, gündüz evden çıkıp bazı kişilerle saklanmak için ev temini meselesi konusunda görüşme yapar.

Ulaş Bardakçı, o akşam, Saffet Alplerin evine gelerek, Oktay Etiman, Mahir Çayan ve Hüseyin Cevahir'i alarak evin bir müddet uzağında bekleyen Yılmaz Güney'in kullandığı otomobile bindirir.

Yılmaz Güney, otomobiline binenleri, aramanın başlayacağı saatten önce Levent'teki evine götürür. Ulaş Bardakçı ise, Rüçhan Manas'ın kaldığı örgütçe kiralanan eve gider.

Oktay Etiman, Hüseyin Cevahir ve Mahir Çayan, evinde kalacakları Yılmaz Güney ile evin neresinde saklanacakları konusunda konuşur.

Çatıya açılan bir kapağın olduğunu öğrenen Mahir, Hüseyin ve Oktay, en emin yerin çatı arası olduğuna karar vererek aramanın biteceği vakte kadar orada saklanır.[139]

138 TNA 9-1468 sayılı dosya, 22 Haziran 1971 tarihli belge.
139 Turhan Feyizoğlu, *Mahir*, s. 345.

Akşam Vakti-Fransız Konsolosluğu

Konsoloslukta bir kokteyl parti düzenlenir. Sıkıyönetim Komutanı Org. Faik Türün de oradadır. Kendisine, Elrom'un sağ salim serbest bırakılacağına inanıp inanmadığı sorulunca Faik Türün, "yüzde beşten fazla şansı yoktur" cevabını verir.[140]

Saat 24.00-Ertesi Gün Saat 15:00'e Kadar Geçerli Sokağa Çıkma Yasağı Başlar

Ordu ve Emniyet teşkilatından toplam 83 bin polis, asker ve subay, binlerce küçük tim halinde arama tarama harekâtına başlarlar.[141] Üç asker, bir subay ve bir polis memurundan oluşturulan beş kişilik timler ile 22 Mayıs 1971 Cumartesi gününün 23 Mayıs Pazar gününe devrildiği gece yarısı saat 24.00'ten itibaren İstanbul'un bütün mekânları tek tek aranacaktır.[142]

g) 7. Gün-23 Mayıs 1971 Pazar

Saat 04.00-Yılmaz Güney'in Evi Aranıyor

23 Mayıs Pazar günü, bir güvenlik ekibi, sabaha karşı 04.00 civarında ünlü film yönetmeni ve aktör Yılmaz Güney'in evini aramaya geldiklerinde Ulaş Bardakçı, Oktay Etiman, Mahir Çayan ve Hüseyin Cevahir çatı arasındadır. Güvenlik güçleri çatı arasını aramadıkları için aradıkları dört kişiyi bulamazlar, ama Yılmaz Güney'in TDGF'ye para yardımı yaptığı için karşılığında aldığı makbuzu bulurlar. Yılmaz Güney bu nedenle iki gün sonra 26 Mayıs 1971 Çarşamba günü, Sıkıyönetim tarafından kısa bir süre gözaltına alınır, sorgulanır ve serbest bırakılır.[143]

---

140 TNA, FCO 9-1468 sayılı dosya, 7 Haziran 1971 tarihli belge.

141 Ergun Göze, "Faik Türün Anlatıyor. Kore'den 12 Mart'a", *Tercüman*, 20 Aralık 1985.

142 Turhan Feyizoğlu, *Mahir*, s. 345-347.

143 Turhan Feyizoğlu, *Mahir*, s. 347.

Yılmaz Güney'in arkadaşı aktör Güven Şengil, bu olayı şöyle anlatmakta:

> Yılmaz Güney Fatih'e gidip, Mahir Çayan ve arkadaşlarını alıyor. Fakat bütün yollar askerlerce tutulmuş. Askerler adım başında arama yapıyorlar. Durdurulan arabalar didik didik aranıyor. Yılmaz Güney'i de durduruyorlar. Mahir Çayan, Oktay Etiman ve Hüseyin Cevahir arabada. (Ulaş Bardakçı evden çıktıktan bir süre sonra iniyor) Yılmaz Güney direksiyon başında. Askerler arabayı durdurup aramaya geldiklerinde, direksiyondaki Yılmaz Güney'i görünce heyecanlanıp, şaşkına dönüyorlar:
> – Aaa, Yılmaz abi sen misin? Kusura bakma alıkoyduk. Hadi güle güle abi, diyorlar.
> Aramanın yapıldığı her noktada, bu şekilde kendisinden özür dileniyor. Böyle böyle, Fatih'ten Levent'e evine geliyor.
> Fakat iş bununla bitmiyordu. Her ev gibi onun da evinin kapısı, gece çalınacaktı. Yılmaz Güney, gece uyumadan tetikte durup kapının çalmasını bekledi. Sabaha karşı "beklenen misafir" kapıya dayandı. Gelişlerini yukarda, pencereden izlemişti. Bir bölük asker sokağa girmiş, evinin etrafını kuşatmıştı. Askeri birliğe komuta eden subay, çaldığı kapının aralığında Yılmaz Güney'i görünce, mahcup mahcup gülümsedi.
> – Kusura bakmayın, rahatsız ettik. Ama görev... Anarşistleri arıyoruz. Görev gereği her evi arıyoruz..
> Yılmaz Güney subaya gülümseyip görevlerini yaptıklarını söyledi. Yana çekilip içeriye buyur etti. Subay "kaçakları arıyoruz" diye tekrarlayınca, Yılmaz gülümseyerek, sağ elini yarı yumruklaştırdı. Baş parmağıyla yukarıyı, tavan arasını gösterdi:
> – Yukarıdalar...
> Subay, bu "şaka" karşısında kahkahasını tutamadı.
> Komutan "inanılmaz şakaya" inanmamıştı ama, şaka değil gerçekti. Konsolosu kaçıran ve birkaç saat önce de öldürenler, gerçekten yukarıdaydı. Tavan arasında ellerinde silahları, parmakları tetikte bekliyorlardı.
> Yılmaz Güney, daha sonra o geceyi ve subaya yaptığı "şakayı" Güven Şengil'e anlatırken:
> – Hayatımın en büyük ve en zor rolünü oynadım. Rolümü inandırıcı biçimde oynamış olmalıyım ki, subay "şaka" karşısında ikna oldu. Evi doğru dürüst aramadan, tavan arasına bakmadan çekip gitti.[144]

144 Ahmet Kahraman, *Yılmaz Güney*, Çivi Yazıları, İstanbul, 1999, 5. baskı, s. 327-328. Bu anlatıyı Kâmil Dede de teyit etmekte. Kaynak: Bedri Baykam, *a.g.e.*, s. 123-124.

Olayın cereyan etmesinden otuz yıl sonra Yılmaz Güney'in eşi Fatoş Güney, bir açıklama yapacak ve aynı durumu teyit edecektir:

> Elrom olayını yapan çocuklar bizim evde saklandılar. Bunun üzerine Yılmaz tutuklandı. Yılmaz gidince uzun süre onları ben sakladım. Çünkü Elrom olayını yapan çocuklara inanıyordum. Devrim olacaktı. O çocuklar o gün içinde haklıydılar. Arkadaşlarını asılmaktan kurtarmaya çalışıyorlardı.[145]

Saat 04.15-Elrom'un Cesedi Bulunuyor

Elrom'un cesedinin bulunduğu Hamarat Apartmanı'nı arayan timin başında bulunan Piyade Yüzbaşı Temel Ünsal, bu konuda şunları anlatmıştır:

"Sıkıyönetim tarafından yaptırılan büyük aramada Alay Komutanı tarafından görevlendirilmiştim. Mesudiye Mahallesi'nde bulunan evlerin tarafımızdan aranması gerekiyordu. Bu mahallenin muhtarına bir ihbar yazısı verilmişti. Bu ihbarın tarif ettiği ev Baytar Ahmet Sokak'ta 5/8 numaralı evdi, bu apartmanın Hamarat ismini taşıdığını sonradan öğrendim. İhbar olduğu için özellikle bu evi aramak üzere 04.15'te eve doğru gittik. 8 numaralı dairenin zilini 10 dakika kadar çaldım. Cevap veren olmadı. Yanda bulunan 7 numaralı daireden 8 numarada kimin oturduğunu sordum. Talebe veya mühendis şeklinde kesin olmayan malumat verildi. Apartmanın kapıcısını sordum. Özellikle bu binanın kapıcısının olmadığı, karşı apartmanda bulunan kapıcının aynı zamanda bu apartmana da baktığını söylediler. Keza o binanın yöneticisi seyahatte imiş. Bu malumatı müteakip 8 numaralı dairenin zilini 5 dakika kadar tekrar çaldım. Cevap verilmeyince aldığım talimat gereğince kapıyı kırdım, içeri girdim. Salon salamanje şeklinde bulunan kısmın kapısı açıktı. Orta yerde 4 koltuk duruyordu. Ayrıca dört köşe bir masa vardı. Masanın üzerinde pamuk vs. şeklinde pansuman malzemesi vardı. Sağlı sollu olan iki odada elektrik yanıyordu. Sağdaki odaya baktığımda

145 "Sevgilisini 29 Yıl Önce Evinde Sakladığı Ortaya Çıktı", *Sabah*, 6 Mart 2000.

üzerinde Alptekin yazılı olan bir hurç gördüm. İçerisinde acele ile doldurulmuş intibaını veren eşyalar vardı. Sol odaya baktım, bir ayak görünce ihtiyatla çömeldim. O şekilde bakınca yerde pıhtılaşmak üzere olan kanlar gördüm. Acaba yaralı mı diye yanına gidip, nabzını tuttum. Soğumuş olduğunu müşahede ettim. Bize gösterilen resimlere ve elimizdeki broşüre göre bu cesedin aranmakta olan Ephraim Elrom'a ait olduğunu tespit ettim. Bina etrafında gerekli tertibatı alarak komutanlarım vasıtası ile durumu savcılık ve Adli Tabibliğe bildirdim. Odaya girdiğimde ceset, bir ölünün uzatıldığı şekilde somya üzerine uzatılmış vaziyetteydi. Sol kulağının üzerinde üç tane kurşun izi gördüm. Cesedin yanında bir yorgan vardı. Yorganın üzerinde 7.65 çapında üç tane mermi kovanı duruyordu. Cesedin elleri dirseklerinden kıvrılmış vaziyette ve yumrukları göğsünün üzerinde duruyordu, bağlı değildi."

"Salonda bulunan koltuklar kırmızı renkli idi. Bir de sehpa vardı, dört köşeli. Ayrı bir masanın üzerinde, muşambadan mamül ilk yardım çantası, pamuk, alkol şeklinde pansuman malzemesi ve çok sayıda sigara izmariti vardı. Üç kül tablası hemen hemen sigara izmariti ile doluydu. Bu izmaritler değişik tip sigaralara aittir. Ekserisi Bafra ve Birinci'ydi. Piyano ise bu masanın karşı tarafında bulunuyordu, siyaha yakın bir renkte, tuşlar açıkta ve görünür vaziyetteydi. Evde radyo görmedim, yoktu. Piyanonun yakınında bir somya ve üzerine uzatılmış bir şilte vardı. Ev eşyaları ve hurcun içersinde neler olduğu emniyetçe tespit edilmiştir.

Bunlar daha ziyade kadın ve erkeğe ait giyecek eşyaları idi. Çok sayıda, takriben 15-20'ye yakın kullanılmış güderi eldiven gördüm. Evde iki odanın elektrikleri yanıyordu. Cesedin bulunduğu odada, bir masa lambası vardı. Hüzmeleri ceset üzerine gelecek şekilde ayarlanmıştı ve yanar vaziyette idi."

"Cesedin bulunduğu odada küçük bir şişe içerisinde eter bulunmuştu. Boğuşma emareleri yoktu. Kanaatimizce uyku halinde öldürülmüştü. Yerde birikmiş olan kan pıhtılaşmakla normal hali arasında,

pıhtılaşmaya daha yakındı. Tuttuğumda, elini çekmek istediğimde, cesedin ölü katılığı halinde olduğunu gördüm. Cesetle karşılaştığımda saat beşe yirmi vardı."[146]

Saat 05.30-Dr. Eli Behmoiras'ın Anlatısı

Konsolosluğun doktoruydum 40 senedir ve halen doktoruyum. Sabah işte saat 05.30 aşağı yukarı, kapı çalındı. Hatırlamıyorum, Albay mıydı, Yarbay mıydı, bir subay geliyor, "Bayan Elrom'un eşinin cesedini bulduk, [teskin] etmek için hemen gelir misiniz doktoru olarak?" Gidiyorum oraya, ordaydı, şok vaziyette, iğneler yaptım, kalmanlar [müsekkinler] yaptım, onun yanında bütün gün kaldım. Birdenbire Birinci Ordu Komutanı'nın yaveri geldi, "Doktor Bey, Bayan Elrom'u lütfen İsrail'e kadar siz getireceksiniz" dedi. "Hay hay ama pasaportum yok, bir şeyim yok." "Hiç gerek yok, biz her şeyi tedarik ederiz, kâğıt veririz, problem değil." Hemen komutanlık resmî arabayla alındık ve Yeşilköy'e gittik, orda bir resmî merasim oldu ve tam çıkacağımız zaman o uçakla beraber bir doktor gelmişti, benim gitmeme ihtiyaç yoktu. Eve döndüm. Bu kadar. Fakat tabii o zaman kadıncağız çok şoke vaziyetteydi. İğneler vasıtasıyla, yarı uykulu vaziyette gitti.[147]

Saat 07.30-İsrail Başkonsolosluğu

Polis, Nişantaşı'ndaki konsolosluğa gelir. Kaçırılma gününden beri burada kalmakta olan ticaret ataşesi Eliezer Gad ve müsteşar Reuven Ben Eliezer'e kötü haberi verir. Ephraim Elrom'un cesedini teşhis etmeleri için onları alır. Elrom'un sekreteri Rossita Ben Dov da onlara refakat eder. Konsoloslukta görevli sekreterler, konsolosun cesedinin bulunduğunu öğrenince bayılırlar.[148]

146 Turhan Feyizoğlu, *Mahir*, s. 345-347.

147 Dr. Eli Behmoiras ile 6 Aralık 2002 tarihli görüşme.

148 Uri Dan, "The Kidnappers Decided to Murder [Consul Elrom] Before the Curfew Went into Effect in Istanbul", *Ma'ariv*, 24 Mayıs 1971. Reuven Ben Eliezer ile görüşme 26 Kasım 2002; Eliezer Gad ile görüşme 25 Kasım 2002.

Saat 09.00 - 09.30 Arası-Elsa Elrom'a Haber Veriliyor

Ephraim Elrom'un cesedinin bulunduğu, eşi Elsa Elrom'a bildirilir. Elsa, sinir krizi geçirir. Biri Dr. Eli Behmoiras olmak üzere iki doktor çağırılır. Doktorlar, Elsa Elrom'u Tel Aviv'e götürecek uçağa binişine kadar kendisinin yanından ayrılmazlar.[149]

Saat 15.00-Sokağa Çıkma Yasağı Sona Erer - Diğer THKP-C'lilerin Durumu

Necmi Demir ile İlkay Alptekin-Demir ise kalacakları bir yer arar ama sokağa çıkma yasağına kadar bir ev bulamadıkları için, buldukları bir dükkânda kalırlar. Kâmil Dede de o geceyi ağabeyi Edip Özkonuksever'in evinde geçirir.

23 Mayıs Pazar günü saat 15.00'te genel arama bittiği zaman arananlardan kimse ele geçirilememiştir.

Necmi ve İlkay, genel arama gecesi kaldıkları dükkândan arama bittikten sonra çıkarak, ilk önce İlbay Apartmanı'nın bulunduğu yere giderek pencerede şifreli işaretin olup olmadığına bakar. Ziya Yılmaz her nedense şifreyi koymamıştır. Daha sonra Kâmil Dede, İlbay Apartmanı'na geldiğinde şifrenin konmuş olduğunu görür ve eve girer.

Necmi ve İlkay, bu kez, Necmi Demir'in hemşehrisi olan Çanakkaleli üniversite öğrencisi arkadaşlarının bulunduğu bir eve gider.

Necmi ile İlkay, hemşerisiyle sohbet ederken, saat 19.00 haberlerinde, Hamarat Apartmanı'nda en son kalan Ulaş Bardakçı ve Mahir Çayan'ın "arama sırasında çıkan çatışmada öldü" haberlerini beklerken, Elrom'un öldürüldüğünü, öldürenlerin de kendileri olduğu haberini dinler. Herkes çok şaşırır. "Yahu bu neymiş?" falan diyerek apar-topar evden ayrılan Necmi ile İlkay, daha sonra, Çamlıca

149 Uri Dan, "The Kidnappers Decided to Murder [Consul Elrom] Before the Curfew Went into Effect in Istanbul", *Ma'ariv*, 24 Mayıs 1971.

Apartmanı'na telefon eder. Telefona çıkan İlyas Aydın'a durumu anlatan Necmi ile İlkay, İlyas Aydın'la Pangaltı'da buluşur.

İlyas Aydın, Necmi ile İlkay'ı İrfan Uçar ve Necati Sağır'ın da kaldığı Feriköy'deki Çamlıca Apartmanı'ndaki eve götürür.

Yılmaz Güney'in evinin çatı arasında geceyi geçiren Çayan, [Oktay] Etiman ve [Hüseyin] Cevahir, ertesi gün Rüçhan Manas'ın kaldığı 4. Levent'teki eve gider. Evde bulunanlar, en kısa zamanda diğer arkadaşlarıyla bir araya gelerek, yeni duruma uygun bir çalışma yapmaya karar verir.

Mahir, daha sonra, 4. Levent'teki evden ayrılarak Feriköy'deki eve gelir. Yakalandıklarını sandığı Necmi ve İlkay'ı orada görünce şaşırır. Sohbet esnasında Mahir, Elrom için,

– "Çok cesur bir adamdı. Sonuna kadar direndi" dediğinde, İlyas Aydın,

– "Elrom'un öldürülmesi iyi olmadı. Böyle yaparak bir yere varamazsınız" der. Mahir, bunun üzerine,

– "Bu iş olup bitmiştir ve doğrudur. Artık tartışılamaz" diyerek, bu konuda yapılan tartışmayı keser.[150]

Öğle Vakti

Türk Yahudi Cemaati'ne ait ölülerin son işlemlerinin yapıldığı Hevra Kadisha'ya nakledilen ceset, burada Yahudi dinine uygun bir şekilde yıkanıp defnedilmeye hazırlanır. Öğle vakti tabut, Karaköy'deki Zülfaris Sinagogu'na götürülür. Burada dua okunur.[151]

150 Turhan Feyizoğlu, *Mahir*, s. 347-348.

151 Uri Dan, "The Turkish General Vent Their Wrath on the Extreme Left", *Ma'ariv*, (İbranice), 24 Mayıs 1971.

Öğleden Sonra

Ankara'daki İsrail Büyükelçiliği Müsteşarı Daniel Laor ve krizin yönetimine yardımcı olmak üzere İsrail Dışişleri Bakanlığı'ndan gelmiş olan Moshe Sasson'u taşıyan askerî uçak, İstanbul'a gitmek üzere Ankara'dan havalanır.[152]

Saat 15.50

Elsa Elrom'a, kendisini Tel Aviv'e götürecek uçakta eşinin tabutunun da yer alacağı söylenmez. Elsa'nın tabutun uçakta olduğunu görmemesi için tabutu taşıyacak olan askerî araç, Elsa Elrom'un evden hareket edeceği saatten on dakika önce havaalanına doğru yola çıkar.[153]

Saat 16.00

Konsolosluk mensupları ile Elsa Elrom'u havaalanına götürecek askerî konvoy, Nişantaşı'ndaki konsolosluk binasından hareket eder. Askerî araçların bayrakları yarıya indirilmiştir. Konvoy, Elsa Elrom'un kalmakta olduğu Eliezer Gad'ın evinin önünde durur. Evin önünde İstanbullu Yahudilerden oluşan bir kalabalık beklemektedir. Elsa Elrom, ablası Diana Spitzer ve Dr. Eli Behmoiras ile birlikte evden çıkar. Tükenmiş, benzi soluk ve çökmüş görünmektedir. Konvoya askerî inzibat aracı refakat eder. Eliezer Gad'ın gözleri uykusuzluktan ve ağlamaktan kıpkırmızıdır. Ephraim Elrom'un sekreterleri, sessiz bir şekilde araçta oturmaktadırlar. Sessizliği hıçkırıkları bozar.[154]

---

152 Uri Dan, "The Turkish General Vent Their Wrath on the Extreme Left", *Ma'ariv*, (İbranice), 24 Mayıs 1971.

153 Uri Dan, "The Turkish General Vent Their Wrath on the Extreme Left", *Ma'ariv*, (İbranice), 24 Mayıs 1971.

154 Uri Dan, "The Turkish General Vent Their Wrath on the Extreme Left", *Ma'ariv*, (İbranice), 24 Mayıs 1971.

Yeşilköy Havaalanı-Saat 17.00

Elrom'un cenazesi, Yeşilköy Askerî Havaalanı'nda düzenlenen bir tören ile Türk Hava Kuvvetleri'nin bir uçağı ile Tel Aviv'e gönderilir. Törende İstanbul Valisi Vefa Poyraz, İstanbul Belediye Başkanı Fahri Atabey, Hava Harp Okulu Komutanı Tümg. Orhan Coşkun, İstanbul Merkez Komutanı Tuğg. Şahap Yardımoğlu, Ankara'daki İsrail Büyükelçiliği maslahatgüzarı Reuven Ben Eliezer, Türkiye'de görev yapan yabancı ülkelerin başkonsolosları, İsrail Başkonsolosluğu mensupları, Hahambaşı David Asseo (1914-2002), Türk Yahudi Cemaati Başkanı İsrael Menase, Türkiye Yahudi Cemaati Laik Konsey üyesi Sadi Saban ve Hazan (Muganni) İzak Maçoro hazır bulunurlar. Hazan Maçoro dua okur. Birinci Ordu ve Sıkıyönetim Komutanı Org. Faik Türün, İstanbul Garnizon Komutanlığı, İstanbul Valisi ve Belediye Başkanı Fahri Atabey birer çelenk göndereceklerdir. Elsa Elrom, kendisine destek olmak için İsrail'den gelen kız kardeşi Diana Spitzer, Moshe Sasson ve T.C. Dışişleri Bakanlığı Protokol Müdürü Yalçın Kutbay ile birlikte naaşı taşıyan uçakla Tel Aviv'e gider.[155]

Lod Havaalanı - Tel-Aviv-Saat 20.45

Naaşı taşıyan DC-4 tipi askerî uçak, saat 20.30'da Lod Havaalanı'na iner. Uçağı İsrail Dışişleri Bakanı Abba Eban, İsrail Dışişleri Bakanlığı genel sekreteri ve bakanlığın önde gelen isimleri, İsrail'deki Türk diplomatik misyonunun üyeleri ve İsrail Polis Kuvvetleri'nin genel müfettişi ve yardımcıları karşılarlar. Uçağın kapısı açılır, siyah güneş gözlükleri ile gözlerini saklayan Elsa Elrom merdivenleri yavaşça iner. Dışişleri Bakanı Abba Eban ve polis müdürü kendisine yaklaşır ve sessizce elini tutarlar. Elsa Elrom, aniden gözyaşlarına boğulur ve sendeler. Abba Eban ve eniştesi Dr. Eliyahu Lurie, Elsa Elrom'u

155 "Cenaze Türk Uçağı ile İsrail'e Gitti", *Milliyet*, 24 Mayıs 1971; "Konsolos Ölü Bulundu", *Bizim Anadolu*, 24 Mayıs 1971; "Tristes i Doloryozos Evenementos: Retemblo i Assasinato", *La Vera Luz*, 27 Mayıs 1971; "Le Drame Elrom", *Le Journal d'Orient*, 25 Mayıs 1971.

kolundan tutarak düşmesine mani olurlar. Ağlamakta olan yakınları, Elsa Elrom'u hemen arabaya bindirirler. İsrail bayrağına sarılı tabut, Elrom ile birlikte uzun yıllar İsrail Polis Kuvvetleri'nde çalışmış olan üst düzey sekiz emniyet görevlisi tarafından uçaktan indirilir.[156]

Dr. Hikmet Kıvılcımlı günlüğüne şunları yazar:

> İş kesinlikle ciddi aşamasına girdi. Efraim Elrom'un ölüsü bulunmuş. Şimdiye dek kan akıtılmamıştı devrimciler eliyle. Ziraat Bankası kapıcısı, bir "kaza" kurşununa kurban gitmiş sayılıyordu. Ömer Ayna'nın 60'tan 36 yılı indirilen hapis cezası, Elrom'u kurtarmak için son tavizdi. Nitekim, o beklenmedik acele karar ardından, Mussolini'yi tamamlamış TC Kanunu'nda ünlü "Bir kişi dahi olsa, teşebbüs halinde de kalsa, idam" maddelerinin ağzı açık bırakıldı. İçine Ö.A. çocuk atıldıydı. "Elrom kurtulursa bir yol görürsünüz" der gibiydi 1 No'lu Sıkıyönetim Mahkemesi kararı. "Hemen bırakın Başkonsolosu. Sakın silah kullanmayın" ihtarı olduydu. Şartsız kayıtsız teslim ol. Ben sana yapacağımızı bilirim![157]

Cumhuriyet gazetesi yazarı Şükran Soner'in (1946-) o gün ile ilgili anısı ise şu şekilde:

> Bizim evlerin aranması eşyanın tabiatına uyan bir durum olduğu için, atmaya kıyamadığımız, aramada bize bırakılmayacaklarını da bildiğimiz kitapları, güvenli olur düşüncesi ile Mahir Kaynak'ın[158] annesine teslim etmiştik. Sabah eve ulaşan gazetelerdeki haberlerde de hâlâ Elrom'dan haber alınamadığının altı çiziliyor, çeşitli spekülasyonlar yapılıyordu. Öldü-yaşıyor varsayımları arasında, kaçıran örgütten, bulunabileceği yere, kaçırılmasına ilişkin birçok farklı öykü ile birlikte. Doğal olarak çok fazla ihbar geliyor, olasılıklar çoğalıyordu...
> Bizim evde Ahmet [Güryüz Ketenci] ile Mahir satranç oyununa dalmışlardı. Ben de her zamanki gibi çalışan kadının evde olma fırsatı-

156 Amos Hadar, "Consul Ephraim Elrom to be Laid to Rest Today", (İbranice) *Ha'aretz*, 24 Mayıs 1971; Zvi Rimon, "Elrom's Coffin is Brought to Israel", (İbranice) *Yedioth Ahronoth*, 24 Mayıs 1971.

157 Dr. Hikmet Kıvılcımlı, *a.g.e.*, s. 76.

158 Mahir Kaynak (1934-2015), İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi öğretim üyesiydi. O dönemde MİT'e girdi ve 1980 yılında MİT'ten emekli oldu. 9 Mart cuntacılarını deşifre ettikten sonra MİT tarafından deşifre edilecektir. Mahir Kaynak komplo teorilerine düşkünlüğü ile tanınmıştır.

nı, ev işlerini tamamlayarak kaçırmamaya çalışıyordum. Mahir saati fark etmiş olmalı, "Çabuk radyoyu aç, haberler bitecek, Elrom'un ölüm haberini kaçırmayalım" diye bağırdı. Radyoyu açmıştım, ama bitmek üzere olan haberlerin özetlerinde Elrom'un ölümünden söz etmiyor, sokağa çıkma yasağının uygulanmasına, aramalara ilişkin kimi ayrıntılar veriyordu. Mahir'in Elrom'un öldürülmesini öngördüğü varsayımı ile aramızda sert bir tartışma gelişmişti. Ben Elrom'un öldürülmesinin çok ciddi, tehlikeli bir provokasyon olacağını söylüyor, asla öldürülmemesi gerektiğini savunuyordum.

Mahir ise Elrom'un sıradan biri olmadığı, Doğu Bloku ülkelerinden paralı Yahudilerin kaçırılmasında, kara para aklanmasında çok önemli roller oynadığı anlamında kimi bilgiler veriyor, öldürülmesi gerektiği tezi üzerinde duruyordu. Tartıştıkça ikimiz de daha çok sinirleniyorduk. Belleğim yanıltmıyorsa ben onu dengesizlikle, o da beni korkaklıkla suçlamıştı. İki saat sonraki ajans haberinde Elrom'un öldürüldüğü bilgisine ulaştık.

Mahir'in bunu önceden bilebilmesini sorgulamak, ajan kimliğinin Madanoğlu davası sorgulamaları aşamasında, iddianamesinde MİT ajanı olduğunun resmen açıklanması sonrası ancak aklıma geldi. O davada yakalanmamış bir kişinin ajan olabileceği önyargısı ile birlikte tabii ki. Kitaba çalışırken, o günün ikinci baskı olarak yayınlanmış gazetesinin haberini de daha bir dikkatli okudum.

23 Mayıs sabahı 5.15'te, Nişantaşı'ndaki bir apartman katında bırakılmış olarak cesedine ulaşılmıştı. 10 numaralı Sıkıyönetim haberi kapsamında, Elrom'un öldürüldüğü, evin terk edilmesinden saatler sonra cesedine ulaşıldığı bilgisi de vardı. Bir başka anlatımla sokağa çıkma yasağı uygulamaya girmeden öldürülmüş, öldürüldüğü evde cesedi bırakılarak olay yeri terk edilmişti. Yeni ayrımına vardığım bu bilgiden sonra, Mahir'in haberi radyo vermeden, başka görevli arkadaşlarından telefonla da öğrenmiş olabileceği bana daha bir mantıklı görünüyor.[159]

Kudüs-Gece Yarısı

Kudüs'teki Türk Başkonsolosu Ali Refik İleri, 23 Mayıs gece yarısından hemen önce bir telefon çağrısında tehdit edilir. Başkonsolos, İsrail Emniyet Teşkilatı'nı bu tehditten haberdar eder ve Başkonsolosluk binası etrafına polis yerleştirilir. İsrail polisi, başkonsolosa

159 Şükran Soner, *Bizim 68'liler*, Cumhuriyet Kitapları, İstanbul, 2009, 3. Baskı, s. 189-190.

önündeki birkaç gün için dışarı çıkmamasını tavsiye eder. Bu tehdit telefonu tekrarlanmaz. Başkonsolosun, kimin telefon ettiği hakkında hiçbir fikri yoktur ancak Elrom'un öldürülmesi ile ilişkili olduğunu söyler.[160]

h) 8. Gün-24 Mayıs 1971 Pazartesi

Tel Aviv-Saat 10.00

Naaş, saat 10.00'da hastaneden getirilip İsrail Dışişleri Bakanlığı binasının girişinde siyah bir platform üzerine yerleştirilir. Tabutun başında altı kişilik bir şeref kıtası nöbet tutar. Altı kişiden ikisi İsrail Dışişleri Bakanlığı mensubu, ikisi asker, ikisi de üst düzey polis görevlisidir. Tören sırasında fenalaşan Elsa Elrom'a, kız kardeşi ve diğer aile efradı destek olurlar. Binlerce kişi tabutun önünden geçer. Törene İsrail hükümetinin bakanları ve diğer üst düzey yetkililer katılırlar. Naaş, Kiryat Shaul'daki askerî mezarlığın polis mensuplarına ayrılmış bölümünde defnedilir.[161]

i) 12. Gün-28 Mayıs 1971 Cuma

Saat 11.00

Ephraim Elrom'un defin gününün hafta-yı devriyesi olduğundan İstanbul Galata'daki Neve Şalom Sinagogu'nda dinî merasim düzenlenir. Törene dinî cemaatlerin ruhanî liderleri, Kara, Hava, Deniz ve Jandarma Kuvvetleri'ni temsilen üst rütbeli subaylar, İstanbul Vali Yardımcısı Dr. Faruk Akçer, İstanbul'da görevli yabancı diplomatlar, Org. Refik Tulga'nın eşi, Türk Yahudi Cemaati Başkanı

160 NARA, RG59 State Department, Subject Numeric Files, POL 17 Israel-Turkey 1970-1973 ve POL-18, Box 2638, 25 Mayıs 1971 tarihli telgraf.

161 Avraham Rotem, "A.Eban: It wasn't the People of Liberation Who Took Elrom's Life, But Persons Who Enslave Others to Their Own Dark Desires", (İbranice) *Ha'aretz*, 25 Mayıs 1971.

İsrael Menase, İsrail Başkonsolosluğu personeli, İsrail Büyükelçiliği askerî ataşesi, Türk ve yabancı basın mensupları katılırlar.[162]

Bu trajik olaydan yeterince ders alan İstanbul Emniyeti, artık tedbirlidir. Yabancı diplomatik misyonlar artık son derece iyi korunmaktadırlar. Alman, İngiliz ve ABD başkonsolosları, 24 saat sivil polisler tarafından korunmaktadırlar. Aynı durum, başkonsolosların ikametgâhları için de geçerlidir. Amerikan Konsolosluğu'na 27 Mayıs günü gelen bir telefon çağrısında "aranızdan birini takip ediyoruz" tehdidi nedeniyle Amerikan diplomatik misyonu endişelenir. Konsolosluğa gidip gelen personel ile aynı personelin okula gidip gelen çocukları için sıkı güvenlik tedbirleri alınır.[163] İstanbul ve Ankara'daki İsrail diplomatik misyonları nezdindeki güvenlik tedbirleri de olağanüstü arttırılır. İstanbul'daki başkonsolosluk binası etrafında ikisi sivil olmak üzere dört polis memuru görevlendirilir. İsrail başkonsolosunun ikametgâhında sürekli silahlı üç görevli hazır bulunur. Başkonsolosa sivil ve silahlı bir koruma tahsis edilir. İsrailli diplomatların yaşadıkları semtlerde bir polis arabası düzenli olarak devriye gezer. İsrailli diplomatların çocuklarına, okula gidiş ve gelişlerinde polisler refakat eder.[164] Benzer bir şekilde İstanbul'daki Federal Almanya Başkonsolosluğu binasına ve personeline de çok sıkı koruma tedbirleri uygulanacaktır. Başkonsolosluk binanın korunması için on emniyet mensubu görevlendirilecek, bunların ikisi başkonsolosun yakın korumasına tahsis edilecekti.[165]

---

162 Loreley, "La Cérémonie Religieuse d'hier à la Mémoire de M. Ephraim Elrom Consul Général d'Israel", *Le Journal d'Orient*, 29 Mayıs 1971; Moiz Alboher, "İsrail'in Baş Konsolosu Merhum Efrayim Elrom İçin Yapılan Dini Tören", *La Vera Luz*, 3 Haziran 1971.

163 NARA, RG59 State Department, Subject Numeric Files, POL 23-8 Turkey ve POL 23 TUR, Box 2638, 28 Mayıs 1971 tarihli telgraf.

164 Efrat E. Aviv, "Turkey and Elrom Affair: A Unique Affair or A Link in A Chain of Terrorist Events in 1970's Turkey?" (İbranice), *Hamizrah Hehadash-The New East*, Sayı 52, 2013, s. 286-308.

165 Politisches Archiv des Auswaertigen Amst, Berlin, Raum U. 2.0.25, Regal 5, Karton 13781, mikrofiche nr. 5, Bestand B26, Bestell Nr. 465. 28 Mayıs 1971 tarih, Gehten imzalı belge.

Ephraim Elrom'un naaşının Tel Aviv'e gönderilmesinden birkaç gün sonra TBMM'de yapılan ve İstanbul başta olmak üzere bazı illerde sıkıyönetimin iki ay uzatılmasına dair Başbakanlık tezkeresinin görüşmeleri esnasında CHP grubu adına söz alan Necdet Uğur (1923-2004), şöyle konuşacaktı:

> İsrail Başkonsolosu Ephraim Elrom'un öldürülmesi, bir yabancı milletin güvenliği ve bir şerefli devletin görevi ve kudreti bakımından bütün halkımızı, hepimizi, uygar uluslar ilişkisinin gerektirdiği ortaklaşa güvenliğe borçlu kılmıştır. Bu konuda siyaset suçluları hakkında uluslararası yeni esaslar aranıp bulunması için Hükümetin teşebbüse geçmesi de düşünülebilir Kaçırma olayının başından esef verici sonuna kadar İsrail Devletinin tutumunu ve Türk Devletine gösterdiği güveni, kendisinin uygarlık dünyasında gerçekten şerefli bir yeri olduğunun yeni bir delili sayıyoruz. Bu arada ödevimizin ağırlığını da tamamiyle takdir etmekteyiz. İsrail'in üzüntülerine milletçe ve her ailece katılmışızdır.[166]

4) Ephraim Elrom İle Kaçıranlar Arasındaki İlişki Nasıldı?

Elrom ile kendisini kaçıranlar, birlikte altı gün geçireceklerdi. Bu altı gün zarfında Elrom ile kaçıranlar arasında nasıl bir ilişki kurulduğu hakkında çok fazla bir bilgi mevcut değil. Bu konuda iki anlatı mevcut: Oktay Etiman ve Kâmil Dede'nin anlatıları.

a) Oktay Etiman'ın Anlatısı

Elrom'un kaçırılmasından sonra basında kendisinin Adolf Eichmann'ın yakalanmasında ve mahkûm edilmesinde etkin olduğu haberi yayınlanması üzerine Elrom'un başında bekleyen Oktay Etiman, "bildiği ve anladığı kadar İngilizcesiyle" Elrom'a bu konuyu sorar. Bundan sonrasını Turhan Feyizoğlu şöyle anlatmakta:

166 *T.B. M.M. Tutanak Dergisi*, Cilt 10, Toplantı 10, 8inci Birleşim, 25.5.1971 Salı, s. 342 https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d10/c010/tbmm10010008.pdf

Elrom, "Hayır, kaçıran kişilerden biri ben değilim. Ancak, Eichmann'ı sorgulayan mahkemede savcılık yaptım ve onu konuşmaya, açıklamada bulunmaya ikna ettim", diyerek karşılık verdi. Etiman da, Elrom'a, "Bu çok güzel ve bizim destekleyebileceğimiz bir şey", dedikten sonra, bunu arkadaşlarına iletti. Fakat arkadaşlarının hiçbirisinden, "Bu adam anti-faşisttir. Ona göre davranalım", gibi bir tepki çıkmadı.
Oktay Etiman bu konuda, "Elrom, 'Beni serbest bırakın, bunu niye yapıyorsunuz?' gibi bir şey söylemediği gibi öyle bir psikolojiye de girmedi. Çünkü biz ona çok normal davrandık. Yemeğini verdik. Özel bir isteği de olmadı. Ben evden ayrılana kadar da öldürüleceği konusunda bir psikolojinin içine girmedi", demiştir.[167]

b) Kâmil Dede'nin Anlatısı

Bu önemli sualin bir diğer cevabını, Bedri Baykam'ın Kâmil Dede ile yaptığı mülakatta buluyoruz:

[Bedri Baykam]-Bir sempati ilişkisi olmuş. Yani Efraim Elrom'un Nazi subaylarına karşı eyleme filan girişmiş bir adam olması, aralarındaki o geçirdikleri birkaç gün içerisinde neredeyse bir dostluk nedeni olmuş. Tutukluyla onu kaçıranlar arasında... Eminim bu tip olaylar yüzünden zorlanmışlardır. Efraim Elrom'un karısı, "Ne olur kocamı öldürmeyin, ondan başka hayatta kimsem yok", diye demeçler veriyordu gazetelerin birinci sayfasında...
[Kâmil Dede]-Doğru. Hatta şunu da söyleyebilirim, bu adam bir hafta, on gün kalsaydı infazı gerçekleştirmek daha zor olurdu. Arkadaşlardan öğrendiğim, bir defa esaslı yetişmiş, gözükara bir adam. Bu işlerin ne olduğunu çok iyi bilen bir adam... Ve şunu söylüyor; "Eğer siz İsrail hükümetinin bana sahip çıkacağını düşünüyorsanız, yanılıyorsunuz. Bırakın başka şeyleri, İsrail hükümeti Türkiye'nin sizinle pazarlık yapmasını asla kabul etmez." Bizim Efraim Elrom diye bir diplomatımız yok, siz bunu unutun ve kendi politikanız neyse onu uygulayın, bizi hiç dikkate almayın, çünkü biz yıllardır teröre karşı ödün vermiyoruz" derler. Şimdi adamın o vakur tutumu, hiç yalvarmaması ve olabileceklere hazırlıklı olması, bunu da hissettirmesi arkadaşları çok etkiliyor. Kaliteli bir düşman

167 Turhan Feyizoğlu, *Mahir On'ların Öyküsü*, Cumartezi Yayınları, Edirne, 2014, s. 393-394.

bile çok büyük saygı uyandırır. Daha sonra arkadaşlarla konuşmalarımdan izlenimim, çok saygı duyuyorlardı adama... Ama ne yapacaksın, bu işe girmişsin, gereğini yapacaksın. Eğer biz duygularımızı işin içine katsaydık, bu adamı öldürmemiz mümkün değildi. Kaliteli bir adamdı.[168]

Kâmil Dede, yıllar sonra bu anlatısını teyit edecektir. Kendisiyle bu kitabın araştırma safhasında yapılan görüşmede Dede, Elrom'un ilk önce kendisini kaçıranların Filistinli olduğunu zannettiğini, bunun üzerine THKP-C timinin kendisini Türk olduklarına ikna ettiklerini söyleyecekti. Ayrıca gerçek olmamasına rağmen Elrom'u sakinleştirmek için kendisine 30.000 dolar fidye istendiğinin söylendiğini, bunun üzerine Elrom'un "İsrail size bir dolar bile vermez, teröristlerle pazarlık etmez" cevabını verdiğini söyleyecekti.[169]

c) Hamarat Apartmanı'nda Gündelik Hayat

Hamarat Apartmanı'nda kalınan beş gün zarfında gündelik hayat nasıl cereyan etti? Yiyecek ihtiyaçları nasıl karşılanıyordu? Bu suallere ayrıntılı cevap yok. Değişik kaynaklardan bilinen şu ki Rüçhan Manas, Elrom'un yanında bekleyenlere yiyecek getirmiş, Yzb. İlyas Aydın ve Teğmen Saffet Alp de ara sıra gelip Elrom'un başında nöbet tutmuşlardır. Elrom'un bir gün baş ağrısından şikâyet edip doktor istemesi üzerine Mahir Çayan, Ziya Yılmaz'a beyaz önlük giydirerek Elrom'un yanına getirmiş, Ziya Yılmaz da tansiyon dinleme cihazı ile doktor havasını vermiştir.[170] Ziya Yılmaz, Elrom'a teşhisini "sağlam" olarak bildirecek, iki aspirin almasını söyleyerek yanından ayrılacaktı. Ancak Elrom, kendisini muayene eden Ziya Yılmaz'ın aslında doktor olmadığını anlayacak fakat bir şey söylemeyecektir.[171] Elrom ile onu kaçıranlar arasında yeme, içme, tıraş olma

168 Bedri Baykam, *a.g.e.*, s. 125-126.

169 Kâmil Dede ile 21 Mart 2016 tarihli görüşme.

170 "İsrail Konsolosunun Nakli İçin Askerî Araç Temin Edildi, Fakat *Hürriyet*, 20 Ağustos 1971.

171 *Aydınlık*, 19 Mart 1980.

gibi pratik konular dışında ciddi bir diyalog cereyan etmemiştir.[172] Elrom'un başında nöbet tutanlardan Mahir Çayan, bir ara Elrom'u sınamak isteyecektir. Bunun için boş tabancasını Elrom'un bulunduğu odada bırakıp dışarı çıkacaktır. Maksadı, Elrom'un nasıl davranacağını anlamaktır. Mahir Çayan, odaya döndüğünde silahın bıraktığı yerde durduğunu görecektir. Elrom, Çayan'a "silahı unuttunuz" diyecektir.[173]

5) İnfaz Kararı Nasıl Alındı?

a) Kâmil Dede'nin Anlatısı

Bedri Baykam'ın Aralık 1996 ve Mart 1997 tarihlerinde bir dizi eylemci ile yaptığı sözlü tarih çalışmalarından biri de THKP-C üyesi Kâmil Dede ile idi. Kâmil Dede'nin Bedri Baykam'a anlattıkları şöyle:

> **Dede:** Bize silah çekilmediği sürece, yani hayati bir tehlike altında kalmadığımız sürece, silah kullanmak diye bir düşüncemiz yoktu. Şimdi çok açık söyleyeyim, Elrom öldürüldüğünde, ki bu İstanbul'daki timin kararıdır, genel komite karar aldı da, bize tebliğ etti, biz öldürdük diye bir şey yok. "Efraim Elrom öldürülmelidir." Üç alternatif konuşuldu. Ya bırakalım, ya büyük aramada başında bekleyelim, gelirlerse çatışmaya girelim, gelmezlerse atlatırız; ya da öldürüp bırakalım. Üç şey tartışıldı ve öldürüp bırakma kararı alındı.
>
> **Baykam:** Oybirliğiyle mi?
>
> **Dede:** Oybirliğiyle çıkmadı o. Ama ben öldürülüp bırakılmasından yanaydım. Eğer başında kalınacaksa, Mahir başında kalmaktan yanaydı, ona da karşı çıktım, Mahir kalamaz, biz kalmalıyız.
>
> **Baykam**: Çünkü Mahir lider!

---

172 Efrat E. Aviv, "Turkey and Elrom Affair: A Unique Affair or A Link in A Chain of Terrorist Events in 1970's Turkey?" (İbranice), *Hamizrah Hehadash-The New East*, Sayı 52, 2013, s. 286-308.

173 "Nurhak'tan Kızıldere'ye 12 Mart'ın Eylemcileri Anlatıyor", *Aydınlık*, 19 Mart 1980.

Dede: Tabii, bir hareketin lideri bir timin başında ve o timde en küçük bir aksilik olduğunda onu kaybedebilirsiniz, kaybettiğiniz anda da hareketiniz dağılır. Zaten dikkat ederseniz Mahir öldükten sonra THKP-C dağılmıştır. Daha sonra DEV-SOL türedi biliyorsunuz, ama o kendi mantığı içinde bile çok farklıydı.

Baykam: Bahsettiğiniz o oylamada kaç kişi vardı, kimler nasıl görüş kullandı?

Dede: Herkesin ne oy kullandığını bilmiyorum.

Baykam: Açık mıydı, gizli miydi?

Dede: Gizli. Hepimiz ayrı yerlerdeydik, iki üç eve dağılmıştık. Kurye bu evleri gezdi, tek tek herkesin oylarını aldı. Hepimizin bir araya gelmesi olanağı yoktu. Ama oylama böyle yapıldı ve böyle bir karar çıktı. Öldürüldüğünde bile, hiç kimse bu sorumluluğu tek başına üstlenmek istemez. Bu çok önemlidir. Biz Efraim Elrom'u bir Siyonist olarak düşünmemize, düşman olarak kabul etmemize rağmen, onun öldürülmesi olayında bayağı zorlandık.

Baykam: Siz hep başında mı duruyordunuz?

Dede: Ben durmadım. Hatta onun kaçırılıp saklandığı eve hiç gitmedim. O evi bilmem. Nişantaşı'nda bir evdi.[174]

Baykam: Elrom'un öldürülmesinde kaç kişi oy kullandı?

Dede: O gün İstanbul'da olan 7-8 arkadaş oy kullandı.

Baykam: Oy dağılımı nasıl aşağı yukarı?

Dede: Onu kesinlikle bilmiyorum, ama esas eğilim ölümden yanaydı, "bırakalım" diyenler de varmış, kimler olduğunu bilmiyorum, sormadım, öğrenmedim. Ama ben kendi verdiğim oyu iyi biliyorum, öldürelim.

Baykam: Oy verenleri sayalım da toparlıyalım, Mahir, Ulaş,

Dede: Oktay Etiman, Kâmil Dede, Ziya Yılmaz, Abdullah Ceceloğlu.[175]

Kâmil Dede daha sonra şöyle devam edecekti:

[Ziya] Yılmaz anlattı bana, uzun süre cezaevinde onunla beraber kaldık. "Dışarı çıkarken ikisi de [yani Mahir Çayan ve Ulaş Bardakçı] kusuyordu" dedi. Bizim açımızdan bir insanı öldürmek çok zor bir işti. Hele hele, eli kolu bağlı, almışsın tutsak etmişsin,

174 Bedri Baykam, *a.g.e.*, s. 121-122.

175 Bedri Baykam, *a.g.e.*, s. 125.

sonunda da bir karar alıp, öldürüyorsun! O kararı vermek, öldürmekten daha kolay. Kararı veriyorsun, bu teorik bir şey. Sıra öldürmeye geldiğinde... İnfaz ediyorsun. Mahir çok kararlı bir adamdı açıkçası. Hakikaten önder kararlılığı vardı, ama buna rağmen dışarı çıkarlarken kendilerinde değiller ve kusuyorlar. Bir insanı öldürmüş olmanın onlarda yarattığı tepki. Bu bence çok önemli bir olay. Daha sonraki dönemlerde biliyorsun, tavuk boğazlar gibi insan boğazlayanlar çıktı. Yakın arkadaşıyla yolları ayrıldığında, onu öldürebildi. Kahveyi tarayabildi, pusu kurup rahatlıkla herhangi bir insanı tarayabildi. Ama bizim o günkü eylemlerimiz içinde bu hal yoktu. Bu özellikle üzerinde durulması gereken bir nokta, biz o süreçte en büyük düşman olarak gördüğümüz insanlara karşı dahi silah kullanma, onları öldürme konusunda son derece hassastık.[176]

b) Ziya Yılmaz'ın Anlatısı

Dediğim gibi, biz belirli bir basınç bekliyorduk, buna yönelik de hazırlanmıştık. Fakat İstanbul'un tümünde, bu raddede bir arama yapılacağını öngörmemiştik, dolayısıyla ilk planda yer değişikliği de yaparak Elrom'u uzun müddet elimizde tutabileceğimizi düşünüyorduk. Kendimize uygun bir ortam oluştuğunda da salıvermeyi düşünüyorduk. Diğer ihtimal de, yani olumsuz çok olumsuz bir tavırla karşılaşırsak öldürülmesi kararımız vardı. Yani kararlılığımızın belirtilmesi noktasında taviz vermeyecektik. Burası netti. Fakat bu ihtimal bizim kafamızda zayıf bir olasılıktı. Yani öldürmek en son ihtimal, fakat durum bunu gerektirirse de kararlı olmak zorundaydık.

Bu konuda THKO'nun yarattığı negatif bir algı vardı. Birilerini kaçırarak eylem yapıyor ve talepler Hükümet tarafından kabul edilmediğinde kaçırılanlar öylece salıveriliyorsa bu çok olumsuz olurdu, Denizler'in durumu da aynen böyleydi. Bu arkadaşlara karşı ciddi bir eleştirimiz vardı madem salıverecektiniz ne diye kaçırıyor ve talepte bulunuyorsunuz? Bu gelecekteki eylemleri zaafa uğratır, kararlılığımızı azaltır. Bizim eylemimiz, yani Elrom'un öldürülmesi söz konusu olduğunda, kararlılığı göstermek adına bunun da bir parça etkisi olmuştu.

THKO'lu arkadaşlar Hakan Duman'ı kaçırdılar mesela, ondan sonra taleplerine dair hiçbir şey almadan geri saldılar. Ee, tabii birisini öldürmek yerine kötü muamele yapmak elbette zor, çok zor bir şey.

176 Hedri Baykam, *a.g.e.*, s. 122-123.

Fakat bunu madem yapamayacaksın o zaman yolunu da buradan çizmeyeceksin.
Elrom'un kaçırılması ve Hükümet'in uygulamalarının hızlı ve çok yoğun olarak devreye girmesinden sonra bizim de kararlılığımız artmıştı, belirlediğimiz hedefe ulaşıncaya kadar ısrarcı olacaktık, gerekmesi durumunda da tavrımızı net gösterecektik.[177]

c) İlkay ve Necmi Demir'in Anlatıları

Bedri Baykam, Kâmil Dede'nin ifadesini doğrulatmak için Necmi Demir'e de aynı soruyu sorar:

Baykam: Elrom'un öldürülmesini yedi sekiz kişi oylamış. Böyle mi yapıldı? Bir kurye değişik yerlerden oylar toplamış, öldürüp mü bırakalım, serbest mi bırakalım, yoksa kaçalım mı? Değişik alternatifler varmış. Bu gerçekten böyle mi oldu?

Necmi Demir: Bunların hiçbir öneminin olduğunu sanmıyorum. Genel olarak baktığınızda hiçbir önemi yok.

Baykam: Yapmayın, sizin tarih okuduğunuzu ve okurken ayrıntılarla ilgilendiğinize eminim. Aksini söylemeyin, mesela 27 Mayıs'ta Adnan Menderes'in asılması kararında hangi subaylar son anda karar değiştirdi, hangi nedenlerle? Herkesin ilgisini çeker, çekmez mi?

Necmi Demir: Geneline baktığınızda bunun çok fazla önemi kalmıyor. Mesela benim açımdan hiçbir önemi yok. Genelden o günkü duruma baktığınızda, her bir bireyi şu veya bu şekilde etkileyen bir süreçtir bu. Ama genel bir müdahale var ortada. Ve buna karşı konan, birbirini takip eden tepkiler var. Ben bunun içinden bakıyorum doğrusu. O açıdan da, benimle 72-73 yılında konuşsaydınız, çok farklı şeyler söyleyebilirdim.

Baykam: O zaman detay mı anlatırdınız?

Necmi Demir: Tabii, olabilirdi.

İ. Demir: Detayın içinde kaybolmuştuk çünkü o zaman.

Baykam: Bende zaman makinesi de var.

İ. Demir: O, kitlesel bir örgüt yoklaması yapılarak alınmış bir karar değil. Elrom hakkında alınan bir karar yani. Bunu yapabilecek böyle bir örgütsel yapısı yoktur THKP-C'nin.

177 Barış Mutluay, *a.g.e.*, s. 167-168.

Baykam: Lojistiği mi yoktu?

İ. Demir: Evet. Çünkü çok hızla legalden illegale geçen, dolayısıyla kitlesel bağlarıyla, güvenlik endişesiyle ilişkisini koparmış bir hareket. Böylesine güçlü bir oylama moylama, örgüt kararı çıkartabilecek bir yapısı yoktu. Bu anlamda sorunuz anlamlı. Böyle bir oylama olmamıştır. Zonguldak'taki, İzmit'teki, Söke'deki, Fatsa'daki, Adana'daki insanlara...

Baykam: Yalnız THKP-C'nin İstanbul kanadındaki, sekiz kişi arasında yapılmış oylama...

İ. Demir: Bu yönüyle anlamlı sorunuz. Ama onun ötesinde kime soruldu, kime sorulmadı, bu örgüt içi dedikodu. Ve biz bu konuya girmek istemiyoruz.[178]

Efraim Elrom'u öldürme kararının alınış şekli hususunda değişik kaynakların anlatıları birbirlerinden farklı. Ancak kesin olan, Mahir Çayan'ın kararı kimseye danışmadan aldığıdır.[179]

6) THKP-C'liler Yakalanıyorlar

Necmi Demir, İlkay Demir, İrfan Uçar ve Necati Sağır emniyet güçlerinin baskını sonucunda 27 Mayıs 1971 akşamı İstanbul Feriköy'de saklandıkları evde yakalanırlar.[180] Ziya Yılmaz, Ulaş Bardakçı ve Rüçhan Manas ise 28 Mayıs 1971 günü ayrı ayrı yakalanırlar.[181] Mahir Çayan, Hüseyin Cevahir, Bingöl Erdumlu ve Hüdai Arıkan ise Maltepe'de Bingöl Erdumlu'nun ağabeyine ait evde saklanırlar. 30 Mayıs 1971 günü bir ihbarı değerlendiren emniyet güçlerinin eve gelmeleri üzerine evden kaçmaya başlarlar ve Kartal Maltepe'de bir eve sığınırlar. Evde bulunan Top. Kd. Binbaşı Dinçer Erkan'ın kızı Sibel Erkan'ı da rehine alırlar.[182] Kaçış sırasında Hüseyin Cevahir'in içinde Sten makineli tabanca, mermiler ve Ephraim Elrom'u öldürdükten sonra aldıkları kimlik ve evrakların olduğu deri valizin sapı

178 Bedri Baykam, *a.g.e.*, s. 171-172.

179 *THKP-C Davası Tutanakları*'nda yer alan sanık ifadeleri.

180 Turhan Feyizoğlu, *Mahir*, s. 350.

181 Turhan Feyizoğlu, *Mahir*, s. 354.

182 Turhan Feyizoğlu, *Mahir*, s. 353.

kopar. Hüseyin Cevahir, valizi bırakıp kaçar.[183] Hemen sonra ev, emniyet görevlileri ve asker tarafından kuşatılır. Kuşatma sırasında emniyet yetkilileri, Çayan ve arkadaşlarına ateş etmeleri halinde Sibel Erkan'ın hayatını tehlikeye sokabileceklerini düşünerek militanları etkisiz hale getirmek için İsrail'in elinde sinir gazının olup olmadığını araştırırlar. Şayet sinir gazı var ise İsrail'e bir askerî uçak yollayıp sinir gazını Türkiye'ye getirmeyi düşünürler.[184] Güvenlik güçleri, kuşatma altına aldıkları eve 1 Haziran 1971 günü harekât düzenlerler. Hüseyin Cevahir öldürülür, Mahir Çayan intihar etmek ister ancak solak olduğundan başaramaz ve yaralı olarak ele geçirilir.[185] Oktay Etiman ise 7 Eylül 1971 günü yakalanır.[186] Mahir Çayan ve arkadaşlarının yargılanmalarına 16 Ağustos 1971 günü başlanacaktır.

7) Ephraim Elrom'u Kim ve Nasıl Öldürdü?

Ephraim Elrom'un infaz edilişi hakkında değişik anlatılar mevcut. Bunlar sırasıyla şöyle:

a) Birinci Varsayım-Mahir Çayan Öldürdü

İsrail'de yayınlanan *Yedioth Ahronot* gazetesinin muhabiri Louis Ercole, İstanbul'da Sibel Erkan'ın rehine alınması olayında yaralı olarak yakalanan Mahir Çayan'ı yattığı hastanede ziyaret edip kendisiyle kısa bir mülakat yapacaktı. Bu mülakatın yayınlanmasından sonra 1. Ordu ve Sıkıyönetim Komutanlığı, böyle bir gazeteciye izin verilmediğini belirterek haberi tekzip edecekti. Konuşma şöyle idi:

Soru- Elrom'u sen mi öldürdün?

Cevap- Evet, ben öldürdüm.

183 Turhan Feyizoğlu, *Mahir*, s. 358.

184 ISA, 2 Haziran 1971 tarih ve RG/130/MFA/4632/3 sayılı belge, aktaran Efrat E. Aviv, *a.g.m.*, s. 764.

185 Turhan Feyizoğlu, *Mahir*, s. 354-365.

186 Turhan Feyizoğlu, *Mahir*, s. 353.

Soru- Nasıl öldürdün?

Cevap- 6.35 milimetrelik bir tabanca ile beynine üç kurşun sıkmak suretiyle öldürdüm.

Soru- Elrom ölürken ne söyledi ve ne hissetti?

Cevap- Hiçbir şey söylemedi ve hissetmedi. Zira kendisini daha önceden uyutmuştuk.

Soru- Niçin öldürdün?

Cevap- Eğer öldürmeseydik, plânladığımız yeni eylemlere ciddi bir şekilde eğilemezdik.

Soru- Elrom'u öldürmeyi kim emretti?

Çayan bu soruyu cevapsız bırakmış, sadece ilgili makamlara bu konuda geniş bilgi verebileceğini söylemiştir.[187]

THKP-C davasının ilk iddianamesinde de Mahir Çayan'ın, Elrom'u kendisinin öldürdüğünü itiraf ettiği yer almakta:

Başkonsolosun yanında birkaç kişinin kalarak gecenin geçirilmesi düşüncesi Ulaş Bardakçı tarafından İlbay apartmanında bekleyen Ziya Yılmaz, Necmi Demir ve İlkay Demir'e ulaştırılmış, adı geçen sanıklar hep birlikte Hamarat apartmanında kalınmasının uygun olacağı fikrinde bulunduklarını söylemişlerdir. Bardakçı bu düşünceyi de Hamarat apartmanındaki arkadaşlarına iletmiştir. Saat 16.00 sıralarında Nazan Alp, Hamarat apartmanına gelerek Ütğm. Mehmet Balaban'ın istenilen aracı getirdiğini ve başında beklediğini bildirmiştir. Bunun üzerine, aynı konu tartışılmış, zamanın azlığı ve şüpheyi celp hususları göz önüne alınarak nakilden vazgeçilmiş, durumu Balaban'a bildirmek üzere Nazan Alp ayrılmıştır. Hamarat apartmanında bulunan sanıklar, Çayan, Cevahir, Etiman, Bardakçı, İlyas Aydın ve Saffet Alp durumu yeniden konuşup tartışarak Konsolosun öldürülerek evin terk edilmesi hususunda müşterek bir karara varmışlardır. Evde en son kalacak ve Elrom'u öldürecek sanığın tâyini için yazı-tura atılması kararlaştırılmıştır. Yzb. İlyas Aydın kuraya girmeyerek evden ayrılmıştır. Karar uyarınca Mahir Çayan'ın ifadesine göre evde Başkonsolosu öldürmek üzere en son kendisi kalmıştır. Çayan yine kendi beyanına göre saat 18.00 sıralarında radyoyu sonuna kadar açmış ve 6.35'lik tabancasını Ephraim

187 Louis Orcole, "I Killed Efraim Elrom", (İbranice) *Yedioth Ahronoth*, 9 Haziran 1971; "Bir İsrail Gazetesi Çayan'la Aslı Olmayan Haber Yayınladı...", *Haber*, 11 Haziran 1971.

Elrom'un sağ kulak sayvanı ön üst kısmı saçlı deri mıntıkasına yönelterek üç el ateş etmiştir. Mermi yaralarına bağlı geniş beyin harabiyeti ve kanaması, kafatası kırılması sonucu Başkonsolos ânında ölmüştür.[188]

b) *Mahir Çayan İfadesini Değiştiriyor: "Ben öldürmedim. Kimin öldürdüğünü bilmiyorum"*

16 Ağustos 1971 günü başlayan THKP-C davasının 23 Ağustos günkü duruşmasında Mahir Çayan ifade değiştirecek, iddianamenin asılsız olduğunu söyleyecek ve şöyle konuşacaktır:

Hastaneden henüz iyileşmeden çıkarıldım. Hastahanede iken bir emniyet mensubu benim resmimi çekti. Bilahare bu resmin "İsrail Başkonsolosu'nu ben öldürmüştüm" şeklinde beyanat verdiğim iddiasıyla İsrail basınında yayınlandığını öğrendim. Bu hava iddia makamında hâkim olacakken ifadem alınırken Elrom'u benim öldürdüğümü söyledim. Ben öldürmediğimi beyan edince Ulaş Bardakçı'nın ifadesi bana gösterildi. Hastahanede yattığım zaman Rüçhan Manas ve Jülide Zaim hastahaneye getirildiler. Benden ölünün faili olarak bir isim istendiği için ve ben arkadaşlarımın işkenceden kurtulmasını teminen o hava içinde "ben öldürdüm" diye söylemiştim. Ayrıca bu konudaki gerçek beyanımı bilahare tespit edeceklerini ve söyleyebileceğimi ifade ettikleri halde gerçek beyanı tespit edilmedi. Hattızatında Elrom'u ben öldürmüş değilim, kaçırılışının 2. günü biz İstanbul'da bulunan arkadaşlar Elrom'u fidye karşılığı serbest bırakmayı düşünmüştük. Fakat Ankara'dan gelen Hüdai Arıkan, Türkiye Halk Kurtuluş Partisi Genel Kurulu'na mensup arkadaşların öldürme kararında olduklarını bildirdi. Bu mevzu aramızda da tartışıldı. Durum Oğuz Öder vasıtasıyla Ankara'ya bildirildi. Yazılı olarak bildirdiğimiz bu görüş, partinin genel merkezinde görüşülmüş ve ikiye karşı beş reyle öldürülmesi kararlaştırılmış, bu karar İstanbul'a intikal etti. Biz yine aramızda müterettittik. Ben uykusuzdum, ben uyurken de görüşülmüş. Biz kaçırmadan fidye temini suretiyle istifadeyi düşünüyorduk. Fakat Yzb. İlyas Aydın ve Hüseyin Cevahir, bu konularda çekimserdiler. Netice itibarıyla İsrail Başkonsolosu tarafımdan öldürülmedi. Kimin öldürdüğünü

188 "Elrom Davasının İddianamesi", *Akşam*, 4 Eylül 1971.

de bilmiyorum. Ancak yukarıda da belirttiğim gibi demoralize olmuş bir vaziyette olduğum için ve arkadaşlarımın işkenceye maruz kalmamasını teminen savcılara "evet" demiştim. [189]

Bu konuşmaya karşın Sıkıyönetim Askerî Savcısı Hâkim Kd. Binbaşı Naci Gür, iddianame metnini şöyle savunacaktır:

İddianamemiz maddi vakalara müstenittir. Ayrıca sanığın ve sanıkların ideolojik yapıları dosyada bulunan ve ileride tetkik edilecek olan kendi yazıları ve kitaplarına dayanmaktadır. Mahir Çayan yaralı olarak ele geçirildikten sonra İstanbul Numune Hastahanesi'nde ameliyata tâbi tutulmuş, bilahare kaldırıldığı Haydarpaşa Askeri Hastahanesi'nde özel ihtimam görmüştür. İyileştiği ve ifade verebilecek duruma geldiği konsültasyon neticesinde bir hekimler kurulu tarafından tespit edildikten sonra taburcu edilmiş ve kendisi Selimiye Kışlası'na getirilmiştir.

Ben ve diğer savcı arkadaşım kendisine en küçük maddi ve manevi cebirde bulunmaksızın ifadelerini olduğu gibi aldık. İfadelerini olduğu gibi tespit ettik. Hatta İsrail Başkonsolosu'nu kendisinin öldürdüğünü söylediği zaman bir başkasının öldürmüş olabileceği ihtimalini kendisine hatırlattığımız halde kendisinin öldürdüğünü beyan etti. Bütün eylemleri hakkında herhangi bir tesire maruz kalmaksızın ifade verdi. Bundan maksat güya bir dava adamı olarak eylemlerinin resmi zabıtlara geçmesini temin idi. Bilahare arkadaşları hakkında geniş açıklamalarda bulunması sebebiyle utanç duyduğu içindir ki tevil yoluna sapmaktadır.

(...)

Ulaş Bardakçı vasıtası ile bu konuda eylemlerin işleniş tarzını değiştirmek istemektedir. Nitekim mahkemeye getiriliş ve götürülüşlerde kendi el yazısı ile Ulaş Bardakçı'ya vermiş olduğu Elrom'un öldürülmesi ile ilgili talimat bunu ispat etmektedir. Sanık kendilerinin halk yararına hareket ettiği iddiasındadır. Fakir bir kadın olan Gülsüm'ün ve küçük burjuvazi olarak nitelendirdikleri bekçi Hüseyin'in sanık tarafından kurşunlanmasının bu iddiaları ile ne derece ters düştüğü açıktır. Ayrıca sanık İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'ne aykırı hareket edildiği iddiasındadır. Türk milletinin tekeffüzünde bulunan müdafaasız bir yabancının hunharca öldürülmesi İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin hangi maddesinde yazmaktadır.[190]

189 Turhan Feyzioğlu, *Mahir*, s. 384.

190 Turhan Feyzioğlu, *Mahir*, s. 385.

c) İkinci Varsayım-Yzb. İlyas Aydın Öldürdü

Duruşmalar esnasında Mahir Çayan'ın gizlice Ulaş Bardakçı'ya gönderdiği mektup ele geçirilecekti. Mektupta Çayan, Bardakçı'ya kendi ifadelerini destekler mahiyette konuşmasını telkin edecektir. Mahkemede okunan mektubun muhtevası şöyleydi:

> Biz hükümetin şartlarımızı kabul etmeyen sert tutumu karşısında ikinci gün İlbay Apartmanı'nda toplantı yaptık. Ve konsolosu öldürmeyip işi fidyeye dökmeye karar verdik. (Hüseyin ile Oktay çekimser). Ve o akşam Oğuz'u Ankara'ya bu kararı bildirmek üzere gönderdik. Dördüncü gün Oğuz'la beraber Hüdai otobüsle İstanbul'a geldiler. Senin ve benim iki oyumuza karşılık Ankara'daki genel komite 5 oyla öldürme kararı almışlardı. Arama yapılacağı gün bu meseleyi tekrar Hamarat Apartmanı'nda tartıştık. Ben, Saffet ve sen öldürülmemesi, fidye istenmesi görüşünde idik. Buna karşılık Hüseyin, Hüdai, Oktay ve Yüzbaşı Genel Komite'nin oy çokluğu ile aldığı karara uymak gerektiğini söylüyorlardı. Tartışma uzadı. (Ben ve sen Genel Komite'nin kararının olumlu olmadığını savunuyorduk.) Bunun üzerine ben, iki gündür uykusuz olduğum için 1-2 saat için sedire uzandım. Ne karar verilirse kabul edeceğimi söyledim. Ben uyurken evde kalma kararı alınıyor. Sen bu kararı Necmi'lere iletiyorsun. Sonra nakil için para geliyor. Sen, ben ve Saffet tekrar taşınması için direniyoruz. Ve sen, ben ve Saffet "bütün takdir yetkisi sizlere aittir", deyip evi terk ediyoruz. Sen de benden sonra evi terk ediyorsun. (20-25 dakika sonra). En son evde Hüdai ve Yüzbaşı kalıyor. Tabanca Yüzbaşı'nın bir kadın arkadaşının. Hüdai arama sırasında Çamlıca apartmanında saklanıyor. Öldüren galiba yüzbaşı. Sonra (aramadan sonra) Levent'te buluşuyoruz. Sen öldürenin Yüzbaşı olduğunu Hüdai'den öğreniyorsun.

Çayan, mektubun kendisine ait olduğunu söyleyecek ve konuşmasını şöyle tamamlayacaktır:

> Sanık Elrom'u öldüren, Hüseyin'den duyduğuma göre Yüzbaşı İlyas'tır. Ancak bu gerçeği söylemek doğru olur mu olmaz mı diğer arkadaşlar arasında görüşülsün diye ben bu pusulayı yazıp Ulaş Bardakçı'ya verdim. Mahkemenizde bu gerçeği ilk defa söylüyorum.[191]

191 "Çayan'ın Davası Hadiseli Geçti", *Ortam*, Sayı 14, 30 Ağustos - 6 Eylül 1971, s. 8-10.

Askerî Savcı Naci Gür ise Çayan'ın bu ifadesine şu karşılığı verecektir:

> Mahir Çayan hastahanede emniyetçe alınan ifadesinde Konsolos'u Hüseyin Cevahir'in öldürdüğünü, savcılığımızda alınan ifadesinde ise kendisinin öldürdüğünü, duruşma safhasında ise firari sanık Yüzbaşı İlyas Aydın tarafından bu fiilin işlendiğini ileri sürmüştür. Çayan'ın hiçbir maddi ve manevi baskıya maruz bırakılmaksızın, savcılığımızca yapılan sorgusu samimi ve açık bir ikrar mahiyetindedir. Ulaş Bardakçı'nın ve diğer sanıkların keza hazırlık sorguları ile teyit edilmektedir. Maltepe'deki evden kaçışlarında düşürdükleri çanta içerisinde, Konsolos'un şahsi eşyalarının bulunması, öldürdükten sonra bu eşyaların Mahir Çayan tarafından alındığını ve taşındığını göstermektedir. Fiilin işlendiği evden en son bu sanığın ayrıldığı anlaşılmaktadır. Başkonsolos'un şakağına dayanan tabancanın tetiğini Mahir Çayan'ın çektiği bir gerçektir.[192]

d) Yzb. İlyas Aydın Öldürmüş Olabilir mi?

THKP-C üyesi Hava Yzb. İlyas Aydın'ın, Mahir Çayan tarafından mahkemede "tetiği çeken şahıs" olarak ilân edilmesinin ardından İlyas Aydın'ın tepkisini, Mahir Çayan'ın kayınbiraderi ve İlyas Aydın'ın yakın dostu, THKP-C üyesi Hava Ulaştırma Yüzbaşı Orhan Savaşçı şöyle anlatmakta:

> Ağustos 1971 sonuna doğru Merzifon'dan Ankara'ya otobüse bindiğim gün hemen hemen bütün gazeteler "Elrom'u İlyas Aydın Öldürdü" manşetiyle çıkmıştı. Yolda gazeteleri okuyarak Ankara'ya geldim. Tabii ilk işim İlyas'ın saklandığı eve uğramak oldu. Beni görünce çok sevindi. Biraz tedirgindi. Gazetelerde yazılanlardan haberdardı. Ne düşündüğünü sordum, "Gazeteleri okur okumaz önce çok şaşırdım ve kızdım. Biraz daha sakin düşününce herhalde arkadaşlar zor durumdalar ve zaman kazanmaya çalışıyorlar diye düşündüm" dedi. "Aynen senin düşündüğün gibi düşünüyorum" diye cevap verdim. Epey bir süre konuştuk. Neler düşündüğümü kısaca anlattım. İstanbul'a gideceğimi, orada savunma avukatlarıyla ilişki kurmaya çalışacağımı, birinci elden bilgi sahibi olmamız gerektiğini söyledim. Gerçekten ortada anlaşılması zor bir durum vardı.

192 Turhan Feyzioğlu, *Mahir*, s. 386.

> Elrom'un kaçırılması ve öldürülmesi olayıyla İlyas'ın hiçbir ilişkisi olmadığını en yakından bilen, o eylemi planlayan ve eylemin içinde yer alan arkadaşlarımız mahkemede böyle bir açıklama yapmıştı.[193]

İlyas Aydın'ın THKP-C içine yerleştirilen bir MİT ajanı olduğuna, Kızıldere katliamını planladığına, Elrom'un rehin tutulduğu yeri kendisinin söylediğine kimi örgüt üyeleri tarafından inanılmakta.[194] Ancak Orhan Savaşçı, Ziya Yılmaz,[195] Ömer Laçiner,[196] Murat Belge[197] gibi isimler buna inanmamaktadırlar. Günümüzde İlyas Aydın, birçok komplo teorisine konu olmuş durumda.[198] Hafızalarda da MİT ajanı olarak yer etmiş durumda. Örneğin Prof. Dr. Mete Tunçay, TBMM Darbeleri Araştırma Komisyonu'na verdiği ifade şöyle konuşacaktı:

> Bu Elrom işi de gayet karanlık bir şekilde bitti, Elrom ölü bulundu biliyorsunuz ama sonradan anlaşıldı ki bu kaçıran genç grubun başında bir gizli istihbarat görevlisi -bir Yüzbaşı mı ne- genç bir çocuk var ve onu arkadaşları sonra infaz etmişler, öldürmüşler. Böyle karışık bir hikâye.[199]

---

193 *Cepheden Anılar-Orhan Savaşçı'nın THKP-C Anıları*, Söyleşi: İlbay Kahraman, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, Kasım 2015, s. 82.

194 İlbay Kahraman, *a.g.e.*, s. 88.

195 Barış Mutluay, *a.g.e.*, s. 158, dn. 80.

196 Turhan Feyizoğlu, *Mahir*, s. 439.

197 Murat Belge, "Ajan Kavgası", *Taraf*, 30 Haziran 2009.

198 Örneğin Erbil Tuşalp, İlyas Aydın'ın Amerika'ya kaçtığını, ABD vatandaşı olduğunu, Ermeni ASALA örgütünün imhasında California'da ortaya çıkacağını ve kokain kartellerine karşı CIA adına mücadele verdiğini yazacaktı. Kaynak: Erbil Tuşalp, *Bozkurtlar, "Töreden Partiye"*, Donkişot Yayınları, İstanbul, 2001, s. 115; Hikmet Çiçek, "Mahir Çayan'ın THKP-C Adına MİT'e Soktuğu Yüzbaşı!", *Aydınlık*, Sayı 972, 5 Mart 2006, s. 4-7; Serdar Arseven, "İsrail Konsolosu'nu Hedef Gösteren Gazete?..", *Anadolu'da Vakit*, 23 Mayıs 2006; Abdullah Muradoğlu, "THKP-C'nin Kayıp Halkası: Yüzbaşı İlyas Aydın", *Yeni Şafak*, 13 Mayıs 2012; Cem Küçük, "MOSSAD, Efraim Elrom ve İlyas Aydın'ın Akibeti!", *Yeni Şafak*, 23 Mayıs 2013.

199 TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı, 11 Ekim 2012, Komisyon 10/236 (27 Mayıs) İkinci Oturum: https://www.tbmm.gov.tr/arastirma_komisyonlari/darbe_muhtira/docs/tutanak_son/27_may%C4%B1s_alt_komisyonu/27_may%C4%B1s_alt_komisyonu/11.10.2012/Mete%20Tun%C3%A7ay-11.10.2012.pdf

e) Üçüncü Varsayım-Ulaş Bardakçı Öldürdü

1978 yılında *Aydınlık* gazetesinde yayınlanan THKP-C'li birçok kişinin anlatılarının derlendiği *THKP-C Doğuşu ve Eylemleri* kitabında, Elrom'u öldüren kişi Ulaş Bardakçı olarak belirtilmekte:

> Sıkıyönetimce ilan edilen sokağa çıkma yasağının başlamasından kısa bir süre önce örgütün Hamarat apartmanındaki dairesinde üç kişi kalmıştı: Bardakçı, Çayan ve Elrom. Cevahir ve Etiman apartmandan kısa bir süre önce çıktılar. Saffet Alp ve eşi ise daha önce çıkmışlardı. Bir ara Bardakçı da çıkmış, gece kalacak yer bulmuş ve dönmüştü.
> Bardakçı penceresi aydınlığa bakan arka odada Elrom'un yanına yaklaştı. Elrom'un daha önce elleri ve ayakları bağlanmış ve ağzı bantlanmıştı. Bardakçı 6.35 tabancanın tetiğini çekti, üç el ateş etti. Kurşunlar Elrom'un şakağına girmişti. Aynı anda Çayan, salondaki piyanonun tuşlarına basarak tabanca sesini bastırmaya çalışıyordu. Elrom yığılıp kalmıştı. Mahir de, Ulaş da yürüyecek halde değillerdi. İkisi de kusuyorlardı. Hamarat apartmanının önünde bekleyen arabadakiler yukarı çıkıp, arkadaşlarının koluna girerek onları aşağı indirmek zorunda kaldılar.[200]

Kâmil Dede de Ephraim Elrom'u Ulaş Bardakçı'nın öldürdüğünü iddia etmekte:

> **Baykam:** Peki Efraim Elrom'un kaçırılması olayında bulunmadınız. Saklama ve öldürülme operasyonunda bulunmadınız. Hangi aşamalarında bulundunuz, planlama mı?
>
> **Dede:** Onu söyleyeceğim. Ölüm kararı çıktığında, Mahir'le Ulaş en son içerde kaldılar ve Ulaş, Efraim'i öldürdü. Çoğu insan farklı bilir, Mahir öldürdü zanneder. Hayır, Ulaş öldürdü. Yastığa dayayarak... O zaman o aklı da ben vermiştim. Dedim ki, "Gürültü olur, silahı yastığa dayadığınız zaman ses çıkmaz." Çünkü daha önce yurtta falan denemiştim, oradan biliyordum. Dedim ki, böyle yapalım, sesi engelleriz. Elrom'u Ulaş öldürdü.
>
> **Baykam:** Bunun doğru olduğunu nereden biliyorsunuz?
>
> **Dede:** Daha sonra kendi aramızda konuştuk bunu...

---

200 *THKP-C Doğuşu ve İlk Eylemleri*, haz: Sinan Doğan, Kaynak Yayınları, İstanbul, 1987, 2. Baskı, s. 39.

Baykam: Ulaş mı söylemişti?

Dede: Mahir söyledi.

Baykam: Kime?

Dede: Necmi'ye...

Baykam: Necmi Demir'e mi?

Dede: Evet. Bunu sır olarak saklamamıza rağmen... İlginçtir, Ulaş ifadelerinde şunu söylüyor. "En son Mahir'le beraberdik, ben çıktım, Mahir kaldı" diyor. Mahir de, Necmi'yle İlkay gittiğinde, "Ulaş benim üzerime atmaya çalışıyor" diyor. Tepki gösteriyor. Ben de o zamana kadar Mahir öldürdü diye biliyordum. Benim yargım da oydu, görmemiştim kimin öldürdüğünü... Daha sonra bu yargılamalar sırasında öğrendik, Mahir değil Ulaş![201]

Yakın bir tarihte Oktay Etiman ile yapılan uzun bir mülakatta kendisine sorulan "Siz, İsrail başkonsolosu Elrom'u kaçırıp öldüren ekibin içerisindeki son kişilerdensiniz. Çok sayıda rivayet var, Elrom'u kimin öldürdüğüne dair. Sizce kim öldürdü?" sualine Etiman şöyle cevap verecekti:

Bence Mahir öldürdü. Biz o gün Nişantaşı'ndaki Hamarat Apartmanı'ndaki daireden dışarı çıkmıştık. Arkamızda iz bırakmamak için evin kontratını alacaktık Hüseyin Cevahir ile. Saat 13'te o gece sokağa çıkma yasağı uygulanacağı ve İstanbul'da genel arama yapılacağı açıklanmıştı. Hüseyin Cevahir'e "öldürülmesin, ev bulunursa çatışırız" demiştim. Mahir'e de ilet bu önerimi demiştim. Fakat olay başka türlü gelişti.[202]

İlkay ve Necmi Demir çifti ise Bedri Baykam'a şöyle cevap vereceklerdi:

Baykam: Ama birkaç değişik yorumunu okuduğum, duyduğum için... Tetiği çeken Ulaş mı?

İ. Demir: Bu da örgüt içi dedikodu.

N. Demir: Bir öneminin olduğunu sanmıyorum.

Baykam: Mahir size tetiği Ulaş'ın çektiğini söylemiş.

201 Bedri Baykam, *a.g.e.*, s. 122.

202 Bünyamin Köseli, "Askerlere Güvenmemesi Gerektiğini Mahir'e Söylemiştim", *Aksiyon*, 31 Mart 2014.

N. Demir: Bunların önemi yok.

İ. Demir: Bu da örgüt içi dedikodu. Bunlar tarihin sayfalarına gömülmüştür ve cevabı hiçbir şeyi aydınlatmayacak.

N. Demir: Benim açımdan da öyle; o gün ben de yapabilirdim, başkası da... Hiçbir şeyi önemsemeyen bir durumdaydık o zaman...

İ. Demir: Bir şey daha var, öldürmeye hiç hazır olmayan insanlardık aynı zamanda. Ama bunlar detay. Kim öldürdü THKP-C içinden... Herkes öldürebilirdi Elrom'u ve öldüren kişi de bundan çok büyük bir rahatsızlık duyarak yapardı. Kolaylıkla adam öldürecek hiç kimse yoktu aramızda.

N. Demir: Bakın ben o gün için, bir sürü önemli olayın içinde yer aldım. Doğru düzgün tabanca taşımadım. Ateş de etmedim. Bu, gerek olsa çekmezdim anlamına gelmez. O günün koşullarında herkesin ruh hali, ortaya çıkan durumları paylaşma ruh haliydi. Yoksa birilerini öldürme hali değildi. Bence en önemli boyutu bu olayın. (...) O gün için hiç kimse, birilerini öldürmeye, bir sağcı bile olsa, ona eziyet etme, böyle bir programlanma içinde değildi.[203]

f) Yusuf Küpeli'nin Kanaati

Hâlihazırda İsveç'te yaşayan Yusuf Küpeli'ye göre Elrom'u öldüren kişi Mahir Çayan'dır. Küpeli'nin Mahir Çayan'ı ismen zikretmeyerek "katil" olarak bahsettiği uzun otobiyografik metinde, çok kesin bir dille Mahir Çayan'ın Elrom'u öldürdüğü belirtilmektedir:

> Elrom'u kimin öldürmüş olduğunu gerçekte herkes bildiği ve ilk ifadesinde katilin kendisi de cinayetini itiraf etmiş olduğu halde, hapisten kaçırılmalarının ardından gerçekleşen tek karşılaşmamız sırasında, yine de bu trajik olayı katile soracaktım... "Elrom'u İlyas Aydın mı öldürdü?", diye soracaktım. Yanıtı, "Hayır o öldürmedi!", olacaktı. "Peki neden onun adını verdin, ajan mı demek istedin?", diye yeniden soracaktım. Bu kez O, açıkça, "Hayır ajan demek istemedim!", diyecekti. "Peki o zaman neden o?", diye ısrarla sorunca, "Yurtdışına çıktı sanıyordum (!)", diye bir yalan uyduracaktı...
> Adı "İsrail Başkonsolosu Elrom'u öldürmüş"e çıkartılmış biri yurtdışına çıkmış olsa ne fark ederdi ki... Ellerine düşmüş olduğu Tağmaç-Türün cuntası ile anlaşarak cinayetini İlyas Aydın'ın üze-

203 Bedri Baykam, *a.g.e.*, s. 172-173.

rine yıkmış olan söz konusu hastalıklı yalancı, iftiracı tip, yanıt olarak, "Hayır ajan demek istemedim!", demesine karşın, sonradan duyduğuma göre, kendi pisliklerini örtme kaygusu ile "İlyas'ın ajan olduğunu" yazan bir not hazırlayıp yollamış ve zavallı adamın işkence görerek vahşice öldürülmesine neden olmuştu...
Sorularımı sürdürecektim... "Peki, ya İlyas Aydın yakalansa idi, ne yapacaktın?", tarzındaki sorum karşısında O, hiç düşünmeden, "ifade değiştirecektim", yanıtını verecekti... "İfade değiştirecek imiş!", sanki bu bir oyun, sanki yaz-boz tahtası...
(...)
Söz konusu tip, Elrom'un katili, "Elrom'u öldürmüş gözüken kişi olarak" Hava Kuvvetleri'nden Yüzbaşı İlyas'ın adını verdiğinde, ben, Ankara'da idim ve diğerleri gibi şaşkına dönmüştüm. Çünkü Elrom'u o kişinin öldürmüş olduğu haberi bizlere ulaşmıştı. Zaten o kişi, ilk ifadelerinde de bu gerçeği itiraf etmişti... Anlatılana göre, Ulaş Bardakçı evdeki piyanonun başına oturup gürültü çıkartırken, söz konusu kişi, uyumakta olan Elrom'un kulak arkalarından birisine üç el ateş etmişti. Kanımca, ruhsal dengesi sağlıklı birisi böyle bir şeyi yapamaz, uyuyan bir adamı bu rahatlıkla öldüremezdi... Zaten, aylar önce İstanbul'a gittiğimde, "ciddiyetini göstermek uğruna, -kaçıracağı- başkonsolos için yapılamayacak şeyler isteyeceğini ve onu öldüreceğini", peşin peşin söylemişti...
Kendisini kanıtlama ve alabildiğine ünlü olma peşindeki bu hastalıklı kişi, söz konusu cinayeti kendinden başka kimseye işletmezdi zaten... Olayla ilgili bir arkadaşın sonradan anlattığına göre, Elrom'u öldürmüş olan hastalıklı kişi, cinayetin işlendiği evi terk ederlerken, açık hüviyetini yerde bırakmıştı. Adı manşetlere taşınsın istiyordu anlaşılan. Olayı nakleden arkadaş, hüviyeti yerden alıp o kişiye verecekti...[204]

g) Oktay Etiman'ın Kanaati

Oktay Etiman, Hüseyin Cevahir'in öldürülmesinin anma yıldönümü vesilesiyle 2009 yılında Ankara'da düzenlenen bir toplantıda yaptığı konuşmanın sonunda bir izleyiciden gelen bir soru üzerine şu izahatı verecekti:

204 Yusuf Küpeli, "Yaşamımdan Bazı İlginç Kareler Üzerine", www.sinbud.nu/yasamkar.htm

Soru: İstanbul İsrail eski Başkonsolosu Elrom'un şakağına dayanan silahı, tetiği kim çekti?

Oktay Etiman: Şimdi tabii ki benim gülümsememin sebebi şu: Aslında ortada bir ilk, öldürülmüş olarak bulunan bir insan var ve bizim kaçırdığımız bir insan. Bir öldürülme olayıyla bağlantılı bir soru karşısında gülümsememin nedeni şu: Şimdi birkaç kez soruldu bu. Öldürüldüğü anda ben evde değildim yani Hamarat Apartmanı'nda değildim. Bunun bana sorulmasını anlıyorum, çünkü sağ kalan tek kişiyim, yani hayatta kalan tek kişiyim. Ulaş Bardakçı, Mahir Çayan, Hüseyin Cevahir ve Oktay var. Hüseyin Cevahir'le Oktay... şöyle düşünüyorlar, düşündüler. Peki söyleyeyim yani sorunuza cevap vermek için. Ayrıca şunu da ben ifade etmek istiyorum: Yani bugün ben Ephraim Elrom'un öldürülmüş olmasını evet yani devrimciler insani açıdan bakmamalıdırlar hadiseye ama böyle çok da şey hissetmiyorum yani olmaya da bilirdi, öldürülmeseydi de diyorum yani. Açıkçası böyle de diyorum. Nedenleri ayrı. Şimdi o zaman şöyle bir şeyi söylemem gerekiyor: Şimdi bence Mahir Çayan öldürdü. Neden? Şundan: Cumartesi günü yani biz 17 Mayıs'ta kaçırdık Ephraim Elrom'u, Cumartesi günü. Pazartesi günü ayın kaçı oluyorsa, saat 13.00 haberlerinde, radyo var o zaman, sokağa çıkma yasağı ilan edileceği ve İstanbul'un ev ev aranacağı açıklandı. Şimdi bu andan itibaren Mahir ise Nişantaşı'ndaki Hamarat Apartmanı'nın aranmayacağını düşündü; hatta aramızda bir diyalog oldu. Dedim ki o günden önce, "başka bir evde saklama alternatifi yaratalım Ephraim Elrom'u. Böyle bir alternatif yaratalım". "Ya" dedi Mahir, "burayı aramazlar, burası zengin semtidir." Ben de şu yanıtı verdim. Tabii bu Mahir'le aramızda geçen bir diyalog. Bunun üçüncü bir kişi yok, yani canlı tanık yok. Ama böyle bir şey oldu. Dedim "burayı arayacaklar. Uruguay'da Montevideo'yu aradılar." Orada da Tupamaro gerillaları yanılmıyorsam CIA ajanını kaçırmışlardı ve ev ev aradılar, öyle bir şey. Şimdi bu kontrgerillanın bir yöntemi, arayacaklar, bulacaklar. Bu yüzden bir alternatif olsun ve bir dar zamanda, istemediğimiz bir sonuç ortaya çıkmasın. Yani hareket kabiliyetimiz olsun, daha rahat düşünebilelim. Esneyebileceğimiz bir alan olsun düşüncesiyle bir başka ev ya da ortadan, gözden uzak tutma imkânımızın olacağı bir gizli bir bölme filan gibi bir şey. Mahir öyle düşündü, "burayı aramazlar" dedi. Neyse, devam edildi. Saat üç-dört filan gibi olduğunda Hüseyin Cevahir'le şöyle bir diyalogum oldu benim. Cevahir'e dedim ki, "öldürülmesin. Eğer bulurlarsa çatışalım." Bunu dedim. Şimdi bir oda, şöyle küçük bir oda, burada Elrom sak-

lanıyor, salon var, –İstanbul'da Hamarat Apartmanı'dır bu– salonda da iki kişi kalıyor. Yani bir kişi Elrom'un başında, iki kişi de salonda oluyor. Yani dolayısıyla ben çıkınca başka biri gelecek yani Mahir ya da Cevahir gelecek, ikimiz orada kalacağız. Şimdi geldim ben Cevahir'e bunu söyledim. Dedim ki, "Mahir'le konuş, benim önerim bu. Öldürmeyelim, bekleyelim, bulurlarsa çatışırız." Ben bunu önerdim. "Sen ne diyorsun?" dedim. Cevahir, "evet" dedi, "bence de bu uygun" dedi. "O zaman Mahir'e söyle" dedim. Yani ama o sırada ne gelişti bilemiyorum. Yani Hüseyin Cevahir'in ve benim eğilimim öldürülmemesi ve beklenmesi yönündeydi. Biz Hüseyin Cevahir'le evden ayrıldık akşamüzeri saat beş gibi ya da beş buçuk gibi. Hamarat Apartmanı'nın kira kontratının verilmiş olduğu ev sahibinden o kontratı almak amacıyla ayrıldık oradan. Çünkü orada gerçek bir kişi var. Yanılmıyorsam Yüzbaşı İlyas Aydın'ın adına tutulmuş o ev. Yani ya onun ya başka biri, yine tanınan birinin adına. Bilemiyorum, kontratı alacağız ipucu olarak mı? Yani ben bunları çok sonra öğreniyorum kontratın falan öyle yapıldığını. Çünkü ciddi bir ipucu. Yani gerçi THKP-C'nin bu yönlerinden incelenmesinde de çok ilginç bulgular ortaya çıkar. Ephraim Elrom'un kaçırılıp taşındığı hurcun üzerinde, içinde daha doğrusu şey yazıyor, numarası yazıyor hurcun. Depo numarası mı artık neyse yani. Müthiş bir, ciddi bir ipucu yani. İlkay getirmiş benim bildiğim kadarıyla. Babasının kullandığı hurçmuş. Yani askerî depodan alınan bir hurç, üzerinde kayıt no.su var. Neyse, bunlar ayrı bir konu. Oradan ayrıldık, Fatih'te Saffet Alp'in evine gittik Cevahir'le. Bir süre sonra da Mahir Çayan ve Ulaş Bardakçı geldi ve ben sordum "ne oldu?" dedim. "Öldürüldü." "Hanginiz?" dedim. Bir tereddüt anı oldu, Mahir "ben" dedi. Tamam, kapattık konuyu, bir daha da aramızda konuşulmadı. Peki, olabilir yani Ulaş Bardakçı öldürmüş olabilir, ki söyleniyor. Mahir üstlenmiş olabilir. Hayır. Tutanaklara baktım ben. Tutanaklarda Mahir'in anlatımı daha şey. Mahir Çayan'ın öldürdüğünü bana öldürülmeden yarım saat, ya da bir saat o evden ayrılmış olan kişiye o şeyler, Mahir'in ifadesinden ben onun öldürdüğü kanaatine vardım. Yani evden ayrılmadan önceki durum o. Ama bence Ephraim Elrom'u kimin öldürdüğünden çok, hareketin bütününün ne olduğu ve tarih içinde nasıl değerlendirilmesi gerektiği üzerinde bence düşünmeliyiz. Yani ben bunu yapmaya çalışıyorum ve bu yüzden yani bu tür spektaküler, ya da böyle dikkat çekici, ya da işte hani magazin basınına malzeme teşkil edebilecek... O yüzden gülümsedim, yani soruyu sorduğunuzda o yüzden gülümsedim. Yoksa ortada öldürülmüş halde bulunan bir insan var. Bence ha-

reketimiz yani bizim hareketimize de yani o 60'lı yılların devrimci mücadelesinin özünü değerlendirmeye çalışmak bence daha anlamlı ve bugüne daha fazla katkısı olabilecek bir yöntem olur. Öbürü, diğeri acaba A bankasını kim soydu? Ya ben bunu hiçbir yerde anlatmadım. Yani sizin sorunuz elbette ki böyle bir şey değil. Bunun devamı da var. "Acaba devlet mi öldürdü?" Böyle bir olasılık da var. Yani belki sizin sorunuzda böyle bir yön de vardı bilemiyorum ama bunun da benim gibi bir faninin "acaba devlet mi öldürdü?" sorusuna cevap verebilecek imkânı yoktur. Dolayısıyla bunun sonu yok. Bunu cevaplamaya çalışmanın da sonu yoktur. O zaman geriye ne kalıyor? THKP-C hareketi ve diğer devrimci örgütlerin 60'lı yılların tarihsel, tarih sahnesinde nasıl bir yer tuttuklarıdır. Ben, bizim örgütümüzün de diğer örgütlerin de biraz önce adlarını saydığım bütün arkadaşlarımızın da ve kendi eylemlerimi de dâhil ediyorum, tarih içinde haklı olduğumuz kanaatindeyim. Yöntemlerimiz tartışılabilir. Acaba öyle mi yapsaydık yoksa böyle mi? Bu tartışılabilir ama tarih içinde biz haklıyız, çünkü bir şeye itiraz ettik. Eşitsizliklerin yaşandığı, adaletsizliklerin olduğu bir toplumda sessiz kalmadık, isyan ettik. İyi ki de isyan etmişiz.[205]

8- Türk Ve İsrail Basının Olay Karşısındaki Tavrı

a) Türk Basının Tavrı

Türk basını, tek ses halinde eylemi en şiddetli şekilde kınayacaktı. Bu kınama, dönemin ülkücü sağ-devrimci sol kutuplaşması ve gerginliği çerçevesinde cereyan edecekti. Başyazılarda ve köşe yazılarında "komünistler", şiddetli bir şekilde tenkit edilecek ve devletten en kuvvetli bir şekilde "komünistlerin köklerinin kurutulması" istenecektir.[206]

---

205 "Katledilişinin 38. Yılında Oktay Etiman Yoldaşı Hüseyin Cevahir'i Anlatıyor, 2009", "Oktay Etiman anlatıyor 4. Bölüm", 10.27'den itibaren olan konuşma, http://www.dailymotion.com/video/xfo493_oktay-etiman-anlatiyor-4-bolum_news

206 "Bir Tümör Kazınmazsa Kansere Dönebilir", *Son Havadis*, 19 Mayıs 1971; Orhan Seyfi Orhon, "Vatan Hainleri!", *Son Havadis*, 19 Mayıs 1971; Hikmet Bil, "Ortam Nasıl Hazırlandı?", *Yeni Gazete*, 20 Mayıs 1971; Hikmet Bil, "Tarihten Alınan Ders", *Yeni Gazete*, 21 Mayıs 1971; "Herkese Düşen Görev", *Babıali'de Sabah*, 19 Mayıs 1971.

Milliyetçi kesimin önde gelen yazarı Necdet Sevinç (1944-2011), *Bizim Anadolu* gazetesindeki sütununda Elrom'u kaçıranların Latin Amerika ülkelerindeki Marksist gerillalara özendiklerini, ancak Türkiye'nin kararlı ve ödün vermeyen tutumuyla bu tür komünist eylemlerin Türkiye'de başarılı olmayacağını ve "hükümet basiretli kararında ısrar ettiğine ve bu tutum halktan destek gördüğüne göre Elrom'un öldürülmesinin gerillacılara bir şey kazandırmayacağını, aksine toplum nefretinin artmasına sebep olacağını" belirtecekti.[207] Aynı gazetenin başyazısında ise şöyle yazılacaktı:

> Milletin kendilerine ve serbest bırakılmasını istedikleri haydutlara karşı hissettiği nefretin, istismarcı Yahudi'ye karşı beslediği antipatiden herhangi bir farkı bulunmadığını düşünemedikleri için aldanmaktadırlar. Kaldı ki, Türk devleti diplomatik garantiler vererek topraklarına kabul ettiği bir yabancıya, o yabancı düşman bir milletin temsilcisi bile olsa, hüsnükabul göstermek borcu altına girmiş demektir. Bu durumda hakları ve haiz bulunduğu statü devletimiz tarafından garanti edilen İsrailli diplomatın şahsına yapılan çirkin tecavüz, gerçekte Türk devletini sadece kendilerine karşı değil bütün dünyaya karşı güçsüz göstermek ve taahhütlerini yerine getirmekten aciz bir duruma düşürerek itibarını kırmak gayesine yönelen düşmanca ve adi bir komplodan ibarettir. Diğer taraftan düşman dahi olsa herhangi bir insana kahpece saldırılması Müslüman Türk milletinin mertlik hasletine tamamen ters bulunduğu gibi, müdafaasız bir şahsa karşı kahramanlık taslamanın iğrençliğini tarif edecek bir kelime de yoktur.[208]

Cumhuriyet gazetesi ise şöyle yazacaktı:

> İsrail konsolosunu kaçırmak suçunu işleyenler, suçun çeşitli nitelikleri bir araya getirildiği zaman çapının daha büyüdüğü görülen bir cürmü gerçekleştirmişlerdir. Adam kaçırmak fiili yanında, güvenliği Türkiye tarafından teminat altına alınmış bir yabancı diplomata ika edilen zarar da vardır.[209]

Yeni İstanbul gazetesinde Kayhan Sağlamer'in yazısı ise şöyleydi:

---

207 Necdet Sevinç, "Elrom'un Durumu", *Bizim Anadolu*, 22 Mayıs 1971

208 "Cüretleri Yanlış Hesaba Dayanıyor", *Bizim Anadolu*, 19 Mayıs 1971.

209 "Çok Zararlı Davranışlar", *Cumhuriyet*, 18 Mayıs 1971

> Yaşayan hâfızalar, hiçbir olayın, kamuoyunun yıldırımlar[ını] ve nefretini İsrail'in İstanbul Başkonsolosu'nun kaçırılışı kadar üzerine topladığını hatırlayamıyor.
> Silahlı saldırganlar, bir de kendilerine "Türkiye Halk Kurtuluş Cephesi" adını vermişlerdir. Akıllar, bu ultra romantik ihtilâlci taslaklarının hangi halktan söz ettiklerini almamaktadır. Yeni solcular ya da şehir gerillaları, peygamberlerinden MAO'nun "Siyasi hedefleri halkın emelleriyle aynı paralelde olmayan, toplumun sempati ve işbirliğinden yararlanamayan bir gerilla savaşı için zafer söz konusu olamaz" öğretisiyle tam çekişme halindedirler.[210]

Dünya gazetesi ise başyazısında haklı olarak şu vurguda bulunacaktı:

> Türkiye'yle Güney Amerika'nın bazı ülkeleri arasında büyük farklar vardır.
> Bir kere bu hareketler Güney Amerika'da bir kısım halkın büyük çapta desteğini görürken, bizim ülkemizde kesin olarak halkın topluca nefretiyle karşılanmaktadır. Gene bazı Güney Amerika devletlerinin orduları ve güvenlik güçleri, kendi iç çelişmeleri yüzünden yeteri kadar mücadeleye girişmediği halde, ordumuz ve ona bağlı güvenlik güçlerimiz kesin olarak bunları temizleme kararındadır.[211]

b) İsrail Hükümetinin ve İsrail Basının Tavrı

Ankara'daki İsrail Büyükelçiliği Müsteşarı Daniel Laor, Dışişleri Bakanlığı'na bir nota vererek başkonsolosun en kısa zamanda ve sağ olarak bulunmasını isteyecektir. İsrail hükümeti de Türk hükümetine başvurarak başkonsolosun serbest bırakılmasını talep edecektir.[212] İsrail basını, THKP-C örgütünün "komünist" bir "terör örgütü" olduğunu belirtip Türk hükümetinden başkonsolosun bir an önce bulunmasını isteyecektir.[213]

---

210 Kayhan Sağlamer, "Kenetlenmiş Bir Ulus", *Yeni İstanbul*, 20 Mayıs 1971.

211 Dünya, "Vazgeçiniz!", *Dünya*, 22 Mayıs 1971.

212 "İsrail Olay Üzerine Nota Verdi", *Cumhuriyet*, 18 Mayıs 1971.

213 "Abduction in Istanbul", (İbranice) *Ha'aretz*, 18 Mayıs 1971; "Terror in İstanbul", *The Jerusalem Post*, 18 Mayıs 1971; "Kidnapping in İstanbul", (İbranice) *Davar*, 18 Mayıs 1971; "Ankara is Acting Properly", (İbranice) *Davar*, 19 Mayıs 1971; "The Kidnappers and Israel", (İbranice) *Ha'aretz*, 19 Mayıs 1971; "Moments of Terror",

9) İnfazdan Sonraki Gelişmeler

Elrom'un cesedinin bulunması, Türk kamuoyunda şiddetli bir şok etkisi yaratacaktır zira daha önce emsali olmayan bir olay cereyan etmiştir: Bir yabancı diplomat infaz edilmiştir. Savaş şartlarında bile savaş esirlerinin yargısız infaz edilmeleri mümkün değilken Ephraim Elrom vakasında elleri kolları bağlı bir şekilde "esir alınmış" bir yabancı diplomat, soğukkanlı bir şekilde infaz edilmiştir. 1971 yılında Türk kamuoyunda İsrail devletinin algılanması menfi olmasına rağmen toplumun her kesimi ve halkın tepkisi, toplu bir utanma duygusu ve infialdir. Sebebi, Türkiye Cumhuriyeti'nin koruması altında olan bir yabancı diplomat İstanbul'da şehrin en merkezi yerindeki ikametgâhından kaçırılıp gene şehrin en merkezi ve en mutena semtlerinden birinde rehine tutulmuştur. Emniyet güçleri tarafından bulunamamıştır. Eşinin yalvarmalarına rağmen hunharca katledilmiştir. THKP-C davası iddianamesi her ne kadar resmî bir metin olsa ve devletin görüşünü yansıtsa da iddianamede yer alan "Türklüğün an'anevî misafirperverliği ile devletlerarası kurallar ve insanlık hisleriyle bağdaştırılmayacak bu hurharca cinayet" tanımı, sadece devletin değil halkın da hislerini yansıtmaktadır.[214] Yüksek rütbeli bir Türk subayı, bu halet-i ruhiyeyi "bizim başbakanımız öldürülmüş olsaydı bile, Elrom'un hunharca öldürülmesine üzüldüğümüz kadar üzülmezdik" sözleriyle dile getirecektir.[215]

a) Hükümetin, Siyasi Partilerin ve Üniversitelerin Tavrı

Bu sıkıntılı dönemin Başbakanı Nihat Erim,[216] cesedin bulunduğu haberinden sonra şu açıklamada bulunacaktı:

(İbranice) *Davar*, 21 Mayıs 1971; "Our Prayer", (İbranice) *Yedioth Ahronoth*, 20 Mayıs 1971.

214 "Elrom Davasının İddianamesi", *Akşam*, 4 Eylül 1971.

215 Uri Dan, "In İstanbul", *Ma'ariv*, 28 Mayıs 1971, aktaran Efrat E. Aviv, *a.g.m.*, s. 764.

216 Nihat Erim'in günlükleri (Nihat Erim, *Günlükler 1925-1979*), Haz. Ahmet Demirel, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2005) yayınlanmış olmasına rağmen günlüklerde bu olayla ilgili hiçbir bilgi yok. Günlük, Nisan 1971 tarihinden 24 Mayıs 1971 tarihine atlamakta. Bu olay, Erim'in *12 Mart Anıları'nda* da yer almamakta.

Birkaç gün önce memleketimizin misafiri ve himayesi altında bulunduğu sırada kaçırılmış olan İsrail Başkonsolosu bu sabah aldığımız habere göre ölü olarak bulunmuştur. Doğrusu ben bunu beklemiyordum. Çünkü Türklüğün, Türk'ün karakterine bu türlü bir öldürme olayı asla yakışmaz ve ben yakıştıramıyordum. Bunu yapanlar idealist olamazlar, Türk olamazlar. Türkiye'nin ve Türklüğün haysiyetine ve şerefine, menfaatlerine aykırıdır bu davranış. Bunun karşısında büyük üzüntü duydum. Türk olarak üzüntü duydum. Ayrıca İsrail devletine karşı da çok büyük üzüntü içindeyim. Bu duygularımı İsrail Başbakanına gönderdiğim bir telgrafla ifade ettim. Ayrıca öldürülen Başkonsolosun sayın eşine de üzüntülerimi bildiren bir telgraf gönderdim. Vakıa, bu türlü hareketlere ilk defa ve yalnız Türkiye'de rastlanmıyor. Dünyanın başka yerlerinde de biliyorsunuz. Bu türlü diplomat kaçırmaları ve diplomat öldürmeleri olmuştur. Teessürüm bundan dolayı çok büyüktür. Temenni ederim ki, bununla kalsın. Yani bu türlü hareketler olmasın, şunu da ilâve edeyim ki Devlet, Hükümet, Parlamento bu hareketin sorumlularının gereken şiddetle cezaya çarptırılmaları için kanunlarda yenilik, değişiklik yapılmak gerekirse bunu da göz kırpmadan ve vakit geçirmeden yapacaktır. Herhalde Türkiye'yi anarşistlerin, tedhişçilerin serbestçe kol gezdikleri memleket halinde bırakamayacağız. Bu hususdaki azmimiz kesindir.[217]

CHP Genel Başkanı İsmet İnönü ise şu demeci verecekti:

İsrail Başkonsolosu faciası acısının bütün Türkiye'yi kaplamış olduğunu görüyorsunuz. Bu facianın insan aklı ve haysiyetiyle izah olunacak hiçbir yeri yoktur. Tarih boyunca Türk milletinde antisemitizm hastalığı olmadı ve olmayacaktır. Başkonsolosun ailesine mensup olduğu şerefli milletine taziyet hislerimiz derin ve samimidir.
Suçlular hakkında kanun yolundan ve millet duygusuyla tesirli tepkiler görülecektir. Sözlerim derin üzüntülerimizin sade ifadesidir.[218]

AP Genel Başkanı Süleyman Demirel, CHP eski Genel Sekreteri Bülent Ecevit, MGP Genel Başkanı Turhan Feyzioğlu, DP Genel Sekreteri Talât Asal, Ankara Üniversitesi Rektörü Tahsin Özgüç, ODTÜ Rektör Vekili Prof. Orhan Alsaç, Hacettepe Üniversitesi

217 "Erim: Kanunlar Göz Kırpmadan Değişecek", *Milliyet*, 24 Mayıs 1971.
218 "Erim: Kanunlar Göz Kırpmadan Değişecek", *Milliyet*, 24 Mayıs 1971.

Rektör Vekili Prof. Yüksel Bozer, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi dekanı, İTÜ rektörü, İstanbul Üniversitesi rektörü, muhtelif fakültelerin dekanları, Türkiye Barolar Birliği başkanı, Diyanet İşleri başkan vekili bu "cinayeti" kınayacaklardı.[219]

Sadi Koçaş, hükümet bildirisinin neden bu kadar sert olduğu hususunda izahat verdiğinde gayenin "korkutmak ve şok etkisi yaratmak ve böylece Elrom'un hayatını kurtarmak" olduğunu söyleyecekti.[220] Sadi Koçaş, THKP-C'liler ile neden müzakereye girişip Elrom'un hayatını kurtarmadığı yolundaki tenkitlere de "yüz kere iktidara gelsem, yüz bin kere aynı suçlamalara muhatap olsam bile tutacağım yol aynıdır. Eşkıya ile pazarlık yoktur bizim devlet anlayışımızda" cevabını verecek ve İsrailli bir diplomatın da kendisine "Elrom'un ölümünden sonra Türkiye'de herkes sizi suçladı. Ama İsrail'de kimse suçlamadı. Başbakanımız, dışişleri bakanımız özel demeçler verdiler, bu konuda gerçekten bir devlet adamının tutacağı yolu tutmuşsunuz siz" dediğini aktaracaktır.[221]

b) Halkın Tepkisi

Ulus gazetesine göre Ankara'da sokaktaki adam, bu cinayeti kınıyordu ve bu konudaki soruya yüzünü buruşturarak nefretle cevap veriyordu.[222] İstanbul'da bulunan İsrailli bir gazeteci de İstanbul'un her yerinde taksi şoförlerinin, garsonların, bürokratların, herkesin fevkalade üzgün olduğunu ve havada bir affedilme arzusunun hissedildiğini yazacaktı. Ankara'daki İsrail Büyükelçiliği yetkili diplomatı Daniel Laor, Tel Aviv ile bir görüşme yazdırmak için PTT'yi

219 "Erim: Kanunlar Göz Kırpmadan Değişecek", *Milliyet*, 24 Mayıs 1971; "İsrail Başkonsolosunun Katlinin Uyandırdığı Tepkiler Devam Ediyor", *Ulus*, 25 Mayıs 1971.

220 Sadi Koçaş, *a.g.e.*, s. 212, 220.

221 Sadi Koçaş, *a.g.e.*, s. 228.

222 "Erim: Kanunlar Göz Kırpmadan Değişecek", *Milliyet*, 24 Mayıs 1971; "İsrail Başkonsolosunun Katlinin Uyandırdığı Tepkiler Devam Ediyor", *Ulus*, 25 Mayıs 1971.

aradığında santral memuresi gözyaşlarına boğulacak ve birkaç dakika müddetle telefonu bağlayamayacaktı.[223] Britanya başkonsolosu da aynı intibadaydı. Cinayetten sonra birçok Türk, Elrom'un öldürüldüğüne ve bu cinayeti işleyenlerin Türk olduklarına inanmamaktaydı. Bu cinayetin Arap gerillaların işi olduğuna dair yaygın bir kanaat hâsıl olmuştu.[224]

c) Basının Tepkisi

Basın, tek bir ağızdan eylemi eleştirecekti. Bu eleştiri yazılarından bir seçki aşağıdadır:

Akşam gazetesi başyazısı:

> Türkiye, tarihinin en utanç verici gününü yaşıyor. Bir yabancı diplomat Türk geleneklerini hiçe sayan zorbalar tarafından öldürülmüş bulunuyor. Bu caniler Türk olamaz, Türk kabul edemeyiz onları.
> Bu korkunç cinayetin ardında Türkiye'yi Orta Doğu'daki siyasi ortamla kirli emeller uğruna haince kullanılacak bir maşa haline getirme çabası yatmaktadır. Türkiye kalkınma sorununun en had safhasında ulusal çıkarlarına aykırı düşen bir maceraya sürüklenmek istenmektedir. Türkiye'nin tüm yurtsever güçleri, dünya kamuoyuna topraklarımız üzerinde oynanmak istenen oyunu teşhir etmek kendi kaderimizi kendimiz tayin edecek güçte ATATÜRKÇÜ mirasa sahip olduğumuzu göstermek zorundayız.
> Türk ulusu en karanlık günlerinde bile sağduyusunu ve güvenini hiçbir zaman yitirmemiştir.
> Ve asla yitirmeyecektir.[225]

Milliyet gazetesi başyazarı Abdi İpekçi:

> Öldürdünüz... Ne oldu? Ülkemiz tam bağımlıydı da tam bağımsız mı oldu? Demokrasi sahte idi de, gerçeğine mi kavuştuk? İç ve dış sömürüleri mi önlediniz? Sosyal adaleti mi gerçekleştirdiniz? Türkiye'nin şanını, şerefini mi yükselttiniz?

223 Aviezer Golan, "Sorrow, Fear and Self-blaming Reign in Turkey", (İbranice) *Yedioth Ahronoth*, 24 Mayıs 1971.

224 TNA, FCO 9-1468 sayılı dosya, 7 Haziran 1971 tarihli belge.

225 "Bunlar Türk Olamaz", *Akşam*, 24 Mayıs 1971.

Tam tersine... 1961 Anayasasının getirdiği hakların ve özgürlüklerin ışığında olumlu hedeflere yönelmiş bir ulusun geleceği ile oyuncak gibi oynadınız. O yöndeki umutları yitirdiniz. Yıllarca giderilmeyecek zararlar verdiniz. Her hareketiniz o zararları arttırmaktan başka bir şeye yaramıyor. Halkı bilinçlendireceğini sandığınız eylemlerinizi sürdürdükçe halkın nefretini, lânetini çekiyorsunuz. Ülkücüydünüz... Daha mutlu bir Türkiye için her şeyinizi adamıştınız. Ve dinamizminiz ile büyük yararlar sağlayabilirdiniz. Ama yanlış fikirlerle şartlandırıldınız. Ters yola saptırıldınız. Uyarmalara inanmadınız. O ters yolda kendinizle birlikte herkesi sürüklüyorsunuz. Geriye dönmedikçe içine girdiğiniz çukur derinleşecek. Bakın şimdi eleriniz kana bulandı. "Hunharca işlenmiş bir cinayetin failleri" oldunuz. Bu kanlı mâcera sona erdiğinde gerinizde bıraktığınız Türkiye daha mutlu bir Türkiye olmayacak... Ve o sonucun başlıca sorumlusu olarak anılacaksınız. Anlayın artık bunu...[226]

Tercüman gazetesi yazarı Rauf Tamer:

Edecek laf yok...
En güzelini Başbakan Nihat Erim söylemiş:
- "Bunlar Türk olamazlar."
Yakalandıkları an derhal, seciyelerini, kanlarını, cinslerini, cibilliyetlerini araştırmak gerek.
İdealist de olamazlar.
Ellerini kollarını bağlayarak adamcağızın beynine kurşun sıkmak, hangi ideoloji kitabında yazılı acaba?
Tarih boyunca böylesine bir kalleşlik damgası bize vurulmamıştır. Esir olmuş, gelip ayaklarımıza kapanmış, yerlere yüz sürmüş nice düşman kumandanlarına kılıcını dahi iade eden asil bir milletiz.
En alçak, en hain düşmanı bile arkasından vurmamışız.
Tarihin seyrini, akışını değiştiren bir Prut olayında bile kadın hıçkırığına, kadın yalvarmasına dayanamayıp Katherina'ya "peki" diyecek kadar yufka yüreklilik göstermişiz.
Canavar Jose Kınyos'u bile o acıklı mektubuna bakarak karısına ve tek çocuğuna bağışlamışız.[227]

226 Abdi İpekçi, "Anlayın Artık", *Milliyet*, 24 Mayıs 1971.
227 Rauf Tamer, "Yüz Karası", *Tercüman*, 25 Mayıs 1971.

Tercüman gazetesi yazarı Ahmet Kabaklı:

> Pazar günkü ikinci kara haber, halkımızın ŞUURLU düşmanı olan bir şebeke mensuplarının, 17 Mayıs'ta kaçırdıkları İsrail Başkonsolosu'nun canına kıymış olmalarıdır. Nasıl bir vicdandır bunların ki! Hiç tanımadıkları, aralarında iyi kötü bir şey geçmemiş bir yabancıyı, karısının radyodaki o canhıraş yalvarışlarına rağmen, ellerini arkasına bağlayarak öldürmek gerilla kitaplarında ve eşkıya mezhebinde bile mevcut olmasa gerektir. Bu günah karşısında şeytan tiksinmiştir. Bunları, "ilerici genç, devrimci" diye şımartarak bu hale gelmelerine sebep olan fesat sahipleri önce devletin, sonra da Allahın varlığını yakında öğrensinler dilerim.
> Türkün tarihinde bir kara leke mi? Fakat neden? Bunlar Türk soyundan intikam almak isteyen, soyu belli, kanı belli, akıl hocası, sermayesi ve ağu vericileri belli kimselerdir. Büyük Türk milletinin bunlarla ilişiği şudur ki: bu halktan en âciz bir fert bile bunları görecek olsa hemen midesi bulanacak, kanı tepesine fırlayacaktır. Milletimizin bu cinayeti işleyenlerle, tasvip, teşvik edenler hattâ hoş görenlerle, en az bir âlâkası olduğunu düşünebilmek şeref ve mertlik cevherimizi tanımamaktır.[228]

Hürriyet gazetesi:

> Bu bir olağanüstü durumdan da ötede, bir savaştır. Memleketin güvenlik kuvvetleri; Türkiyemizi bölmek için çalışan, dışarıdan beslendiği artık aşikâr olan, gözünü kan bürümüş silahlı bir yeraltı örgütüyle savaş halindedir.
> Normal kanunlar normal zamanlarda işler. Savaşın ise kendine özgü kuralları vardır. Ölmemek için öldürülecek, parçalanmamak, bölünmemek, devleti korumak için kimsenin gözünün yaşına bakılmayacaktır.
> Kurtuluş savaşımızı ve sonrasını hatırlayalım:
> Eğer büyük Atatürk ve o zamanki Millet Meclisi, İstiklâl Mahkemelerini teşkil etmeseydi veya İstiklâl Mahkemeleri yürürlükteki kanunların sınırları içinde görev yapmaya kalkışsalardı, Türkiye Cumhuriyeti daha kurulmadan veya kurulduktan hemen sonra parçalanacak, dünya haritasından silinecekti.
> Evet. Türk milleti merhametlidir, insaflıdır, affedicidir.
> Ama canilere karşı, kendi canına kastedenlere karşı, vatana kastedenlere değil.[229]

---

228 Ahmet Kabaklı, "Gün Işığında, Zelzele ve Cinayet", *Tercüman*, 25 Mayıs 1971.
229 "Bir Savaş Halindeyiz", *Hürriyet*, 25 Mayıs 1971.

Yeni Gazete yazarı Hikmet Bil:

"Tüfenk icad edildi erkeklik öldü" diyen bir milletin çocuklarıyız. Türkler hele dövüşürken mertliği özellikle arayan bir ırka mensupturlar. Bizim tarihimizde silahsız bir insanı, arkasından ellerini bağlayarak, beynine silah sıkıp öldürmeğe "kalleşlik" denir. İşte İsrail'in İstanbul Başkansolosu Efraim Elrom da böylesine kalleşçe öldürülmüştür. Ve onlar, Türk'ün tarihine ve temiz geleneğine kapkara bir leke sürmüşlerdir.

Dünyanın pek az ülkesinde bizdeki "Elçiye zeval olmaz" atasözü vardır. Düşmanını bile öldürürken mertlik arayan Türkler arasından, hele elleri bağlı bir elçinin beynine silah sıkan insan elbette ki çıkamaz.

Sayın Nihat Erim radyoda verilen bir konuşmasında, "Bunlar Türk olamazlar" demiştir. Ne var ki onlar, komünisttirler; komünistlerin ise, ne milliyetleri ne de dinleri vardır. Sadece bu nitelikleri, onların Türk olmadıklarını, tersine, Türklük düşmanı olduklarını göstermeğe bol bol yeter...

Filistin'deki kızıl direniş örgütlerinin hizmetine girerek, eğitim görmüş bir Türk artık Türk değildir ki. O sadece yabancı bir ülkenin hizmetine daha girerken satılmış bir alçaktır, bir vatan hainidir.

"Niçin İsrail Başkonsolosu da bir başkası değil?"

sorusuna yukarıdaki yargı, en açık cevaptır.

Aslına bakılırsa vatan hainleri kendilerine kurban olarak Efraim Elrom'u seçmekle hizmetlerine girdikleri örgüt ve devletlere de ihanet etmişlerdir. Çünkü kim ne derse desin son günlerde çok ılımlı bir havaya bürünmüş olan Türk-Arap ilişkileri, şimdi artık bu cinayetten sonra elbette ki soğuk bir duş yemişçesine serinleyecektir. İsrail, bir daha mazlum bir millet gibi görünecektir Türklerin gözünde.[230]

Son Havadis gazetesi yazarı Orhan Seyfi Orhon:

İsrail Başkonsolosu Efraim Elrom'u kaçıranların işlediği vahşiyane cinayet Türk milletinin tüylerini ürpertmiştir. Bunun bir insan olarak izah edilebilecek hiçbir tarafı yoktur.

Bir ideoloji maskesine bürünerek bunu yapanların azıcık akılları olsaydı, bu cinayeti işlemezlerdi. Yaşlarına, işlerine, mesleklerine, davalarına utanç verecek tarzda dökülmüş bu kanların üzerine hiçbir ideoloji kurulamaz?

230 Hikmet Bil, "Düşünceler, Onlar Elbette Türk Olamazlar", *Yeni Gazete*, 25 Mayıs 1971.

İnsanların hafızasına haksız, yersiz ve namertçe işlenmiş cinayetlerin çok derin tesirleri vardır. Bunlar asırlarca unutulmamıştır.
İşlenen cinayetin en feci tarafı öldürülenin şahsında değildir. Bu milletin nefretle reddettiği bir sistemi yürütmek için bu işlerle hiçbir ilgisi olmayan ve bu devletin şerefine bağlı, bütün emniyet kuvvetlerinin muhafazası altında bir diplomatı kaçırıp, onun hayatını kendi çıkarları için kullanmaktır.
Yaptıkları teklif, devleti devlet olmaktan çıkarırdı: "Tutuklularımızı verin, Başkonsolosu alın" diyorlardı. Komünist Fidel Castro'nun Küba'sı gibi esirlerini para ile rakiplerine satan bir memleket değil burası!
Onlar, kuvvetlerini buna karşı işleyecekleri cinayetin çok şeni olmasından alıyorlardı. İsrail hükümeti bile bize: "Pazarlığa girin, bir anlaşma çaresi bulun." demedi. En değerli adamlarından biri olan Başkonsolosun vahşiyane öldürülmesine karşı:
– Türk Hükümeti vazifesini yapmıştır, dedi.
Demek bunlar insanlık dışı vasıtalarla daha mutlu bir Türkiye kuracaklar, biz onların işledikleri vahşiyane cinayetler sayesinde bahtiyar olacağız öyle mi? Kendileri için söylenenleri kulakları ile dinlesinler. Onlar için bugün söylenen şudur:
"-Müslüman lânet eder, gayrimüslime lânet!"[231]

Olaylarla Yenigün gazetesi sahibi ve başyazarı Akkan Suver:

Pazar sabahı gün ha başladı, ha başlayacak...
Günlerdir İstanbul'dan yüzünü esirgeyen güneş, kafa tutarcasına bütün bulutlara ayağa dikildi, dikilecek...
Bütün gülleri bahçenin açmış. Hanımelleri kokusuyla çiçekleri çatlatıyor...
Ve siz bu evin, bu villânın, bu apartman katının, bu kulübenin sahibi, oturmuş, bağdaş kurmuş veya hatta bir koltukta ayak ayak üstüne atmış, çayınızı yudumluyorsunuz...
Çalan bir telefon yıkıyor birden bütün mutluluğunuzu başınızın üzerine... Konuşurken; konuşamaz, düşünürken; düşünemez, neşeliyken; neşelenemez oluyorsunuz...
Tanıdık bir sesin ağzından, tanımadık cümleler dökülüyor.
Ephraim Elrom öldürüldü.
Kaldırıp başınızı gökyüzüne bakıyorsunuz.
Bir güvercin beyaz mı beyaz, uçuyor başınızın üzerinde.
İnsanlığa hizmet bir noktada vatana hizmettir. Vatanına hizmeti tes-

231 Orhun Seyfi Orhon, "Bunlarla mı?", *Son Havadis*, 26 Mayıs 1971.

cil edilmiş bir kahramana, gözleri dönmüş bir avuç sözde bağımsız, sözde idealist, sözde materyalist, elleri bağlı, ideali kafasında çakılı, iskemlesinde bir suçsuzu kurşunluyorlardı... Ve bunun adına halk için halkla beraber sloganını yapıştırıyorlardı.
Gözleri dolu doluydu eşinin...
Oğlunu kaybeden ananın yanık yüreğine, idealini kaybeden kadının ızdırabı iniyor, çıkıyordu...
Kahramandı Ephraim Elrom...
Kahraman gibi yaşamış, kahraman gibi yakalanmış, kahraman gibi ölmüştü...
Oysa bütün kahramanlar gibi Ephraim Elrom da, ölümsüzleşmiş ve bir noktada İsrail'i, Türkiye'yi aşıp bütün dünya mazlumları arasında şekillenmişti. Dışarda bahar vardı... Madam Elsa Elrom'un gözlerinde ise sıcak sıcak yaşlar... Gökyüzünde ise bir beyaz güvercin dönüp, duruyordu...
Bir jet uçağıyla İstanbul'dan Tel Aviv'e uçtu, bir beyaz güvercin gibi Elrom... Bir kötüler manzumesine kurban olmuştu... Oysa hareketini beklemişti, bütün bulutlar... Ardından temizlemek için İstanbul'u sularla bastırdılar... Ve de bütün kötülüklerin en kötüsünü yapanların boğulacağını gün ışıyana dek [yağmurlarla] haykırdılar...[232]

Cumhuriyet gazetesi yazarı Mehmet Barlas:

İstanbul'daki İsrail Konsolosu Elrom'un cesedinin bulunması ile, misafir diplomatın bu korkunç maceradan sağlıklı biçimde kurtulması yolunda beslediğimiz ümitler acı bir şekilde yıkılmıştır. Ancak hayâl kırıklığımızın ve üzüntümüzün tek nedeni tabiî ki Elrom'un feci ölümü değildir. Bu cinayetle, cesedin bulunduğu ana kadar durumun düzeleceği inancını taşıyanların hayâlleri de birdenbire değersizleşmiştir.
Mütevaffa Elrom tarafından İstanbul'da temsil edilen İsrail Hükümetine kederimizi ve başsağlığı dileğimizi iletmekten başka bir şey yapamamanın çaresizliği içindeyiz. Fakat devletimizin bütün imkânlarını seferber ederek suçluları bulmaya çalışan Türk Hükümetinin çabası, bu hunharca olayın önlenmesi için ulusumuzun içten gelen gayretini yansıtmıştır. İsrail Hükümetinin ve halkının bunu anlıyacağını bilmek, yegâne tesellimizi meydana getiriyor. Hepimizin çok iyi bildiği, fakat yine de özellikle şu anda hatırlamamız gereken bir noktaya değinmek isteriz. O da, ulusların hayatında zaman zaman böyle karanlık anların yaşanılmasının olağan bir

232 Akkan Suver, "Ephraim Elrom", *Olaylarla Yenigün*, 25 Mayıs 1971.

durum meydana getirdiğidir. Güçlü temellere dayanan ülkeler bu anları kolaylıkla geçirir ve alınan tedbirlerle yaralar onarılır.
İnanıyoruz ki, devletimizin gücü, bu normale geçişi sarsıntısızca sağlayacak kadar fazladır. Yetkililer, kanunlarla sağlanan araçları hareket ettirerek cinayetin faillerini mutlaka bulacaklardır.
Ancak, benzeri talihsiz maceraları yaşayan diğer ülkelere bakarak, tutulan farklı yolların değişik sonuçlara dayandığını bilebiliriz.
Birkaç sorumsuz maceraperest tarafından yaratılan bu gibi durumlara Amerika kıtasında çok rastlanmıştır. Bazı yöneticiler duyulan infiale kendilerini kaptırarak soğukkanlılıklarını kaybetmişlerdir. Ve pek çok Lâtin Amerikan ülkesi şimdi bu durumun da sıkıntısını çekmekte, normal şartlara bir türlü dönemeyip, buhrandan buhrana sürüklenmektedir. Buna karşı, aynı niteliklere sahip birkaç maceraperest tarafından geçen yıl Quebec'li bir Bakanın katline sahne olan Kanada'da her şey düzelmiş, suçlular da kanun karşısında en ağır cezalara çarptırılmışlardır.
İnancımızı yeniden tekrarlıyoruz:
Türkiye Cumhuriyeti bu hunharca cinayetin hesabını soracak güçtedir. Devletimiz, sorumsuz insanların işledikleri suçlar yüzünden sarsılacak. Anayasanın çizdiği temel düzeni öfkenin rüzgârına terk edecek devletlerden değildir. Bunu engin tarihimiz de, çağdaş toplumlarla yapılan karşılaştırmalar da böyle gösteriyor.[233]

Cumhuriyet gazetesi Başyazarı Nadir Nadi (1908-1991):

İsrail Başkonsolosu Efraim Elrom'un feci âkibeti yurdumuzun her yanında nefret duyguları ile karşılanmıştır. Partileri adına konuşan sözcülerden üniversite yetkililerine, gazete yazarlarından sokaktaki adama kadar herkes cinayetin dehşeti önünde ürpermiş, geçmişimizde bir örneği daha bulunmayan Türk karakteri ve Türk konukseverliği ile asla bağdaştırılamayacak bu feci, feci olduğu kadar da çirkin davranışı göze alanların Türklüklerinden şüphe ettiklerini açığa vurmuşlardır.
Başkonsolosu şahsen de tanıdığımız için, bizim üzüntümüz onu tanıyan herkes gibi, ayrıca büyüktür. Müteveffa Elrom, İstanbul'a atandığı ilk haftalarda matbaaya ziyaretimize gelmiş, yakından görüp tanımak üzere bizi İsrail'e davet etmişti. O günden bu yana kendisiyle zaman zaman görüşmek fırsatını bulduk. Müteveffa birkaç yabancı dili çok rahat konuşan, bilgili ve kültürlü bir diplomattı. Kaçırılmasından üç gün önce bir dost evinde gene beraberdik.

233 Mehmet Barlas, "Üzüntümüz Sonsuzdur", *Cumhuriyet*, 24 Mayıs 1971.

Sayın eşine burada derin taziyelerimizi sunarken, onun teselli bulmaz acısını paylaştığımızı da belirtmek isteriz.[234]

Cumhuriyet gazetesi:

Ülkemizi bir süredir, banka soygunları, adam kaçırma olayları ve silâhlı eylemlerle huzursuzluğun tam göbeğine iten bir anarşi grubunun mensupları şimdi elini bir kere daha kana bulamış, kaçırdıkları İsrail Başkonsolosunu öldürmüşlerdir. Sayın Başbakanın dediği gibi, bu cinayeti işleyenler Türk olamaz. Türk vatandaşlarının ve Türk yurdunun huzura en çok muhtaç olduğu bir devrede huzursuzluğu zirve noktaya çıkaran bu cinayetin halkımızda bu tip olaylara ve onların faillerine karşı birikmiş nefret hislerini kine dönüştürmüş olduğundan şüphe etmemek lâzımdır. Cinayet fiilinin sahipleri bütün sapık eylem ve düşünceleriyle birlikte bu noktadan itibaren Türk hattâ dünya kamuoyu önünde yenik düşmüşlerdir. Türk devleti bu insanlık dışı davranışların ve ülkemizi karanlık geleceklere doğru sürükleyen bu niyetlerin karşısına bütün heybetiyle dikilmiştir. Milletçe dileğimiz bu batağın artık tamamen kurutulması ve ülkemizin, ne zamandır özlenen huzura kavuşturulmasıdır.[235]

Babıâlide Sabah gazetesi yayın müdürü İsmail Oğuz:

Dünya, nice hunhar cinayetlerin şahidi ve sahnesi olagelmiştir. Fakat, İsrail Başkonsolosunun öldürülüş şeklindeki cinayetler (zannederim ki) pek enderdir. Bütün müdâfaa imkânlarından mahrum hale getirilmiş ve elleri arkasına bağlanarak alnına üç kurşun sıkılmış ve alnına üç kurşun sıkanlara karşı hiçbir suçu bulunmayan maktüller, dünyanın kuruluşundan bu yana yok denilebilecek kadar azdırlar.

İnsanoğlu, demek bu kadar zalim, bu kadar vicdansız, bu kadar hunhar, bu kadar namussuz, bu kadar densiz ve dinsiz olabiliyormuş meğer...

Böyle bir felsefeye, yâni kendi ideolojisinin gerçekleşmesi uğruna günahsızların ellerini arkaya bağlayıp, onları alçakça ve gaddarca ve zerre kadar vicdan sızısı duymadan öldürme felsefesine ancak ve sadece komünizmde rastlanılır.[236]

234 Nadir Nadi, "Felâket Üstüne Felâket", *Cumhuriyet*, 25 Mayıs 1971

235 "Hunharca Cinayet", *Cumhuriyet*, 24 Mayıs 1971.

236 İsmail Oğuz, "Felâketler", *Babâlide Sabah*, 25 Mayıs 1971.

Yeni İstanbul gazetesi yazarı Nezihe Araz (1920-2009):

> Türk töresi en güzel geleneklerinden birini "Elçiye zeval olmaz" atasözü ile ölümsüzleştirmiştir. Elçi bir görevlidir. Üzerine aldığı görevi sonuna kadar yerine getirir, temsil ettiği makam gereğince saygı görür. Getirdiği haber, görev, vb. işlemler aleyhimizde bir anlam taşısa bile bu yüzden kimse elçiyi suçlamaz, geldiği gibi döner. Gereken cevabı da beraberinde götürür. Haber getirdiği yerle hesaplaşılacak bir durum varsa onu, elçiler aradan çekildikten sonra devletler halleder.
>
> Bu töre, bizim öyle yerleşmiş geleneklerimizden biridir ki tarihin hiçbir devrinde, bize gelen elçiler korkmamış, tereddüt etmemiş, çekinmemiştir.
>
> Son cinayet, bu töreye bir gölge düşürmek hedefini taşıyor. Ne ki gene de bu hedefe ulaşamayacak, Sıkıyönetim bildirilerinin niteleldiği gibi "Hunharca işlenmiş bir cinayet" niteliğinden öteye gidemeyecektir. Böyle bir davranışı değil hoş karşılamak, değil mazur görmek, yapanların en yakınları bile elemle, utançla, esefle karşıladılar. Önce kimse habere inanmak istemedi. Bütün vicdanlar bir ve birleşmişti. "Bizim usullerimizde öldürmek yok" diyenlerin bu beyanına yine de ümit bağlayarak bekliyordu. İçimizde bir tel koptu sanki, bir boşluk, bir acı oldu. Türkiye'de olmaz bir şey olmuş, bir güvenin sihiri bozulmuştu. Nefesler ümitsizlikle tutuldu bir an. Toplumun bam teline basılmıştı.
>
> (...)
>
> Haber kendisine ulaşıncaya kadar bir açık pencerenin önüne muztarip bir sorgu işareti gibi oturmuş uçan kuştan imdat uman o zavallı kadını düşünüyorum. Keşke o fotoğrafı hiç görmeseydim. O kadının ardında, öyle ızdırapla bekleşen birçok kadını görür gibi oluyorum. Oğullarına seslenen, yalvaran, teslim ol diyen, yapma diyen analar...
>
> Hangi yaralarına merhem sürüldü, hangi dertleri halloldu, hangi düzenleri kuruldu? Konsolosun ölümü hiçbir şey halletmemiş, ama içimizde çok şey yıkmıştır. Geri getirilmez birçok şeyi alıp götürmüştür içimizden. Güzel, ümitli, iyilik dolu davranışlarla bu çirkinliği düzeltmeli, bozmalı, yıkmalı ve unutmalıyız.
>
> Elçiler, görevliler yurdumuza yine güvenle, "Bize zeval olmaz orada" diye gelmeli, yüzleri gülmeli. Türk töresi bunu gerektirir, bunu yakıştırır kendine.[237]

237 Nezihe Araz, "Elçiye Zeval Olmaz", *Yeni İstanbul*, 27 Mayıs 1971.

Tercüman gazetesi yazarı Ergun Göze (1931-2009), THKP-C'lileri "İstanbul'da konsolos kaçırıp hem kaçırdığını ve hem de Türk'ün ezeli siyaset ahlâkî prensibi olan 'elçiye zeval olmaz' prensibini katleden hücre" olarak tarif edecekti.[238]

Adalet gazetesi yazarı Fatin Fuat Törer (1918-2000) ise şöyle yazacaktı:

> İsrail Başkonsolosunun öldürülmesi sürpriz değildir. Esasen bekleniyordu. Neden sürpriz olmadığını, neden beklendiğini uzun boylu anlatmaya lüzum yoktur. İhanet ecel terleri dökmektedir. Son yaklaşmıştır. Öyle de, böyle de bu son bellidir. Bir can çekişme çırpınışı içinde her yana saldıracaklardır. "Ya devlet başa, ya kuzgun leşe" formülünün gereğini yerine getirmekten kaybedecekleri hiçbir şeyleri kalmamıştır.
> Şu var ki, bir yabancı diplomatın bu şekilde öldürülmüş olması, Türk tarihinde işlenmiş cinayetler arasında, Türklüğü en fazla mahcup edici bir alçaklık numunesi teşkil ettiği hakikatını da hiçbir sebep ve mazeret ört-bas edemez.[239]

Elrom'un kaçırılması olayına en geniş yer veren gazete, Ankara'da İngilizce yayın yapan *Daily News* gazetesi idi. Türkiye'de yaşayan yabancı diplomatlara ve iş dünyasına seslenen gazetenin başyazarı İlnur Çevik, birkaç başyazısını bu trajediye ayıracaktı.[240]

d) MTTB'nin Tepkisi

Elrom'un göreve başladığı tarihte ziyaret etme arzusunu sert bir dille reddeden MTTB, bu kere bir taziye mesajı yayınlayacaktı:

---

238 Ergun Göze, "Takdir Mes'elesi", *Tercüman*, 30 Mayıs 1971.

239 Fatin Fuad, "Tek Zaaf Noktası", *Adalet*, 26 Mayıs 1971.

240 İlnur Çevik, "Kidnapping and the Government's Harsh Reaction", *Daily News*, 19 Mayıs 1971; İlnur Çevik, "Death to Kidnappers", *Daily News*, 20 Mayıs 1971; İlnur Çevik, "If the Government Has the Authority", *Daily News*, 22 Mayıs 1971; İlnur Çevik, "Unending Days", *Daily News*, 24 Mayıs 1971; İlnur Çevik, "Two Tragic Events", *Daily News*, 25 Mayıs 1971; İlnur Çevik, "What did You Gain?", *Daily News*, 26 Mayıs 1971.

Elçiye zeval olmaz sözünü düstur olarak benimseten bir millette, devletini temsil eden bir kişinin bir avuç hain tarafından hunharca katledilmesi Türk Gençliğini üzmüş ve müteessir etmiştir.
Öteden beri memleketimizi karanlık akıbetlere sürüklemek isteyen yabancı ideoloji sahibi, birkaç sapığın yaptığı bu mel'un hareket kendilerini vatan kurtarıcı, bağımsızlık şampiyonu olarak takdim eden bu hainlerin gerçek iç yüzünü bir kere daha ortaya koymuştur.
Tarihi mertlik ve şerefle dolu asil Türk Milletinin canilere gereken dersi vereceğine inanıyoruz. Bu milletin şerefli, muktedir ve inançlı gençliği olarak zalimlerin en yakın bir zamanda kendilerini şaşmaz Türk adaletinin pençesinde bularak layık oldukları cezaya çarptırılacağına inancımız tamdır.
Türk Yüksek Tahsil Gençliğini temsil eden Millî Türk Talebe Birliği'nin bu alçakça olay karşısında duyduğu üzüntülerini belirtir; millî bekamızın menfur düşünceli düşmanlarını şiddetle takbih eder ve lânetleriz.[241]

e) İsrail Hükümeti'nin ve İsrail Basının Tavrı

– Hükümetin Tavrı

İsrail hükümetinin yayınladığı resmî demeç şöyle idi:

İsrail hükümeti İstanbul'daki İsrail Başkonsolosu Efraim Elrom'un kendisini kaçıran ve savunmasız masum bir insanı öldürmekten çekinmeyen vicdansızların kurbanı olduğu haberinden büyük bir elem duymuştur.
Ölen Elrom, İsrail devletinin sadık bir temsilcisiydi ve görevine bağlıydı. Görevlerini sadakatle yerine getiren Elrom hiçbir zaman kendisine verilen görevin dışına çıkmamıştı.
İsrail hükümeti, Türk halkının masum insanlara yöneltilen şiddet hareketlerini nefretle karşıladığına inanmaktadır. İsrail hükümeti ayrıca Türk hükümetinin bu korkunç suçun sorumlularını adalete teslim etmek için elinden gelen her şeyi yaptığından ve yapacağından şüphe etmemektedir.[242]

241 "MTTB Elrom'u Öldürenleri Protesto Etti", *Babâlide Sabah*, 25 Mayıs 1971.
242 "Başkonsolos Elrom'un Cenazesi İsrail'e Götürüldü", *Cumhuriyet*, 24 Mayıs 1971.

İsrail hükümetinin olaydan sonraki ilk toplantısı, Elrom'un anısına saygı duruşuyla başlayacaktı. Başbakan Yardımcısı Yigal Allon, başkonsolosun katillerini "masum, savunmasız birinin hayatını almakta tereddüt etmeyen vicdansız alçak katiller" olarak tarif edecekti.[243] İsrail Başbakanı Golda Meir, Ephraim Elrom'un "insan hayatına saygıları olmayan kötü kişilerce öldürüldüğü"nü söyleyecek ve şöyle devam edecekti:

> "Elrom'un kimseye zararı dokunmamıştı ve olaylarla hiçbir ilişkisi yoktu. Eşi kocasının hayatının bağışlanması için yürekten gelen bir feryatla çağrıda bulunmuş fakat çağrısı cevapsız kalmıştır. Elrom'u kurtarmak için ellerinden gelen her şeyi yapan fakat başarısız kalan Türk hükümetine, cinayeti önlemek amacıyla harcadığı çabadan dolayı minnettarız. İsrail, diplomatımızın ölümünü şok ve nefretle karşılamıştır."[244]

Golda Meir, Elsa Elrom'a da şu taziye mesajını yollayacaktı:

> Sevgili Elsa,
>
> Korkunç haberi şimdi aldım. Seni teselli etmek isterdim ama bunun imkânsız olduğunu biliyoruz. Sonsuz keder ve acında seninle beraberiz. Metin ol.[245]

İsrail Dışişleri Bakanı Abba Eban da "bu korkunç cinayet beni sarstı" diye konuşacaktı.[246]

Cenazeden iki ay sonra, 28 Temmuz 1971 tarihinde Moshe Sasson, İsrail Dışişleri Bakanlığı Ortadoğu Bürosu Direktörü Yael Vered'e bir mektup yazıp bakanlığın hukuk müşaviri ile birlikte çalışarak Türk hükümetinin bu olay karşısındaki tutumu ile ilgili bir hukukî girişimde bulunabilmek için İsrail devletini haklı gösterecek bir hukukî temel olup olmadığını araştırmasını isteyecektir. Sasson, aynı zamanda sokağa çıkma yasağının Elrom'un öldürülmesine yol

243 "The Government Honours the Memory of the Consul", *Ma'ariv*, 24 Mayıs 1971.
244 "Golda Meir ve Eban Demeç Verdi", *Dünya*, 24 Mayıs 1971.
245 "Erim: Kanunlar Göz Kırpmadan Değişecek", *Milliyet*, 24 Mayıs 1971.
246 "Golda Meir ve Eban Demeç Verdi", *Dünya*, 24 Mayıs 1971.

açan belirleyici karar olup olmadığının da araştırılmasını isteyecektir. Bu konuda İsrail Dışişleri Bakanlığı, sokağa çıkma yasağının ve evlerin tek tek aranmasının, Elrom'un öldürülmesine yol açtığı kanaatini taşıyordu.[247] Elsa Elrom'un da "görevi ihmal etme" suçundan dolayı Türk hükümetine karşı dava açma ihtimali de tartışılacaktı. İsrail devletinin Türkiye'deki diplomatik temsilciliğinin hukuk müşaviri olan Avukat Emil Haim Franko'ya göre ortada bu konuda tereddüde mahal vermeyecek kadar kesin bir kanıt yoktu. Bu nedenle hukukî bir girişimi haklı kılacak bir hukukî mesnet olmadığı gibi böyle bir davanın açılması halinde bile kazanma şansı fevkalade azdı. Bunun üzerine Elsa Elrom, hukuk yoluna başvurma fikrinden cayacaktı.[248]

Cinayetten 11 yıl sonra *Milliyet* gazetesi muhabiri Özgen Acar, Lübnan'ın Sayda şehrinden yolladığı bir haberde, Güney Lübnan'daki İsrail askerî sözcüsü Yarbay Samuel Zochi'nin şu sözlerine yer verecekti:

> Başkonsolosumuz Elrom'u İstanbul'da öldüren Türk teröristin Lübnan'da olduğunu saptadık. Kendisini ele geçirmek için her türlü çalışmayı yapıyoruz. Yakalananlar arasında varlığı hususunda dikkatli davranıyoruz. Bu konuda özellikle bazı güvenlik elemanlarımız meşgul olmaktadır. Lübnan'daki tüm yetkililerimiz Elrom'un katili konusunda uyarılmıştır.

Askerî sözcünün sözünü ettiği kişiler, THKP-C'nin mirasını devam ettiren DEV-SOL örgütü militanları idi. Bir başka İsrailli yetkili ise şöyle konuşacaktı:

> Başkonsolos Elrom'un katillerinin ardında tıpkı Nazi avcılarımız gibi bazı seçkin elemanlarımız bulunmaktadır. Her nerede olurlarsa olsunlar, hangi delikte saklanırlarsa saklansınlar, özel görevlileri-

247 Efrat E. Aviv, "Turkey and Elrom Affair: A Unique Affair or A Link in A Chain of Terrorist Events in 1970's Turkey?", (İbranice) *Hamizrah Hehadash-The New East*, Sayı 52, 2013, s. 286-308.

248 Efrat E. Aviv, "Turkey and Elrom Affair: A Unique Affair or A Link in A Chain of Terrorist Events in 1970's Turkey?", (İbranice) *Hamizrah Hehadash-The New East*, Sayı 52, 2013, s. 286-308.

> miz er geç Alman soykırımı yetkililerinden Adolf Eichmann olayında olduğu gibi yakalayacaklardır.[249]

Elrom konusunda yayınlanan bu haber, en son haber olacaktır. Elrom, bir daha konu edilmeyecektir.

- Basının Tavrı

İsrail basınının önde gelen gazetelerinden *Ha'aretz*, İsrail'e duyulan nefretin kaçırma eyleminin ve cinayetin asıl sebebi olduğunu yazacaktı.[250] Benzer bir şekilde *The Jerusalem Post* gazetesi muhabiri de gerillaların Elrom'u seçmesinin sebebinin yabancı bir diplomat ve dolayısıyla kolay bir hedef olması değil, İsrailli olması olduğunu yazacaktı.[251] *Yedioth Ahronoth* gazetesi ise THKP-C'nin, Uruguay'da Britanya büyükelçisini kaçırıp beş ay boyunca ellerinde tutan Tupamaros şehir gerillası örgütünü taklit ettiğini ancak onlar kadar başarılı olmadığını yazacak ve şöyle devam edecektir:

> Türkiye ile Latin Amerika arasındaki esas fark Uruguay'da sivil halkın Tupamarosları desteklemesi, Türkiye'de ise THKP-C'nin halkın desteğine sahip olmadığı gibi Elrom'un öldürülmesinden sonra az bile olsa şayet bir destek mevcut ise bunun daha da azalmasıydı. THKP-C, Tupamaros'tan önemli bir ders almayı beceremedi. Tupamaroslar, Uruguay cumhurbaşkanının bir yakın ahbabını ömür boyu hapse mahkûm ettiklerini bildireceklerdi. Bu, hem Uruguay halkına hem de bütün dünyaya mücadelelerini tanıtmak, önemli bir insanı yıllar boyunca ellerinde tutabileceklerini göstermek ve de hükümeti zayıflatabilmeyi başarmak içindi. Dahası bir diplomatı veya "resmi" bir rehineyi öldürmek yerine uzun bir süre elinde tutmak, bir devrimci harekete siyasi sermaye sağlar. Cinayet ise istenilenin tam aksi neticeyi verir.
> THKP-C'liler sokağa çıkma yasağını ve genel arama kararını duyduklarında paniklemeye başladılar. Elrom'u öldürdüler ve böylece hem kendi zayıflıklarını ve zalimliklerini hem de Ordu'dan korktuklarını gösterdiler. Eninde sonunda bu eylem, THKP-C'nin tamamıy-

249 Özgen Acar, "İsrail Elrom'un Katilinin Peşinde", *Milliyet*, 16 Temmuz 1982.
250 "Yesterday's Press-Murder in Istanbul", *The Jerusalem Post*, 25 Mayıs 1971.
251 Ya'acov Renel, "Israel Envoys Alerted to New Dangers Following Terrorist Murder in Istanbul", *The Jerusalem Post*, 28 Mayıs 1971.

> la çökmesine sebep olabilecek. Ancak bu muhtemel çökme, kelimenin tam manasıyla bir centilmen ve örnek alınacak bir sorumluluk duygusu ve sadakat sahibi bir devlet memuru olan Ephraim Elrom'u geri getirmeyecek. Kendilerini devrimci solcu zanneden bu kişilerin, Adolf Eichmann gibi bir Nazi'nin suçlarının ortaya çıkmasına o kadar katkıda bulunmuş bir kişiyi öldürmüş olmaları da tarihin cilvesi olsa gerek.[252]

Yedioth Ahronoth gazetesi, bir sonraki yazısında ise Türk hükümetini eleştirecektir:

> Maalesef Türkiye'nin nazarında yeterince önemli değildir. En azından teröristlerin taleplerine boyun eğmesine ikna edecek kadar önemli değildir. Dahası hükümet, bu eylemi Türk solunu tamamen yok etmek için bir mazeret olarak kullandı. Türk gazetelerinden görüldüğü kadarıyla işkenceler ve baskılar, yeraltı sol örgütlerine karşı değil, Türkiye'deki bütün sosyalist akımlara karşı yapıldı. Bu korkunç suçun bu maksat için istismar edilmesinin, İsrail'in çıkarları yönünde olduğuna emin değilim. Gazetelerden Ephraim Elrom'un serbest bırakılması için azami gayret sarf ettiğimiz intibaı çıkmıyor.[253]

Davar gazetesi, emniyet güçlerinin ve ordunun etkileyici harekâtının Elrom'un hayatını kurtaramadığını, buna mukabil binin üstünde aydın, öğretim üyesi ve gazetecinin gözaltına alındıklarını, bu açıdan Türkiye'nin belki istediği hedefe ulaştığını ancak böylesi bir hedefin hiçbir zaman İsrail'in hedefi olmadığını hatırlatacaktı. *Davar*, başkonsolosun kurtarılması için emniyet güçlerinin bütün imkânlarını seferber edip etmediği hususunda müteredditidi. Gazete, Türkiye'nin uluslararası hukuk açısından başkonsolosun kaçırılmasını engellemek amacıyla gerekli koruma tedbirlerini almakla yükümlü olduğunu ancak almadığını, iddia edildiği gibi Elrom'un kocaman İstanbul'da koruma verilmemiş tek başkonsolos olduğunu iddia eden bir raporun da resmen tekzip edilmesini beklediğini yazacaktı.[254]

---

252 Arel Ginai, "Ephraim Elrom was Murdered When His Kidnappers Panicked Before the Turkish Army", (İbranice) *Yedioth Ahronoth*, 27 Mayıs 1971.

253 "On Individual [Acts of] Terror", (İbranice) *Yedioth Ahronoth*, 28 Mayıs 1971.

254 Israel Neuman, "Some Thoughts in the Wake of the Murder in Turkey", (İbranice) *Davar*, 24 Mayıs 1971.

Davar gazetesi, bir başka yazısında İsrail devletinin, yurtdışına gönderdiği diplomatların güvenliğini üstlenmesi gerektiğini yazacaktı. Elrom vakasından ortaya çıkan kaçınılmaz netice bu idi. Zira her ne kadar yabancı diplomatların güvenlikleri ev sahibi devletlerin sorumluluğunda olsa bile İstanbul'daki cinayet, bütün devletlerin bunu sağlamayı beceremediklerini ve bazı hallerde bu sorumluluğu üstlenme mecburiyeti yerine kendi çıkarlarını tercih ettiklerini göstermişti.[255]

f) Uluslararası Âlemin Tepkisi

Birleşik Amerika Dışişleri Bakanlığı sözcüsü Charles W. Bray, bakanlığın "bu tür canice davranışı en şiddetli bir şekilde kınadığı"nı belirtecek ve Elsa Elrom'a bir taziye mesajı gönderecekti.[256] İngiltere ile ABD'nin etkili gazeteleri *Times* ile *The New York Times* gazeteleri ise birer başyazılarını bu konuya ayıracak ve şöyle yazacaklardı:

Times gazetesinin başyazısı:

> Cinayet tamamıyla vahşi ve anlamsız bir eylem. Kaçıranların Türk hapishanelerinde bulunan ve siyasi tutuklu olduklarını iddia ettikleri şahısların serbest bırakılmaları karşısında Elrom'u serbest bırakma yönünde bir antlaşmaya varabilecekleri konusunda fazla bir şansları olduklarını düşünmüş olmaları şaşırtıcı olur. Belki de bu cinayette şahsi bir unsur da mevcuttu. İsrail belki de hâlihazırda solcuların İsrail devletine olan husumetleri, Elrom da Eichmann davası ile olan ilişkisi nedeniyle hedef oldular. Ancak bu cinayet İsrailliler nezdinde, bireysel ve kolektif olarak, uluslararası kuralların onlara güvenlik sağlayacağını hesaba katmama ve dolayısıyla kendilerine güvenmeleri ve kendi kurallarını koymaları hissiyatını kuvvetlendirecektir. Bu açıdan bu cinayet, Ortadoğu'da bir antlaşmanın yapılmaması yolunda çalışan güçlere kendince destek olmuştur. Belki de caniler bunu da hesaba kattılar.[257]

---

255 "The Safety of Israel's Representatives", (İbranice) *Davar*, 24 Mayıs 1971.

256 "State Department Deplores 'In Strongest Terms' Murder of Elrom", *Jewish Telegraphic Agency*, 26 Mayıs 1971.

257 "Yet Another Diplomat is Murdered", *Times*, 24 Mayıs 1971

The New York Times gazetesinin başyazısı:

> Rosario'da görev yapan Britanya'nın fahri konsolosunu kaçıran "Halkın Devrimci Ordusu"nun Arjantin halkının desteğine sahip olmadığı gibi, THKP-C de Türk halkının desteğine sahip değildir. Mart ayında dört Amerikalı havacının kaçırılmalarından sonra Türk hükümeti, Ephraim Elrom'un kaçırılmasından sonra takındığı aynı taviz vermez tavrı takınmıştı. O zaman THKO, dört Amerikalı havacıya zarar vermeden ve fidye almadan serbest bırakmıştı. O tarihte hükümetin sert tutumunu takdir etmiştik. Bu sefer aynı tavır, trajik bir şekilde başarısızlıkla sonuçlanmışsa Türk hükümetini suçlu bulamayız.
> Kesin olan, rehinelerin serbest bırakılmaları için fidye vermenin bir keresinde başarılı olması halinde bu durumun, teröristlerin her yerde aynı taktiği uygulamalarına yol açacağıdır. Şantajı reddetmek, Uruguay, Guatemala ve Türkiye'deki korkunç örnekten de görüleceği gibi mükemmel bir karşı silah olmaktan uzaktır. Ancak siyasi amaçlı kaçırmaları teröristler için kazanç haline getiren bir taktik olmaktan çıkaran en iyi uzun vadeli politikadır. Bu politika, aynı zamanda hükümetlerin yaşayabilirliklerini ve bütünlüklerini koruyabilecekleri tek yoldur.[258]

Paris'te yayınlanan Fransız Yahudilerinin basın organı *La Tribune Juive* dergisi ise başyazısında, Ankara'nın neden gerillalar ile pazarlık etmeye teşebbüs bile etmediğini sorgulayacak ve şöyle yazacaktı:

> Nasıl bir gurur masum bir insanın hayatına bedeldir? Tarihin sunağına böylesine bir kurban sunmaya hangi kamu düzeni layıktı? (...) Böylesi bir cinayetin Amerikan stratejik satranç tahtasının önemli bir piyonu olan Türkiye'nin korkutucu sosyal ve siyasal meselelerine de bir çare bulacağı şüphelidir. Ölümle şantaj yapmak ve bir diplomatın saçma bir şekilde katledilmesinin Kürt meselesine veya ülkenin gelişmişliği meselesine çözüm getirmede bir adım ilerleme sağlayacağı veya iyice yerleşmiş bir burjuva iktidarını korkutacağı, solcu katillerin kendilerinin bile inanmayacakları bir mittir.[259]

---

258 "Murder of A Hostage", *The New York Times*, 25 Mayıs 1971.

259 Henri Smolarski, "Mort d'un Consul", *La Tribune Juive*, Sayı 152, 28 Mayıs-10 Haziran 1971, s. 5.

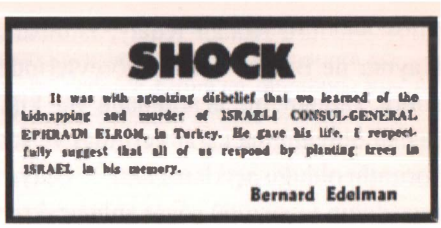

Amerika'nın Detroit şehrinin önde gelen Amerikalı Yahudi emlakçılarından Bernard Edelman, *The Detroit Jewish News* gazetesine ilan verecek ve herkesi Ephraim Elrom anısına İsrail'de ağaç dikmeye davet edecekti.[260]

g) Arap Âleminin Tepkisi

Arap ülkeleri, Elrom'un öldürülmesini sevinçle karşılayacaklardı. Necmi Demir bunu şöyle ifade edecekti:

> THKP-C bütün Arap ülkelerinde baş tacı edildi. Hakikaten bunun anlaşılması pek kolay değildir, ama Türkiye'den giden bir antikomünist, bir sağcı bile, toplantılarda Elrom'u öldüren ülkeden gelen kişi olarak diplomatik toplantılarda Arap ülkeleri açısından baş tacı ediliyordu.[261]

Teslim Töre de Filistin örgütlerinin "Elrom'un öldürülmesine çok olumlu baktıklarını" belirtecekti.[262]

h) Emniyet Genel Müdürlüğü'nün "Görevi İhmal" Soruşturması

Ephraim Elrom'un kaçırılmasından önce İstanbul Emniyet Müdürlüğü'ne yapılan ihbarın neden değerlendirilmeyip ihmal edildiği hususunda soruşturma başlatılacaktır. Dönemin Emniyet Genel Müdürlüğü Teftiş Kurulu Başkanı Adnan Çakmak soruşturmayı yürütecektir. Hazırlanan rapor sonucunda İstanbul Emniyet Müdürlüğü'nün ihmali görüldüğü için 30 Mayıs 1971 günü İl Emniyet Müdürü Muzaffer Çağlar, Emniyet 1ci Şube Müdürü Ilgız Aykutlu, İstihbarat

260 Bernard Edelman, "Shock", *The Detroit Jewish News*, 28 Mayıs 1971, s. 8.
261 Bedri Baykam, *a.g.e.*, s. 173.
262 Turhan Feyizoğlu, *Denizler ve Filistin*, Alfa Yayınları, İstanbul, 2011, s. 129.

Şube Müdürü Adnan Kınay, İstihbarat Şube Müdür Muavini Ali Kaynar ile Behzat Toksöz görevlerinden alınacaklardı. Ancak daha sonra yapılan bir açıklamada bu kişiler hakkında kovuşturmaya mahal olmadığına karar verildiği ve sadece polis İbrahim Konuk'un sorumlu olduğu açıklanacaktı.[263] Olaydan 15 yıl sonra Adnan Kınay, meselenin iç yüzünü şöyle anlatacaktır:

> Emniyet Genel Müdürlüğü ise cinayetin önlenememesinden bizi sorumlu tutuyor, gerekçe olarak da daha önce yapılmış bir ihbarı gösteriyordu. Gerekli tedbiri almamakla suçlananların başında ise ben geliyordum.
> "İhbar" konusunu, ancak soruşturma açılmasından sonra öğrenebildim. Emniyet Genel Müdürlüğü, İstanbul'da bir başkonsolosun kaçırılacağı ihbarını almış, durumu İstanbul Emniyetine bildirmiş ve tedbirlerin arttırılmasını istemişti. Haber gece gelmiş, İstihbarat Şubesinin nöbetçi memuru İbrahim ise bizlere ileteceği yerde, bana vekâlet eden Behzat'a vermek için telsiz mesajının yazılı olduğu kâğıdı kendi sümeninin altına koymuş, ertesi gün de unutmuştu. Tabii, kabak bizim başımıza patladı. Ankara'dan mülkiye müfettişleri gönderildi. İfadelerin alınması günlerce sürdü. Herkesi dinlediler. Önce bana bir şey sormadılar. Hatta soruşturmayı sürdüren müfettişler, "siz İstihbarat Şubesi'nin başında görünüyorsunuz, ama fiilen sıkıyönetimdesiniz. Bu işin sizinle bir alakası yok" dedi ve diğer arkadaşların savunmalarını alarak, Ankara'ya gitti.
> Ancak bir gün sonra, bakanlık emriyle dönerek, benim de ifademi aldı.
> Sanki daha önce, "Bu işle sizin hiçbir ilişkiniz yok" diyen müfettiş, kendisi değildi. "İstihbarat Şube Müdürü kim? Sizsiniz! Bu ihbar nereye yapılmış? İstihbarat Şubesi'ne; yani başında bulunduğunuz şubeye! Dolayısıyla sorumlu da sizsiniz!" diyordu.
> Dönemin Sıkıyönetim Komutanı Orgeneral Faik Türün'ün İstanbul Emniyeti'ne hitaben yazılmış "Adnan Kınay, Sıkıyönetim Değerlendirme Bürosu'nda görevlidir. Her ne kadar resmen İstihbarat Daire Başkanı ise de Sıkıyönetimde görev yapacaktır" diyen emrini gösterdim, "Resmen bir ihbar yoktu, sadece genel bir tamim gönderilmişti; İsrail Başkonsolosunun adı bile geçmiyordu, "İstanbul'daki bir konsolos kaçırılabilir' şeklinde bir yazıydı" dedim ama Ankara "kurban" istiyordu.
> Aranan kurban, ben ve arkadaşlarım olduk. 30 Mayıs 1971 günü,

263 Turhan Feyzioğlu, *Mahir*, s. 325-326.

saat 13'te, Türkiye radyoları ilk haber olarak, "İsrail'in İstanbul Başkonsolosu Efraim Elrom'un kaçırılmasından önce ve sonra gerekli tedbirleri almadığımızı, bu nedenle Elrom'un ölümünde kusurlu bulunduğumuzu" söylüyor ve bakanlık emrine alındığımızı, cihan âleme duyuruyordu.[264]

10) Sona Doğru

Maltepe Askerî Cezaevi'nde tutuklu olan Mahir Çayan, Cihan Alptekin, Ziya Yılmaz, Ömer Ayna ve Ulaş Bardakçı 29 Kasım 1971 günü gece yarısı, kazdıkları tünel vasıtasıyla cezaevinden kaçacaklardı.[265] Ulaş Bardakçı, 19 Şubat 1972 günü İstanbul Arnavutköy'de saklandığı evde polisle girdiği çatışmada öldürülecektir. Mahir Çayan, Ertuğrul Kürkçü, Hüdai Arıkan, Cihan Alptekin, Ertan Saruhan ve Ahmet Atasoy ise Deniz Gezmiş, Yusuf Aslan ve Hüseyin İnan'ın idamlarını durdurmak için Ünye'deki NATO üssünde görevli iki İngiliz (Gordon Banner ve Charles Turner) ile bir Kanadalı'yı (John Law) kaçırırlar ve rehinelerle birlikte kendilerini Kızıldere'de bekleyen DEV-GENÇ Genel Sekreteri Sinan Kâzım Özüdoğru, Sabahattin Kurt, Ömer Ayna ve Üsteğmen Saffet Alp ile buluşurlar. Mahir Çayan ve arkadaşlarının bu eylemden sonra yayınladıkları 25 Mart 1972 tarihli bildiri özetle şöyleydi:

> 1972'nin Türkiye'sinde tek bir yurtseverin, öncü savaşçısının oligarşinin ipiyle hayatına son verilmek istenirse, bu İngiliz ajanları da halkın devrimci öncülerinin, yani bizlerin kurşunlarıyla yok olacaklardır.
> Dünya halklarının baş düşmanı Anglo-Amerikan Emperyalizminin askeri örgütü olan NATO'da görevli bu İngiliz ajanlarının hayatlarına karşılık şartlarımız açıktır.
> 1. İnfazlar derhal duracak.
> 2. Hiçbir yurtsever ve devrimci asılmayacaktır.
> 3. En çok 48 (kırk sekiz) saat içerisinde bu konuda Türkiye radyolarından infazların durdurulduğu hakkında yayın yapılması şarttır.

264 Adnan Kınay, "Bir Siyasi Polisin Anıları Karakolda Ayna Var", haz: Murat Bardakçı, *Milliyet*, 15 Şubat 1986.

265 Bu konuda bkz. Can Dündar, "Büyük Firar", *Cumhuriyet*, 4-14 Mayıs 2015.

> Bu şartlar yerine getirilmediği takdirde, kesin olarak bu İngiliz ajanları kurşuna dizilecektir.
> Bu oligarşinin zulmüne, hainliğine, gaddarlığına, kan emiciliğine karşı bizlerin ilk ihtarıdır.
> İnfazlar yerine getirilirse şu iyi bilinsin ki, ihtilalci misilleme sadece bu NATO ajanlarının yok edilmesiyle bitmeyecektir. Bu sadece başlangıç ve ilk ihtardır.[266]

Güvenlik güçlerinden saklandıkları ev, asker ve polis tarafından sarıldıktan sonra rehineler dâhil herkes öldürülecek, bir tek Ertuğrul Kürkçü yaralı olarak kurtulacaktır.

Ulaş Bardakçı'nın öldürülmesinden sonra Yaşar Kemal, onun anısına bir şiir yazacak, şiirinde Kadir Manga, Sinan Cemgil ve Hüseyin İnan'dan da söz edecektir.[267]

11) Yıllar Sonra Yapılan Değerlendirmeler

Ephraim Elrom'un infaz edilmesinin THKP-C ve devrimci sol hareketin önderleri tarafından kendi içlerinde eleştirel bir şekilde değerlendirmeleri için, 1990'lı yılları beklemek gerekecektir. Necati Sağır'a göre Mahir Çayan, yakalanmadan önce arkadaşlarıyla yaptığı son toplantıda "Elrom olayının bir taktik hata" olduğunu söylemişti. Mahir Çayan "Denizler de, biz de oligarşinin gücünü küçümsedik, artık ricat taktiği izlemeliyiz. Ricat taktiği silahlı mücadeleden vazgeçmek değildir, ama bir süre eylem yapmamalıyız" demişti.[268] THKP-C'li İsmet Öztürk, "Elrom olayından sonra THKP-C adeta bozguna uğrayıp dağıldı, demek yanlış olmaz" tespitinde bulunacaktı.[269] Bu tespitte bulunan İsmet Öztürk, anılarının bir

---

266 Turhan Feyizoğlu, *Mahir*, s. 453.

267 Yaşar Kemal, *Bugünlerde Bahar İndi*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2010, s. 76, aktaran Dr. Hasan Yürek, "Bir Romancının Şairliği: Yaşar Kemal'in Şiirlerine Genel Bir Bakış", *TÜBAR*, Sayı 34, Güz 2013, s. 253-276. http://www.tubar.com.tr/TUBAR%20DOSYA/yrek%20hasan%20253-276.pdf

268 *Yaşayanlar Tartışıyor THKP-C Neydi, Nasıl Doğdu?*, Aydınlık Yayınları, İstanbul, Nisan 1980, s. 18

269 İsmet Öztürk, *THKP-C'den Kurtuluş'a Mücadele Hayatım*, Dipnot Yayınları, Ankara, 2010, 2. Baskı, s. 52.

başka yerinde bu tespitini bir kere daha "THKP-C, bırakalım adına layık bir illegal parti olmayı, yeterince illegallik kurallarına uygun bir gerilla örgütü olmayı bile tamamlayamadan, sonun başlangıcı olan ilk darbeyi Elrom olayıyla yedi. Elrom olayından sonra tam bir çözülme, dağılma oldu ve bir daha da toparlandığını söylemek mümkün değildir" sözleriyle tekrarlayacaktır.[270]

Gazeteci Nezih Tavlaş'a göre 1992 yılında görüştüğü bir Türk istihbarat yetkilisi, kendisine "sol, Elrom'u öldürerek hayatının hatasını yaptı. Bu hem fiziksel bir darbe yemelerine hem de dünya medyasını elinde tutan Yahudi cemaatinin sempatisini yitirmelerine yol açtı" değerlendirmesini yapmıştı. Bu istihbarat görevlisine göre Elrom olayından sonra MOSSAD, silahlı Türk solu ve THKP-C'yi incelemeye başlayacak ve bu örgütler ile ilgili elindeki bilgileri MİT'e aktaracaktı.[271]

Elrom'un infaz edilmesi konusunda ise dönemin gençlik liderleri, yıllar sonra yaptıkları değerlendirmelerde sözbirliği etmişçesine Elrom'un infaz edilmesinin yanlış olduğunu söyleyeceklerdi.

- DEV-GENÇ Genel Sekreteri Ruhi Koç (1948 -)

Baykam: Elrom'un öldürülme olayı...

Koç: Evet.

Baykam: 8 kişi oy kullanmış. Sonunda Ulaş öldürmüş. Kâmil Dede "Ulaş" dedi, ama çok kişi Mahir dedi.

Koç: Bence Mahir öldürdü. Bilmiyorum hangisi öldürdü ama bizim harekete kan katmalarını ben affetmiyorum.

Baykam: Onlar da, dediklerini yapmayan gayri ciddi bir örgüt olarak görülmemek için bunu yaptıklarını söylüyorlar.

Koç: İnsan öldürmek hiçbir zaman iyi değildir. Hiç kimseye fayda getirmez, onlara da getirmedi. Benim nezdimde getirmedi ki halkın gözünde getirsin...[272]

---

270 İsmet Öztürk, *a.g.e.*, s. 52.

271 Nezih Tavlaş, "Türk-İsrail Güvenlik ve İstihbarat İlişkileri", *Avrasya Dosyası*, Cilt 1, Sayı 3, Sonbahar 1994, s. 5-31.

272 Bedri Baykam, *a.g.e.*, s. 337.

– Devrimci Öğrenci Birliği (DÖB) Kurucusu Mustafa Celil Gürkan

Bakın bir devrimci ahlak vardır. Kimseye ahlaksız demiyorum, yanlış anlamayın. Yani anlayış farklıdır. Bunu söylemeliyim. Bunu ben söylemezsem kimse söyleyemez. Bir insanın ellerini arkasından bağlayıp kafasına kurşun sıkmak hiçbir devrimci amaç uğruna meşru görülemez. Ve DÖB'lülerin hiçbiri bunu yapmaz. Yapamaz da...

Baykam: İngilizlere yapılanı söylüyorsunuz.

Gürkan: Hayır, Efraim Elrom'a...

Baykam: İngilizlere de yapıldı.

Gürkan: O ayrı, o bir panik halinde olabilir. Ama Ulaş'ın Efraim Elrom'a yaptığı kabul edilebilir bir şey değildir. Bu, bir farktır. "Deniz yapamadı", diyorlar. Amerikalıyı öldürmedi, öldüremezdi. Yıldız Teknik Üniversitesi'nde Battal'ı vuran adamların yakalanması nasıl oldu?[273] Bir küçük çocuk yakalandı. Gözcü göndermişler, Battal'ı vurduktan sonra orada ne oluyor diye. O küçük çocuk yakalandı. O çocuk üç beş tokat yedi, anlattı her şeyi... O çocuğun tokatlanmasına izin vermedi Deniz. Öyle bir arkadaş... Belki silahını çekip bir orduyla savaşabilir, o ayrı bir şey. Ama bunu yapmaz. Bu, ayrı bir şey. Kişilik farkı var. Bizim aramızda bir eğitim farkı var. Etik fark var. Ahlak farkı var. Ya biz ittihatçıydık. Yani bizde değerler hiyerarşisi var. Bu değerler hiyerarşisi al aşağı edilmez.

Baykam: İnsancıllık birinci planda geliyor.

Gürkan: İnsani değerler, insanların ortak değerleri, hiçbir kutsal amaç adına aşağı edilemez.

Baykam: Hiçbir politik amaç uğruna da...

Gürkan: Politik amaç uğruna da... Din için, vatan için yaptım diye sen, insanlığın ortak değerlerini çiğneyemezsin. Böyle şey olmaz. Ben böyle bir etik anlayışla yetiştim. Şimdi, Efraim Elrom olayı... Benim hiçbir arkadaşım, DÖB'lülerin hiçbiri yapamazdı böyle bir şeyi. Yani Abdullah Çatlı'ya laf söylüyoruz. TİP'li gençlerin ellerini bağlayıp kafasına kurşun sıkıldı, diyoruz...[274] Efraim Elrom'un ka-

273 FKF üyesi ve Yıldız Teknik Üniversitesi Makine Mühendisliği Bölümü öğrencisi Battal Mehetoğlu (1947-1969), 14 Aralık 1969 sabahı Yıldız Teknik Üniversitesi'nde öldürüldü. Faili meçhul cinayet olarak kaldı. Kaynak: Gürkan Hacır, "Bir Meçhul Öğrenci", *Akşam*, 16 Aralık 2012.

274 Ülkücü görüşlü Abdullah Çatlı (1956-1996). 9 Ekim 1978 günü, Ankara Bahçelievler'de yedi TİP'linin öldürülmesinin planlayıcısı ve baş sorumlusu idi.

fasına kurşun sıkmakla ne farkı var onun? Bir fark yok. O zaman öyleydi. O zaman da böyle bir ahlakla mücadele ediyorduk.

Baykam: Efraim Elrom olayı yaşandığında siz büyük bir üzüntü duyup "biz kitlelerden koptuk, bu bize de sirayet edecek" diye bir üzüntü yaşadınız mı?

Gürkan: Yok ondan üzülmedik de biz Efraim Elrom'un kişiliğini biliyorduk, bu anti-nazi kişiliğini... Anti-faşist bir adamdı, ilerici bir adam. Yani bula bula onu mu buldular? Yahudilere düşmandık tabii. Filistin'e gittik hep beraber... Bizim kuşaktan birçok adam gitti, Yahudilerle dövüşmeye... Savaşmaya kararlıydık. Emperyalizmin Ortadoğu jandarması İsrail. Yahudilere düşmandık, ama Efraim Elrom'un anti-faşist kişiliğinden ötürü üzüldük.[275]

- THKP-C Üyesi Kâmil Dede

Baykam: Geriye dönüp baktığınızda, pişmanlık duyuyor musunuz?

Dede: Bugün kendi açımdan baktığımda şöyle bir pişmanlık duyuyorum, onu öldürmemek lazımdı. Öldürmekle işi çözmedik, o bize moral ve kuvvet vermedi. Halk arasında da olumlu hava yaratmadı. Bugünkü düşüncelerimle aynı kararla karşı karşıya kalsaydım, öyle bir eylem yapmayacağım gibi, böyle bir kararı da kesinlikle vermezdim.[276]

- Gün Zileli

Necmi ve İlkay Demir'lerin Sanayi Mahallesi'ndeki evlerinde, sabahlara kadar devam eden tartışma ve sohbetlerimizde, zaman zaman geçmişe ilişkin olaylar ve anılar üzerinde de dururduk. Necmi ve İlkay, Mahir Çayan'ın yakın arkadaşlarıydılar, THKP-C örgütünün ilk oluşumunda yer almış ve İsrail Konsolosu Efraim Elrom'un kaçırılması olayında önemli sorumluluklar yerine getirmişlerdi. Hatta Elrom'un cesedinin içinde bulunduğu askeri hurcun, İlkay'ın subay olan babasına ait olduğu ve güvenlik kuvvetlerinin, İlkay'ın izini, bu hurçtan yola çıkarak bulduğu söyleniyordu. Benim kafamı en çok kurcalayan, Elrom'un nasıl kaçırıldığından çok, nasıl öldürüldüğüydü. İddianameye göre Mahir ve Ulaş, sıkıyönetimin "Fırtına" operasyonunu duyunca, "ellerini çabuk tutmaları", dolayısıyla Elrom'u öldürüp, evi terk etmeleri gerektiğini düşünmüşlerdi.

275 Bedri Baykam, *a.g.e.*, s. 246-247.

276 Bedri Baykam, *a.g.e.*, s. 126.

Silah sesinin duyulmaması için, radyoyu sonuna kadar açmışlar ve Ulaş da, hurcun içinde bağlı vaziyette yatan Elrom'un şakağına tabancasını ateşlemişti. Bu korkunç eylemi yerine getirmek, bir insan, bir devrimci için gerçekten çok zor bir şeydi. Nitekim Necmi ve İlkay'ın aktardıklarına göre Mahir ve Ulaş, Elrom'u öldürdükten sonra, evi terk etmeden önce uzun uzun kusmuşlardı. Bu olayı, bir kere de Necmi ve İlkay'dan dinledikten sonra, kendimi Mahir ve Ulaş'ın yerine koymuştum. Ben orada, onların yerinde olsaydım bunu yapabilir, bütün siyasî yaftalarını bir yana bırakın, o anda eli kolu bağlı ve hayatı sizin merhametinize kalmış bir ihtiyarın şakağına silâhımı boşaltabilir miydim? (...) Bir çarpışma anında karşıdaki düşmanı öldürmek başka şeydi, eli kolu bağlı bir esiri öldürmek başka. Hatta suikastla, yerinde infaz arasında da, örgütlü şiddetle, kendiliğinden şiddet arasındaki fark kadar önemli bir fark vardı. Bütün bu muhakemeler sonunda ve en önemlisi, duygusal ve ahlâki yapım dolayısıyla, o günkü ideolojik yönelimim ne olursa olsun, gözüm iktidar mücadelesi hırsıyla ne kadar kararmış olursa olsun, bunu yapamayacağım sonucuna varmıştım. Özellikle 12 Eylül sonrası dönemde çok yakın ilişkilerimiz olan ve derin insanî özelliklerini yakından tanıma fırsatı bulduğum Necmi ve İlkay'a da aynı soruyu yönelttim: "Mahir ve Ulaş'ın yerinde siz olsaydınız, bu infazı yerine getirebilir miydiniz?" İkisi de tereddüt etmeden, "hayır yapamazdık" dediler. Onlardan beklediğim yanıt da buydu zaten, hiç şaşırmamıştım. Ne var ki, Mahir ve Ulaş'ın ya da İbrahim Kaypakkaya'nın, insanî derinliklerinin, ne benden, ne de İlkay ve Necmi'den geri kalır bir yanı olmadığına da emindim. Peki, o zaman?[277]

– Yusuf Küpeli - THKP-C Davası'ndaki İfadesi

Oğuz Öder'e durumun ne olduğunu sorduk, Elrom'un kaçırıldığını söyledi, saklandığını söyledi ve bize bu konuda 'ne yapalım ne edelim' diye herhangi bir sual sormadı, sorulmadı, hiç kimseye de sorulmadı. Zaten karar önceden verilmiş. Münir kendisine 'biz haber yollamıştık söylemedin mi, bu iş neden oldu', diye sordu. O da bilmediğini söyledi. Burada ben bana sorulmadığı halde o zamanki kafa yapımla biraz da espri ile karışık 'öldürün gitsin' dedim. 'Tabanca bulamazsanız bıçakla vurun' gibi bir şaka oldu. Münir'in canı sıkılmıştı, gerçekten bu konuda hiç kimseye bir şey sorulmadı ve daha sonra Elrom'un öldürüldüğünü öğrendik. Bu olay, bütün

277 Cihan Aleli, *Hatıralar (1972-1983)*, İletişim Yayınları, İstanbul, 2002, s. 507-509.

yanlışlar içinde yapılan en hesapsızca ve sorumsuzca olmuş bir harekettir. Bilmiyorum hangi hava içinde oldu. İstanbul'da Mahir'in ne düşündüğünü, diğer arkadaşların psikolojilerini bilmiyorum. Ama eğer gerçekten birbirimizi ciddiye alarak birbirimize erkeklik, korkaklık üzerine kışkırtmalar yapmadan bir araya gelip toplanabilseydik ve konuşabilseydik, Ertuğrul'un da belirttiği gibi bu işler olmayabilirdi veya başlanmış bir yanlış çok daha erken olarak terk edilebilirdi. Bunlara yanlış derken, Elrom'un öldürülmesine yanlış derken her zaman da belirttiğim gibi bu hareketlerin halkımıza, işçi sınıfına zarar vermesi açısından oluşları itibariyle Türkiye'de devlet üzerine mücadele veren emperyalist gruplardan birinin işine yaraması açısından bunları söylüyorum. Şüphesiz bu ölçüler korkaklık, erkeklik ölçüleri anarşizmin en büyük silahı olan bu ithamlar beni ve bütün arkadaşları etkiliyordu. Ağızdan bu laf çıktığı an akıl, mantık, her şey bütün akan sular duruyordu. Herkes diğerinden daha atılgan ve yiğit gözükmeye çalışıyordu. Hiçbir fikir sorulmadığı halde 'Elrom'u öldürün' demenin altında bu psikoz yatar, fakat bunu İstanbul'dakiler ne kadar ciddiye aldılar bilmiyorum. Zannederim gülmüşlerdir. Eğer İstanbul'da bulunsaydım, o arkadaşların yerinde olsaydım şimdi kesinlikle bir şey söylemem ama o şartlar içinde Elrom'u belki ben de öldürürdüm.[278]

Münir Ramazan Aktolga da Elrom'un kaçırılmasının ve infaz edilmesinin yanlış bir eylem olduğunu, "THKP-C'nin gücünü aşan ve üzerine büyük tepkiler çeken, dolayısıyla da altından kalkılamayacak bir eylem olduğu yönünde eleştiriler" yapacaktı.[279]

12) Ephraim Elrom'un Toplumsal Hafızadaki Yeri

a) İsrail'deki Yeri

Elrom'un İsrail'de defnedilmesinden sonra Kuzey Golan Tepeleri'nde kurulan bir kibutza, Elrom adı verilecektir. Elrom'un sekreteri Rosita ben Dov İsrail'e göç ettiğinde bu kibutza yerleşecektir.[280]

278 THKP-C Davası Tutanakları, s. 187.
279 *Kurtuluş Kendini Anlatıyor Kurucular I*, Dipnot Yayınları, Ankara, 2016, s.282.
280 www.el-rom.org.il

Ephraim Elrom'un kaçırılmasının sene-yi devriyesinde İsrail'de anısına bir koruluk açılacaktı. Tören, 16 Mayıs 1972 günü düzenlenecek, törene İsrail'deki Türkiye Büyükelçiliği Maslahatgüzarı Melih Akbil, Elsa Elrom, İsrail Dışişleri Bakanı Abba Eban, Elrom'un polis teşkilatındaki görevi esnasında mesai arkadaşları olan emniyet mensupları katılacaklardı. Katılımcılardan biri de *Milliyet* gazetesi muhabiri Metin Toker idi. Toker, izlenimlerini şöyle aktaracaktı:

> Siyah gözlüklerinin altında gözleri kupkuru kadın, Türkiye'nin İsrail Maslahatgüzârı Melih Akbil'in elini sıkarken:
> – "Allahaısmarladık. Allahaısmarladık" dedi.
> Halbuki "Güle güle..." demesi lâzımdı. Zira Türkiye Maslahatgüzârı kendisine, bir acıklı törenin sonunda vedâ ediyordu. Gerçi Bayan Elrom - evet, bu matem dolu kadın, İsrail'in İstanbul'da teröristler tarafından öldürülmüş Başkonsolos Efraim Elrom'un dul eşiydi çok iyi Türkçe bilmiyordu ama yanlışlığın sebebi akli melekelerine artık tamamile sahip bulunmamasıydı.
> Bayan Elrom, akli dengesi çok zedelenmiş halde. Tel Aviv'de, merkeze uzakça bir evde kız kardeşiyle birlikte oturuyor ve maziyi hiç hatırlamamaya çalışıyor, fakat mazinin içinde yaşıyor. Zaman zaman olanları unutuyor, oğlunu, eşini hâlâ hayatta sanıyor, onları soruyor. Buna mukabil, gerçekleri zihninin gördüğü devrelerde Türkiye'de, kocasının katillerine karşı sürdürülen mücadelenin sonuçlarından kız kardeşi kendisini haberdar ediyor. Bunlardan bir kısmının öldürüldüğünü, bir kısmının idama veya uzun hapis yıllarına mahkûm edildiğini Bayan Elrom biliyor.
> – Bu, Efraim'i bana geri verecek değil ki... Hâlbuki ona ne kadar muhtaçtım ve bunu onlara bildirmiştim de. Eşimin onlarla ne alışverişi vardı?
> Bayan Elrom bu sözlerinde haklıdır, çünkü bir ikinci acıyı bulduğu İstanbul'a, yüreğini yakan korkunç bir başka anıyı unutması için gönderilmişti ve bunda ona, kocası destek olacaktı. Elrom'lar, Başkonsolos olarak Türkiye'ye tâyinlerinden kısa bir süre önce, yani yüksek maden mühendisi çıkmış oğullarını bir uçak kazasında kaybetmişlerdi. Genç Elrom amatör pilottu. Kullandığı uçak, Tel-Aviv yakınlarında bir boş tepeciğe düşmüş ve pilotu ölmüştü.
> Genç Elrom ailenin tek çocuğuydu.

Elrom Ormanı Kuruluyor

Siyahlı beyazlı emprime bir elbise giymiş, ayağında kalınca çoraplar ve beyaz bir ayakkabı, ıstırap dolu yüz ifadesiyle Bayan Elrom'un Türkiye Maslahatgüzârıyla karşılaştığı hazin tören oğlunun düştüğü bu tepenin yakınında yapılıyordu. Eşinin ölümünün yıldönümüydü ve Efraim Elrom adına bir ormanın dikilişi başlıyordu. Yetişecek orman, milletinin "şehit" payesini verdiği Efraim Elrom'un adını taşıyacaktı. Törende Dışişleri Bakanı Abba Eban da vardı ve Başkonsolosun "Bütün dünyayı saran dehşet dalgası"nın bir kurbanı olarak, memleketini şerefle temsil ettiği bir sırada şehit düştüğünü Eban nutkunda belirtti.

Arazi boş ve taşlıktı. Ama İsrail'i görmüş bulunanlar için burada çok yakında yemyeşil bir ormanın fışkıracağını tahmin etmek zor değildir. Başka bir köşede Tel-Aviv ile Hayfa arasında bir yere Türkiye'den İsrail'e giden göçmenlerin kurdukları Atatürk ormanı şimdi gürbüz bir ağaç denizidir. Hatıraları ormanlarla anmak, güzel bir İsrail âdeti.

Bayan Elrom, tören dolayısıyla kurulmuş kürsünün arkasında Dışişleri Bakanının, Türkiye Maslahatgüzârının, İsrail'in polis şeflerinin yanında oturuyordu. Kendisini tanımak, oğlunu ve eşini kaybetmesinden önce onu bilenler için zor, adeta imkânsızdı. Öylesine çökmüştü. Tören boyunca sessiz, dalgın, bakışları adeta mânasız oturdu. Konuşanları dinledi. Kocasının eski meslekdaşı, İsrail polis kuvvetlerinin başı da konuştu.

Efraim Elrom meslekten bir diplomat değildi. Polis teşkilâtının kurucularından olmuş, orada yükselmişti. Nazi celladı Eichmann'ın dâvasında mahkemeye verilen polis tahkikatı dosyası onun eseriydi. Bu adeta bir sorgu yargıcı tahkikatıydı ki bunu İsrail'de polis yürütüyordu. Ama Elrom'un İstanbul'a tâyininin polislikle değil, derin bir aile acısıyla ilgisi vardı. Elromların oğullarını kaybetmelerinden kısa bir süre sonra İsrail'in İstanbul Başkonsolosluğu açılmıştı. Elrom, oraya bilhassa perişan eşi faciayı unutsun, güzel şehirde oyalansın diye arkadaşlarının ısrarıyla gönderilmişti. Bayan Elrom şimdi:

– "Bizi orada, gene hiç kusurumuzun bulunmadığı bir ikinci faciânın beklediğini nasıl bilebilirdik? Kader işte!" diyor.

Kader!... Gerçekten de törendeki bütün konuşmacılar bunda kaderden başka kimsenin bir sorumluluğunu görmediler.

(...)

Bundan dolayıdır ki törende Türkiye'ye karşı en ufak bir tacizde bulunulmadı, aksine, tam anlayış duyulduğu belirtildi ve Türkiye Maslahatgüzârına, bu törene katıldığından dolayı teşekkür edildi.

> Bayan Elrom kurulacak ormanın adını ve anlamını belirten bir taş plâketi açtı. Sonra, ilk fideler dua ile dikildi.
> İlk fideleri dikenler arasında Bayan Elrom, İsrail Dışişleri Bakanı Abba Eban, Türkiye Maslahatgüzârı Melih Akbil ve talihsiz Başkonsolosun hem dışişlerinden, hem polisten meslekdaşları vardı.[281]

Ephraim Elrom'un ve oğlu Gideon'un anılarını yaşatmak için hukuk fakültesi öğrencileri için iki burs fonu teşekkül edecekti. Bursu tesis edenler, İsrail Dışişleri Bakanlığı ve Elsa Elrom'un Roma'da yaşayan akrabası Wiesner ailesi idi.[282] Ephraim Elrom'un öldürülmesinin otuzuncu yıldönümünde *Yedioth Ahronoth* gazetesinde, anısına bir yazı yayınlanacaktır.[283] İsrail Dışişleri Bakanlığı ise her yıl, aralarında Ephraim Elrom'un da yer aldığı, görev başında öldürülen 16 diplomatı için anma töreni düzenlemekte.[284]

b) Türkiye'deki Yeri

THKP-C hareketini devam ettiren THKP-C MLSPB militanları, 1979 yılının Mayıs ayında hem ABD Başkonsolosu Robert B. Houghton, hem de İsrail Başkonsolosu Berl Zerubavel'i kaçırmayı planlarlarken yakalanacaklardı.[285] Aynı hareket, 1980 yılının Ocak ayında EL AL İsrail Havayolları'nın Yeşilköy Havaalanı'nda görevli istasyon müdürü Abraham Elazar'ı öldürecek ve gerekçe olarak şunu belirtecekti:

---

281 Metin Toker, "Bayan Elrom Akli Dengesini Kaybetti", *Milliyet*, 29 Mayıs 1972.

282 *Keren Melagot Al-Shem Ephraim Elrom Mitaam Misrad Hachutz Vemishpachat Wiesner-Roma Letalmidei Haphakulta Lemishpatim*, D'Guss Israel, Israel Publication Printing House, s. 27-29.

283 "The Big Heart of the Man of Law: 30 Years Since the Death of Ephraim Elrom (Hof-städter)", (İbranice) *Yedioth Ahronoth*, 23 Mayıs 2001.

284 Tovah Lararoff, "Foreign Ministry Honors Staffers Killed in Terrorist Attacks", *The Jerusalem Post*, 19 Nisan 2010. Bakanlığın resmi web sitesi de onlara yer vermekte: "The Ambassadors of Peace Shall Weep Bitterly", http://www.mfa.gov.il/mfa/aboutheministry/pages/the%20ambassadors%20of%20peace%20shall%20weep%20bitterly.aspx

285 Kasım Gence, "Kızıl Doktor Yakalandı", *Hürriyet*, 15 Mayıs 1979; "Turkey Aborts Plot to Kidnap Israel Consul", İstanbul, UPI, 14 Mayıs 1979.

> Filistin topraklarını işgal altında tutan, ABD'nin Ortadoğu'daki jandarması Siyonist İsrail devletinin Filistin halkı üzerindeki katliamlarını protesto etmek için bu eylem gerçekleştirilmiştir, İsrail Havayolları'na ait EL AL büroları İsrail gizli servisi MOSSAD'ın şubeleri durumundadır. Abraham Elazar da EL AL müdürü ve MOSSAD ajanıdır.[286]

Ephraim Elrom'un infaz edilmesi, Türkiye'nin toplumsal hafızasından çoktan silinip gitmiş durumda. Bunun iki ana sebebi mevcut. İlki, 1970'li yıllarda olduğu gibi 2000'li yıllarda da "İsrail" ve "Siyonizm" kavramlarının zehirlenmiş ve şeytanlaştırılmış kavramlar olmalarıdır. Hal böyle olunca "Siyonist İsrail devleti temsilcisi"nin öldürülmüş olmasının ardından herhangi bir kişinin gözyaşı dökmesini veya pişmanlık dile getirmesini çok fazla beklememek lazım. İsrail ile Filistin Özerk Yönetimi arasındaki ihtilafın halen devam etmesi ise solun İsrail'e karşı önyargılı tavrını daha da katmerleştirmektedir. Nitekim günümüzde Filistinli lider Yaser Arafat ve FKÖ, Türkiye'de toplumun her kesiminde hep empati ve sempati ile anılan isimlerdir.[287]

İsrail Savunma Kuvvetleri'nin Filistin Özerk Yönetimi'ne karşı giriştiği silahlı harekât, kimi zaman aşırı sol grupların Elrom'un infaz edilmesi olayını hatırlatmalarına sebep olacaktı. Örneğin 2009 yılının Ocak ayında cereyan eden Gazze Savaşı vesilesiyle İstanbul'daki İsrail Konsolosluğu önünde gösteri yapan Herkese Sağlık Güvenli Gelecek Platformu üyelerinin attıkları sloganlardan biri "Katil İsrail, Elrom'u Unutma" idi.[288] Kâğıthane Lisesi Devrimci Solcu Gençlik öğrencilerinin yaptıkları gösteride de aynı slogan atılacaktı.[289] Günümüzde Elrom'un infaz edilmesini bir iftihar vesilesi olarak zikreden sol hareket, THKP-C geleneğini devam ettiren

---

286 *Şafak Yargılanamaz*, der: Hasan Şensoy, Cilt 2, Barikat Gazete ve Yayıncılık, İstanbul, Ekim 1993, http://www.barikat-lar.de/kitap/safak%202/bolum7.htm

287 Örneğin Ahmet Tulgar, "Bizim Yaser'imiz", *Akşam*, 13 Kasım 2004; Berat Günçıkan, "Biz Filistin'i Çok Sevmiştik", *Cumhuriyet Pazar Dergi*, Sayı 973, 14 Kasım 2004, s. 2-3.

288 "Yeniden Konsolosluk Önünde - Yeniden Siyonizme Öfke", 11 Ocak 2009 http://www.barikat-lar.de/guncel/haberler/110109konsoloslukisrail.htm

289 "Kağıthane Lisesi Devrimci Solcu Gençlik Haykırdı: Katil İsrail Elrom'u Unutma!", 6 Aralık 2009. http://www.barikat-lar.de/guncel/haberler/060109kaigthanelisesi.htm

Halk Cephesi ve Haklar ve Özgürlükler Cephesi'dir. Her iki hareket, THKP-C'nin "Siyonizm'in konsolosu Elrom'u infaz ettiğini" iftiharla belirtmiştir.[290] Bir diğer örnek, 2003 yılının Kasım ayında İstanbul'da iki sinagoga karşı İslamcı teröristler tarafından düzenlenen intihar eylemleriydi. Eylemlerden sonra Sosyalist Barikat grubu, eylemleri kınamak için yayınladığı basın bülteninde bir yandan eylemleri kınarken diğer yandan gülünç bir şekilde Elrom'un infaz edilmesini meşrulaştıran bir lisan kullanacak ve şöyle yazacaktı:

> Devrimciler, genel olarak sivil halka zarar veren, doğrudan halk düşmanları ve emperyalistleri değil sıradan insanları hedef alan eylemleri benimsemezler. Hatta devrimciler, zulüm mekanizmasının alt düzeyden görevlilerini bile –koşullar elverdiğince– eylemlerinin merkezi noktasına koymazlar, bu mekanizmaya dolaylı olarak bağlı olan sıradan kurumları ve araçları hedef almazlar. Bunun hiçbir tartışmaya izin vermeyecek ölçüde net bir örneği, devrimci hareketin tarihindeki en güçlü anti-siyonist eylem olan THKP-C'nin Efraim Elrom eylemidir. Bilindiği gibi devrimci sosyalist hareketin önderi Mahir Çayan ve yoldaşları, 1971 yılında politik tutsakların serbest bırakılması amacıyla İsrail Başkonsolosu Efraim Elrom'u tutuklamışlar ve nihayetinde taleplerin kabul edilmemesi sonucunda cezalandırmışlardır. Böyle bir eylem tarzı benimsenebilir ya da benimsenmeyebilir, sonuçta bu bir siyasal anlayış sorunudur; ancak ister benimsensin ister benimsenmesin eylemin siyonizmin bir temsilcisinden başka kimseye zarar vermediği kesindir. Devrimci sosyalizmin eylem anlayışı bu ölçüde nettir.[291]

Günümüzde Mahir Çayan'ın fikriyatını devam ettiren radikal sol gruplar, Elrom'un infaz edilmesini iftiharla hatırlamaya devam etmektedirler. Örneğin Elrom'un cesedinin bulunmasından sonra polis eşliğinde Hamarat Apartmanı'ndan çıkartılıp ambülansa konulmasını gösteren bir video, "Komutan Mahir Çayan'ın geberttiği Efraim Elrom'un leşi" başlığıyla genel ağda yer almakta.[292]

290 Halk Cephesi," We Call All The Peoples of the World", http://www.anti-imperialistfront.org/?p=248 Haklar ve Özgürlükler Cephesi, "Contribution to the International Conference aganist Globalization, Imperialism and Zionism", http://articles.abolkhaseb.net/maqalat/english/0305/Conferencem-solidarity_260305.htm

291 "Kahrolsun Siyonizm, Kahrolsun Anti-Semitizm, Kahrolsun Emperyalizm", 22 Kasım 2003, http://istanbul.indymedia.org/comment/201312

292 "Komutan Mahir Çayan'ın Geberttiği Efraim Elrom'un Leşi", 8 Kasım 2015, https://www.youtube.com/watch?v=SsFfXElbv7s

Kızıldere Olayları'nın 41. yıldönümünde İstanbul'da Maltepe Belediyesi 30 Mart 2013 günü Mahir, Hüseyin, Ulaş Parkı'nı hizmete açacaktı. CHP'li Belediye Başkanı Prof. Dr. Mustafa Zengin, Sibel Erkan'ın Mahir Çayan ve arkadaşları tarafından Kartal Maltepe'de rehine alınması ve Mahir Çayan'ın yaralı yakalanması ile sonuçlanan hadiseye atıfta bulunarak parka neden "Mahir, Hüseyin, Ulaş Parkı" adının verildiğini şöyle izah edecekti:

> Maltepe ile özdeşleşen Mahir'dir. Mahir ile Hüseyin burada bir eylem içerisinde olmuşlardır. O eylemi sorgulamıyoruz, tartışmıyoruz ama Mahir'in ve Hüseyin'in hikâyesi budur. Yapılan parka Mahir ve Hüseyin'in adını vermemizin nedeni budur.[293]

"Mahir Hüseyin Ulaş Parkı Açıldı", *Radikal*, 30 Mart 2013.

293 BİA Haber Merkezi, "Maltepe'de Mahir Hüseyin Ulaş Parkı", 28 Mart 2013 http://bianet.org/bianet/yasam/145445-maltepe-de-mahir-huseyin-ulas-parki

İsrail Savunma Kuvvetleri'nin 31 Mayıs 2010 günü *Mavi Marmara* gemisine müdahale etmelerinin ardından konuya özel bir sayı ayıran ulusalcı çizgideki *Türk Solu* dergisi Ephraim Elrom cinayetine de yer verecekti. Derginin genel ağdaki bu yazı ile ilgili sayfasının "Yazı hakkında görüşler" bölümünde ise aşağıdaki şiir yer alacaktı:

Elrom'u ölüren türk
Nasıl bilmiş düşmanı
Ejdadına bin rahmet
O türkün kahramanı

Savaşsız öldürene
Katil dense dünyada
Cennete alsın allah
O türkün kahramanı

Unutmayın çayanı
O allahın aslanı
Altmış sekiz kuşagı
O türkün kahramanı

Türk solu unutmasın
Hiçte pişman olmasın
Hatırlayın yaşasın
O türkün kahramanı

Sabit vatan sağ olsun
İsrail ölüm begensin
Bundan sonrada olsun
Yeni türk kahramanı

Ozan Sabit Özdemir
Yozgat, 10 Temmuz 2010[294]

294 www.turksolu.com.tr/286/konuksever/286.htm. İmla aynen muhafaza edilmiştir.

Günümüzde Mahir Çayan'dan övgü ile bahseden bir başka örgüt ise İBDA-C'dir. Mahir Çayan, bu İslamcı örgüt için örnek alınan bir figürdür:

> Bu arada, yoğun bir "Deniz Gezmiş" propagandasıyla, üstü örtülmeye ve mânâsı gölgede bırakılmaya çalışılan Mahir Çayan'ın çıkışını istisna bulduğumuzu, antiemperyalist ve "devrimci" tavır açısından takdirle andığımızı hatırlatalım. Koyu bir kemâlist olan ve hiçbir zaman doğrudan doğruya rejimin temel müesseselerini hedef almayan ve kan dökmeyen romantik (!) Deniz Gezmiş bir tarafa; kendisine "kesintisiz" bir "devrimci" tavır geliştirmeye çalışan, antiemperyalizmin özünü hissettiğini eylemleriyle gösteren, Filistin halkına nasıl destek verileceğini MOSSAD'ın Türkiye sorumlusu Efraim Elrom'u cehenneme postalayarak işaretleyen ve bu sebeble İsrail'in baskısı sonucu katledilen Mahir Çayan, kafa yapısıyla tamamen olmasa bile, stratejisiyle kemâlizmden paçasını kurtarmış, örnek bir solcu liderdir. Bu sebebten, Mahir'in bu hüviyetini yeni yetişen solcu gençlere bulaştırmak istemeyen rejim, kendisine daha yakın ve zararsız bulduğu Deniz Gezmiş'in karizmasını sürekli canlı tutmaya ve Çayan'ı onun gölgesinde bırakmaya çalışıyor.[295]

Ephraim Elrom'un infaz edilmesine eleştirel bir bakışla bakan birkaç yazıya, şaşırtıcı bir şekilde son beş yılda rastlanacaktır. Bu eleştirel yazıların yayınlanma sebepleri, THKP-C çizgisini günümüzde devam ettiren DHKP-C'li iki militanın, Okmeydanı'nda başına gaz kapsülü isabet etmesi sonucu ölen Berkin Elvan ile ilgili soruşturmayı yürüten Cumhuriyet Savcısı Mehmet Selim Kiraz'ı 31 Mart 2015 günü rehin almaları ve akabinde öldürmeleri idi. Bu vesileyle *Akşam* gazetesi yazarı Yıldıray Oğur, hem Ephraim Elrom cinayetini hem de Kızıldere'de öldürülen iki İngiliz, bir Kanadalı teknisyeni hatırlatacak ve 30 Mart 2015 tarihinde Kızıldere'de ölen devrimcilerin anma töreninde hiç kimsenin onlardan söz etmediğini yazacaktı.[296]

Gene *Akşam* gazetesi yazarı Gülay Göktürk, Çağlayan Adliyesi'ndeki cinayete değinerek şöyle yazacaktı:

---

295 Hakan Yaman, "Türkçülük ve Solculuk Çevresinde Sahtelikler Panayırı", http://www.geocities.com/akademyaarsiv1/akademarsiv1209.htm

296 Yıldıray Oğur, "Tanrım Bu Son Çılgınlık Olsun", *Akşam*, 5 Nisan 2015.

> DHKP-C'nin ya da eski ismiyle DEV-SOL'un ya da en eski ismiyle Cepheci'lerin gözlerini kırpmadan adam öldürdüğünü ta Elrom'dan beri biliyoruz. Gerçi Çayan ve arkadaşları için anma töreni düzenleyenler bu ismin hatırlanmasını hiç sevmez ama Elrom da tıpkı Savcı Kiraz gibi rehin alındıktan sonra ağzı bantlanarak ve şakağından tek kurşunla soğukkanlı bir şekilde öldürülmüştü.[297]

Bu yazı, DHKP-C'nin sert tepkisini çekecektir. DHKP-C, "Elrom'un ismini anmayı biz değil, sevmiyorsanız siz ve sizin gibi halk düşmanları sevmiyordur. Biz ismini 'SEVEREK' anıyoruz, yaşasaydı da tekrar yine seve seve nasıl öldüreceğimizi yeni Elrom'ların ve senin gibi burjuvazinin ihbarcılarının da bilmesini istiyoruz. Elrom'dan Savcı Kiraz'a... EMRİ VERENLER, KATİLLER VE KATİLLERİ KORUYUP-KOLLAYANLARA, ZEMİN HAZIRLAYANLARA CEVABIMIZ AYNI OLACAKTIR!" sözleriyle tepki verecektir.[298]

Bir diğer eleştiri yazısı ise Almanya'da yaşayan Şeyda Demirdirek'e aittir.[299] Yazı, sol ve liberal kesime mensup yayınlar arasında bir mecra bulamadığı için Türk Yahudi toplumunun *Şalom* gazetesinde yayınlanacaktır.

c) Türk Yahudi Toplumundaki Yeri

Elrom'un öldürülmesinden bir müddet sonra Kurtuluş Morhayim, yeni doğan erkek evladına Vedat Elrom adını verecekti.[300] Bunun sebebi ise bebek Vedat'ın, Elrom'un öldürüldüğü ve cesedinin bulunduğu 22 Mayıs'ı 23 Mayıs'a bağlayan gece yarısı doğmuş olmasıdır.

---

297 Gülay Göktürk, "Çağlayan Cinayeti", *Akşam*, 9 Nisan 2015.

298 "DHKC Açıklama no. 450", 26 Mayıs 2015, https://www.facebook.com/permalink.php?story_fbid=775868119199186&id=573355112783822&substory_index=0 https://www.facebook.com/notes/demokrat-medya/emperyalizme-tav%C4%B1rnas%C4%B1l-koyulur-mahire-sor/216969805024501/

299 Şeyda Demirdirek, "Ephraim Elrom'un Öldürülmesi ve Hafızalardaki Yeri", *Şalom*, 28 Ekim 2015; "Ephraim Hofstaedter Elrom ve Eichmann'ın Yakalanıp Yargılanması Sürecindeki Rolü", *Şalom*, 30 Aralık 2015; "Ephraim Elrom ve Eichmann'ın Yargılanmasındaki Rolü", *Şalom*, 6 Ocak 2016.

300 Leon Berk, "Noveludes de Turkia", *La Verdad*, 10 Haziran 1971.

Doğumu yapan Yahudi hekimin telkini üzerine bebeğe Elrom göbek adı verilmiş ancak bu göbek adı nüfus kaydına işletilmemiştir.[301]

Günümüzde ise Efraim Elrom'u artık kimse hatırlamamakta. İstanbul'daki 500. Yıl Vakfı Türk Musevileri Müzesi'nde de bu cinayet yer almamakta. Müze yönetimine yöneltilen neden yer almadığı sorusuna verilen cevap ise şu şekildedir:

> Aramızda çok tartıştık ve koymamaya karar verdik.
> Koymama nedenimiz kesinlikle sanıldığı gibi Israel ile özdeşleştirilme endişesi değil.
> Müze'nin içeriğinin ne olması konusunda epey teorik tartışma yapıldı ve Elrom'un cinayeti gibi pek çok şeyin bizim müzede olması halinde benzer pek çok konu ve olayın da konulması gerektiğini düşünerek karar verildi.[302]

13) Ephraim Elrom Hakkındaki Komplo Teorileri

Ephraim Elrom cinayetinin üzerinden neredeyse yarım yüzyıl geçmiş olsa da günümüzde bu vaka hakkında değişik komplo teorileri üretilmekte. Bunun ana nedeni de bu olay üzerinden 45 yıl geçmiş olmasına rağmen olayla ilgili başta MİT, İçişleri Bakanlığı ve Emniyet Genel Müdürlüğü olmak üzere resmî arşivlerin kamuya açılmamış olmasıdır. Dahası, Yzb. İlyas Aydın'ın MİT ajanı olup olmadığı konusunda MİT'in bu iddiaları doğrulayan veya yalanlayan herhangi bir beyanda bulunmamasıdır. İnfazda kullanılan silahın da bulunmaması, "tetiği kimin çektiği" konusunu aydınlığa kavuşturmamakta. Dahası, 1990'lı ve 2000'li yıllarda komplo kültürünün Türk popüler kültürüne egemen olması, Ephraim Elrom vakasının da komplo teorileriyle açıklanmasına yol açmaktadır.

---

301 Vedat Morhayim ve Kurtuluş Morhayim ile 18 Mart 2016 tarihli görüşme

302 Türk Musevi Cemaati Başkan Yardımcısı Moris Levi'nin 14 Mart 2016 tarihli e-postası.

a) Talip Doğan Karlıbel'in Komplo Teorisi

2006 yılının Nisan ayında daha önce ismi hiç duyulmamış Talip Doğan Karlıbel (1967-) adında bir kişi, kendisini "Naziler, Alman varlıkları ve Alman derin devleti hakkında uzmanlaşmış araştırmacı yazar" olarak tanıtarak medya piyasasına girecek ve birkaç kitap yayınlayacaktı.[303] 2000'li yıllarda Türkiye'de popüler kitaplar arasında komplo teorilerinin son derece revaçta olması nedeniyle ardı ardına yayınladığı ve her biri birer komplo teorisi olan bu kitapları vesilesiyle kimse, Doğan Karlıbel'in geçmişini ve araştırmacılık vasfını sorgulamadı ve kitapları "araştırma" olarak kabul edildi. Doğan Karlıbel'in hayat hikâyesini öğrenmek için 2012 yılını beklemek gerekecekti. Karlıbel, 19 Ocak 2012 tarihinde Ergenekon Davası'nda tanık olarak verdiği yeminli ifadesinde hayatını şöyle özetleyecekti. Mesleğini "araştırmacı yazar ve televizyon yorumcusu" olarak beyan eden Karlıbel, Almanya'da yaşadığı 1986 ila 1997 yılları arasında Alman Emniyet Genel Müdürlüğü'nde narkotik istihbarat bölümünde hem teknik takip hem de tercümanlık yapmış, ayrıca sahte kimlikle yeraltında alıcı kılığına girerek Alman Emniyet Müdürlüğü'ne hizmet etmişti. Bunun dışında Ağır Ceza Mahkemeleri'nde tercümanlık yapmıştı. 1997 yılında Alman emniyet teşkilatından ayrılan Karlıbel'in, teşkilattan neden ve nasıl ayrıldığı ise meçhul. 1997 ila 1999 yıllarında işsiz idi. 1999 yılında Türkiye'ye kesin dönüş yaptı. 2001 yılında Genelkurmay Başkanlığı İstihbarat Okulu, Sukut Şubesi, Silahsızlanma ve Uluslararası İşbirliği Dairesi'nde askerliğini yaptı.[304]

---

303 Talip Doğan Karlıbel, *Alman Derin Devleti*, Truva Yayınları, İstanbul, 2006; Talip Doğan Karlıbel, *Alman Gizli Servislerinin Türkiye Operasyonları*, Neden Kitap, İstanbul, 2007; Talip Doğan Karlıbel, *Hitler'in SS Kasapları*, Neden Kitap, İstanbul, 2006; Talip Doğan Karlıbel, *Sağır Oda'nın Nazi Altınları*, Neden Kitap, İstanbul, 2007

304 "Duruşma Tutanakları", www.muzaffertekin.com.tr/?page_id=1247 19ncu celse 19 Ocak 2012, s. 2-3.

Özgeçmişi bu olan Karlıbel, 2006 yılının Nisan ayında yayınladığı bir kitapta Adolf Eichmann'ın kaçırılıp İsrail'e götürülmesinde etkili rol oynamış olan Türkiye masası şefi olduğunu ileri sürdüğü[305] MOSSAD ajanı Zvi Aharoni (1921-2012) ile 1996 yılında Almanya'da görüştüğünü ileri sürerek Aharoni'nin Elrom'un öldürülmesinin ardından MOSSAD'ın eyleme karışmış olan kişileri tespit edip onları MİT'e bildirdiğini ve Kızıldere katliamının bu şekilde gerçekleştiğini ileri sürecekti. Karlıbel'in tezi şuydu: Eski Naziler, Adolf Eichmann'ın intikamını, yargılanmasında etkin rol almış olan Elrom'u öldürterek almışlardı. Karlıbel'e göre "Mahir Çayan ve arkadaşları, istemeyerek de olsa bir nevi bilmeden Nazilere tetikçilik yapmışlardı."[306]

Karlıbel'in bu iddiaları, tabii ki hayal mahsulü. Zvi Aharoni, 1970 yılında MOSSAD'dan emekli olmuştu. Önce Hong Kong'a, daha sonra Çin'e yerleşerek ticaretle meşgul olmuştu. En sonunda İngiltere'ye yerleşip orada vefat etmişti. Özetlersek Doğan Karlıbel'in saçmasapan bir komplo teorisi olan iddiasının ciddiye alınacak bir tarafı yoktu. Ancak hal böyle olmasına rağmen bazı basın organları kitaba geniş yer vereceklerdi.[307] Bu iddialar hakkında görüşlerine başvurulan 68 kuşağı önderlerinden Aydın Engin, Sarp Kuray ve Ertuğrul Kürkçü bu iddiayı elbette saçma bulacaklardı. Ancak bu üç isimden Ertuğrul Kürkçü'nün, Karlıbel'in saçma sapan beyanlarına dayanarak Türkiye'de işlenen siyasi cinayetlerde "İsrail parmağı" olduğuna inandığını dile getiren şu sözleri, kendisinin İsrail'e karşı olan menfi peşin yargılı tavrı hakkında ilginç bir ipucudur:

---

305 T. Doğan Karlıbel, *Kaçak Naziler ve MOSSAD Mahir Çayan Olayı ve Kızıltepe'nin İç Yüzü*, Neden Kitap, İstanbul, 2006, s. 57. Karlıbel, kitabında bu kişiden bir keresinde Zirri Aharoni (s. 57), bir diğer keresinde Ziri Aharoni (s. 75), bir diğer keresinde ise Ziri Ahara (s. 81) olarak söz etmekte.

306 T. Doğan Karlıbel, *a.g.e.*, s. 53-62, 80-83.

307 Emine Dolmacı, "Mahir Çayan'ı Naziler Kullandı", *Zaman Pazar*, 28 Mayıs 2006; Tuğrul Tunalıgil, "Mahir Çayan'a Naziler mi Yardım Etti?", *Haftalık*, Sayı 159, 21-27 Nisan 2006, s. 30-33.

> Zvi Aharoni'den yapılan aktarmada Efraim Elrom'un kaçırılmasında "Nazi parmağı" olduğu yönünde hiçbir beyana ya da imaya rastlamadım. Ama Türkiye'nin emniyet ve istihbarat teşkilatlarıyla İsrail istihbaratı arasında sıkı ilişkiler ve Türkiye'de işlenen siyasi cinayetlerde "İsrail parmağı" olduğu açıkça itiraf edildiğine göre, asıl haber bu olmalı herhalde.[308]

Karlıbel'in bu saçma komplo teorisini ciddiye alan tek kişi ise Türk Yahudi cemaatinin yayın organı *Şalom* gazetesinin yazarı Mois Gabay olacaktı.[309]

b) Levon Panos Dabağyan'ın Komplo Teorisi

Bir başka komplo teorisyeni, kendisini Türk milliyetçisi olarak tanıtan *Önce Vatan* gazetesinin Ermeni yazarı Levon Panos Dabağyan'dır. Köşeyazıları ve yayınladığı yazılarından antisemit bir yazar olduğu aşikâr olan Dabağyan, ASALA terör örgütünü aklamak için örgütün Amerikan Siyonistleri tarafından desteklendiği, dolayısıyla asıl müsebbibin Siyonistler olduğu mesajını vermek için çırpınıp çabalayacaktır. Bu bağlamda Dabağyan, Ephraim Elrom'un infaz edilmesi ile ilgili olarak şöyle yazacaktı:

> Çok enteresandır. Türkiye'de "anarşi ve terörün" iç içe yoğrulduğu 1971 yılının Mayıs ayında "Dev-Sol Militanlarınca" kaçırılıp öldürülen İsrail Başkonsolosu merhum Ephraim Elrom'un katledilmesinden iki yıl sonra ise, ABD Los Angeles Başkonsolosumuz Mehmet Baydar ve Yardımcısı Bahadır Demir, "Mıgırdiç Yanıkyan adında bir "Hınçak Komitesi" mensubu tarafından kalleşçe vurularak şehit edildiler. Ve tabii ki bu bir başlangıç olacak ve iş (ASALA) örgütüne kadar uzanacaktı. (27 Ocak 1973). Yukarıda kayda geçtiğimiz her iki vaka hakkında ve bilhassa ikinci vaka hakkında yeterli derecede tetkikat yapılmış mıdır? Hiç sanmıyoruz! Belki de yapılmış ve halkımıza aktarılmamıştır denebilir ancak, hâlâ birçok yönleri karanlıkta kalmış bir esrarengiz cinayet olayı olarak varlığını sürdürmektedir!...

---

308 Tuğrul Tunalıgil, "Mahir Çayan'a Naziler mi Yardım Etti?", *Haftalık*, Sayı 159, 21-27 Nisan 2006, s. 30-33.

309 Mois Gabay, "Efraim Elrom Suikasti ve Az Bilinen Gerçekler: Medyanın Bize Hatırlatmadıkları...", *Şalom*, 11 Haziran 2014.

> Yukarıda kayda geçilen birinci vaka yani "Başkonsolos cinayeti"nin bazı yönleri, sızıntı gazetesi aracılığı ile bilhassa Bab-ı âli camiasına intikâl etmiş ve basın mensupları arasında yayılmıştı. O zamanki söylentilere göre merhum Başkonsolos'un ülkemiz içindeki "Sol örgütlerle" irtibatı varmış!.... Bunda ne dereceye kadar hakikat payı vardır bilinmez ama katil Yanıkyan'ın işlediği korkunç çifte cinayetin bu mesele ile bağlantılı olduğunu iddia edenler de olmuştur ve bütün bunlar karanlıkta kalmış ve de derinliğine incelenmesi icap eden hususlardır! [310]

c) Cem Küçük'ün Komplo Teorisi

Elrom'un infaz edilmesine komplo mantığı ile yaklaşacak olan bir diğer gazeteci *Yeni Şafak* gazetesi yazarı Cem Küçük olacaktır. Cem Küçük, Elrom'un "MOSSAD ajanı" olduğu hususundaki yaygın yanlış kanaati tekrarlayarak şöyle yazacaktı:

> Eichmann'ı yakalayan Nazi avcısı ekibinde Efraim Elrom adında bir MOSSAD ajanı vardı. Efraim Elrom bu görevden sonra 1960'lı yılların sonunda İstanbul'a İsrail Başkonsolosu olarak atandı. 68 kuşağı ve gençlik hareketinin Türkiye'ye sirayet etmesiyle sağ-sol çatışması başladı.
>
> İstihbarat kurumlarının da bu olaylara sessiz kalması beklenemezdi. Soğuk Savaş şartları bu durumu daha da mümkün kılıyordu. Tabii Elrom'un bazı faaliyetleri ve Naziler hakkındaki çalışmaları bizdeki Özel Harp Dairesi bünyesindeki Seferberlik Tetkik Kurulu'nda bir grubu rahatsız ediyor.
> İngiltere ve ABD istihbaratından büyük güç alan İbrahim Türker[311] ve hücresi Elrom'un ortadan kaldırılmasına karar veriyorlar. İstanbul Yeşilköy'de Hava Harp Okulu'nda lojistik destek kıtalarında görevli Hava Yüzbaşı İlyas Aydın ve Orhan Savaşçı, MİT ve Emniyet kanadı üzerinden THKP-C terör örgütünün içine sızdırılıyorlar. O dönem solun her türlü fraksiyonu içine çok fazla ajan sokulmuştu. İbrahim Türker ve onun yönettiği hücre tüm imkânları ile operasyonu yürütüyor. Önce Efraim Elrom kaçırılıyor ve bir eve götürülüyor.

---

310 Levon Panos Dabağyan, "Kompo Teorisyenlerince Üretilen Sanal (ASALA) Senaryosu", *Önce Vatan*, 13 Mart 2005.

311 Cem Küçük'e göre İbrahim Türker, Ermeni idi ve Seferberlik Tetkik Kurulu'nun üyesi idi. Bkz. Cem Küçük, "Kim Bu İbrahim Türker?", *Yeni Şafak*, 28 Nisan 2013.

İlyas Aydın ve Orhan Savaşçı'ya Elrom'un hangi eve götürüldüğü bilgisi hemen ulaştırılıyor. Elrom'u kim öldürecek tartışması yaşanırken Mahir Çayan, "Yazı tura atalım" diyor. Sonunda Elrom'u infaz etme işi Çayan'a kalıyor.

İlyas Aydın çok korkuyor ve örgüt evini hemen terk ediyor. Özel Harp'ten gelen talimatla Ankara Etimesgut'ta bir astsubayın evine sığınıyor. İçindeki korkuyu bir türlü atamayan Aydın Filistin'e götürülüyor. İşte olayın bam teli tam da burası oluyor. İlyas Aydın öldü mü, kaldı mı, kaçırıldı mı bilinmiyor. Aslında bilmesi gerekenler biliyor. Gürkan Hacır'a göre İlyas Aydın, kalkıştığı işlerin ciddiyetine varamayan ve oldukça ürkek bir subay, çekingen bir devrimciydi. Giriştiği işlerin bu kadar büyüyeceğini hiçbir zaman hesaba katmadı. Bunu da canıyla ödedi.

Bana göre İlyas Aydın'ın sonu biraz farklı oldu. MOSSAD ve İsrail devleti bu tür kişileri 'işimize lazım olur' diye öldü gösterir. Yepyeni bir kimlik verir ve başka ülkeye gönderir.

Muhtemelen İlyas Aydın, Filistin Teslim Töre grubundan alınıyor. Ve bir çatışma esnasında öldü gösteriliyor. Büyük ihtimalle İsrail için o dönem en güvenli yerlerden biri olan ABD'ye yollanıyor. Niçin mi? İleride kendilerine lazım olur diye.

Peki MOSSAD İlyas Aydın'ı birçok önemli operasyonda kullanmış olabilir mi? Bu operasyonlar özellikle 1 Mayıs katliamı, önemli şahıslara yönelik suikastlar olabilir mi? Bilmiyoruz.[312]

d) Yusuf Küpeli'nin Anlatısı

Yusuf Küpeli, bir komplo teorisyeni değil. Olayları komplolar ile izah eden bir zihniyete de sahip değil. Ancak Elrom olayı ile ilgili anlatısı ve izahatı, bir "komplo" havasını taşımakta.

Hâlihazırda İsveç'te yaşayan Yusuf Küpeli'ye göre 12 Mart döneminin karışık siyasi ortamında Elrom, "cuntalar arası" savaşa kurban verilmişti. Mahir Çayan da bu savaş içinde kullanılan elverişli bir araç idi. İşi bittiğinde sarf edilecekti. Küpeli, Mahir Çayan ve arkadaşlarının Kartal Maltepe'de kaldıkları eve bekçinin gelişini anlatan bölümde Elrom cinayetini şöyle anlatmakta:

312 Cem Küçük, "MOSSAD, Efraim Elrom ve İlyas Aydın'ın Akıbeti!", *Yeni Şafak*, 23 Mayıs 2013.

Anahtarla girmiş oldukları ve kaldıkları bu evde fazla gürültü yaptıkları için, komşular tedirgin olmuşlar ve mahalle bekçisini haberdar etmişlerdi. Bekçi kapılarını çalınca, Elrom'u öldürmüş olan kişi, telaşa kapılmış ve adama ateş etmişti. Ondan sonra da kaçmaya başlamışlardı... Aslında, söz konusu kişiyi kullananlar, onun yakalanmasını istemiyorlardı. Elrom'un kaçırılacağını bildikleri halde engellememişlerdi. Elrom'un tutulduğu evi bildikleri ve dinledikleri halde, başkonsolosu kurtarmaya çalışmadıkları gibi, cinayeti işleyenin o evden kaçmasına da göz yummuşlardı. Elrom cinayetinden sonra kaçanların kaldıkları eve operasyon olacağını bir telefonla bildirip oradan çıkmalarını da sağlamışlardı. Çünkü söz konusu katilin kullanılma süresi henüz dolmamıştı ve terörün sürmesini istemekteydiler... Fakat artık bu son yerde, komşular ve bekçi işe karışınca, bekçi silahla yaralanıp ortalık velveleye verilince, operasyon yapmak zorunda kalmışlardı... Bu kez de söz konusu kişiyi sağ alacaklar ve yeniden kaçmasını sağladıktan sonra, artık kullanılacak bir durum kalmayınca, sonunu getireceklerdi.[313]

e) Avukat Yücel Bulut'un Komplo Teorisi

MHP Merkez Disiplin Kurulu üyesi Avukat Yücel Bulut, *Ortadoğu* gazetesinde yayınladığı "araştırma"sında şöyle yazacaktı:

Efraim Elrom'un neden öldürüldüğü ve neden hedef haline getirildiği hiçbir zaman aydınlatılamadı. Hiç kuşku yok ki THKP-C darbeye zemin hazırlamak için kurulmuş taşeron bir örgüttü. Bu cinayeti de kim bilir hangi güç merkezlerinin taşeronu olarak üstlenmişti?"[314]

f) Diğer Komplo Teorileri

Soner Yalçın ve Doğan Yurdakul ikilisi ise gerçekle ilgisi olmayıp kendi muhayyilelerinde kurguladıkları bu senaryoyu gerçek kabul edip, "Araplarla yakınlaşmayı savun[an]" ve "ülkesinde antifaşist olarak tanınan" sıfatlarıyla andıkları Elrom'un, "Türkiye'ye sürgün"

313 Yusuf Küpeli, "Yaşamımdan Bazı İlginç Kareler Üzeri ", www.sinbad.nu/yasamkar.htm

314 Yücel Bulut, "Derin Güçlerin Taşeronu DHKP/C", *Ortadoğu*, 19 Mart 2014.

olarak gönderildiğini yazabileceklerdi.[315] Bu saçma komplo teorisini *Yeni Şafak* gazetesi yazarı Abdullah Muradoğlu da ciddiye alacak ve "iddia" olarak aktaracaktı.[316] Bir başka komplo teorisyeni olan Gürkan Hacır ise "İsrail Başkonsolosu Efraim Elrom eğer genel arama kararı çıkmasa öldürülmeyecekti. Dahası, eylemcilerle birlikte telsiz yapmaya çalışmıştı" yazarak başka bir saçma iddia ortaya atacaktı.[317]

315 Soner Yalçın - Doğan Yurdakul, *Bay Pipo*, Doğan Kitap, İstanbul, 2000, s. 194, akturan Gencer Özcan, *a.g.e.*, s. 30.

316 Abdullah Muradoğlu, *Garih (Sıradışı Bir Musevi'nin Portresi)*, Bakış Yayınları, İstanbul, 2001, s. 72.

317 Gürkan Hacır, "Eylemcisini Seven İlk Kişi Aygün Değildi", *Akşam*, 18 Ağustos 2012.

SONUÇ

68 devrimci gençlik hareketi veya diğer bir tabirle devrimci sol hareket, halktan kopuk ve büyük ölçüde Latin Amerika'daki şehir gerillalarından esinlenmiş ütopik bir hareketti. Yusuf Küpeli, bunu oldukça çarpıcı bir şekilde ifade etmekte:

> Her birisi kendisine göre gençliğin lideriydi. Ama popüler lider Deniz'di. Onun için Deniz, bizim yanımızda aramızda eskisi gibi rahatça davranamazdı, aklımıza aykırı işlerde bizi sürükleyemezdi. Onun için yeni bir ortam bulması gerekiyordu, o da Ankara'yı seçti. Ondan sonra düşündüğümüz, konuştuğumuz şeylerle hiç ilgisi olmayan çocukça şeyler yaptı. Ho Chi Minh'in anmasında giydiği giysi, gösteriler, Amerikan askeri kaçırmak, polis kulübesi taramak bunların hepsi çocukça şeylerdi.
> Deniz'in gayrıciddiliği karşısında organik bağlarımızı, düşünsel ortaklığın ötesinde tamamen kopardık. Amerikan emperyalizmine karşı ikinci bir kurtuluş savaşı cephesi açmaya niyeti olan bir insan ODTÜ'de ata binip de elektrik direklerine ateş eder mi? Siyasal'daki bir konferansta, sahneye üzerinde fedai gömleği, altında Filistin botuyla artislik yapar mı? Kurtuluş savaşları böyle mi yapılıyor? Biz zaten bunları görünce, kendi adıma ben Deniz'den iyice koptum. Kendi değerlendirmeme göre Küba gibi, Vietnam gibi bir devrimin Türkiye'de geçerli olmadığı sonucuna vardım. Bu tür şeyleri görünce Doktor'un yanındaki pozisyonumu, ilişkimi güçlendirdim. Halkı örgütlemeden, parti olmadan ne yapabileceksin? Henüz 12 Mart gelmeden önce bu deneyimden yola çıkarak kesin birtakım ideolojik sonuçlara ulaşmıştım.[1]

1 Oktay Duman, *a.g.e.*, s. 256-257.

Şahin Alpay da halk adına devrim yapmaya teşebbüs eden gençliğin halktan, köylüden destek görmediklerini ifade etmekte:

> Nasıl yapacağız devrimi? Mao şablonunda yürüdükçe benim ve arkadaşlarımın cevabı şu oldu: İşçileri örgütleyecek, köylerden kuşatacağız. Tabii bunun Türkiye gerçekleriyle hiçbir ilgisi yoktu. Türkiye ithal ikameci sanayileşme döneminin altın yıllarını yaşıyordu. Ekonomi 1962'den 1976'ya kadar sürekli büyüdü, reel ücretler her yıl arttı. Yılda yüzde beş-altı büyüyen bir ekonomi, her geçen yıla yaşam şartlarının iyileşmesinden millet genelde memnundu. Çok iyi hatırlıyorum, örgütlenmek istediğimiz köylülerden hiç hüsnükabul görmedik. Sıkıyönetim ilan edildikten sonra da her gittiğimiz köyde ihbar edildik.[2]

Aynı itirafı Füsun Özbilgen ve Bozkurt Nuhoğlu da yapmaktalar:

> **Füsun Özbilgen**
>
> Bizim istediğimiz sosyalist devrimin '60'lı yıllarda mümkün olamayacağını şimdi görüyorum. Gerçi sol hareket büyük bir gelişme göstermişti ama halkın katılımı için gerekli koşullar oluşmamıştı ve halk zaten pek katılmadı bizim çabalarımıza. Fransa'da da işçiler destek oldular '68 isyanını başlatan gençlere ve polisle çatıştılar. Barikatlar kuruldu, 'iktidar sokaklardadır' yazıları yazıldı ama iktidar değişmedi. İşçiler de zamlarını alıp fabrikalarına döndüler çünkü halkın yaygın katılımı yoktu. Eğer halkın yoğun katılımını sağlayacak kadar büyük bir kriz ve yıkım yaşanmıyorsa, halk öyle her itekleme ile hemen harekete geçmiyor. Öncü sınıf harekete geçecek ardından cephe kurulacak filan öyle teoride yazıldığı gibi olmuyor. Öncü sınıf diye gençler eyleme başlıyor ve bir de bakıyor ki arkada katılacaklarını beklediği halk kendilerine - iktidardakilerin yalanları ve kızıştırmalarının da etkisi ile öfke ile bakıyor. Halkın gerçek nabzını bizim o zaman ve o tecrübesizlik ile tutmamıza imkân var mıydı? Elbette yoktu. Bugün bile halkın nabzını tutabildiğimizi söyleyemem.[3]
>
> **Bozkurt Nuhoğlu**
>
> En büyük yanılgımız gençliğin heyecanının kitlelerde de olduğunu sanmaktı. Deniz'le çok tartışırdık, herhangi bir olayda Deniz "he-

2 Nadire Mater, *a.g.e.*, 179.

3 Aysel Sağır, *Bizi Güneşe Çıkardılar*, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 2015, s. 32.

men bahçeye çıkalım, eylem yapalım" derdi, ben de "öğrencilerin dörtte biri rektörlüğe kadar gelirse bahçeye de çıkarız" derdim... Tabii çıktığımız da olurdu ama öğrenci çoğu zaman Rektörlüğe kadar da gelmezdi.[4]

1970'li yıllardaki devrimci sol hareketin İsrail ve Siyonizm aleyhtarlığı, rasyonel sebeplerden değil tamamen önyargılı bir tavırdan kaynaklanıyordu. Sol için İsrail devleti, "Amerikan emperyalizminin zorla kurdurduğu suni bir devlet" idi. Holokost, İsrail devletinin kuruluşu, BM'nin İsrail Devleti'ni tanıma kararı, Altı Gün Savaşı, bunların hiçbiri solu ilgilendirmemişti ve halen de ilgilendirmemektedir. Böylesi bir ortamda Ephraim Elrom'un "anti-faşist olması"nın, yani Adolf Eichmann'ı mahkûm edecek olan soruşturma dosyasını hazırlamış olmasının, sanıldığının veya sanılmak istenilenin aksine, devrimci sol militanlar nezdinde hiçbir değeri yoktu ve bu, Elrom'un infaz edilmesini engelleyebilecek bir sebep değildi.

Ephraim Elrom'un infaz edilmesine yol açacak olan Balyoz Harekâtı, yanlış verilmiş bir karardı. Sokağa çıkma yasağı ile birlikte ev ev arama yapılacağının ilan edilmesi, Elrom'un infaz edilmesine yol açan en önemli etkendi. Bu derece katı bir tavır takınılmayıp THKP-C militanları ile temas kurmaya çalışılsa, onlarla müzakere yolu açılmış olsa ve de Elrom ailesinin bir milyon Alman markı fidye ödemeye hazır olduğu mesajı Mahir Çayan ve arkadaşlarına iletilmiş olsaydı Ephraim Elrom belki de serbest bırakılırdı. Dönemin Türk emniyet görevlilerinin kusurlu oldukları aşikârdır. Emniyet Müdürlüğü'ne gelen ihbarın sümen altında unutulması, tek kelimeyle bir facia ve rezalettir. Emniyet Müdürlüğü'nün yabancı diplomatlara koruma hizmeti vermemesi, İsrail devletinin Türkiye'deki diplomatlarını ve ailelerini arzularının hilafına bile olsa korumaması ayrı birer aymazlık örneğidir.

Ephraim Elrom'un kaçırılıp infaz edilmesi, tek kelimeyle bir beceriksizlik trajedisidir. Ne Elrom'u kaçıran Mahir Çayan ve arkadaşları,

4 Nadire Mater, *a.g.e.*, s. 26.

ne de Türk emniyet güçleri Türkiye'de ilk kere meydana gelmiş böylesi büyük bir hadiseyi hakkıyla yürütecek ve yönetecek beceriye sahip değillerdi. Türk emniyet güçleri o tarihte toplumsal olaylar ve bu çapta bir eylem ile başa çıkabilecek ne tecrübeli personele, ne de gerekli teknik teçhizat ve istihbarat kaynaklarına sahipti. THKP-C, rekabet halinde olduğu THKO'nun önüne geçmek için zihinlerde yer edecek ancak örgütün imkânlarını fevkalade aşan bir eyleme girişti. Eylemin nasıl gelişebileceği, emniyet güçlerinin nasıl karşılık verebilecekleri hakkında hiç akıl yormadı, sonunda panikledi ve Elrom'u infaz etti. THKP-C ve dönemin sol hareketine mensup eylemciler, halktan kopuk hayal âleminde yaşayan gençlerdi. Bu hayalperestliğin bedelini bütün bir nesil ödedi. İçi boş "Amerikan ve İsrail emperyalizmi" sloganı ve "devrim" hayalleri, bir neslin en parlak gençlerini mahvetti ve masum bir diplomatın hayatına mâl oldu.

– EKLER –

EK 1- ÖNEMLİ OLAYLARIN ZAMAN DİZİNİ

13 Şubat 1961	TİP kuruldu.
20 Aralık 1961	*Yön* dergisi yayına başladı.
28 Mayıs 1964	FKÖ kuruldu.
22 Ocak 1965	Millî Bakiye Sistemi'ni öngören seçim kanunu kabul edildi.
10 Ekim 1965	Genel seçimler. TİP, 15 milletvekili ile TBMM'ye girdi.
16 Aralık 1965	FKF kuruldu.
3 Ocak 1967	*ANT* dergisi yayına başladı.
13 Şubat1967	DİSK kuruldu.
5 Haziran 1967	Altı Gün Savaşı başladı.
10 Haziran 1967	Altı Gün Savaşı sona erdi.
24 Haziran 1967	İstanbul'a gelen 6. Filo protesto edildi.
17 Kasım 1967	*Türk Solu* dergisi yayına başladı.
7-20 Kasım 1967	Özel yüksekokulların devletleştirilmesi için yürüyüş yapıldı.
14-19 Mayıs 1968	NATO'ya hayır haftası.
10 Haziran 1968	Üniversite işgalleri başladı.
12 Haziran 1968	Deniz Gezmiş, İstanbul Üniversitesi merkez binası işgalini başlattı.
27 Haziran 1968	Boykot sona erdi.

15 Temmuz 1968	6. Filo gemileri İstanbul'a geldi.
16-17 Temmuz 1968	6. Filo'yu protesto sırasında olaylar çıktı. İTÜ öğrencisi Vedat Demircioğlu komaya girdi.
24 Temmuz 1968	Vedat Demircioğlu öldü.
1968	Alberto Bayo'nun *Gerilla Nedir*? kitabı yayımlandı.
15 Ekim 1968	DÖB kuruldu.
28 Kasım 1968	Amerika Büyükelçisi Robert W. Komer protesto edildi.
1 Ekim 1968	Abdülkadir Yaşargün ve Mustafa Çelik, Suriye'deki El-Fetih kamplarına gittiler. İlk giden gençlerdir.
3-5 Ocak 1969	Üçüncü FKF Kurultayı'nda FKF, MDD'cilerin eline geçti. Başkan Yusuf Küpeli oldu.
6 Ocak 1969	ODTÜ'de öğrenciler ODTÜ'yü ziyaret eden ABD Büyükelçisi Robert W. Komer'in makam arabasını yaktılar.
Şubat 1969	Yaser Arafat, FKÖ başkanı oldu.
12 Şubat 1969	Nayif Hawatme, FDHKC'yi kurdu.
16 Şubat 1969 Kanlı Pazar	6. Filo'yu protesto yürüyüşünde İslamcı militanlar solcu öğrencilere saldırdı, iki genç öldü.
10-11 Haziran 1969	İstanbul ve Ankara'da öğrenci çatışmaları. TUSLOG binası taşlandı, Amerikalılara ait iki otomobil yakıldı.
Haziran sonu-Temmuz 1969	Yusuf Küpeli, Deniz Gezmiş, Cihan Alptekin, Sinan Cemgil Filistin kamplarına gittiler.
Ağustos 1969	On kişi Toros Dağları'na çıktı.
Ağustos 1969	Filistin kamplarına gidenler ve dağa çıkanlar geri döndüler.

25 Ağustos 1969	İki Ürdünlü saldırgan, İzmir Enternasyonal Fuarı'ndaki İsrail pavyonunu bombalamaya teşebbüs etti ancak bombanın erken patlaması üzerine yaralandılar. Yaralı saldırganlardan biri hayatını kaybetti.
8 Eylül 1969	Hague ve Bonn'daki İsrail büyükelçilikleri ile Atina ve Brüksel'deki EL AL Havayolları büroları bombalandı.
9-10 Ekim 1969	FKF, TDGF'ye (DEV-GENÇ) dönüştü.
12 Ekim 1969	13 kişi Filistin kamplarına gitti. Genel Seçimler. TİP 2 milletvekilliği kazandı.
Ekim 1969	Yusuf Küpeli, Filistin kamplarından döndü.
21 Ekim 1969	*Devrim* gazetesi yayına başladı.
8 Ağustos 1969	Ephraim Elrom, İstanbul'a başkonsolos olarak geldi.
19-20 Aralık 1969	Ankara ve İzmir'de 6. Filo Protesto Mitingi. Ankara'daki USIS Binası'nın arkasında bir bomba patladı.
Ocak 1970	Mahir Çayan'ın *Aydınlık*'ta yazısı yayınladı. Bu, THKP-C'nin ilk teorik adımıdır.
25 Ocak 1970	El-Fetih kampından dönenler yakalandı.
8 Nisan 1970	İsrail Hava Kuvvetleri Mısır'a hava saldırısı düzenledi, 30 öğrenci öldü.
10 Nisan 1970	İsrail Konsolosluğu önünde protesto gösterisi yapıldı.
11 Nisan 1970	El-Fetih'ten dönenler yakalandı.
25 Nisan 1970	İstanbul'da EL AL Havayolları bürosuna bomba atıldı.
28 Nisan 1970	SBF-TKP, AID deposunu yaktı.
15-16 Haziran 1970	İşçi yürüyüşleri.
12 Ağustos 1970	Mahir Çayan evlendi.

Ağustos 1970	TDGF Genel Sekreteri Ruhi Koç, Filistin kamplarından döndü.
Ekim 1970	Carlos Marighella'nın *Şehir Gerillaları* kitabı yayımlandı.
17 Ekim 1970	TDGF Kurultayı. Mahir Çayan konuştu. Ertuğrul Kürkçü genel sekreter seçildi.
Aralık 1970	THKP-C'nin on kişilik genel komitesi kuruldu. Genel komite üç kişilik Merkez Komite'yi seçti.
24 Aralık 1970	Fransız Sefareti'ne bomba atıldı.
Ocak ikinci yarısı 1971	THKO ile THKP-C birleşme konusunda görüştü, ancak anlaşma sağlanamadı.
24 Aralık 1970	THKP ve THKP-C kuruldu.
29 Aralık 1970	THKO'yu oluşturan grup, ABD Büyükelçiliği'nde nöbet bekleyen iki polisi silahla taradı.
11 Ocak 1971	THKO, Türkiye İş Bankası Emek Şubesi'ni soydu.
12 Şubat 1971	THKP-C, Ziraat Bankası Küçükesat Şubesi'ni soydu. Hükümet istifa etti.
15 Şubat 1971	Deniz Gezmiş, Amerikalı Çavuş James Finlay'ı kaçırdı ve siyahi olduğu için serbest bıraktı.
17 Şubat 1971	THKP-C, Ziraat Bankası Bahçelievler Şubesi'ni soymaya karar verdi ve vazgeçti.
Mart 1971	İstanbul'da işadamı Eli Burla'nın kaçırılmasına teşebbüs edildi.
4 Mart 1971	THKO dört Amerikalı havacıyı kaçırdı. 400.000 dolar fidye istedi. THKO'nun kuruluşu ilan edildi.

5 Mart 1971	ODTÜ'de öğrenci-asker çatışması. Bir asker, bir öğrenci ve bir aşçı öldü.
8 Mart 1971	Kaçırılan Amerikalı havacılar serbest bırakıldı.
9 Mart 1971	TSK'nın tasarladığı darbe yapılmadı.
12 Mart 1971	TSK muhtıra verdi, hükümet istifa etti.
15 Mart 1971	Mahir Çayan ve arkadaşları Türk Ticaret Bankası Erenköy Şubesi'ni soydular.
16 Mart 1971	Deniz Gezmiş ve Yusuf Aslan Sivas'ta yakalandı.
23 Mart 1971	Hüseyin İnan ve Mehmet Nakiboğlu Kayseri'de yakalandı.
26 Mart 1971	Nihat Erim hükümeti kuruldu.
28 Mart 1971	THKP-C, Akbank Genel Müdürü Ahmet Dallı'nın kaçırılmasına karar verdi.
4 Nisan 1971	Mahir Çayan ve arkadaşları işadamları Mete Has ve Talip Aksoy'u kaçırdılar. 400.000 lira fidye aldıktan sonra serbest bıraktılar.
15 Nisan 1971	THKO, Hakan Duman'ı kaçırdı ve serbest bıraktı.
26 Nisan 1971	11 ilde sıkıyönetim ilan edildi.
27 Nisan 1971	Dev-Genç, Ülkü Ocakları ve DDKO kapatıldı.
17 Mayıs 1971	THKP-C militanları Ephraim Elrom'u kaçırdı.
18 Mayıs 1971	Elrom'un kaçırılması üzerine 19 ilde 427 kişi gözaltına alındı.
19 Mayıs 1971	Elsa Elrom'a eşinden mektup geldi. Elsa Elrom kaçıranlara çağrıda bulundu.
20 Mayıs 1971	Elrom için THKP-C'nin verdiği süre sona erdi.
21 Mayıs 1971	İstanbullular için muhtarlıklara aile bildirim çizelgesi verme zorunluluğu getirildi. Elsa Elrom ikinci bir mesaj yayınladı.

22 Mayıs 1971	İstanbul'da gece sokağa çıkma yasağı konuldu. Sabaha karşı Elrom ölü bulundu.
23 Mayıs 1971	Ömer Erim Süerkan, Jülide Zaim, Kadriye Deniz Özen yakalandı. Elrom'un cenazesi İsrail'e gönderildi.
27 Mayıs 1971	Necmi Demir, İlkay Demir, Necati Sağır ve İrfan Uçar yakalandı.
30 Mayıs 1971	Mahir Çayan ve Hüseyin Cevahir, Sibel Erkan'ı rehin aldılar.
31 Mayıs 1971	THKO militanları Sinan Cemgil, Alparslan Özdoğan ve Kadir Manga, Nurhak Dağları'nda çatışmada öldürüldü.
1 Haziran 1971	Sibel Erkan'ın rehin tutulduğu eve düzenlenen operasyonda Hüseyin Cevahir öldürüldü, Mahir Çayan yaralı yakalandı.
16 Temmuz 1971	Deniz Gezmiş ve arkadaşlarının yargılanmasına başlandı.
20 Temmuz 1971	TİP kapatıldı.
16 Ağustos 1971	THKP-C davasının ilk duruşması yapıldı.
23 Ağustos 1971	Mahir Çayan, Elrom'u İlyas Aydın'ın öldürdüğünü savundu.
9 Ekim 1971	Deniz Gezmiş ve arkadaşları idama mahkûm oldular.
26 Kasım 1971	THKP-C davasının son duruşması yapıldı.
29 Kasım 1971	Mahir Çayan, Cihan Alptekin, İlyas Aydın, Ulaş Bardakçı, Ömer Ayna ve Ziya Yılmaz, Maltepe Askerî Cezaevi'nden firar ettiler.
10 Ocak 1972	Deniz Gezmiş, Yusuf Aslan ve Hüseyin İnan hakkındaki idam cezaları TBMM'de onaylandı.

19 Şubat 1972	Firarda olan Ulaş Bardakçı ölü, Ziya Yılmaz yaralı ele geçirildi.
26 Mart 1972	Mahir Çayan, Ertuğrul Kürkçü ve Hüdai Arıkan, Ünye Radar Üssü'nde görevli iki İngiliz ve bir Kanadalı teknisyeni kaçırdılar.
28 Mart 1972	Senato ve TBMM, Deniz Gezmiş, Yusuf Aslan ve Hüseyin İnan'ın idam cezalarını onayladı.
30 Mart 1972	Kızıldere baskını. Mahir Çayan ve arkadaşları öldürüldü. Ertuğrul Kürkçü sağ kurtuldu.
6 Mayıs 1972	Deniz Gezmiş, Hüseyin İnan, Yusuf Aslan idam edildi.

EK 2- İSRAİL BÜYÜKELÇİLİĞİ MASLAHATGÜZARI REUVEN BEN ELİEZER'İN ANILARI

Bu satırları, İsrail Devleti adına tayin edildiği görevi sırasında, hayatına bir kahraman gibi veda eden arkadaşım, ruhu şad olsun, Ephraim Elrom'un anısına ve sadakatle, cesur bir şekilde ve yorulmadan kocasının ıstırabına sonuna kadar eşlik eden, uzun yıllar yaşamasını dilediğim dul eşi Elsa'ya adamak istiyorum.

Diplomatik temsilcilerin tamamında görülen en önemli ortak özelliklerden biri, tayin edildikleri görev süresince, ülkelerini ellerinden gelen en iyi şekilde temsil etmeleridir. Yıllar boyunca, asla kimselerle paylaşmadıkları ve sadece kendilerine ait olduğuna inandıkları kimi hoş, kimi nahoş bir dizi hatıra ve tecrübe biriktirirler. Görev süreleri sona erdiğinde ise bu yükle meslekten ayrılırlar. Şimdiye kadar söylenilenlerin haricinde, İsrailli bir diplomatik temsilci, bütün hayatı boyunca, karmaşık meselelerle boğuşan ülkesini, benzersiz ve yabancı meslektaşlarından farklı bir şekilde temsil eder. İsrail devleti ile diplomatik ilişkiler içine giren ilk Müslüman ülke olan Türkiye'ye tayin edilmek de benzer bir durum teşkil ediyordu.

İmparatorluğa Geri Dönmek

Türkiye'ye 1970 yazında, Ankara'daki elçiliğimize ikinci müşavir olarak tayin edilince geldim. İnsanlar genellikle Ankara'ya büyük, etkileyici ve kozmopolit bir metropol olan İstanbul üzerinden ulaşırlar. Ebeveynleri bundan yaklaşık 100 sene önce Macaristan'dan

ve Romanya'dan göç ederek, o dönem Osmanlı İmparatorluğu'nun başkenti olan İstanbul'a gelen, her ikisi de Türk asıllı bir anne babanın çocuğu olarak bu şehirde dünyaya gelmiştim. Çocukluğumu ve gençlik yıllarımı bu eşsiz kentte geçirdikten sonra, İsrail devletinin kurulmasından hemen sonra İsrail'e göç etmiştim. Şimdiyse, onca yıldan sonra, diplomatik bir görevi yerine getirmek üzere gittiğim Ankara yolunda, kendimi bir defa daha doğduğum şehirde bulmuştum.

İstanbul'a sık ziyaretlerim sırasında, her daim Yahudi gettosunun sokaklarında dolaşır ve her sokağı ve her binayı seyre dalardım. Bu kısa seyahatler, beni şimdi uzaklarda kalan geçmişime götürür, özlemle dolu hoş hatıraları zihnimde canlandırırdı: Şurası rahmetli babamla birlikte bayramlarda gittiğimiz sinagog, şurası eğitimimi tamamladığım okul, şuralar günümün büyük çoğunluğunu geçirdiğim, arkadaşlarımla oyunlar oynadığım sokaklar. 1971 Türkiye'si ve İstanbul'u benim için artık, uzun zaman öncenin hatıralarını ve özlemlerini içinde barındıran yerler değildi. Burası şimdi, Türk devletinin ve toplumunun temellerini sarsan ideolojik ve etnik kutuplaşmanın neden olduğu ciddi bir krizin içinde sıkışıp kalmış bir şehre dönüşmüştü. Farklı farklı terörist grupları, Türkiye'deki yerleşik kamu kurumlarını ve rejimi yıkmak niyetiyle, ülkenin her köşesinde mantar gibi türüyorlardı. Bu gruplar, kendilerine verdikleri "Türk Halk Kurtuluş Ordusu", "Türkiye Halk Kurtuluş Cephesi" ve benzeri isimlerle tanınıyorlardı. Bu aşırılık yanlısı gruplar, bazı Doğu Avrupa ülkelerinden edindikleri silahlar ve aldıkları eğitimin yanında, Suriye ve Lübnan'daki Filistinli terör örgütlerinin kamplarında eğitiliyor ve hatta buralarda silahlarla donatılıyorlardı.

Kader, bir kere daha bir Yahudi'nin Türkiye'deki bu kargaşa ve çalkantıya kurban gitmesine karar vermişti: Bu terör grupları, kendilerine has sebeplerden, belki de Filistin terör örgütlerine duydukları "manevi borç"tan dolayı, İsrail'in İstanbul'daki resmî temsilcisini –Başkonsolos Ephraim Elrom'u– kaçırmaya ve hapisteki

arkadaşlarının serbest bırakılması talepleri merkezi otorite tarafından reddedilince de onu öldürmeye karar vermişlerdi. Bense unutulmayacak niteliklere sahip, bu çok değerli insanı yakından tanımanın ayrıcalığına sahip oldum. Maalesef, ne kadar önemli biri olduğunu ortaya koyan davanın[1] ayrıntılarını su yüzüne çıkarmak için henüz çok erken. Bunun eninde sonunda gerçekleşmesini temenni ediyorum. Gururlu, insancıl bir Yahudi, örnek bir cesarete sahip, nazik ve dürüst bir insan: İşte Ephraim Elrom böyle biriydi.

Başkonsolos'un Kaçırılması

17 Mayıs 1971 günü öğle saatlerinde, "Türkiye Halk Kurtuluş Cephesi" isimli bir Marksist-anarşist grubun üyesi altı Türk terörist, başkonsolosumuzu kaçırdı. Harekât bizzat "Cephe" komutanı Mahir Çayan tarafından komuta edilmişti. Bu bağlamda, Çayan'ın yeraltı örgütlerine mensup arkadaşlarının büyük çoğunluğunun bu olayın kısa süre öncesinde, İç Anadolu bölgesindeki Niğde'de, Türk güvenlik güçleriyle girdikleri çatışmalarda kaçarak kurtulduklarını hatırlamakta fayda var. Diğerleri yakalanarak uzun süreli hapis cezalarına çarptırılmıştı.

Türk çetesi, ikametgâhının girişinin etrafındaki sıkı güvenlik tedbirlerinden dolayı Amerikan başkonsolosunu "diskalifiye" ettikten sonra, ruhu şad olsun, Elrom'u kurban olarak seçmeye karar vermişti. Elrom ise büyük cesaret örneği göstererek böylesi güvenlik tedbirlerinden vazgeçmişti. Gündelik işlerini rutine bağlamış olmasının, muhtemel katillerinin görevini kolaylaştırılmış olduğu varsayılabilir. Elrom, evinin girişinde saldırıya uğrayıp kaçırıldığı gün yaklaşık 60 yaşındaydı. Çete mensuplarıyla bir süre cesurca mücadele etti ama sonunda onlara karşı koyamadı.

Elrom'un kaçırıldığı duyulduktan birkaç saat sonra, İsrail'den verilen emirler doğrultusunda meseleyi yakından takip etmem, Türk

1 Söz konusu dava Adolf Eichmann'ın yargılandığı davadır.

emniyet güçleriyle temasa geçerek Ephraim'in nerede alıkonduğunu tespit edip serbest bırakılması için bütün imkânları belirleme hususunda "çalınmadık kapı bırakmamam" için bana verilen emir gereği uçakla İstanbul'a geldim. Onu kaçıranların, bu konuda eğitim almış –aşırı uçtan, zalim, her işi yapabilecek tarzda– son derece kararlı bir yeraltı örgütüne mensup kişiler olduklarını biliyorduk. İstanbul'daki İsrail Konsolosluğu'na varır varmaz, bütün çalışanların son derece karamsar bir ruh hali içinde olduklarını fark ettim. Hiç vakit kaybetmeden çalışma grupları kurduk ve ben, Türk hükümeti ile temas kurdum. Bir yandan da düzenin sistemli işleyişini kolaylaştırmak için konsolosluk personeli arasında sakin bir ortam oluşturmaya gayret ettim. Ephraim Elrom'un kaçırılmasının ardından geçen yedi gün süresince, toplamda 70.000 kişiye komuta eden İstanbul Sıkıyönetim Komutanı [Org. Faik Türün] ve Emniyet Müdürü ile birlikte pek çok kere toplantılar yaptım. Böylesine muazzam bir güç birliği, kanımca üye sayısı birkaç yüz kişiyi dahi geçmeyen bu ufacık, münferit terörist çetesi karşısında çaresiz kalmıştı. Yaptığımız bütün toplantılarda, Elrom'un nerede rehin tutulduğunu ortaya çıkarabilme umuduyla birbirimize sürekli akıl veriyor, bilgi ve tavsiye alışverişinde bulunuyorduk.

Kaçıranların Apartman Dairesi

Ayrıca Elrom'u kaçıranların, onu başka yere nakletmeden önce kısa süreliğine içinde rehin tuttukları dairenin sahibi ile tanışma şansını da elde ettim. Burası, konsolosluktan sadece birkaç yüz metre uzaktaydı. Dairenin sahibi, modern Türkiye'nin kurucusu Kemal Atatürk'ün yakın arkadaşlarından biri olan, Türk tarihinin tanınmış simalarından bir beyefendinin[2] eşiydi. Kendisini kaçıranların Elrom'a karşı çok zalimce davrandıklarını, buna karşılık başkonsolosun onlara karşı hiddetle ve kahramanca mücadele ettiğini anlattı. İstanbul sokaklarına kasvetli bir hava hâkimdi. Teröristler, Türkiye'nin

2 Kastedilen kişi Refet Bele'dir.

dört bir köşesine korku salmışlardı. Hatta konsolosluğun civarındaki şehrin belli bölgelerini kontrol altına aldıkları konusunda bazı rivayetler yayılmaya başlamıştı. Konsolosluk, Ephraim Elrom'un kaçırıldığı süre boyunca yapayalnız bırakılmış, ıssız bir ada misali terk edilmişti. Hiç kimse konsolosluk binasına girmeye cesaret edemiyordu. Ankara'nın ruh hali de İstanbul'dan pek farklı değildi ve buna örnek olarak, o dönem henüz küçük olan çocuklarımın, okulda oldukları süre içinde mütemadiyen Türk emniyet personelinin gözetimi altında tutulmalarını verebilirim.

Konsoloslukta bütün hafta boyunca gözlerini kırpmadan, uykusuz bir halde çalışan Türk Yahudisi birkaç sadık sekreter bulunuyordu. Durmaksızın çalan telefonlara cevap vermekle meşguldüler. En ufak bir bilgi, her türlü rapor kontrolden geçirilip Emniyet teşkilatına aktarılıyordu. Onlarla kapsamlı ve samimi bir işbirliği içine girmiştik. Bizler de Ephraim Elrom'u arama sürecinin bir parçasıydık. Bu telefon görüşmelerinden bir tanesi zihnime adeta kazılıdır. "İsrailli temsilcileri, paketi teslim almak üzere, Haliç'in iki yakasını birbirine bağlayan Galata Köprüsü'nün altında, gece yarısı buluşmasına davet eden" bu görüşme talebi, o gün boyunca gelen yüzlerce çağrıdan bir tanesiydi. İsmini vermek istemeyen kişiye, neden "paket"i bizzat gelip teslim almamız gerektiği sorulduğunda, verdiği cevap şu oldu: "Çünkü o hasta."

Önceden Kararlaştırılmış İşaretler

Bu süreçte bana eşlik eden ve eski bir İsrail Savunma Kuvvetleri deniz komandosu olan İstanbul'daki ticaret ataşemizle [Eliezer Gad] birlikte kararlaştırılan yere vardım. Önceden kararlaştırdığımız işaretleri verdiler. Bir tuzak ihtimaline karşı silahlıydık. Aynı zamanda büyük bir polis grubu –sivil kıyafetli– köprüye giden bütün yolları tutmuştu. Bizden gelen talepler doğrultusunda, onlarca polis memuru köprünün altında demirlemiş olan çok sayıda teknede arama yapmıştı. Geniş çaplı aramaların ve uzun bekleyişlerin

ardından, geldiğimiz gibi konsolosluğa geri döndük. Geriye dönüp bakıldığında, buluşma mesajının gerçek olup olmadığını ya da Elrom'u kaçıranların herhangi bir sebepten dolayı kararlaştırdığımız yere gelmekten son anda vazgeçmeyi seçip seçmediklerini tespit etmek zor. Doğal olarak, böyle bir çağrıyı kulak ardı etmek ya da bize ulaşan çağrıların her birini ciddiye almamak gibi bir şansımız yoktu. Bunların arasında, kuşkusuz bazı zihinsel özürlü ya da sadist kişilerden gelen çağrılar da vardı. Yeraltı örgütü mensuplarının, emniyet güçlerinin dikkatini dağıtmak için bu tür hilelere ve dolaplara başvurmuş olabileceklerini farz etmek de yerinde olur.

Ordu Komutanı (Kore Savaşı'nda gazi olmuş bir orgeneral)[3] ile yaptığımız toplantılar sırasında kendisine, Elrom'un muhtemel katledilme tehlikesini sık sık hatırlatmıştım. Şimdi adını hatırlayamadığım bu zat, "Hiçbir Türk'ün masum ve çaresiz bir adamı öldürmeyeceğini" söyleyerek beni sakinleştirmeye çalışmıştı. Elbette ki bu sözleri beni sakinleştirmeye yetmemişti ama umudumu kaybetmemeye çalıştım.

Üç El Ateş

Elrom'un kaçırılmasından bir hafta sonra, bu Türk generalin komutasındaki Birinci Ordu, altı milyon nüfuslu bu dev şehirde sokağa çıkma yasağı getirmeye ve Elrom'u ve onu kaçıranları bulabilmek için her evi tek tek aramaya karar verdi. Ardından felaket geldi. 22 Mayıs 1971 günü akşam saat 18.00'de terörist Mahir Çayan, başkonsolosumuzun başına üç el ateş etmek suretiyle onu öldürdü. Hiçbir eylem ya da ikna edici argüman, hatta İsrail devletinin talebi üzerine Türk hükümetinin Ephraim Elrom'u kaçıranlara makable şamil idam cezası uygulamama kararını alması dahi teröristleri bu alçakça hareketten caydıramamıştı. Acı haberi aldıktan sonra, derhal konsolosluğun arabasına binip tarihî Selimiye Kışlası'nın içinde bulunan Birinci Ordu Komutanlığı'na gittim. Bu muazzam

3 Bu kişi Org. Faik Türün'dür.

yapı, Kırım Savaşı sırasında İngiliz hemşire Florence Nightingale'in bizzat görev yaptığı bir hastane olarak kullanılmıştı. Makamında şaşkınlık içinde oturan generali görmeye gittim ve o bana: "Ben hâlâ katillerin Türk olmadığını düşünüyorum. Bunlar ancak hayvan olabilir" dedi. Ticaret Ataşesi Eliezer Gad ile bana, cesedi teşhis etmek gibi zor ve acı bir görev verilmişti.

Daha önce de tek oğullarını korkunç bir kazada kaybeden Elrom ailesinin başına gelen bu felaketin ardından, Elsa Elrom'u teselli etmek için onunla bir araya gelebilecek gücü bir türlü kendimde bulamadım. Bunu yapabilecek duygusal güce sahip değildim. Ben sadece, yanımızda bir Türk doktor ile birlikte, ruhu şad olsun, vatanına sadakatle ve gururla hizmet eden Ephraim Elrom'un naaşını İsrail'e götürmek üzere hazır bekleyen Türk askerî uçağının bulunduğu İstanbul'daki askerî havaalanına kadar Elsa Elrom'a sessizce refakat ettim. Ephraim Elrom, görevi esnasında şehit düştü. Nur içinde yatsın.[4]

4 Reuven (Rudi) Ben Eliezer, "From the Remembrances of an Israeli Diplomat in Turkey: Dark Odyssey on the Shores of the Bosphorus", (İbranice), "Mitoch Zichronot Diplomat Israeli Beturkia: Odisea Koderet Al Sefat Meizarei HaBosforos", *Rishumim* of the [Israeli] Foreign Ministry, Mart 1992, s. 28-29.

EK 3- MÜNİR RAMAZAN AKTOLGA, AYDIN ENGİN, DOÇ. DR. CÜNEYT AKALIN ve PROF. DR. GİACOMO SABAN'IN ANLATILARI

– Münir Ramazan Aktolga (1948-)

"Benim de adım bir zamanlar THKP-C'ye falan karıştı ama inanın işin bu yanlarıyla hiçbir ilişkim olmadı... İsrail Başkonsolosu'nun kaçırılacağını bile bilmiyordum... Ankara'da hiç kimsenin haberi yoktu... Olaydan bir süre önce İstanbul'da Mahir'le görüşmüştük tamam ama o zaman ortada böyle bir şey yoktu... Sadece bir süre sonra bütün arkadaşları bir araya toplayarak örgütsel olarak bir statü oluşturmalıyız şeklindeydi düşünce; ama sonra buna bile imkân olmadan her şey yıldırım hızıyla oldu bitti... Bu "kesintisiz devrim" meselesini bile ilk kez Mahirler hapisten kaçtıktan sonraki buluşmamızda onunla tartışma olanağı bulduk...

Şu ara ben de hatıra şeklinde bir çalışmaya başladım, bitince işin ayrıntılarını orada da görebilirsiniz..."[5]

* * *

– Aydın Engin (1941-)

Aydın Engin 2006 yılında verdiği bir demeçte şöyle diyecekti:

> Kızıldere öncesinde Mahir Çayan ve arkadaşları ile Maltepe Askeri Cezaevi'nde yatanlardan biri de benim. Örgütsel bir bağım olmamasına rağmen, hızlı daktilo yazdığım için onların savunmasını yazım

5 Münir Ramazan Aktolga'nın 4 Nisan 2016 tarihli e-postası.

sürecinde katkılı oldum. Gerek savunmanın yazımı gerek "ranza sohbetleri"nde Elrom'un öldürülmesi ile ilgili olarak konuştuk.[6]

Bunun üzerine kendisine başvurarak Elrom cinayeti konusunda daha fazla bilgi isteyecektim. Verdiği cevap şöyle:

"Tam 45 yıl öncesinden bazı hatıralarımı sormaktasınız. Çok zor. Hatırladığım Mahir Çayan, Ziya Yılmaz ve Ulaş Bardakçı'nın Elrom'un öldürülmesini aslında kendilerinin bir eylemi değil aslında kendilerine yönelik bir provokasyon olarak değerlendirdikleri. MİT ajanı olarak aralarına sızdığından emin oldukları (bunu çok vurguladılar) Yüzbaşı İlyas'ın bu provokasyonu yaptığını söylüyorlardı. Savunmalarında bu konuya pek değinmemeye karar verdiler ve belleğim beni yanıltmıyorsa öyle yaptılar; Elrom olayını geçiştirdiler.
Bu tutumlarının gerçek düşünceleri olup olmadığını bilemem. Nihayet o siyasal hareketin dışında biriydim ve dahası beni pro-Sovyet bir Marksist olarak gördüklerinden fazla güvenmiyorlardı. Bu benim tahminim ama yanıldığımı sanmıyorum. O yüzden Elrom olayını benim yanımda böyle konuşmuş olabilirler. Bilemem..."[7]

* * *

– Doç. Dr. Cüneyt Akalın (1945-)

Cüneyt Akalın'a 2 Aralık 2002 tarihinde şu sualleri sormuştum:

"1) Elrom'un kaçırılmasındaki ideolojik nedenler neydi?

2) 1970'li yıllarda El-Fetih saflarında eğitim gören devrimcilerin İsrail'e karşı hissiyatları ne idi? Neden El-Fetih'e gidip eğitim görüyorlardı?

3) Elrom'un kaçırılıp öldürülüşü devrimci sol kesimde ne gibi bir tesir bıraktı? Herkes onayladı mı? Yoksa bunun yanlış olduğunu söyleyenler oldu mu?

6 Tuğrul Tunalıgil, "Mahir Çayan'a Naziler mi Yardım Etti?", *Haftalık*, Sayı 159, 21-27 Nisan 2006, s. 30-33.

7 Aydın Engin'in 3 Nisan 2016 tarihli e-postası.

4) Bildiğin gibi bazı kişiler Elrom'u ne Ulaş Bardakçı ne Mahir Çayan'ın öldürdüğünü, Yüzbaşı İlyas Aydın'ın öldürdüğünü onun ise aslında MİT ajanı olduğunu söylüyorlar. Bunun hakkında şahsi kanaatiniz nedir?"

Verdiği cevabın metni aşağıdadır:

"O dönemde (1965-71) Ankara'daki sol siyasal faaliyetlerin, tartışmaların önemlice bir bölümünün cereyan ettiği Siyasal Bilgiler Yurdu'nda kalan solcu bir öğrenci olarak, dahası, 1968-69 yılında Fakülte Öğrenci Birliği sekreterliğini yapmış bir genç olarak, gelişen olayların bir bölümüne yakından tanık oldum, bir bölümüne de yakın yaşadım. Gözlemlerinden kaynaklanan izlenimlerimi buraya aktarıyorum.

1- İdeolojik Ortam:

Her olayı kendi koşulları içinde ele alarak değerlendirmek, hem doğru değerlendirme yapmanın hem de tarihi yazmanın ön-koşuludur. Bugün sorduğunuz soruya ancak o günlere dönerek yanıt verilebilir.

1965-1967 yıllarında Türk soluna ideolojik-örgütsel planda egemen olan TİP, o dönemde çok saldırıya uğradı. Bu saldırılar, Soğuk Savaş'ın damgasını taşır. Bir sol gençlik hareketi daha o zaman filizlenmeye başlamıştı ama karşı-güçler (Komünizmle Mücadele Dernekleri, şeriatçı örgütler, sonraları MHP ve Ülkü Ocakları) durmadan yasal toplantılara saldırıyorlardı; polis bunlara göz yumuyor, yer yer destek oluyordu. Solcu gençlik kendini savunma çabası içindeydi.

1967-68'de gerici-sağcı saldırılara direnme düşüncesi doğmaya ve gelişmeye başladı. Solcu gençliğin 68 Olayları'na önderlik etmesi, boykot ve işgallerde başarı sağlaması, gençlik içinde militanlığın saygınlığını artırdı.

Bu sürece 1966'lardan itibaren yükselen ve ABD'yi hedef alan anti-emperyalist dalga güç kattı. Doğal olarak, dünyada yükselen anti-emperyalist dalga her iki süreci güçlendirdi.

Sorunuza gelebilmek için, o dönemin olaylarının ayrıntılarını atlıyorum. Şunları belirtmek istiyorum:

1) 68 Gençlik Hareketi barışçıldı, siyasal planda meşruiyete önem veriyordu.

2) O yıllarda gençlik içinde şiddet düşüncesi yaygın değildi, olsa olsa Küba ve Vietnam devrimindeki şiddet unsurlarının teorik planda tartışıldığı söylenebilir.

3) Latin Amerika'daki sol hareketin metinleri (Alberto Bayo, Régis Debray,[8] Che [Guevara], "fokoculuk",[9] Tupamaroslar vb. yeni yeni Türkçe'ye aktarılıyordu.

4) Sol gençlik hareketi içinde özellikle Ortadoğu Teknik Üniversitesi'ndeki Filistinli ve İranlı gençlerle ilişkiler kuruluyordu. Ancak bunların etkisi çok sınırlıydı.

5) O yıllarda sol gençlik hareketi içinde bir "Yahudi düşmanlığı" mevcut değildi. Zaten sol örgütler içinde, gayrimüslimler ve Yahudiler yer alıyordu ve bu çok doğal karşılanıyordu.

Solun şiddet düşüncesi ile temasa geçişi 68 sonu, 69 başıdır.

Tek tek insanlar üzerinde uzun uzadıya durmayacağım; 68 yılında ODTÜ'den ve İstanbul DÖB'den (Devrimci Öğrenci Birliği'nden) bazı gençlik militanları Filistin'e gittiler.

---

8 Régis Debray (1940-) Fransız filozof ve gazetecidir. 1960'larda Havana Üniversitesi'nde felsefe hocası idi. Che Guevara'ya destek verdi.

9 İspanyolca "foquismo"dan türetilen kelime. Gerilla savaşı yoluyla devrim yapılmasına dair geliştirilen devrim stratejisinin adı. İlk olarak Régis Debray tarafından ortaya atıldı ve Che Guevara tarafından geliştirildi.

O sıralarda gençlik hareketinin lideri konumundaki Deniz Gezmiş, 1969 Haziran olaylarından sonra ortadan kayboldu. Birkaç ay sonra Ankara Siyasal Bilgiler'de boy gösterdiğinde üzerinde Filistin gerillası üniforması, yakasında Ho şi Min rozeti vardı. Birkaç ayını Filistin'de geçirmişti.

Niye böyle oldu? Niye birtakım gençler Filistin'e gitmeye başladılar? Çünkü birtakım odaklar ve çevreler 1968'de TİP'ten umutlarını kesmeye başlamışlardı. Hem TİP'in reformcu çizgisi tıkanmıştı hem de 68 Çekoslovakya Olayı'ndan sonra TİP'in bölünmesi, bu örgütü zayıflatmıştı. Başka siyasal yolların denenmesi gerekiyordu. Latin Amerika'dan gelen "fokoculuk" rüzgârı ve Mısır'dan gelen ve Sovyet ideologlarınca yayılan "kapitalist olmayan yol" teorileri, gençliği etkilemeye başlamıştı.

Deniz Gezmiş, 1969'da çevresine açık açık "Küba modeli"ni telkin etmeye başladı. Che ve Castro bir avuç insanı yanlarına alarak gizlice Küba'ya çıkmışlar, orada dağlarda bir silahlı mücadele başlatmışlardı. Türkiye'de de bu yol denenebilirdi.

Deniz Gezmiş ve arkadaşları gizli örgütlenerek bankalar soymaya ve Amerikan üslerine saldırılarda bulunmaya başladılar, bu arada üsteki Amerikalıları rehin aldılar. Bu örgütlenme, kendine Türkiye Halk Kurtuluş Ordusu adını verdi.

DEV-GENÇ'e egemen olan Mahir Çayan ve arkadaşları, gençlik içindeki en kalabalık gruptu ve benzer siyasal-ideolojik görüşleri paylaştıkları Deniz Gezmiş çevresi ile rekabet içindeydi. Denizler'in gizli örgütlenmeye gitmeleri üzerine, onlar da apar topar örgütlenmeye başladılar ve eylemlere giriştiler. THKP-C adını alan bu örgütü var eden etken, Denizler'le rekabetti.

Elrom eylemi, bu örgütün adını açıklamak ve kamuoyunu etkilemek üzere planladığı, o güne kadar yapılmış en riskli, en tehlikeli eylemdi.

Elrom suikasti, Deniz'den geri kalmamak için ortaya atılan Mahir ve arkadaşlarının büyük kumarıydı. İdeolojik etken, gençliğin dinamizmine önderlik etmek iddiasındaki insanların apar topar öne atlamalarıydı. Yol açtığı dağınıklıktan, kayıplardan ve yenilgiden sonra, bu nedenler çocukça, naif bulunabilir ama olaylar aynen böyle gelişti.

2- Türkiye Solu ve İsrail'e Karşı Tavır

Türkiye solu, 1960'lı yılların gelişimi içinde iki etkene bağlı olarak anti-emperyalist karakterlerini güçlendirdi. Birinci etken Kıbrıs'tır. Amerika'nın Türkiye'yi engellediği görüşü, Türkiye'de halkın arasında Amerika-karşıtı bir tepkiye yol açtı. İkinci etken, Vietnam Savaşı'na bağlı olarak dünya çapında güç kazanan anti-Amerikan duygulardır.

Bu süreç içinde patlak veren 1967 Arap-İsrail Savaşı'nda fakültede arkadaşlarımın çoğunun Arapları desteklediğini hatırlıyorum. Çünkü İsrail'in arkasında "dünya halklarının ortak düşmanı" olduğuna inandığımız Amerikan emperyalizmi vardı. Ancak şu noktada net olalım: Bunun o dönemde ve o gençlik ortamında "Yahudi düşmanlığı" ile bir ilgisi yoktu. İstanbul'un çeşitli üniversitelerindeki Yahudi arkadaşlarımız "anti-emperyalizm ve Siyonizm" konusunda sol gençliğin düşüncelerine katılmakla kalmıyor, eylemlere iştirak ediyorlardı.

3- Solcu Gençler Neden El-Fetih'e Gidiyorlardı?

Önce soruda anlaşalım: "Niye gerilla kamplarına mı gittiler yoksa niye El-Fetih'e mi gittiler" diye mi soruyorsunuz? İki soru farklıdır.

İlk olarak "niye El-Fetih" sorusunun yanıtı: Filistin'deki en büyük örgüttür. Arafat'ın örgütüdür. Daha ulusalcı bir çizgiyi temsil eder. Ancak ilk gidenlerin El-Fetih'e değil, Navatme'nin Filistin Demokratik Halk Kurtuluş Cephesi'ne gittiklerini sanıyorum. *Deniz, Bir İsyancının İzleri* kitabının yazarı Turhan Feyizoğlu, 1969 yazında

Filistin'e giden, aralarında Deniz Gezmiş'in de bulunduğu grubun, yanlarında FDHKC'den bir kişi olduğu halde Filistin'e gittiklerini, yolda Suriye'de yakalanarak hapse atıldıklarını anlatıyor.

Nayif Havatme'nin örgütü daha güçsüzdü ama "sol" lafazanlığa daha çok yer veriyordu. Yer yer "Troçkist" izler taşıyor, enternasyonalist bir görünüm vermeye çalışıyordu dışa karşı. Avrupalı solcuların çoğu FDHKC ile ilişkideydi, diye hatırlıyorum. El-Fetih'in esas devrimci örgüt olduğu zaman içinde ortaya çıktı. O dönemlerde İslamî Cihat, Hizbullah gibi dinci örgütler yoktu.

Militanların geliş-gidişi sıklaştıkça, gidilen örgütler değişti, herkes kendi eğilimine uygun örgütü seçmeye başladı.

"Gençler niye Filistin'deki gerilla kamplarına gidiyorlardı?" sorusu, daha can alıcıdır. Birinci olarak, Türkiye'de öngördükleri mücadele için hazırlık yapmaya gidiyorlardı. Orada eğitimlere katılıyorlardı. "Görgü-bilgilerini" artırıyorlardı. İkinci olarak, silah edinmeye çalışıyorlardı, diye düşünüyorum. Kimin hangi örgütten nasıl silah sağladığını bilemem çünkü aşağıda açarak anlatacağım gibi ben, bu eğilimdeki örgütlerin içinde değildim.

4- Elrom'un Öldürülüşünün Soldaki Etkileri

O günkü ortamı dikkate alarak, bu soruyu da ikiye bölmek gerekir. Eylemin öncesi ve sonrası.

Yukarda biraz açıklamaya çalıştım: 69 yılında Türkiye solu "silahlı mücadele"yi ciddi ciddi tartışmaya koyuldu. Çünkü "barışçıl/parlamenter" mücadele biçimlerini savunan TİP güç yitirmiş, militan hareketler öne çıkmıştı. Latin Amerika'dan gelen rüzgârlar gençliği etkilemeye başlamıştı. Bu açıdan, iki örnek vardı gençliğin önünde: Che'nin ve Castro'nun yaptığı gibi "küçük bir grubun" silahlı mücadeleyi başlatması, halkın arkadan gelmesi. Ya da Çin'de ve Vietnam'da olduğu gibi, "önce halkın bilinçlenerek örgütlenmesi"

sonra iktidarı almanın yollarının araştırılması. İki eğilim arasında sert ideolojik tartışmalar patlak verdi. (O dönemdeki Kırmızı Aydınlık, Beyaz Aydınlık tartışmaları). Ben, küçük grup örgütlenmelerine karşı çıkanlar arasındaydım. Biz (Beyaz Aydınlık) solculuk adına banka soygunlarına da, adam kaçırmalara da, "bireysel suikast"lere de karşı çıktık. Önce teorik planda, sonra siyasal olarak açıkça kınayarak.

Elrom'un öldürülüşüne gelince: Bizim gibi "kitle çizgisi"ni savunanlar, Elrom suikastini, Elrom olduğu için değil, suikast olduğu için, yani yanlış bir eylem biçimi olduğu için kınadılar. Yoksa Elrom'un bir İsrail ajanı olduğu konusunda solda tartışma yoktu.

Elrom'un kaçırılışı, hatırlanacağı gibi, 12 Mart askerî yönetiminin büyük, kitlesel bir saldırısı ile karşılaştı. "Balyoz Harekâtı" sırasında çok sayıda suçsuz insan ve olaylarla ilgili olmayan solcular gözaltına alındı. Bu insanların büyük çoğunluğunun ve basının Elrom olayına gösterdikleri tepkinin örnekleri, o günün basınında mevcuttur.

Elrom olayı, sonraları o eylemi gerçekleştiren THKP-C örgütü içinde de sıkıntılar yarattı. Karşı çıkanlar oldu, savunanlar oldu. Kanımca, THKP-C'nin kendisi "sansasyonel eylem" olarak planladığı eylemin ağırlığının altında ezildi. Örgüt, kendisi ne derse desin, bu olayla ilgili olarak gelebilecek baskıları göğüsleyebilecek durumda değildi.

Örgütün dışındaki biri bu iddiaları nasıl öne sürebilir? Çünkü bu örgütü kuranlar ve Elrom suikastına karışanlar (Mahir Çayan, Hüseyin Cevahir, Oktay Etiman, Kâmil Dede) yakından tanıdığımız Siyasal Bilgiler öğrencileriydiler, bir bölümü sınıf arkadaşlarımızdı.

5- İlyas Aydın MİT Ajanı mı?

Yukarıdaki sorulara, kanımca, açık seçik yanıtlar verdim. Çünkü o yılları yaşadım, olaylar belleğimde canlı. Bu soruya açık-seçik yanıt

veremeyeceğim. İlyas Aydın'ı hiç tanımadım. Kendisi "gizli bir örgüt" elemanı. O dünyada olup bitenleri, ancak oradaki insanların tanıklıklarına dayanarak anlamlandırabiliriz.

Türkiye'de yaşayan biri olarak, ben de İlyas Aydın hakkında sonraları patlak veren tartışmaları duydum, biliyorum. Kanım şudur: İlyas Aydın, Elrom eylemini gerçekleştiren grubun içindedir. İlyas Aydın'ın adının infaz eden kuşkulular arasında geçmesi, (yine Turan Feyizoğlu'nun *Mahir* adlı kitabından anladığım kadarıyla) sonraları mahkeme önünde suçu başkasına atma çabasıdır.

Bir şey daha var: Yukarda da belirttim. Elrom suikastının çapı ve buna bağlı olarak gelen baskılar, bizzat THKP-C örgütünün tabanında olsun, sol kamuoyunda olsun, karamsarlık ve yılgınlık yarattı. Bu durumda en kolay şey, sorumluluğu üzerinden atmak için onu bunu "ajanlık"la suçlamaktır.

Sizin sorunuzdan şuna yanıt aradığınızı anlıyorum. İlyas Aydın, MİT ajanı ise bu eylem MİT'in eylemi midir? Yukarıdan beri ortamını anlatmaya çalıştığım dönemi yaşamış biri olarak kanım şudur: Bu eylem THKP-C'nin eylemidir. Kimin tetiği çektiğine gelince, yazılanlardan, yayımlanan "anılar"dan, duyduklarımdan infazı Mahir Çayan'ın yaptığı sonucuna ulaşıyorum."[10]

* * *

– Prof. Dr. Giacomo Saban

"Elrom olayı sırasında ağabeyim Sadi Saban hayatta ve kendisi [Türk Musevi Cemaati] Laik Meclisi'nde bulunmakta idi. Ben ise o sırada mecliste yoktum. Dolayısıyla benim bildiklerim, ancak duyduklarım ve hatırladıklarımdır. Bence Eli Perahya'nın benden daha çok şey bilmesi gerekir çünkü o sırada kendisinin o mecliste üye olduğunu zannediyorum.

10 Cüneyt Akalın'ın 30 Aralık 2002 tarihli e-postası. Dipnotlar bana aittir.

Olaydan bir gün önce (Pazar günü) Saint Esprit Kilisesi'nin arkasında bulunan Vatikan temsilciliğinde Papa'nın tahta çıkmasının yıldönümünü kutlamak için bir kokteyl vardı ve o toplantıda bulundum. Uzun müddet Elrom ile çeşitli fakat herhalde önemsiz konular tartıştık. Toplantıda o zamanki Sovyet konsolosu da hazır bulunuyordu ve tanıdığı çocukluk arkadaşım bir hanımla konuşmakta idi. Bir ara kendisinden Elrom ile konuşan zatın kim olduğunu öğrenmek istedi. Önemsiz, herhalde, fakat ertesi Pazartesi başlayan facia, bu hanımın bana bu olayı anlatmasına sebep oldu?

Elrom'un Elmadağı'nda oturduğu apartmanın zemin katında oturan bir Türk ailesinin kızı, kızımla beraber Note Dame de Sion'a gitmekte idi. Kaçırma o apartmanın holünde, yani oturduğu apartmanın kapısının önünde cereyan etti. Kızcağızın kızıma anlattığına göre, bir tuhaf sesler duyduğunu ve kapı aralığından Elrom silahını çekmek üzere iken başından vurulduğunu ve (muhtemelen bir iğne veya kloroformla) bayıltıldığını anlatmıştı?

Bunlar tamamen önemsiz, ancak Elrom daha öldürülmeden evvel telefonlarla bazı şeyler istendiğini hatırlıyorum. Yanılmıyorsam geceleri Hahambaşı Rav David Asseo'yu arayan bazı kimseler "Adamınızı size iade edeceğiz" gibi mesajlar ilettiklerini ve hatta bir akşam, "köprünün Haydarpaşa iskelesine bir ambulansla gelin, adamınızı vereceğiz" gibi mesaj alındığını, acele ile ağabeyim (ve belki Jak Veissid ve Eli Perahya) gittiklerini fakat bir sonuç alınmadığını hatırlıyorum.

Hatırladıklarım bunlar, sonrasını siz de biliyorsunuz. Elrom bulunduğu anda Hahambaşılık Konseyi'nden bazı kimselere evden çıkma müsaadesi verildi ve bu arada ağabeyimin de cenaze ile birlikte Yeşilköy Askeri Havaalanı'na gittiğini hatırlıyorum."[11]

11 Giacomo Saban'ın 30 Aralık 2002 tarihli e-postası.

EK: 4- TAZİYE DEFTERİNDEN VE TAZİYE MEKTUPLARINDAN SEÇMELER

Ephraim Elrom anısına Ankara'da ve İstanbul'da imzaya açılan taziye defteri, sonrasında eşi Elsa'ya teslim edildi. Elsa Elrom'un vefatından sonra yakınları, defteri İsrail Dışişleri Bakanlığı'na bağışladılar. Defter, bugün İsrail Dışişleri Bakanlığı binasında teşhir edilmekte. Burada yer alan isimler defteri imzalayan kişilerin bir kısmıdır. Mektuplar ise Elsa Elrom'un arşivindendir.

A. Nurullah Barıman

A.[li] Türkay Yazıcı (Türk entelektüel)

Ahmet Hamdi Başar

Ahmet Karayiğit (Cumhuriyet Senatosu Afyonkarahisar Üyesi)

Akkan Suver

Albert Maim

Alfred Filozof

Ali Bozer (Prof. Dr.)

Ali Demir (Ressam)

Aydın Alacakaptan (Turizm ve Tanıtma Bakanlığı Müsteşarı)

Aziz Zeytinoğlu

Beki Haravon

Beyo

Burhan Arpad

Bülent Ecevit
Cavid İkiz
Cemalettin İnkaya (AP Senatörü, Balıkesir Milletvekili)
Cevat Üner (DPT)
Dolly Pinhas
E. Gönül (Keman öğretmeni)
E. Telvi
Edip Bilener
Elda-Emil Amon
Eli Farhi
Emin Duygulu (Bakkal)
Engin Köklüçınar
Erdal İnönü (Prof.)
Esin Güngör
Ester Kandioti
Eti Çikvaşvili
Ezra Niyego
Fahri Atabey
Fethi Pirinççioğlu
Fikret Arkun
Gıyas Aran (Em. Tümg.)
Güzin Benkulu
Haluk Cillov
Hamit Duran (Çorum Belediye Başkanı)
Harry-Lea Ojalvo
Hilda-Lea Feyer
İrkin Aktüze
İvon Amram

Jak Barkey
Jako Ovadya
Kadriye Durgut
Kâmil İlisulu (Prof.)
Kemal Bingöl
Kemar Satır (Adana Milletvekili)
Klara-İlya Perahya
Koç Holding
L. Yahya
Leyla Entebil
Leylâ İltebur
Leyla Melek Kermenli (İ. Ü. Edebiyat Fakültesi)
Leyla-İvan Schick
Lili Barokas
Mahmut Vural (Ankara Senatörü)
Mehmet Kavala
Melahat Ergin
Memduh Aktar (Altınel Melamin Sanayi)
Mili Kamhi
Momo Mizrahi
Mualla Akarca (Muğla Milletvekili)
Muslihittin Yılmaztepe (Adana Senatörü)
Natan Eskenazi
Necdet Kaptan
Necdet Yelmen (Dr.)
Necmi Sönmez (Prof., Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi)
Nevrat Arkun (Prof.)
Nihat Erim

Nusret H. Fişek (Prof.)
Nüzhet Mukbil Gökdoğan
Orhan Aldıkaçtı (Prof. Dr.)
Orhan C. Mersinli
Orhan Kilercioğlu (Türkiye Komünizmle Mücadele Derneği Başkanı)
Osman Eslek (Ziraat Teknisyeni, Çubuk)
Osman Kapani
Osman Okyar
Osman Olcay
Osman Soğukpınar (GES-İŞ Sendikası Genel Başkanı)
Öjeni Abuisak
Öjeni Altabef
Ömer Uras
Rafael Karako
Rahmi Koç
Recep Gencer
Refik Tulga (E. Org.)
Reştan M. Aras
Rıdvan Cebiroğlu (Prof. Dr.)
Rıfat Saban
Rubi Barokas (Dr.)
Saime Arzuman
Sara Amado
Selami Pekün (E. General)
Servet Camoğlu
Sevtap-Orhan Mizanoğlu
Soner Karaman (Türkiye Millî Talebe Federasyonu Genel Başkanı)
Şahap Yardımoğlu (Tuğgeneral, İstanbul Merkez Komutanı)

Tamara Çikvaşvili

Tovi Franko

Turgut Menemencioğlu (CENTO Genel Sekreteri)

Turgut Topal (DP İstanbul Milletvekili)

Turgut Topaloğlu (DP İstanbul Milletvekili)

Uğur Alacakaptan (Prof.)

Yenigün gazetesi

Korin Şalom

Michel Salomon (*L'Express,* Paris) s'incline devant un homme de devoir et de courage

Tarihte yenik krallara bile asil davranan milletim, dünyada da misafirperverliğiyle ün yapmıştır. Sayın Elrom'a yapılan iğrenç hareketi damarlarında asil Türk kanı bulunanlar asla yapamazlar. Olayı nefretle karşılarım. Üzüntü[mün] yegâne delili, döktüğüm gözyaşlarımdır.

Melâhat Ergin

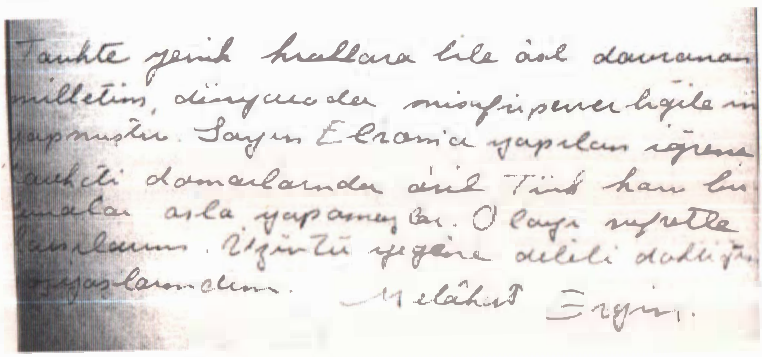
Tarihte yenik krallara bile asil davranan
milletimiz, dünyada da misafirperverliğile in[illegible]
yapmıştır. Sayın Elçimize yapılan iğrenç
[illegible]ahşeti damarlarında asil Türk kanı bu[illegible]
[illegible]nalar asla yapamazlar. O olayı nefretle
[illegible]arşıladım. Üzüntü [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] yaşlarımdayım. Melâhat Ergin.

Hayatını hürriyet ve demokrasi düşmanları canilerin hain kurşunları ile kaybeden müteveffa Ephraim Elrom için Konsolosluk mensuplarına ve temsilcisi bulunduğu İsrail Devleti'ne başsağlığı ve taziyetlerimi derneğim ve şahsım adına sunarım.

Orhan Kilercioğlu
Türkiye Komünizmle Mücadele Derneği Başkanı
Zeytinburnu/İstanbul

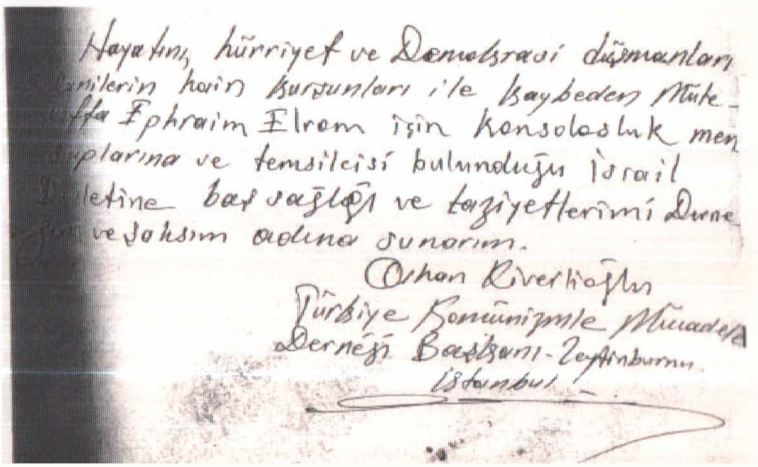

Hayatını, hürriyet ve Demokrasi düşmanları
Kanilerin hain kurşunları ile kaybeden Müte-
vaffa Ephraim Elrom için konsolosluk men-
suplarına ve temsilcisi bulunduğu İsrail
Dolletine baş sağlığı ve taziyetlerimi Derne-
ğim ve şahsım adına sunarım.

Orhan Riverlioğlu
Türkiye Komünizmle Mücadele
Derneği Başkanı - Zeytinburnu
İstanbul

Muhterem Elçi,

Başkonsolos Efraim Elrom'un alçakça öldürülmesi beni ve ailemi ve bu meyanda bütün milletimi eleme boğmuştur. Size ve İsrail milletine başsağlığı dilerken, hadiseye sebep olanları Türklük kaydından kalben siler, en derin üzüntülerimi sunarım.

Osman Eslek
Ziraat Teknisyeni

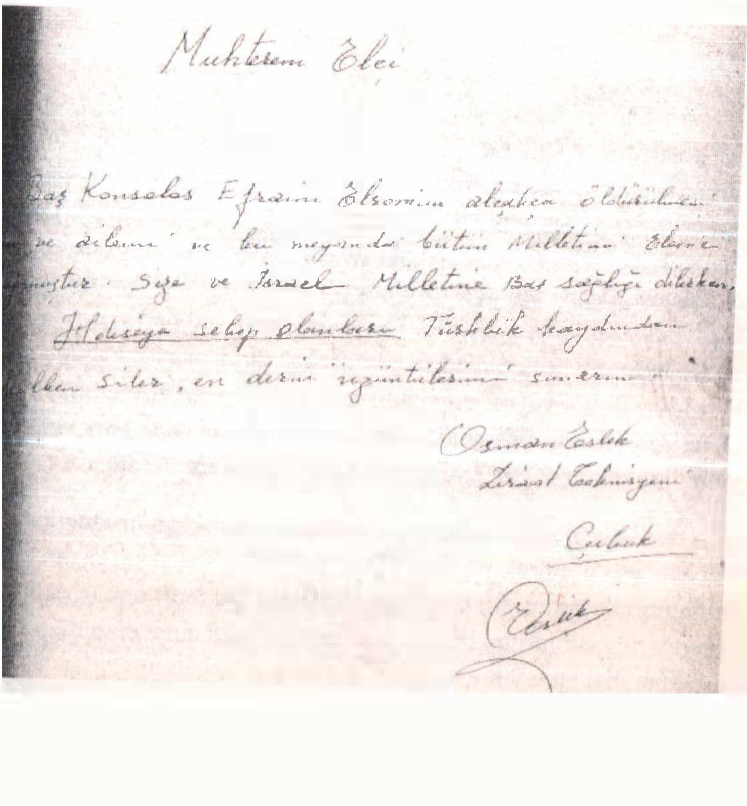

Muhterem Elçi

Baş Konsolos Efraim Elrom'un alçakça öldürülmesi
ve dehşeti ve bu meyanda bütün Milletimi Eleme
[boğ]muştur. Size ve İsrael Milletine Baş sağlığı dilerken,
İstiklaline sahip olanları Türklük kaydından
[sil]erken sizler, en derin üzüntülerimi sunarım.

Osman Çelik
Ziraat Teknisyeni
Çubuk

[signature]

15 Mayıs 1971
Ankara

Sayın Büyükelçi,

İki gündür ben de eşim de ve eminim vicdan sahibi her Türk de büyük bir üzüntü içindedir. Başkonsolosumuzun, radyodan alçakça öldürülmesi haberini duyunca gözyaşlarımızı zapt edemedik. Üzüntümüzün sebebi ikidir. Birisi suçsuz ve müdafaasız bir insanın öldürülmesi, diğeri bu alçakça cinayetle milletimizin haysiyet ve itibarına sürülen büyük lekedir. Daima düşküne, müdafaasıza yardım etmiş bulunan milletimizden böyle alçakların nasıl çıkabileceğini bir türlü aklım almıyor. Bunu düşündükçe üzüntüm artıyor, büyüyor. Gene de öyle zannediyorum ki, bu alçaklığı yapanlar Türk değildir yahut hiç olmazsa işin içinde bir yabancı parmağı vardır.

Ben bir lise öğretmeniyim. Derslerimde kalkınmaya, insan gibi yaşamaya misal olarak öğrencilerime hep zeki, çalışkan, aydın olan milletimizi veririm. Sizden Türk milletinin bir ferdi olarak özür dileyerek rica ediyorum, bu alçakça, namussuzca cinayeti bütün Türk milletine mal etmeyiniz.

En derim saygılarımla.

İsrail milletini seven
ve takdir eden bir Türk
O. A.

15/5/1971
Ankara

Sayın
Büyükelçi

Iki gündür, ben de, eşimde ve eminim vicdan sahibi her Türk büyük bir üzüntü içindedir. Başkansalasunuzun radyadan alçakça aldürülmesi haberini duyunca göz yaşlarımızı zaptedemedik. Üzüntünüzün sebebi ikidir. Birisi suçsuz ve müdafaasız bir insanın aldürülmesi, diğeri bu alçakca cinayetle milletimizin haysiyet ve itibarına sürülen büyük lekedir. Daima düşküne, müdafaasıza yardım etmiş bulunan milletimizden böyle alçakların nasıl çıkabileceğini bir türlü aklım almıyor, bunu düşündükçe üzüntüm artıyor büyüyor. Gene de öyle zannediyorum ki bu alçaklığı yapanlar Türk değildir. yahut hiç almazsa eşin içinde bir yabancı parmağı vardır.

Ben bir lise öğretmeniyim, derslerimde kalkınmaya, insan gibi yaşamaya misal olarak öğrencilerime ~~misal olarak~~ hep zeki çalışkan aydın olan milletinizi veririm. Sizden Türk milletinin bir ferdi olarak azür dileyerek ricediyorum bu alçakca, namussuzca cinayeti bütün Türk milletine mal etmeyiniz.

En derin saygılarımla.

İsrail milletini seven ve takdir eden bir
Türk.
O. S.

Sayın Büyük elçi ve maiyeti

İstanbul Başkonsolosu merhum Ephraim Elrom'un hunharca öldürülmesi Türk milletinin kalbine basılan kızgın bir demir tesiri yapmıştır. Bilhassa eşi Sayın Elsa Elrom'un Türkiye radyolarında yayınlanan mesajına karşı da insani duygusu olmayan ve Türklüğünde tamamen şüphe edilen soysuzların o masum zata karşı işledikleri cinayet bizleri derin üzüntüye bırakmıştır. Bu vesile ile aziz ve dost İsrail milleti adına ve şahsınıza en derin taziyelerimizi bildirir, merhuma Tanrı'dan rahmetler dilerim.

24 Mayıs 1971
Haydar Temur
Birlik Partisi İlçe Başkanı
Elbistan

Sayın Büyük elçi ve maiyeti

İstanbul Baş konsolosu merhum ephraim elrom.un Hunharca öldürülmesi türk milletinin kalbine Basılan kızgın bir demir tesiri yaratmıştır. Bilhassa eşi sayın elsa elromun Türkiye radyolarında yayınlanan mesajına karşıda ~~[illegible]~~ insani duyku olmuyan ve türklüğünde tamamen şüphe edilen caysızların o.masum zata karşı işledikleri cinayet. bizleri derin üzüntüye bırakmıştır bu vesile ile aziz ve dost israil milleti adına ve şahsınıza en derin taziyelerimizi bildirir merhuma tanrıdan Rahmetler dilerim

Haydar temur

24-5-971 Birlik partisi ilçe başkanı

elbistan

25 Mayıs 1971

Efendim,

Radyodan, hunharca öldürülen Sayın Büyükelçimize ait duyguların yazılması için Elçilik'te bir defter açıldığını duydum.

Defterin yazılacağı saatlerde görevde olmam sebebiyle birkaç satırla anlatmaya çalıştığım duygu, düşünce ve sonsuz üzüntümü posta ile iletmeyi düşündüm.

Kabulünü rica ederim.

Hürriyet İlkokulu Öğretmeni
Sabahat Tümer
[imza]

25 - V - 1971

Efendim,

Radyodan, hunharca öldürülen Sayın Büyük Elçinize ait duyguların yazılması için Elçilikte bir defter açıldığını duydum.

Defterin yazılacağı saatlerde görevde olmam sebebiyle bir kaç satırla anlatmağa çalıştığım duyğu, düşünce ve sonsuz üzüntümü Posta ile iletmeği düşündüm.

Kabulünü rica ederim

Hürriyet İlkok Öğ
Sabahat Tümer
Tümer

25 Mayıs 1971

Bizi, ulusumuzu kınamayın!

Çünkü gönüllerinde vatan millet sevgisi taşımayan, acılı bir ananın Tanrı'ya yakarır gibi yaptığı yalvarışlara aldırmadan, onun tek desteğini elinden alan insanlar Türk olamazlar.

Anna Frank'ın defteri meğer kapanmamış.
Bu insanlık dışı olaya ömür boyu, tarih boyu üzüleceğiz.

Hürriyet İlkokulu Öğretmeni
Sabahat Tümer
[imza]
Maltepe Onur Sokak
No: 10/7
Ankara

25 - XII - 1971

Bizi, ulusumuzu kınamayın!

Çünkü, gönüllerinde vatan, millet sevgisi taşımayan, acılı bir ananın Tanrıya yakarır gibi yaptığı yalvarışlara aldırmadan, onun tek desteğini elinden alan insanlar Türk olamazlar.

Anna Frank'ın defteri meğer kapanmamış.

Bu insanlık dışı olaya ömür boyu, tarih boyu üzüleceğiz.

Hürriyet İlkok. Öğ
Sabahat Tümer
Sınıf
Maltepe Onur Sok.
No - 10/7
Ankara

26 Mayıs 1971

Sayın Mr. Lavi,

Günlerce hepimizi, hatta dünya kamuoyunu meşgul eden ve ciddi olarak heyecanlandıran müteveffa Başkonsolos Ephraim Elrom'un kaçırılması ve sonra da hunharca, alçakça, barbarca katledilmesi herkes gibi bendenizi de son derece üzmüştür.

Sevgi ve sempati duyduğum tarihî İsrail milletinin, böyle seçkin bir evladını bu şekilde kaybetmesi hiç şüphe yok ki ülkesinde ve dünyada büyük bir üzüntü ve şaşkınlık yaratmıştır. Çünkü dünya eşsiz bir zekâyı, bir diplomatı, bir büyük insanı kaybetmiştir.

Tarih boyunca her türlü sıkıntı ve ıstıraplara göğüs geren sizlere, hepinize başsağlığı diler, müteveffa Ephraim Elrom'un aziz ruhu şâd olsun.

Saygılarımı sunarım.

M. Kâzım Taymaz

Yapı Sanat Enstitüsü
Meslek Dersleri Öğretmeni
ve Atelye Şefi
Levent-İstanbul

26. MAYIS. 1971

SAYIN Mr. LAVİ,

GÜNLERCE HEPİMİZİ, HATTA DÜNYA KAMU OYUNU MEŞGUL EDEN VE CİDDİ OLARAK HEYECANLANDIRAN MÜTEVEFFA BAŞ KONSOLOS EPHRAİM ELROM'UN KAÇIRILMASI VE SONRA DA HUNHARCA, ALÇAKÇA, BARBARCA KATLEDİLMESİ HERKES GİBİ BENDENİZİ DE SON DERECE ÜZMÜŞTÜR. SEVGİ VE SEMPATİ DUYDUĞUM TARİHİ İSRAİL MİLLETİNİN, BÖYLE SEÇKİN BİR EVLADINI, BU ŞEKİLDE KAYBETMESİ HİÇ ŞÜPHE YOK Kİ, ÜLKESİNDE VE DÜNYADA BÜYÜK BİR ÜZÜNTÜ VE ŞAŞKINLIK YARATMIŞTIR. ÇÜNKÜ, DÜNYA EŞSİZ BİR ZEKÂYI, BİR DİPLOMATI, BİR BÜYÜK İNSANI KAYBETMİŞTİR.

TARİH BOYUNCA HER TÜRLÜ SIKINTI VE IZTIRAPLARA GÖĞÜS GEREN SİZLERE, HEPİNİZE BAŞ SAĞLIĞI DİLER, MÜTEVEFFA EPHRAİM ELROM'UN AZİZ RUHU ŞAD OLSUN.

SAYGILARIMI SUNARIM.

M. KÂZIM TAYMAZ

YAPI SANAT ENSTİTÜSÜ
MESLEK DERSLERİ ÖĞRETMENİ
VE ATELYE ŞEFİ
LEVENT – İSTANBUL

TÜRKİYE
KÛVAYI MİLLİYE MÜCAHİD
Ve GAZİLER CEMİYETİ
Bursa İli Genel Başkanlığı
Sayı: 158

26/5/1971

Türkiye, Bursa

Sayın Dış İşleri Bakanı

Memleketimizdeki İstanbul Başkonsolosunuzu vicdansız şakiler tarafından katledilmesi, bu çirkin olaydan duyduğumuz üzüntü bizleri çok üzmüştür. Amma bu yaptıkları feci katliamı onların yanında bırakılmayacağını size kati olarak söyliye bilirim. Onlar mutlaka şanlı ordumuzun pençesine düşecekler. Sizlere başsağlığı dilerken Konsolosun eşine de başsağlığı dilerim ve bu başsağlığını da iletmenizi saygılarımla dilerim.

Bir gün olacak telavine[12] ziyaretinize geleceğiz.

Saygılarımla.

İl Genel Başkanı
Halil Demir[13]

12 Yazım hatası. Tel Aviv'e denmek istendi.
13 ISA, 4632/11-3 sayılı dosya.

T[illegible]KİYE
KÜVAYİ [illegible] MÜCAHİD
ve C[illegible] CEMİYETİ
Bursa İli Genel Başkanlığı
Sayı : _____

158

[illegible]

26/5/1971
Türkiye, Bursa

Sayın

Dış İşleri Bakanı

Memleketimizdeki İstanbul Başkonsolosunuzu Vicdansız Şakiler Tarafından Katledile Zatın Bu Çirkin Olaydan Duyduğumuz Üzüntü Bizlere Çok Üzmüştür Amma Bu Yapdıkları Fesi Katliamı Onların yanında Bırakılmayacağını Size Kati olarak Söyliye bilirim Onlar Mutlaka Şanlı Ordumuzun Pençesine Düşecekler. Sizlere Başsağlığıdilerken Konsolosun Eşinede Başsağlığı dilerim Ve Bu Başsağlığımda İletmenizi Saygılarımla dilerim.

Bir Gün Olacak telavine Ziyaretimize Geleceğiz.

Saygılarımla

İL Genel Başkanı

Halil Demir

Ankara, le 23 Mai 1971

Monsieur le Chargé d'Affaires,

Je viens d'entendre à la radio la révoltante nouvelle de l'ignoble assasinat de Monsieur Efraim Elrom, Consul Général d'Israel à İstanbul. Depuis l'enlevement de l'infortuné représentant de votre pays, j'ai vécu dans l'illusion que malgré la menace proférée, les kidnappers se souvenant au moment ultime des traditions généreuses et de la grandeur d'âme de la nation turque, repungeraient à passer à l'infâme action. Au mépris du blâme et de la réprobation du peuple turc et de l'humanité entière, ils ont sans sourciller, pris sur eux l'opprobre de mettre fin à la vie d'un distingué diplomate étranger, d'un innocent, vivant dans ce pays, entouré du respect qui lui est dû et de la protection des lois et de la legendaire hospitalité turque.

Les vils assassins, honte de leurs familles et du peuple turc, se sont volontairement mis au bon de la société humaine.

Je vous offre l'expression de mon affection et de ma sympathie profondément émue en vous priant de transmettre à Madame Golda Meir et à Mr. Eban, ainsi qu'à l'inconsolable veuve du Consul Général défunt, la peine et la révolte que j'épreuve devant cette répugnante tragédie.

Je vous prie d'agréer, Monsieur le Chargé d'Affaires, l'assurance de ma haute et douleureuse considération.

Feridun C. Erkin[14]
Sénateur

14 Feridun Cemal Erkin, (1899-1980) diplomat ve siyasetçi. Milletvekili, Cumhuriyet Senatosu üyeliği ve Dışişleri Bakanlığı yaptı.

Ankara le 23 mai 1971

Monsieur le Chargé d'Affaires,

Je viens d'entendre à la radio la révoltante nouvelle de l'ignoble assassinat de Monsieur Ephraim Elrom, Consul Général d'Israël à Istanbul. Depuis l'intervention de l'infortuné représentant de votre Pays, j'ai vécu dans l'illusion que malgré la menace proférée, les kidnappers, se souvenant au moment ultime des traditions généreuses et de la grandeur d'âme de la nation turque, répugneraient à passer à l'infâme action. Au mépris du blâme et de la réprobation du peuple turc et de l'humanité entière, ils ont sans sourciller, pris sur eux l'opprobre de mettre fin à la vie d'un distingué diplomate étranger, d'un innocent, vivant dans ce pays, entouré du respect qui lui est dû et de la protection des lois et de la légendaire hospitalité turque.

Les vils assassins, honte de leurs familles et du peuple turc, se sont volontairement mis au ban de la société humaine.

Je vous offre l'expression de mon affection et de ma sympathie profondément émues en vous priant de transmettre à Madame Golda Meir et à Mr. Eban, ainsi qu'à la inconsolable veuve du Consul Général défunt, la peine et la révolte que j'éprouve devant cette répugnante tragédie.

Je vous prie d'agréer, Monsieur le Chargé d'Affaires, l'assurance de ma haute et douloureuse considération.

Feridun C. Erkin
Sénateur

Lorry Burla
İstanbul

Tuesday, May 25th [1971]

Dear Mrs. Elrom,

After almost a week of agony, of mixed fear and hope, we were suddenly stunned on Sunday morning by the news that Ephraim Elrom was no more.

We had not seen as much of him and you, as we would have liked to, but in the several occasions that Flora and I met him, we were overcome by his charm, his simple and informal yet so distinguished manners.

It seems like only yesterday when I stood chatting with you and your husband at the occasion of Lazare's anniversary. How alert and alive he seemed, and yet destiny had already decided that he was to be the innocent victim of a group of sick and unbalanced people, such as haunt so many countries since a decade or more, and which now threaten also to destroy Turkey.

May God almighty give you the courage and fortitude needed to overcome your sorrow and the vacuum created by the disappearance of your beloved, and may you find the strength to foster the cause for which he lived and died.

Very sincerely
Lorry Burla[15]

15 Burla Biraderler Şirketi'nin ikinci nesil ortağı.

Lorry Burla
Istanbul

Tuesday. May. 25th.

Dear Mrs Ekrem.

After almost a week of agony, of mixed fear and hope, we were suddenly stunned on Sunday morning by the news that Ephraim Ekrem was no more.

We had not seen as much of him as you, as we would have liked to, but on the several occasions that Ekrem and I met him, we were overcome by his charm, his simple and informal yet so distinguished manner.

It seems like only yesterday when I stood chatting with you and your husband at the occasion of Lorin's anniversary. How alert and alive he seemed, and yet destiny had already decided that she was to be the innocent victim of a group of sick and unbalanced people, such as haunt so many countries since a decade or more, and which now threaten also to destroy Turkey.

May God almighty grant you the courage and fortitude needed to overcome your sorrow and the vacuum created by the disappearance of your beloved, and may you find the strength to foster the cause for which he lived and died.

Very sincerely.

Lorry Burla.

HENRI BORNSTEN

Hezaren Cad. 61-63, Karaköy, İstanbul
den 26 Mai 1971

Sehr geehrte, liebe Frau Elrom,

Wachsend den fürchterlichen Tagen haben wir Alle mit Ihnen gebeten, gezittert und geweint.

Wenn Sie an hier zurückdeuten, gedenken Sie bitte nicht nur des Greuels [Gräuels] der letzten Tage, sondern auch daran, dass Sie hier Freunde zurückgelassen haben welche Herrn Elrom und Sie niemals vergessen werden.

Meine Familie und ich trauern mit Ihnen. Wir sind je doch stolz Herrn Elrom und Sie kennengelernt zu haben.

Kann es für Sie ein Frost sein zu wissen, dass das fürchterliche Opfer trotz Allen nicht ganz vergebens war. Es herrsch im ganzen Lande und in allen Kreisen neues Mitgefühl und Verstaendnis [Verständnis] für das Land, dass Herr Elrom und Sie hier mit so viel Würde vertreten haben.

Tieferschüttert spreche ich Ihnen im Hamen meiner Frau, meiner Kinder und meinerselbst (meiner selbst) unserem innigsten Beileid aus.

Ihr
(imza)[16]

16 Kavel Kablo ve Elektrik Malzemesi A.Ş. kurucusu ve İdare Meclisi Reis Vekili.

HENRI BORNSTEN

Hassaren Cad. 61-63, Kanköy, İstanbul

den 26. Mai 1971

Sehr geehrte, liebe Frau Elrom,

Während den fürchterlichen Tagen laßen wir Alle mit Ihnen gebeten, gezittert und geweint.

Wenn Sie an hier zurückdenken, gedenken Sie bitte nicht nur des Greuels der letzten Tage sondern auch darein daß Sie hier Freunde zurückgelassen haben welche Herrn Elrom und Sie niemals vergessen werden.

Meine Familie und ich trauern mit Ihnen. Wir sind jedem stolz Herrn Elrom und Sie kennengelernt zu haben.

Kann es für Sie ein Trost sein zu wissen daß das fürchterliche Opfer trotz Allem nicht ganz vergebens war. Es herrscht im ganzen Lande und in allen Kreisen neues Mitgefühl und Verständnis für das Land daß Herr Elrom und Sie hier mit so viel Würde vertreten haben.

Tiefenschüttert spreche ich Ihnen im Namen meiner Frau, meiner Kinder und meinerselbst unseren innigsten Beileid aus.

Ihr

Bornsten

BERNARD SONMAN

Kart Çınar sok. 5
Karaköy, İstanbul
May 26, 1971

Dearest Mrs. Elrom,

What could one possibly write to relieve you of your terrible burden of sorrow?

Our thoughts are constantly with you.

May God Grant you the strength to bear with your pain.

Respectfully yours,
Nadia & Bernard[17]

17 Musevi işadamı. Burla Yatırım ve Ticaret A.Ş. ortağı.

BERNARD SONMAN

Kart Çınar sok. 5
Karaköy, İstanbul

May 26, 1971

Dearest Mrs. Ekrem,

What could one possibly write to relieve you of your terrible burden of sorrow?

Our thoughts are constantly with you.

May God grant you the strength to bear with your pain.

Respectfully yours
Nadia & Bernard

İSHAK ALATON
Arifi Paşa Koru Apt. 10
Bebek - İstanbul

İstanbul, 26.5.1971

Dear Mrs. Elrom,

We all share your sorrow; we have lost a warmhearted Great Man.

I only hope that you will now try to be as strong as we remember you are, even after this tragedy.

With all my sympathy and sincere thoughts,

İshak Alaton[18]

18 İşadamı. Alarko Holding Onursal Başkanı.

ISHAK ALATON
Arifi Paşa Koru Apt. 10
Bebek - Istanbul

İstanbul, 26.5.1971

Dear Mrs Ekrem

We all share your sorrow;
we have lost a warmhearted
Great Man.

I only hope that you
will now try to be as strong
as we remember you are, even
after this tragedy.

With all my sympathy
and sincere thoughts,

Ishak Alaton

Yeşilyurt-İstanbul 26 Mai 1971

Chère Madame Elrom,

Des mots, il n'y en a pas. Il y a votre immense douleur, il y a notre immense chagrin. Nous l'avons peu vu, vous aussi. Nous vous avons beaucoup aimés et cependant, nous ne cessons pas de pleurer un homme que nous sentions exceptionnel et votre sort si dramatique. J'en suis encore au bout de ce quatrième jour, malade, en pensant à ce qui fut le cruel destin; je n'en reviens pas. Et je pense à vous avec une profonde affection, avec une plus profonde détresse. Que Dieu seul vous donne la force de vivre, pour le rejoindre plus tard, pour nous rejoindre tous plus tard, étant de passage dans cette Vallée de Larmes, dans la miséricorde de l'Eternel.

Notre ville a été attérée. Pourqui Elrom? Nous ne comprenons pas.

Mon article, consacré avec dévotion à sa mémoire, ne peut passer. Pas "d'affectif", en ce moment surtout où tant de pauvres gens pleurent en Anatolie. Je l'ai expliqué à Gad. En haut lieu on a des raisons pour recommander les maitrises. Mais soyez certaine, notre pays vous vengera de ces assassins qui sont aussi et surtout des meurtriers contre notre pays. Ils ont choisi la victime la plus pure. Et tous l'ont ressenti. On les recherche, on arrête des individus chaque jour. D'ailleurs notre pays a rendu à M. Elrom dans toutes ses couches, le plus éclatant des hommages. Triste, il est vrai!

Yesilyurt – Istanbul 26 mai 1971

Chère Madame Elrom,

Des mots, il n'y en a pas. Il y a votre immense douleur, il y a notre immense chagrin. Nous l'avons peu vu, vous aussi. Nous vous avons beaucoup aimés et cependant, nous ne cessons pas de pleurer un homme que nous sentions exceptionnel et votre sort si dramatique ! J'en suis encore au bout de ce quatrième jour, malade, en pensant à ce qui fut : le cruel destin ; je n'en reviens pas. Et je pense à vous avec une profonde affection, avec une plus profonde détresse. Que Dieu seul vous donne la force de vivre, pour le rejoindre plus tard, pour nous rejoindre tous plus tard, étant de passage dans cette vallée de Larmes, dans la miséricorde de l'Eternel. Notre ville a été atterée. Pourquoi Elrom ? Nous ne comprenons pas.

Mon article, consacré avec dévotion à sa mémoire, ne peut passer. Pas "d'affectif", en ce moment surtout où

Chère Madame Elrom, vous avez laissé parmi nous un souvenir émouvant. Nous vous aimons. Nous avons suivi derrière vous, votre calvaire.

Mon mari vous embrasse dévotement les mains et moi je vous serre sur mon coeur en vous disant une fois de plus toute ma peine. Le triste souvenir de ma cousine Marsella.

Angèle Loreley Karasu
6/7 Süsen sokak
Süsen Apart.
Yeşilyurt (İstanbul)[19]

19 *Le Journal d'Orient* gazetesinin sahibi Albert Karasu'nun eşi.

tant de pauvres gens pleurent en Anatolie. Je l'ai expliqué à Gad. En haut lieu on a des raisons pour recommander les maitrises. Mais soyez certaine, notre pays vous vengera de ces assassins qui sont aussi et surtout des meurtriers contre notre pays. Ils ont choisi la victime la plus pure. Et tous l'ont ressenti. On les recherche, on arrête des individus chaque jour. D'ailleurs, notre pays a rendu à M. Elrom dans toutes ses couches, le plus éclatant des hommages. Triste, il est vrai!

Chère Madame Elrom, vous avez laissé parmi nous un souvenir émouvant. Nous vous aimons. Nous avons suivi derrière vous, votre calvaire.

Mon mari vous embrasse dévotement les mains et moi je vous serre sur mon cœur en vous disant une fois de plus toute ma peine. Le triste souvenir de ma cousine Marcella.

Angèle Loreley Karasu

5/7 Süsen Sokak
Süsen Apart.
Yesilyurt (Istanbul)

Mme ~~Loreley~~ Angèle Karasu

Fenerbahçe, le 13 Juin 71

Chère Elsa,

Il y a quelques jours, j'ai vu votre soeur. Elle m'a dit que vous lisiez les lettres qu'on vous adressait. Cela m'a encouragé à vous écrire. J'éspère que vous n'avez pas pris mon long silence pour de l'indifférence. Croyez-moi, si vous le voulez, je n'avais même pas le courage de vous parler ne sachant quoi vous dire. Durant la terrible semaine que nous avons vécu à İstanbul, j'étais tout le temps à vos côtés à travers Elie. Je lui ai demandé plus d'une fois d'aller vous voir, il m'a dit qu'il ne fallait pas vous déranger. Il y a beaocoup de choses qu'on aurait voulu dire et qu'on ne peut écrire. Peut-être un de ces jours nous reverons-nous. Je sais qu'à présent la vie n'a plus de sens pour vous et je vous comprends parfaitement.

La seule consolation que vous puissiez avoir, si consolation, il y a c'est qu'Ephraim n'est pas mort pour rien. C'est qu'il a servi son peuple. İl était de la classe des hommes bons et forts qui savaient ce qu'ils faisaient et pourquoi ils vivaient.

Fenerbahçe, le 13 juin 71

Chère Elsa,

il y a quelques jours, j'ai vu votre sœur. Elle m'a dit que vous lisiez les lettres qu'on vous adressait. Cela m'a encouragé à vous écrire. J'espère que vous n'avez pas pris mon long silence pour de l'indifférence. Croyez-moi, si vous le voulez, je n'avais même pas le courage de vous parler ne sachant quoi vous dire. Durant la terrible semaine que nous avons vécue à Istanbul, j'étais tout le temps à vos côtés à travers Elie. Je lui ai demandé plus d'une fois d'aller vous voir, il m'a dit qu'il ne fallait pas vous déranger. Il y a beaucoup de choses qu'on aurait voulu dire et qu'on ne peut écrire. Peut-être un de ces jours nous reverrons-nous. Je sais qu'à présent la vie n'a plus de sens pour vous et je vous comprends parfaitement.

Je suis sûre que vous êtes très entourrée par votre famille qui vous aime tant, mais n'oubliez surtout pas que nous sommes aussi votre famille et que vous pouvez compter sur nous. Je vous embrasse bien fort ainsi que de la part d'Elie en vous souhaitant: patience et courage.

Votre Leylâ[20]

20 Leyla Behmoiras, Elsa Elrom'u tedavi eden Dr. Eli Behmoiras'ın eşi.

La seule consolation que vous puissiez avoir, si consolation, il y a c'est qu'Ephraïm n'est pas mort pour rien. C'est qu'il a servi son peuple. Il était de la classe des hommes beaux et forts qui savaient ce qu'ils faisaient et pourquoi ils vivaient. Je suis sûre que vous êtes très entouré par votre famille qui vous aime tant, mais n'oubliez surtout pas que nous sommes aussi ~~fort~~ votre famille et que vous pouvez compter sur nous. Je vous embrasse bien fort ainsi que de la part d'Elie en vous souhaitant:

Patience et courage

votre

Leyla

Chère Elsa,

Je ne trouve pas des mots pour vous écrire. Ecrire quoi? Quelle consolation pouvons-nous vous donner? Aucune à part notre sympathie et notre grande tristesse. Je voulais bien vous dire combien nous sommes de coeur avec vous. Combien vos malheurs sont devenus notre. Chère Elsa croyez-moi nous partageons votre deuil. Je sais que ceci n'est pas une consolation. Mais nous ne pouvons pas nous mêler des affaires de Dieu.

Chère Elsa je vous embrasse bien fort,

Votre Elie[21]

21 Elsa Elrom'u tedavi eden hekim Eli Behmoiras.

Chère Else.

Je ne trouve pas des mots pour vous écrire. Ecrire quoi ? Quelle consolation pouvons-nous vous donner ? Aucune à part notre sympathie et notre grande tristesse.

Je voulais bien vous dire combien nous sommes de tout cœur avec vous, combien vos malheurs sont devenus notre. Chère Else croyez moi nous partageons votre deuil. Je sais que ceci n'est pas une consolation. Mais nous ne pouvons pas nous mêler des affaires de Dieu.

Chère Else je vous embrasse bien fort

Votre Ch

İstanbul, Septembre 1971

Cher Madame Elrom,

Shalom,

3 mois sont déjà passés, depuis la triste perte du cher Efrayim. (Z.L.)

Je m'étais décidé de vous poster immédiatement les 8 photos en annexe, mais j'ai tenu d'attendre, un peu, afin qu'un calme partiel vienne soulager votre coeur, de la douleur desesperemment poignante et de l'incendie morale causée par le meurtre si barbare par une horde inhumaine et sauvage.

Les mots ne me suffisent pas à vous exprimer ce que je resentais pour le cher défunt. Je l'appelais "père" et il ne me cachait pas sa sympathie même devant le public.

Que son âme repose en paix, dans le Gan Eden Mikedem.

Veuillez recevoir, cher Madame, ma profonde gratitude à la mémoire du cher défunt et l'attestation de ma plus haute considération envers Votre Personne.

Isaac Abudaram[22]

---

[22] Tüccar, İstanbul Musevi toplumunun kurduğu Yıldırım Spor Kulübü idarecilerinden.

Cher Madame Ebrom, Istanbul, Septembre 197[illegible]

Shalom,

3 mois sont déjà passés, depuis la triste perte du cher Efraym (Z.L.)

Je m'étais décidé de vous poster immédiatement les 8 photos en annexe, mais j'ai tenu d'attendre un peu, afin qu'un calme partiel vienne soulager votre coeur, de la douleur désespérément poignante et de l'incendie morale causée par le meurtre si barbare par une horde inhumaine et sauvage

Les mots ne me suffisent pas à vous exprimer ce que je ressentais pour le cher défunt. Je l'appelais "père" et il ne me cachait pas sa sympathie même devant le public.

Que son âme repose en paix, dans le Gan Eden Mikedem

Veuillez recevoir, cher Madame, ma profonde gratitude à la mémoire du cher défunt et l'attestation de ma plus haute considération envers Votre Personne.

Isaac Abudaram

İstanbul, 11/6/79

Très chère Mme Elrom,

C'est très dur de vous écrire car que puis-je vous dire qu'on ne vous ai déjà dit et répeté? Sachez en tous cas que vous avez laissé derrière vous une plaie qui ne se fermera jamais, nous sommes tous resté marqués par cette tragédie, il m'est impossible de passer par certain endroit de la ville, je fais de grands détours pour ne pas voir ce sinistre appartement, l'avoir eu si près de nous et ne pas pouvoir le secourir, cela nous ronge tous.

Même des étrangers comme les soeurs de Lion ont prié pour sa libération, cela n'a pas été possible nous avons vécu ce calvaire avec vous. Je prie le bon Dieu que son âme repose en paix et qu'il vous donne le courage de supporter encore cette grande perte, nous vous avions adoptés tous les deux, nous vous aimions beaucoup, et vous estimions. Je vous embrasse de tout coeur. Mon mari se joint à moi.

Votre
Dama
(imza okunamadı)

Istanbul 11/6/78

Très chère Mme ElRom

C'est très dur de vous écrire car que puis-je vous dire qu'on ne vous ai déjà dit et répété ? Sachez en tous cas que vous avez laissé derrière vous une plaie qui ne se fermera jamais, nous sommes tous restés marqués par cette tragédie, il m'est impossible de passer par certain endroit de la ville je fais de grands détours pour ne pas voir ce sinistre appartement, l'avoir eu si près de nous et ne pas pouvoir le secourir, cela nous ronge tous. Même des étrangers comme les sœurs de Sion ont prié pour sa libération, cela n'a pas été possible nous avons vécu ce calvaire avec vous. Je prie le bon Dieu que son âme repose en paix et qu'Il vous donne le courage de supporter encore cette grande perte, nous vous avions adoptés tous les deux, nous vous aimions beaucoup et vous estimions, je vous embrasse de tout cœur, ~~ainsi que~~ mon mari bien se joint à moi

votre

Dame Parud

43 Ankara 45412 65 23 13

Yıldırım:

Bayan Efraim Elrom İsrail Başkonsolosluğu İstanbul

Je présente au nom de mon gouvernement et en mon propre nom mes plus vives condoléances pour l'atroce crime qui a été commis contre votre époux tout le peuple turc partage votre deuil et votre douleur les criminels trouveront sans aucun doute leur châtiment avec mes profonds sentiments de sympathie.

Professeur Nihat Erim
Premier Ministre de Turquie

25 Mayıs 1971

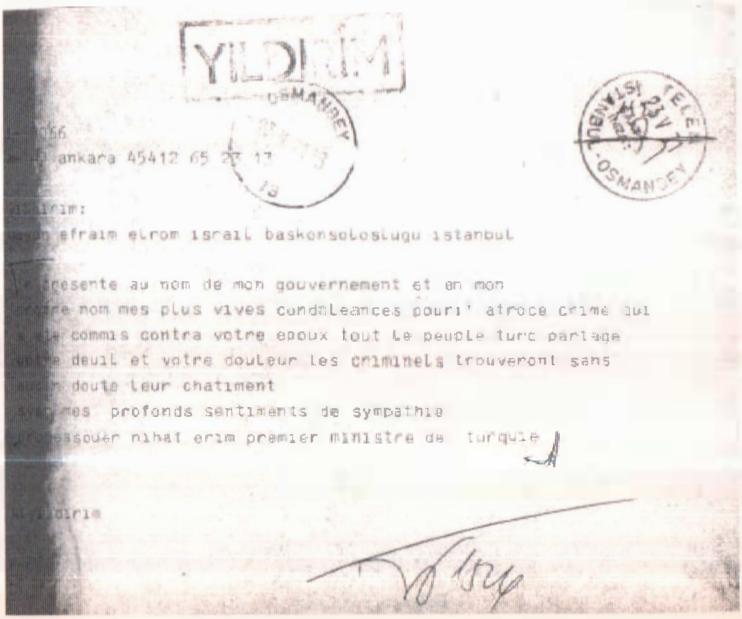

Başbakan Nihat Erim'in taziye telgrafı.

İsrail Başkonsolosluğu
İstanbul

Sayın Başkonsolos Elrom'un öldürülmesi hususunda önce bir insan olarak, sonra mensubu bulunduğum Türk milleti ve aile efradı adına sonsuz üzüntü içinde bulunduğumuzu duyurmak isterim. Bu vesile ile İsrail devletine, başkonsolosluğa ve muhterem ölünün kederli eşine Allah'tan başsağlığı ve sabırlar dilerim.

Saygılarımla

Bir Türk Servet Canoğlu
Sümerbank Yünlü Sanayi Müessesesi
Eyüp

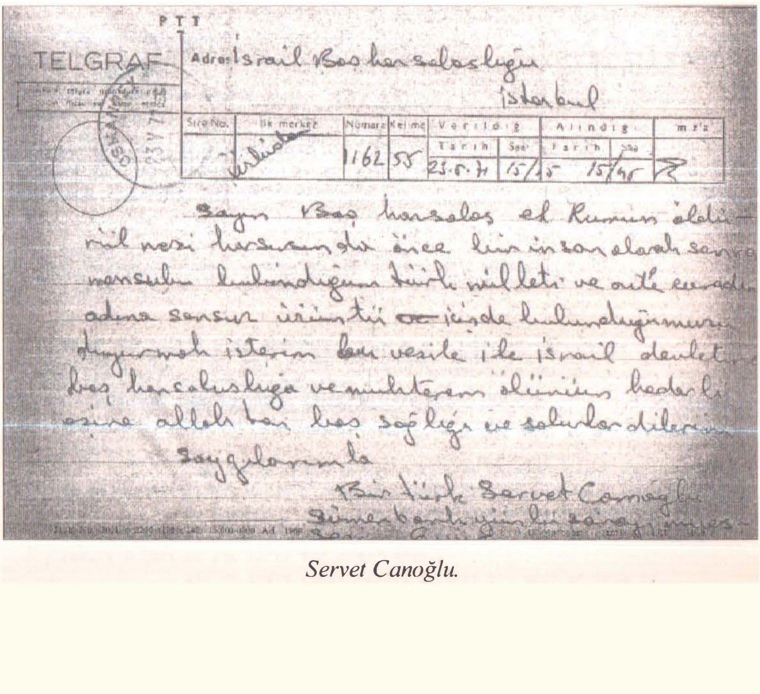

PTT

TELGRAF

Adres: İsrail Başkonsolosluğu
İstanbul

Sıra No.	İlk merkez	Numara	Kelime	Verildiği Tarih	Verildiği Saat	Alındığı Tarih	Alındığı Saat	m z'a
	Şirinevler	1162	55	23.5.71	15/15		15/45	

Sayın Başkonsolos el Rum'un öldürülmesi karşısında önce bir insan olarak sonra mensubu bulunduğum Türk milleti ve aile efradı adına sonsuz üzüntü içinde bulunduğumu duyurmak isterim bu vesile ile İsrail devleti başkonsolosluğa ve muhterem ölünün kederli eşine Allah'tan baş sağlığı ve sabırlar dilerim

Saygılarımla

Bir Türk Servet Canoğlu
Sümerbank ...

Servet Canoğlu.

TÜRKİYE
HAHAMBAŞILIĞI
TELEFON : 44 04 73

No.............

הרבנות הראשית
בתורקיה
כ"ה ב' לח' סיון התשל"א
(26.5.71)
İSTANBUL, ... 196
Beyoğlu, Yemenici Sokak 23

לכבוד
הגב' היקרה
מרת אלזה אלרום
תל אביב

גברת אלרום הנכבדה.

בלב שבור כאב ויגון הנני בא בשמי, בשם רבני נ"ד, ובשם ועד הקהלה להביע לך את השתתפותנו בצערך ובאבלך על מות בעלך היקר בצורה כה אכזרית שזעזעה את כלנו.

כאבך כאבנו וצערך גם צערנו, כי קרוב ללבנו היה בעלך מאוד, והערכנו בו את מדותיו הנעלות, את אומץ רוחו, את אמונתו ואת התמסרותו לעמו ולמולדתו.

לא יאומן כי יסופר, איך זה נקטף בעצם תומו, כלו שאנן ושליו ומלא רוח חיים. בתוך כל המתאבלים באבל הזה, אנו מבכים את מותו של המנוח ונאנחים עליו ומרגישים עמוק את כאב הגורל המר שנפל בחלקו.

אין די מילים בפינו לנחמך, כי גדול כים שברך, מי ירפא לך.

ובבואנו להביע לך, בכל זאת את כוס תנחומינו, אנו תפילה שהאל הטוב בעל הנחמות, ימחה דמעה מעל פניך, וינחמך בנחמת ציון ובבנין מדינת ישראל עם ירושלים השלמה. לא תוסיפי לדאבה עוד, ובזכרו הברוך של המנוח תנוחמי.

ברגשי אהדה
ובכבוד רב
הרב הראשי בתורכיה

דוד אסיאו

Türkiye Hahambaşısı David Asseo'nun
Elsa Elrom'a gönderdiği taziye mektubu.

NNNN

ZCZC WI010 TU0364
ILTY HI TRIS 039
SISLI ISTANBUL 39 24 1845

045

ELT
MRS ELROM C/O MRS SPRITZER 5 ISRAELIS STREET
TELAVIV

SINCER NO WORDS CAN EXPRESS OUR DEEP SORROW ON YOUR
HUSBANDS DEATH WE ONLY SAY WE SHARE YOUR PAIN AND SEND
OUR DEEPEST CONDOLENCES
BEYHAN AND NEJAT ECZACIBASI

COL ELT C/O 5

Beyhan-Nejat Eczacıbaşı'nın taziye telgrafı.

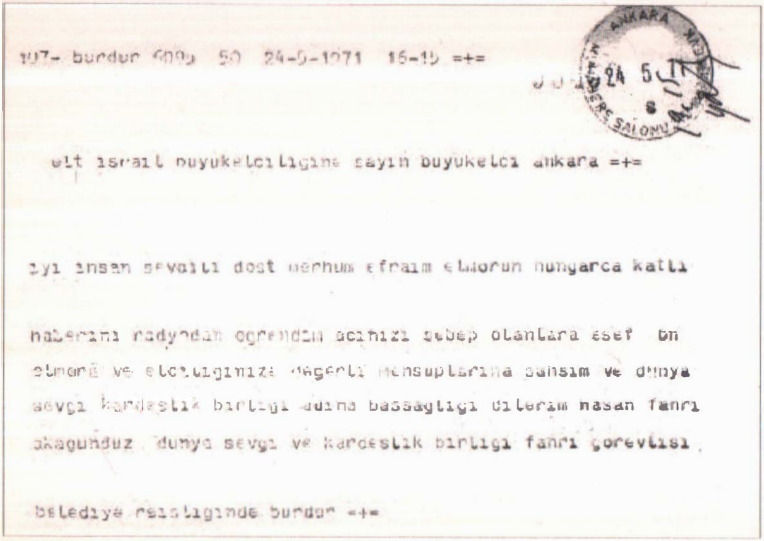

107- burdur 6095 50 24-5-1971 16-15 =+=

ANKARA 24 5 71 8 MÜNİSİ SALONU

elt israil buyukelciligine sayın buyukelci ankara =+=

iyi insan sevgili dost merhum efraim elmorun hungarca katli

haberini radyodan ogrendim acinizi sebep olanlara esef bn

elmora ve elciliginize degerli mensuplarina sahsim ve dunya

sevgi kardeslik birligi adina bassagligi dilerim hasan fahri

akagunduz dunya sevgi ve kardeslik birligi fahri gorevlisi

belediye reisliginde burdur =+=

Hasan Fahri Akgündüz
Dünya Sevgi ve Kardeşlik Birliği Fahri Görevlisi-Burdur Belediye Reisliği

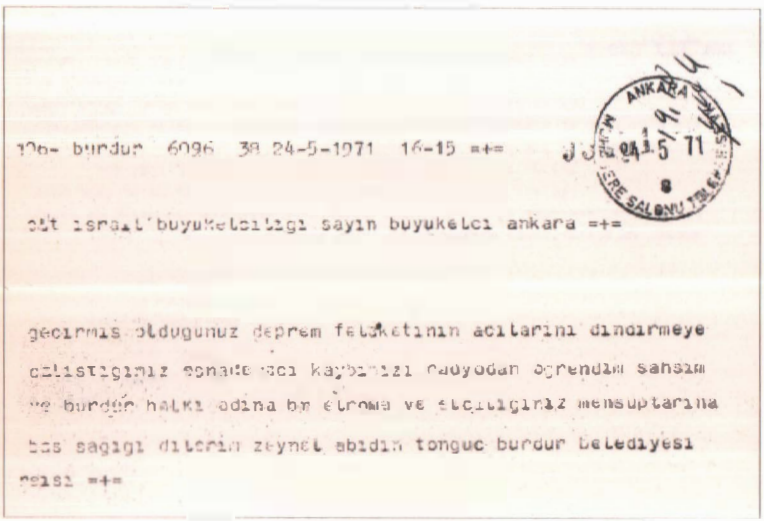

106- burdur 6096 38 24-5-1971 16-15 =+=

ANKARA 24 5 71 8 MÜNİSİ SALONU

elt israil buyukelciligi sayın buyukelci ankara =+=

gecirmis oldugunuz deprem felaketinin acilarini dindirmeye

calistiginiz esnade aci kaybinizi radyodan ogrendim sahsim

ve burdur halki adina bn elroma ve elciliginiz mensuplarina

bas sagigi dilerim zeynel abidin tonguc burdur belediyesi

reisi =+=

Zeynel Abiin Tonguç
Burdur Belediye Reisi

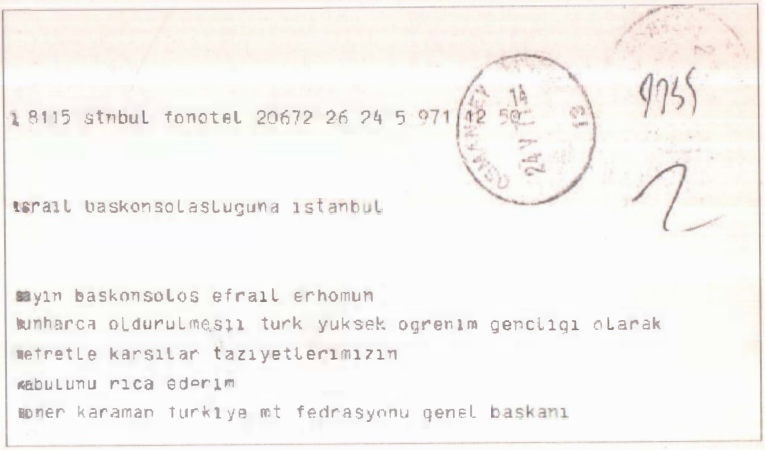

i 8115 stnbul fonotel 20672 26 24 5 971 12 50

israil baskonsolasluguna istanbul

sayın baskonsolos efrail erhomun
bunharca oldurulmesii turk yuksek ogrenim gencligi olarak
nefretle karsılar taziyetlerimizin
kabulunu rica ederim
soner karaman turkiye mt fedrasyonu genel baskanı

Soner Karaman
TMTF Genel Başkanı

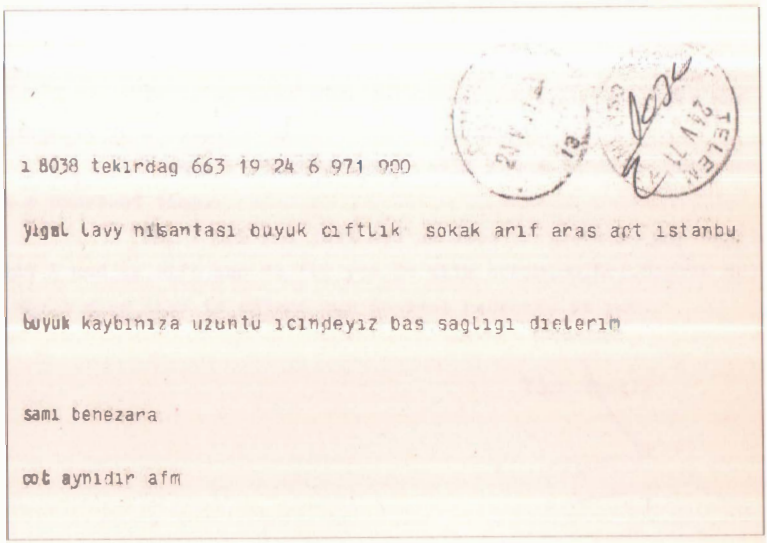

i 8038 tekirdag 663 19 24 6 971 900

yigal lavy nisantası buyuk ciftlik sokak arif aras apt istanbu

buyuk kaybiniza uzuntu icindeyiz bas sagligi dielerim

sami benezara

cot aynidir afm

Sami Benezara

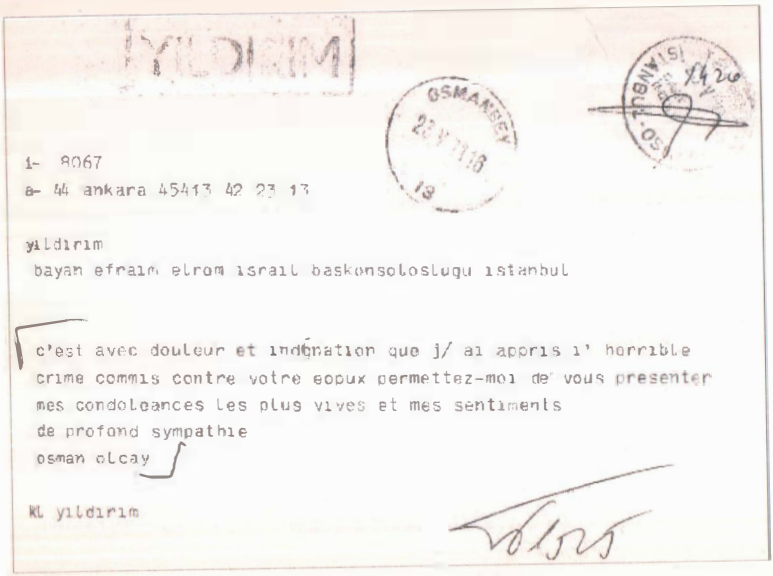

YILDIRIM

OSMANBEY 23 V 1116 13

İSTANBUL 1426

1- 8067
a- 44 ankara 45413 42 23 13

yıldırım
bayan efraim elrom israil baskonsoloslugu istanbul

c'est avec douleur et indignation que j/ ai appris i' horrible
crime commis contre votre eopux permettez-moi de vous presenter
mes condoleances les plus vives et mes sentiments
de profond sympathie
osman olcay

kl yıldırım

Osman Olcay-Dışişleri Bakanı

TÜMGENERAL
Özkan Coşkun
HAVA HARB OKULU KOMUTANI

18 Th May 1971

Mrs. Elsa Elrom
Cumhuriyet Cad. Seyhan Ap. I2/4
Elmadağ/İSTANBUL

Dear Mrs. Elrom,

I have learned the kidnapping event of your husband with a great grief. Such events, with political purposes, have unfortunately been happening very frequently in many countries lately.

İt is my hope that, this incident will not bring any change to your opinions about Turkey and Turks.

I am sure that Mr. Elrom will return home in good health in a shortest time.

May I ask you just let us know if there is any service that I and my wife can do for you. On this occasion, Mrs. Coşkun and I would also like to extend our deepest respects to you.

Your truely

H. ÖZEYİR GARİH
DIPL. ING.

İstanbul, 18 / 5 / 1971

office : 49 14 00 - 23 21 20
res : 47 01 81

Dear Madame Elrom

It is with the deepest regrets that my wife and I have heard about the tragic kidnapping of your very dear husband Mister Elrom.

We hope and wish that he will be back to you in perfect health very soon and we remain very dear Madame Elrom,

Truly yours,

Milliyetçi Hareket Partisi
Genel Başkanlığı

Ankara,24/5/1971

M.Daniel Laor
Ministre Plenipotentiaire
Charge d'Affaires a.i.

Atatürk Bulvarı No:265/A

Kavaklidere/Ankara

İsrail'in Istanbul Başkonsolosu Sayın Ephraim Elrom'un komünist tedhişçiler tarafından kaçırılması ve öldürülmesi olayını büyük bir üzüntü ve nefretle karşılamış bulunuyorum.

Derin dostluk ve iyi niyet beslediğimiz İsrail Milletinin Başkonsolosuna karşı memleketimizde işlenmiş olan bu canavarca cinayetten dolayı büyük bir acı duymaktayız.

Bu çok müessif olaydan dolayı yüksek şahsınıza,değerli dostumuz İsrail Milletine taziyetlerimi bildirerek,selam ve saygılarımı sunarım.

ALPARSLAN TÜRKEŞ
Milliyetçi Hareket Partisi
Genel Başkanı

GENEL MERKEZ
REŞATBEY CADDESİ SEZENLER
BÜRAK NO: 3 KAT 6 DAİRE 16
TELEFON : 13 22 75 — ANKARA

TEZ-BÜRO-İŞ

TÜRKİYE TİCARET, BANKA, SİGORTA, KOOPERATİF, EĞİTİM, TEZGÂHTARLAR VE BÜRO İŞÇİLERİ SENDİKASI
COMMERCIAL AND CLERICAL EMPLOYEES UNION OF TURKEY

TELG : TEZ - BÜRO - İŞ
Sayı : Özel-474

Tarih : 24.5.1971
ÖZÜ :

Ekselans
Daniel LAOR
İsrail Büyükelçisi
ANKARA

İsrail Devleti'nin İstanbul Başkonsolosu Efraim ELROM'un düçar olduğu facia, şahsını ve memuplarını büyük acıya garketmiştir.

Türk Milletinin, masum insanlara ve hele sinesinde misafir ettiği kişilere reva görülen bu tür hareketleri nefret ve tiksinti ile karşıladığını bilmenizi istirham ederim.

Şerefli Milletinize, Bayan Elsa ELROM ve ailesine taziyetlerimi arzeder, büyük acınızı bütün samimi hislerimle paylaşmamın kabulünü rica ederim.

Saygılarımla

Tahir GÜREK
Tez-Büro-İş Sendikası
Genel Başkanı

SAYIN DOST, İLYA PERAHYA

ELROM'A REVA GÖRÜLEN AKIBETİN DEHŞETİ VE DERİN ÜZÜNTÜSÜ İÇİNDEYİM. OLAYIN ÜLKEMDE GEÇMESİ, FAİLLERİN TÜRK İSMİ TAŞIMASI AYRICA UTANÇ VERİYOR BANA...

BUNLAR HER KİMLER İSE ALLAH BELÂLARINI VERSİN!

YILLARDIR, TÜRKİYEYİ BİR ÇIKMAZA SOKACAK ANARŞİK OLAY VE SOL DAVRANIŞLARIN BU ŞEKLE DÖNÜŞMESİNDEN KORKMUŞUMDUR.. VE SONUNDA İŞTE BU HALE GETİRDİLER...

AİLEDE PEK ÇOK ÜZÜLDÜĞÜMÜZ BU SONUÇ SEBEBİYLE MÜTEVEFFA ELROM'U TANIYAN ÇEVRE YAKINLARINA SİZİN ŞAHSINIZDA BAŞSAĞLIĞI DİLER, EN DERİN TEESSÜR VE TAZİYETLERİMİZİ ARZEDERİZ.

24 MAYIS 1971, RESSAM ALİ DEMİR

GENERAL
Refik H. Tulga

Teşvikiye, 24 - V - 1971

İsrail Devletinin değerli ve çalışkan evladı , Başkonslos Ephraim ELROM'un feci akıbeti dolayısile duyduğumuz derin teessürü arz eder , İsrail Başkonslosluğu mensuplarına ve Bayan Elza Elrom'a taziyetlerimizi sunarız .

Jale Tulga Refik Tulga

Pr. Dr. Kâmil İlisulu
A. Ü. Ziraat Fakültesi
Endüstri Bitkileri Kürsüsü

Ankara 24 / 5 / 1971

İsrail Elçiliği

Ankara

Sayın,

Elçi, Daniel Laor,

Değerli Baş Konsolos Efraim Elrom'un sivri ideolojiye mensup kişiler tarafından kaçırılması, hele öldürülmesi beni ve aile fertlerimi, son derece üzmüştür.

Sizlerinde bildiği gibi, Türk Milleti Ülkesinde misafir bulunan herkese sevgi besler. Fakültem mensupları da Değerli Konsolosun kaybı için üzüntü içindedirler.

Kendimizden çok kimse kaybolsa idi de, misafir Konsolosa bir şey yapılmasa idi diyen çok vatandaşıma rastladım.

Üzüntümüz müşterektir.

Saygılarımla,

Kamil İlisulu

Prof. Dr. Kâmil İlisulu

So k, 26/9

: 17 82 61
: 11 04 20/40
No. 20/9 Çankaya - Ankara

1912

TÜRKİYE ESKİ MUHARİPLER CEMİYETİ GENEL MERKEZİ

SELÂNİK CADDESİ NO. 34 - ANKARA
TELEFON : 12 08 85 TELGRAF : ESMUH

SERVİS : D.Müngsebetler Dşk.
DOSYA NO. : 37 1184
KONU :

Ankara , 24 Mayıs 1971

İsrail Büyük Elçiliği
Ankara ,

Ekselans ,

Uzun yıllardır , İsrail 'ile Dünya Eski Muharipler Federasyonu (World Veterans Federation) nunda Dünya Barışı, ve İnsan hakları konularında işbirliği halinde bir ortak üye olarak :

İstanbul Baş Konsolosunun'un oğradığı insanlık dışı cinayetten üzüntümüz cidden büyüktür.

Derneğimiz ve şahsım adına içden başsağlığı diler, en derin saygılarımı arz ederim.
Genel Başkan adına :

Gıyas Aran
Emekli Tümgeneral,
İkinci Başkan

CC . Colonel Keet
WVF Council Member.

Eski Muharipler Cemiyeti | 10-3-1954 tarih, 4/2477 numaralı Bakanlar Kurulu kararile umumi menfaatlara hadim cemiyetler sınıfına ithal edilmiştir.

DÜNYA

ESMUH FEDERASYON
ÜYESİ

TÜRK GAZETECİLER FEDERASYONU
EGE BÖLGESİ TEMSİLCİLİĞİ
FEDERATION DES JOURNALISTES TURCS
TURKISH JOURNALIST FEDERATION

Sayı : 44

Karşıyaka 1700 Yalı Cad. No. 280/1
Telefon : 17928 - İZMİR

İzmir. 24 / Mayıs / 1971

Sayın İsrail Büyük Elçisi
Çankaya
ANKARA

Ekselans,

İstanbul Baş Konsolosunuz sayın Ephrim Elrom'un Kahbece öldürülüşünden dolayı duyduğum büyük üzüntüyü şu anda yazı ile izahtan acizim. Bu âdi cinayeti işleyen ruhunu ve bedenini satmış insanların asla Türklükle alâkası olmayan bir takım dejenere âdi, sefil manluhlar olduğuna inanıyarım. Adâletin keskin kılıcı çok yakın bir zamanda boyunlarına inecektir.

Atatürk'ü tanımak bahtiyarlığına ermiş Atatürk inkılaplarını yaşamış hakiki bir Atatürkcü olarak temsil ettiğim Anadolu basını adına ve şahsım adına bu iğrenç olaydan duyduğum üzüntümü vec en samimi taziyetlerimin lütfen kabulünü ve bu hislerimizin sayın Devlet Başkanı Bayan Golda Meir, sayın dış işleri Bakanı sayın Abba Eban, ve sayın Bayan Elsa Elrom'a ve dost İsrail milletine duyurulmasına lûtufkâr tavassutunuzu rica ederim.

En Derin Saygılarımla
Türk Gazeteciler Federasyonu
Genel Yönetim Kurulu Üyesi
Ege Bölgesi Temsilcisi
Hüseyin Tara

Lt. Gen. F. DOGU

Ankara, 24 May 1971

Your Excellency Mr. D. Laor,

The tragic death of the hapless Mr. E. Elrom, which could not be prevented despite all our efforts, has been the cause of deep sorrow both for me and my Organization as well as for the whole Turkish nation.

This unfortunate event constitutes another example of the extent of inhumanity attained by those propelled by communist ideology in this age of ours.

Your Excellency, allow me to assure you that the whole Turkish nation, the young and the old alike, has been deeply shocked and distressed by this event, which has also led to nationwide feelings of hatred for the perpetrators.

Please accept my condolences and let me assure you that I fully share your deep sorrow.

Yours sincerely,

F. Doğu

MİT Müsteşarı Korg. Fuat Doğu'nun taziye mektubu.

AVUKAT
EDİP BİLENER
Ünan Han, Kat 3 No. 40
Yazıhane : 22 75 75
Ev : 46 09 77

İSTANBUL 25 . 5 . 1971

Sayın Josef Yigal Lavie ,

İsrael Konsolosu

Şehir

Büyük diplomat, büyük insan ve büyük dost Başkonsolos Ephraim Elrom'un feci ve müessif ölümü hadisesi sebebiyle, onun en sevdiği ve en yakın arkadaşı olan size, bu olaydan duyduğum büyük teessürü ifade etmek isterim.

İsraelli bir vatandaşınızın Avukatı sıfatıyle takip ettiğim bir dava münasebetiyle kendisini yakinen tanımış, daha sonrada onunla yakın bir dost olarak onun üstün insanlık meziyetlerinin ve vazife aşkının hayranı olmuştum.

Kendisinin kaybı, yalnız siz İsraelli dostlarımız için değil, sizin hakiki dostlarınız olan bizler içinde büyüktür.

Ailemle birlikte bu büyük acınızı paylaşır, onun manevi huzûrunda saygı ile eğilirken size ve konsolosluğunuz erkânına baş sağlığı dilerim.

Avukat
Edip Bilener

DEVA HOLDİNG A.Ş.

Tünel Karavici sokak no. 10 Beyoğlu-İstanbul Telgr. Holdinler Beyoğlu-İstanbul Tel. 43 65 00

İstanbul May 25, 1971

CONSULAT GENERAL D'ISRAEL
Büyük Çiftlik sok. 10
Nişantaş - Şehir

Our ref: VT/mk
Your ref:

Dear Sirs,

The bloodthirsty, inhuman assasination of your Consul General, the honourable Mr. Ephraim Elrom, has hurt the conscience of every real Turk.

We extend our heart felt condolations and sympathy for the loss of this brave, wise, patriotic gentleman.

Yours faithfully,

DEVA HOLDİNG A.Ş.

Please quote our reference when replying

ORTA DOĞU TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
MIDDLE EAST TECHNICAL UNIVERSITY
ANKARA - TURKEY

1946

SATI. _____
RBP

Sayın Daniel Laor
İsrail Haslahatgüzarı
Çankaya-Ankara

25.5.1971

Dear Mr. Laor,

I wish to express my deep sorrow over the tragic death of the Israeli Consul General in Istanbul and convey to you on the part of myself and my wife, our profound sympathies.

It is difficult to find words appropriate enough to bring out one's wrath and indignation, at this brutal and senseless act of terrorism. One suddenly feels ashamed of living in this age.

Sincerely,

Erdal İnönü
Professor
M.E.T.U.

HACETTEPE UNIVERSITY

President

PROFESSOR İHSAN DOĞRAMACI
M.D., LL.D., F.A.A.P.(Hon.), F.R.C.P. Lond.

HACETTEPE PARKI, ANKARA
Cable : HACETTEPE, ANKARA
Telephone : 24 12 40

May 25, 1971

His Excellency Mr. Daniel Laor
Minister
Israeli Legation
Vali Dr. Resit Caddesi, Farabi Sokagi 43
Ankara

Dear Mr. Laor:

I have just returned from a meeting of the Standing Committee of European Rectors in Dublin and would like to extend my deep sympathies for the kidnapping and subsequent assassination of Mr. Efraim Elrom. This is a barbaric crime, and you must rest assured that it is decried by all Turkish people.

With sympathies and regards.

Sincerely yours,

Ihsan Dogramaci

Madame Diana Spitzer
Israel'a Street 8
Telaviv

Chère Madame Spitzer,

Nous sommes bouleversés par le malheur qui s'est abattue sur votre famille.

Nous vous présentons nos très sincères condoléances en vous disant la part que nous prenons à votre douleur.

Nous vous prions de vouloir bien remettre la lettre ci-jointe à notre chère Elsa, au moment ou vous le jugerez opportun.

Que Dieu vous donne le courage et la force pour aider votre chère soeur à supporter la vie.

Avec toute notre affection

İstanbul, le 28 Mai 1971

Clara et Elie Perahia

Clara Elie

Vali Konağı Caddesi 97/4
Nişantaşı - İstanbul

Chère Madame Elrom.

Nous avons vécu ensemble des journées pleines d'angoisse et nous sommes encore sous le choc du triste dénouement.

Nous pleurons la perte d'un homme de bien, d'un ami dont l'amitié nous était précieuse.

Il n'est pas possible de trouver des mots pour vous consoler et apaiser votre douleur.

Que Dieu, dans sa miséricorde, vous envoie patience et courage pour supporter cette triste vie.

Avec notre profonde affection

İstanbul, le 28 Mai 1971

Clara et Elie Perahia

Vali Konağı Caddesi 97/4
Mişantası - İstanbul

Clara Elie

Très chère Elsa,

Votre message est un symbole de courage et de foi dans la vie et la continuité de la lutte pour la liberté et la paix pour lesquelles votre mari a donné sa vie.

Son nom est passé à l'Histoire d'un peuple qui n'a connu jusqu'à présent que peines et souffrances.

Votre douleur a été partagée par des millions de vos frères et soeurs. Nous avons reçu plusieurs messages de personnes qui n'ont pas eu le courage de vous les adresser personnellement, entre autres un message émouvant et sincère du peintre Ali Demir que nous avons maintenant le devoir de vous signaler.

Nous vous admirons pour avoir su supporter cette terrible épreuve sans sombrer dans le désespoir. Dieu vous enverra la patience et la résignation pour que vous continuiez à vivre et servir ainsi d'exemple de dévouement et de courage.

Vous allez remplir cette mission, Chère Elsa, celle de suivre, sans faiblir, la tête haute, la voie de votre mari.

En cette veille de Roch Achana, permettez nous, Chère Elsa, de renouveller, Clara et moi et toute notre famille, notre attachement profond à votre souvenir, en vous priant de croire à notre amitié inaltérable.

Clara et Elie Perahia

Istanbul, le 17 Sept. 1971

FAKİRLERİ KORUMA
CEMİYETİ HAYRİYESİ
(Eski "BENE BERİT")
İSTANBUL

BEYOĞLU, 16/9/ 1971
Minare Sokak No. 17
Telefon : 44 20 43

Mme Vve.
Elsa Elrom
En Ville

Chère Madame,

Nous avons le plaisir de vous informer qu'à l'occasion de ROCH-ACHANAH, Mr. et Mme ELİE PERAHİA ont manifesté les profonds sentiments qu'ils éprouvent envers vous en envoyant un don pour nos oeuvres.

Nous nous empressons de vous transmettre également, au nom de notre Association nos félicitations et nos voeux les plus sincères et nous vous prions, Chère Mme Elrom, de bien vouloir agréer l'expression de notre haute considération.

Le Président
A. Razon

ELSA ELROM

Dear Mrs Perahya

May I express my warmest gratitude to you for your condolences on the tragic death of my husband.

In spite of the cruel circumstances of his death your letter acts as an inspiration and encouragement to me to continue living. To find that feelings of humanity exist amongst people who care is sufficient to remind me of the courage and idealism that guided my husband and must sustain me in the future.

We must believe that his death was a positive step in the cause of freedom and pray that it will ensure that such cowardly acts will not be perpetrated in the future.

Yours very sincerely,
Elsa Elrom

Elsa Elrom'un Klara-Eli Perahya'ya gönderdiği teşekkür mektubu.

EK 5- ÜRGÜPLÜ ÂŞIK MUSTAFA DURAN'IN DESTANI[23]

İnsanlığa Yakışmayan Şekilde Konsolosu Öldüren

CANİLERİ NEFRETLE OKU

Memleketimizin Uçuruma Gitmesini İstiyen Kominist Caniler

İnsanlık dediğin böyle mi olur.
Eli bağlı insan nasıl vurulur
Canilere elbet hesap sorulur
Allah lânet eder size zalimler.

Radyoda ailesi yalvardı
Canilerde yine de hiç acımadı
Polisimiz Mehmetçikler aradı
Elini bağlayıp vurdu zalimler

Türklüğe yakışmaz bu kötü işler
Okuyan bir insan böyle mi eder.
Türküm diyen misamiri[24] çok sever
Karısı yalvardı vurdu zalimler

23 Destandaki yazım hataları aynen muhafaza edilmiştir. Tek yapraklık destanın arka yüzünde Elrom'un öldürüldüğü gün meydana gelen Bingöl depremi ile ilgili bir başka destan yer almaktadır.

24 Baskı hatası var. "Misafir" olmalı.

Sağ olsun ordumuz bütün paşalar
Başvekil Bakanlar karar aldılar
Caniler bu işi nasıl yaptılar
Bir de okurdunuz kanlı zalimler

Kötüler bir zaman cezasız kalmaz
İmanı tam olan bu işi yapmaz
Kanunun elinden kimse kaçamaz
Hesap sorulacak size zalimler

Eli bağlanıpta insan vurulmaz
Utanın bu kadar canilik olmaz.
Büyük Tanrı sizi cennete koymaz
İnsanlık bilmeyen kanlı zalimler

Bütün Türk Milleti nâlet ettiler
Büyük küçük size cani dediler
Kahraman ordumuz sizi pençeler
Utanmak bilmeyen kanlı zalimler

Babanızda evlât diye okuttu
Bu azlimler[25] insanlığı unuttu
Türkilüye yakışan böyle olurmu
Sehpada sallanın kanlı zalimler

Bu Cumhuriyeti Atamız kurdu
Türk'ün kahramanlığını dünyalar duydu
Kötüleri Ata boynunu vurdu
Utanın gençlikten kanlı zalimler

Türkiye kararlı sizi asmaya
İyi insan kötü işler yapmaya
Babanızda evlât diye yanmaya
Size mümün denmez kanlı zalimler

25 Baskı hatası var. "Zalimler" olmalı.

İnsanlık dediğin bunu emretmez
Komünistlik Türkiye'ye giremez
Dışarıdan beslene köpek de denmez
Hesap sorulacak bilin zalimler

Baba evlâdına iyi yol seçer
Kötüler de okur canilik eder
Bütün Türk Milleti nâlet ettiler
Sehpalar kurulur size zalimler

Sizler canisiniz kâfirden beter
Türkler misafiri gayet çok sever
Ama size herkes pis domuz derler
Utanmadın mı kanlı zalimler

İyi insan kötüleri kirumaz
Böyle canilerde iman bulunmaz
Elleri bağlanıp insan vurulmaz
Cehennemde yanın kanlı zalimler

Fahri araldaki[26] şiklete bakın
Utanın caniler insanlık yapın
Anayı babayı utandırmayın
Babanız yalvardı size zalimler

Sallanın sehpada biynun bükülsün
Kemiklerin topraklarda çürüsün
Yılan çıyan dört yanını bürüsün
Allahı unudan kanlı zalimler

26 Burada kastedilen, Elrom'un öldürülmesinden sonra "Aranıyor" başlığıyla hazırlanan sokak ilanlarında yer alan gençlerden Fahri Aral'dır. Günümüzde Aral, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları'nın genel yayın yönetmenidir.

Necati Sağra baba yalvardı
Zalim yine bildiğinden kalmadı
Konsolosun hanımı da yalvardı
Size cani densin kanlı zalimler

İçlerinde cani kadınlar da var
Kökü insanlara yataklık yapar
Ordumuz kararlı sizi yakalar
Utanın gençlikten kanlı zalimler

Kanunun elinden kimse kaçamaz
Kötüler bir zaman cezasız kalamaz
Ne söylesem bu caniler utanmaz
Hesap sorulacak siez[27] zalimler

Sağ olsun ordumuz hemde hükümet
Tarihlerde yazalı iyi bir millet
Atamız bıraktı bize emanet
Sizler nankörsünüz kanlı zalimler

Âşık Mustafa yazdı bunları
Gelecektir zalimler sonları
Tanrıda af etmez elbet onları
Utanmak bilmeyen kanlı zalimler

Destanı yazan: Ürgüplü Âşık Mustafa Duran[28]

27 Baskı hatası var. "Size" olmalı.
28 Beyazıt Devlet Kütüphanesi, Kayıt No: 172181.

İnsanlığa Yakışmayan şekilde Konsolosu öldüren
CANİLERİ NEFRETLE OKU

Memleketimizin Uçuruma gitmesini istiyen Kominist Caniler

İnsanlık dediğin [illegible]
Eli bağlı insan [illegible] vururlar
Canilere elbet hesap sorulur
Allah lanet eder [illegible] zalimler

Kalkavda Ailesi yalvardı
Canilerde yine de hiç acımadı
«Pişmiş Mehmetçikler» [illegible]
Elini bağlayıp vurdu zalimler

Türklüğe yakışmaz bu kötü işler
Okuyan her insan böyle mi eder
Türkün dünya [illegible] çok sever
[illegible] yalvardı vurdu zalimler

Sağolsun ordumuz bütün [illegible]
Başvekil Bakanlar karar aldılar
Caniler bu işi nasıl yaptılar
[illegible] kanlı zalimler

Kötüler bir zaman cezasız kalmaz
İnsan tam olan bu işi yapmaz
Kanunun elinden kimse kaçamaz
Hesap sorulacak size zalimler

Eli bağlanmış insan vurulmaz
[illegible] bunlardan [illegible] olmaz
Büyük Tanrı sizi cennete koymaz
İnsanlık bilmeyen kanlı zalimler

Bütün Türk Milleti nalet ettiler
Büyük küçük size cani dediler
Kahraman ordumuz sizi pençeler
Utanmak bilmeyen kanlı zalimler

Babasında evlât diye okuttu
Bu zalimler insanlığı unuttu
Türklüğe yakışan böyle olurmu
Sehpada sallanın kanlı zalimler

Bu Cumhuriyeti Atamız kurdu
Türkün kahramanlığını dünyalar duydu
Kötüleri Ata boynunu vurdu
Utanın gençlikten kanlı zalimler

Türkiye kararlı sizi asmaya
İyi insan kötü işler yapmaya
Babanızda evlât diye yazmaya
Size müslim denmez kanlı zalimler

İnsanlık dediğin bunu emretmez
Komünistlik Türkiyeye giremez
Dışardan beslene köpekte denmez
Hesap sorulacak bilin zalimler

Kızıllerın" Gizli İstihbaratı Hain Kadın

Öldürülen Konsolos

Baba evlâdına iyi yol seçer
Kötülerde okur canilik eder
Bütün Türk Milleti nalet ettiler
Sehpalar kurulur size zalimler

Sizler caninin kâfirden beter
Türkler misafiri gayet çok sever
Ama size herkes piç domuz der[illegible]
Utanmadın mı kanlı zalimler

İyi insan kötüleri kırarmaz
Böyle canilerde iman bulunmaz
Eleri bağlanıp insan vurulmaz
Cehennemde yanın kanlı zalimler

Fahri aradaki şiklete bakın
Utanın caniler insanlık yapın
Anayı babayı utandırmayın
Babanız yalvardı size zalimler

Sallanın sehpada biynın bükülsün
Kemikleriniz topraklarda çürüsün
Yılan çıyan dört yanını bürüsün
Allahı unudan kanlı zalimler

Necati Sağra baba yalvardı
Zalim yine bildiğinden kalmadı
Konsolosun hanımı da yalvardı
Size cani densin kanlı zalimler

İçlerinde cani kadınlar da var
Kötü insanlara yataklık yapar
Ordumuz kararlı sizi yakalar
Utanın gençlikten kanlı zalimler

Kanunun elinden kimse kaçamaz
Kötüler bir zaman cezasız kalamaz
Ne söylesem bu caniler utanmaz
Hesap sorulacak size zalimler

Sağ olsun ordumuz hemde hükümet
Tarihlerde yazılı iyi bir millet
Atamız bıraktı bize emanet
Sizler nankörsünüz kanlı zalimler

Aşık Mustafa yazdı bunları
Gelecektir zalimler sonları
Tanrıda af etmez elbet onları
Utanmak bilmeyen kanlı zalimler.

Dursun yazar: Taklit Edenler Mesuldür.
Örgüplü Aşık Mustafa Duran
Fiatı : 50 Kr.

Alparslan Matbaası

[illegible] KÜTÜPHANESİ
172181
854551

0 2306-71

– FOTOĞRAFLAR –

Adolf Eichmann (solda profilden) İsrail'de. En sağ köşede Ephraim Elrom.
L'Information d'Israel, 10 Mart 1961.

Ephraim Elrom görevi başında.
İsrail Polis Teşkilatı.

Ephraim Elrom *Cumhuriyet* gazetesi muhabiri Selahattin Güler ile görüşürken.
Cumhuriyet, 13 Ocak 1970.

Gediz deprem felaketi için İsrail'den gelen yardımı Ephraim Elrom Kızılay'ın İstanbul temsilcisi Faruk Öner'e teslim ederken.
Olaylarla Yenigün, 4 Nisan 1970.

Elsa Elrom, Hahambaşı David Asseo ve Ephraim Elrom.
Yeni İstanbul, 18 Mayıs 1971.

Ephraim Elrom ve
sekreteri Rosita Ben Dov.

Elsa Elrom İstanbul'da bir Musevi gençlik kulübünün folklor grubunu ziyaret ederken.
(Arka sırada ayakta sağdan dördüncü)

Hemen çıkarılacak idam kanunu, Deniz Gezmiş Yusuf Aslan, Kor Koçalak Hüseyin İnan ve Ömer Ayna için de uygulanacak

ELROM ve EŞİ

Sıkıyönetimin solculara ihtarı: "Silâha davranmayın,,

Elsa ve Ephraim Elrom.
Tercüman, 18 Mayıs 1971.

Uçak kazasında ölen oğlu Gideon Elrom.
Hürriyet, 20 Mayıs 1971.

Seyhan Apartmanı.
Perihan Bele'ye ait daire okla işaretlidir.
Foto: Tancar Baltalı.
Tercüman, 18 Mayıs 1971.

Ephraim Elrom, Hahambaşı David Asseo ve
İstanbul Merkez Komutanı Tuğgeneral Şahap Yardımoğlu.
Foto: Türk Haber Ajansı. *Dünya,* 18 Mayıs 1971.

Perihan Bele ve kızı Asuman Bele olayı anlatırlarken.
Tercüman, 19 Mayıs 1971.

Olayı yaşıyan kapıcı anlatıyor

Konsolosu paket edip götürdüler

Yalçın EĞİLMEZ

İsrail'in İstanbul Başkonsolosu Ephraim Elrom'un silâhlı kişiler tarafından kaçırılmasının ikinci gününde bağ tanık ve olayın cereyan ettiği " Sey –

(Devamı: Sa, 6. Sü, 7 de

Seyhan apartmanı kapıcısı Garip Işık kaçırılma olayının cereyan ettiği dairenin kapısında «Başkonsolosun kafasına böyle vurdular» derken...

(Foto: Doğan YUKAY).

Seyhan Apartmanı kapıcısı Garip Işık
"Başkonsolosun kafasına böyle vurdular" derken.
Foto: Doğan Yukay, *Yeni İstanbul*, 20 Mayıs 1971.

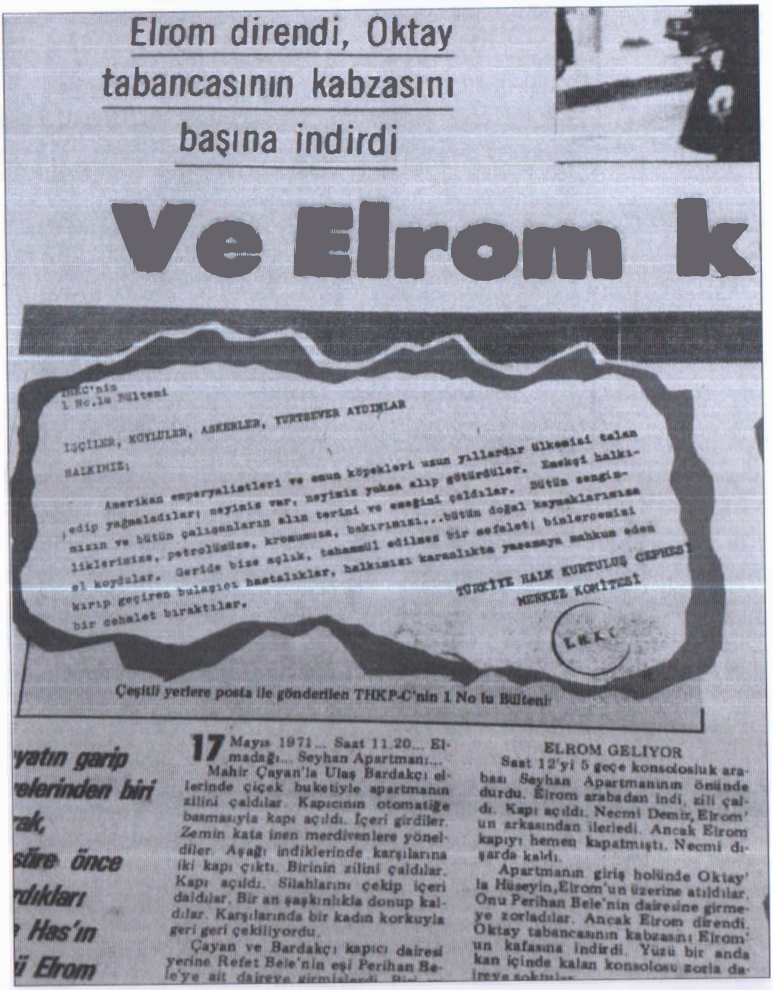

Elrom direndi, Oktay tabancasının kabzasını başına indirdi

Ve Elrom k

THKC'nin
1 No.lu Bülteni

İŞÇİLER, KÖYLÜLER, ASKERLER, YURTSEVER AYDINLAR

HALKIMIZ;

Amerikan emperyalistleri ve onun köpekleri uzun yıllardır ülkemizi talan ediyor yağmalıyorlar; neyimiz var, neyimiz yoksa alıp götürdüler. Emekçi halkımızın ve bütün çalışanların alın terini ve emeğini çaldılar. Bütün zenginliklerimizi, petrolümüzü, kromumuzu, bakırımızı...bütün doğal kaynaklarımızı el koydular. Geride bize açlık, tahammül edilmez bir sefalet; binlercesini karıp geçiren bulaşıcı hastalıklar, halkımızı karanlıkta yaşamaya mahkum eden bir cehalet bıraktılar.

TÜRKİYE HALK KURTULUŞ CEPHESİ
MERKEZ KOMİTESİ

THKC

Çeşitli yerlere posta ile gönderilen THKP-C'nin 1 No lu Bülteni

yatın garip
elerinden biri
ak,
stüre önce
rdıkları
Has'ın
ü Elrom

17 Mayıs 1971... Saat 11.20... Elmadağı... Seyhan Apartmanı...

Mahir Çayan'la Ulaş Bardakçı ellerinde çiçek buketiyle apartmanın zilini çaldılar. Kapıcının otomatiğe basmasıyla kapı açıldı. İçeri girdiler. Zemin kata inen merdivenlere yöneldiler. Aşağı indiklerinde karşılarına iki kapı çıktı. Birinin zilini çaldılar. Kapı açıldı. Silahlarını çekip içeri daldılar. Bir an şaşkınlıkla donup kaldılar. Karşılarında bir kadın korkuyla geri geri çekiliyordu.

Çayan ve Bardakçı kapıcı dairesi yerine Refet Bele'nin eşi Perihan Bele'ye ait daireye girmişlerdi. Bir...

ELROM GELİYOR

Saat 12'yi 5 geçe konsolosluk arabası Seyhan Apartmanının önünde durdu. Elrom arabadan indi, zili çaldı. Kapı açıldı. Necmi Demir, Elrom'un arkasından ilerledi. Ancak Elrom kapıyı hemen kapatmıştı. Necmi dışarda kaldı.

Apartmanın giriş holünde Oktay'la Hüseyin, Elrom'un üzerine atıldılar. Onu Perihan Bele'nin dairesine girmeye zorladılar. Ancak Elrom direndi. Oktay tabancasının kabzasını Elrom'un kafasına indirdi. Yüzü bir anda kan içinde kalan konsolosu zorla daireye soktular...

THKP-C'nin 1 no.lu bülteni. Amerikancı Bakanlar Kurulu'na. *Aydınlık*, 15 Mart 1980.

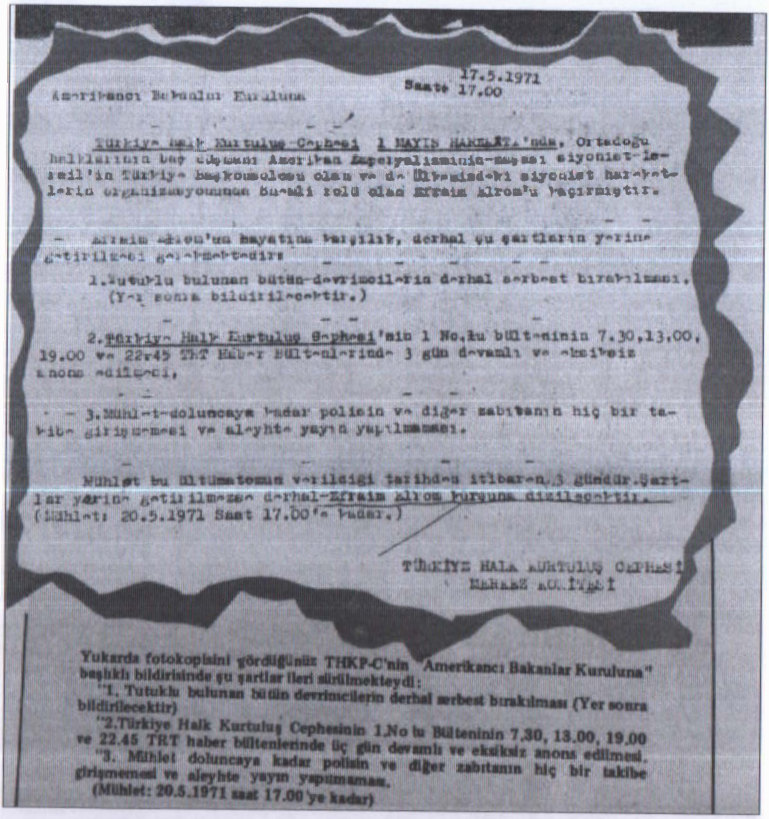

17.5.1971
Saat 17.00

Amerikancı Bakanlar Kuruluna

Türkiye Halk Kurtuluş Cephesi 1 MAYIS HAREKÂTI'nda, Ortadoğu halklarının baş düşmanı Amerikan Emperyalizminin-maşası siyonist-İsrail'in Türkiye Başkonsolosu olan ve de Ülkemizdeki siyonist hareketlerin organizasyonunda önemli rolü olan Efraim Elrom'u kaçırmıştır.

Efraim Elrom'un hayatına karşılık, derhal şu şartların yerine getirilmesi gerekmektedir:

1. Tutuklu bulunan bütün devrimcilerin derhal serbest bırakılması. (Yer sonra bildirilecektir.)

2. Türkiye Halk Kurtuluş Cephesi'nin 1 No.lu bülteninin 7.30, 13.00, 19.00 ve 22.45 TRT Haber Bültenlerinde 3 gün devamlı ve eksiksiz anons edilmesi,

3. Mühlet-doluncaya kadar polisin ve diğer zabıtanın hiç bir takibe girişmemesi ve aleyhte yayın yapılmaması.

Mühlet bu ültümatomun verildiği tarihden itibaren 3 gündür. Şartlar yerine getirilmezse derhal-Efraim Elrom kurşuna dizilecektir. (Mühlet: 20.5.1971 Saat 17.00'e kadar.)

TÜRKİYE HALK KURTULUŞ CEPHESİ
MERKEZ KOMİTESİ

Yukarda fotokopisini gördüğünüz THKP-C'nin "Amerikancı Bakanlar Kuruluna" başlıklı bildirisinde şu şartlar ileri sürülmekteydi:

"1. Tutuklu bulunan bütün devrimcilerin derhal serbest bırakılması (Yer sonra bildirilecektir)

"2. Türkiye Halk Kurtuluş Cephesinin 1.No lu Bülteninin 7.30, 13.00, 19.00 ve 22.45 TRT haber bültenlerinde üç gün devamlı ve eksiksiz anons edilmesi.

"3. Mühlet doluncaya kadar polisin ve diğer zabıtanın hiç bir takibe girişmemesi ve aleyhte yayın yapılmaması.

(Mühlet: 20.5.1971 saat 17.00'ye kadar)

THKP-C'nin 1 no.lu bülteni. Amerikancı Bakanlar Kurulu'na.
Aydınlık, 15 Mart 1980.

Eşinin kaçırıldığını öğrenen Elsa Elrom (en sağda) apartmandan çıkarken. Yanındaki bayanların isimleri tespit edilemedi. *Aydınlık,* 15 Mart 1980.

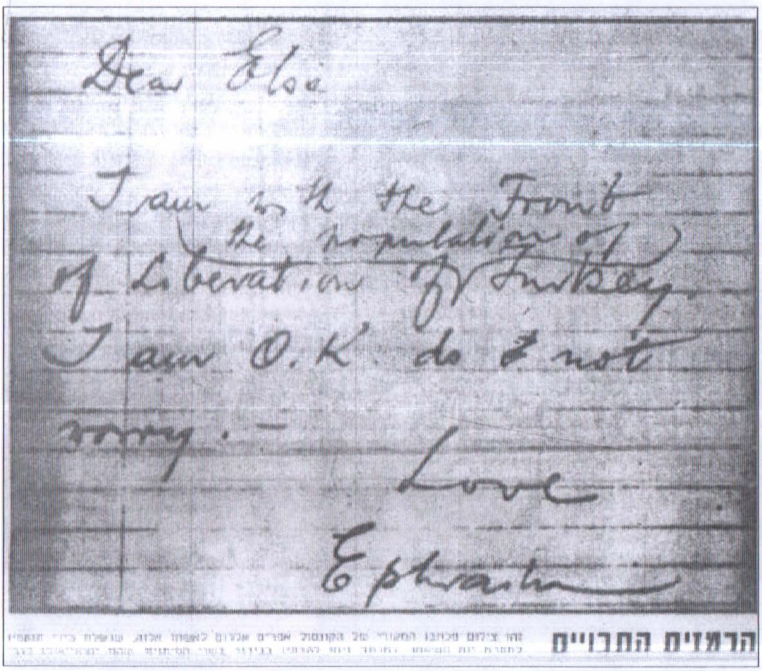

Ephraim Elrom'un eşine gönderdiği el yazılı not.
Ha Olam Hazeh, 20 Temmuz 2971, Sayı 1768, s.11.

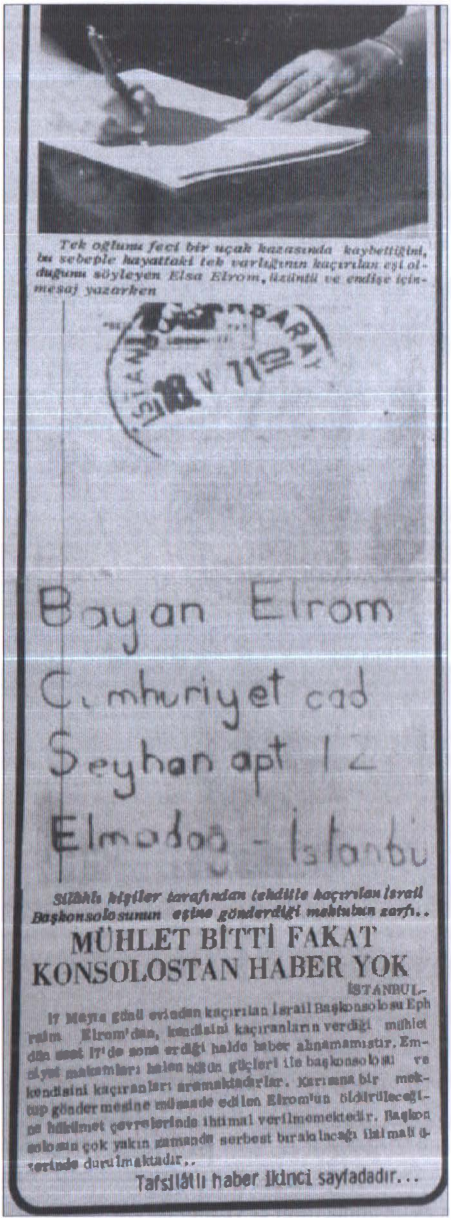

Tek oğlunu feci bir uçak kazasında kaybettiğini, bu sebeple hayattaki tek varlığının kaçırılan eşi olduğunu söyleyen Elsa Elrom, üzüntü ve endişe içinmesaj yazarken

Bayan Elrom
Cumhuriyet cad
Seyhan apt 12
Elmadağ - İstanbu

Silâhlı kişiler tarafından tehdide kaçırılan İsrail Başkonsolosunun eşine gönderdiği mektubun zarfı..

MÜHLET BİTTİ FAKAT KONSOLOSTAN HABER YOK

İSTANBUL-

17 Mayıs günü evinden kaçırılan İsrail Başkonsolosu Ephraim Elrom'dan, kendisini kaçıranların verdiği mühlet dün saat 17'de sona erdiği halde haber alınamamıştır. Emniyet makamları halen bütün güçleri ile başkonsolosu ve kendisini kaçıranları aramaktadırlar. Karısına bir mektup göndermesine müsaade edilen Elrom'un öldürüleceğine hükümet çevrelerinde ihtimal verilmemektedir. Başkonsolosun çok yakın zamanda serbest bırakılacağı ihtimali üzerinde durulmaktadır..

Tafsilâtlı haber ikinci sayfadadır...

Notun gönderildiği zarf. *Yeni Asır*, 21 Mayıs 1971.

Konsolosun eşi mesaj yayınladı

"Kocamı insanlık adına serbest bırakın„

İSTANBUL (THA)

Elsa Elrom, kocasını kaçıranlara mesaj yazarken çok üzgün, endişeli ve düşünceli görükmüştür. Bayan Elrom mesajını yazdığı sırada görülüyor. (Foto: THA)

"Temennim Başkonsolosun derhal serbest bırakılmasıdır„

Arar : "Adam kaçıranlarla ilgili tasarıyı Meclis'e sevkediyoruz„

Serbest bırakılırsa tasarı makabline şamil olmayacak

ANKARA, ÖZEL

BAŞBAKAN İdari ve İsrail İşler Yardımcısı Sadi Kocaş, «Kaçırılan İsrail Başkonsolosunun hayatından dize ekmiyoruz. Çünkü kaçıranlar Türkiye savaşmasız bir insanı öldürmezler» demiştir. Kocaş, Başkonsolosun öldürülmesi halinde, adam kaçırmaya idam cezasını öngören yeni kanunun makabline tesmil edilecekini de sizlerine eklemiştir.

BAKANLAR KURULU

(Devamı Sa. 7. Sü. 6 da)

İsrail Dışişleri Sekreteri Ankara'ya geldi

ANKARA, Özel

Tarihi eşe Amerika'ya gönderilmek üzere paketlenmiş tarihi eşya bulundu

(Devamı Sa. 7. Sü. 6 da)

Elsa Elrom kaçıranlara hitaben mesaj yazarken.
Foto: THA. *Akşam,* 21 Mayıs 1971.

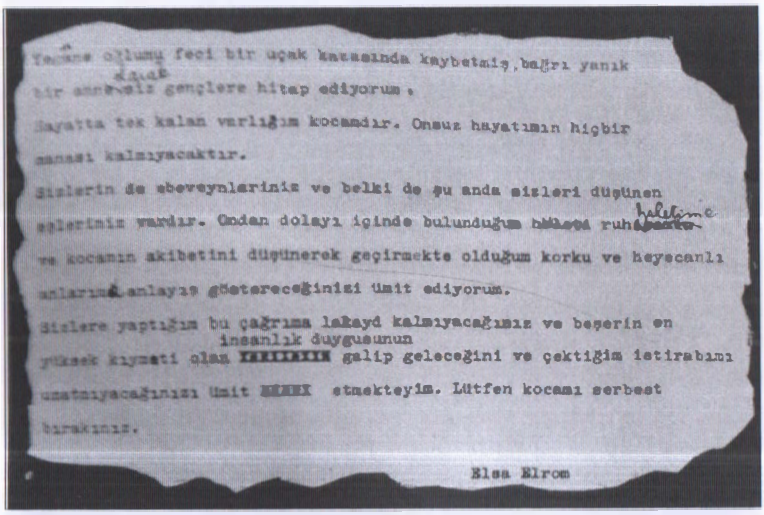

Yeğane oğlumu feci bir uçak kazasında kaybetmiş, bağrı yanık bir anne olarak gençlere hitap ediyorum.

Hayatta tek kalan varlığım kocamdır. Onsuz hayatımın hiçbir manası kalmıyacaktır.

Sizlerin de ebeveynlerinizi ve belki de şu anda sizleri düşünen eşleriniz vardır. Ondan dolayı içinde bulunduğum ruhi haletime ve kocamın akibetini düşünerek geçirmekte olduğum korku ve heyecanlı anlarımı anlayış göstereceğinizi ümit ediyorum.

Sizlere yaptığım bu çağrıma lakayd kalmıyacağımız ve beşerin en yüksek kıymeti olan insanlık duygusunun galip geleceğini ve çektiğim istirabımı uzatmıyacağınızı ümit etmekteyim. Lütfen kocamı serbest bırakınız.

Elsa Elrom

Elsa Elrom'un, ilk önce elle İbranice yazdığı ve daha sonra Konsolosluk ilgililerince daktilo edilip üzerinde tashihler yapılan mesajının fotokopisi.
Foto: THA. *Yeni İstanbul,* 21 Mayıs 1971.

Başbakan, Sunay'a olaylarla ilgili bilgi verdi

Erim: "Haber aldık, Konsolos yaşıyor,,

"ONU BANA BAĞIŞLAYIN,,

Konsolosun eşi dün ikinci bir mesaj yayınladı

Olcay'a İsrail Dışişleri Bakanından mektup geldi

Güvenlik Kuvvetleri ile Dev-Genç'liler çatıştı, 2 kişi ağır yaralandı

"Teçhizler yurt dışından besleniyor"

Elsa Elrom'un ikinci mektubu.
Akşam, 22 Mayıs 1971.

Ephraim Elrom'un çalışma masası.
Masadaki fotoğraf oğlu Gideon'un fotoğrafıdır. *Hürriyet,* 22 Mayıs 1971.

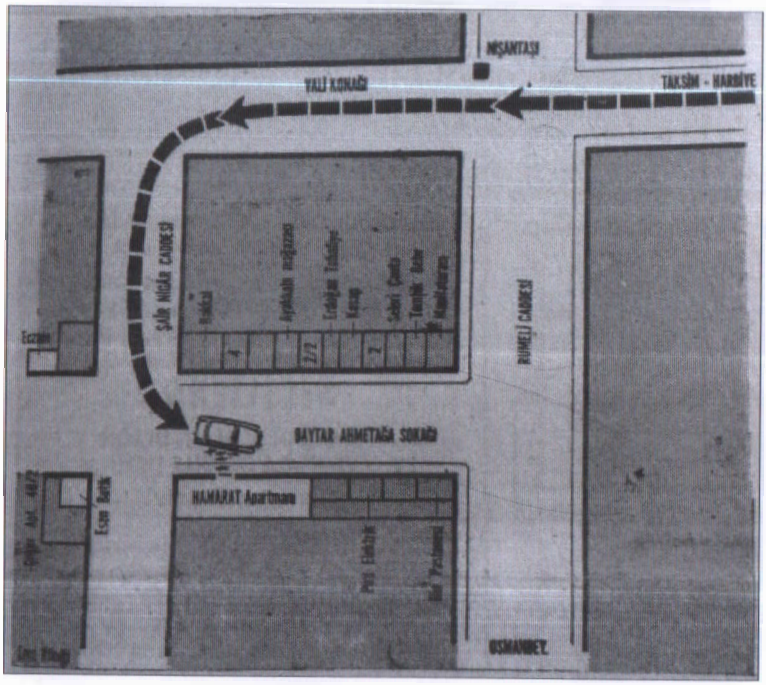

Elrom'un nasıl kaçırıldığını gösterir kroki. *Hürriyet,* 25 Mayıs 1971.

Sıkıyönetim Komutanlığı'nın "Aranıyor" afişi.
Tercüman, 25 Mayıs 1971.

Reuven Ben Eliezer, Elrom'un cesedini teşhis etmek üzere Hamarat Apartmanı'na gelirken.
Akşam, 24 Mayıs 1971.

Hamarat Apartmanı.
Ceset bulunduktan sonra.
Aydınlık, 13 Mart 1980.

Elrom'un cesedi sedye ile
ambulansa konulurken.
Hayat, Yıl 16, Sayı 22, 27 Mayıs 1971.

Elrom'un cesedi Hamarat Apartmanı'ndan çıkarılıp ambülansa konulurken.
Yeni Asır, 24 Mayıs 1971.

İNSAFSIZCA ÖLDÜRDÜLER

Hayat, Yıl 16, Sayı 22, 27 Mayıs 1971.

Hayat, Yıl 16, Sayı 22, 27 Mayıs 1971.

Hayat, Yıl 16, Sayı 22, 27 Mayıs 1971.

İstanbul'daki İsrail Başkonsolosluğu'nda bayrak yarıya indirildi. Foto: Uğur Akyel. *Yeni İstanbul,* 24 Mayıs 1971.

Cinayetle ilgili olanların ikisi kadın. (Gazetelerden)
– Bu da en erkekleri –
Yeni Asya, 27 Mayıs 1971.

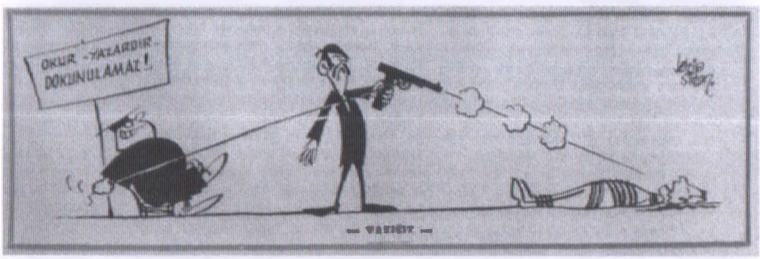

Okur-yazardır... Dokunulamaz!...
Yeni Asya, 30 Mayıs 1971.

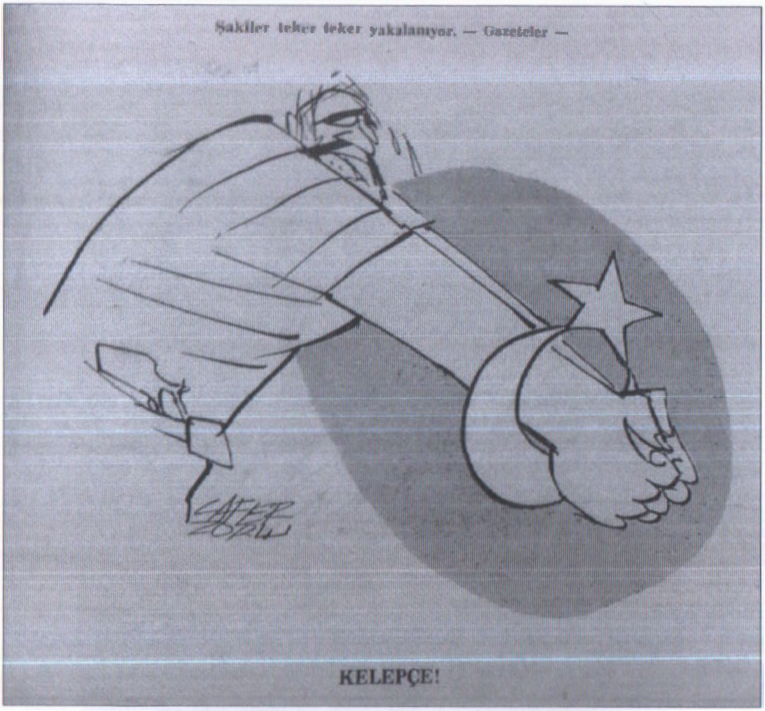

Şakiler teker teker yakalanıyor. –Gazeteler–
Akbaba, Yıl 49, C.20, S.25, 9 Haziran 1971.

İSRAİL'İN MERHUM İSTANBUL BAŞ KONSOLOSU

Bay Ephraim Elrom'un

hatırasına Atatürk Bulvarı, 265/A, İsrail Maslahatgüzarın'ın evinde 25.5.1971 tarihinde 10 ilâ 12 — 16 ilâ 18 saatleri arasında bir tarziyat defteri açılacaktır.

(Başaran: 1816) 2473

Taziye defteri ilânı. *Ulus*, 25 Mayıs 1971.

KONSOLOSUN HÂTIRASINA — Hunharca öldürülen Başkonsolos Ephraim Elrom'un hâtırasına İsrail Konsolosluğunda bir taziyet defteri açılmıştır. Fotoğrafta İsrail Başkonsolosu Sekreteri Bn. Rosita ile birlikte İngiliz Başkonsolosu A. Hora deftere düşüncelerini yazarken görülmektedir. (Foto DÜNYA: Osman ÖZCAN)

26/5/1971

İngiliz Başkonsolosu Alan Horn taziye defterini imzalarken. Ayakta duran Ephraim Elrom'un sekreteri Rosita Ben Dov'dur. *Dünya,* 26 Mayıs 1971.

ELROM'A SAYGI

EPHRAIM ELROM — İsrail'in İstanbul Başkonsolosu müteveffa Ephraim Elrom'un, hatırasını tâziz amacıyla dün İsrail Başkonsolosluğunda bir tâziyet defteri açılmıştır. Gazetemiz adına Akkan Suver ve Engin Köklüçınar resimde defteri imzalarken görüyorsunuz. (FOTO : Aziz BOZKIR)

Olaylarla Yenigün gazetesi yazıişleri müdürü Akkan Suver ve Engin Köklüçınar taziye defterini imzalarken. Bayan, sekreter Rosita Ben Dov'dur. *Olaylarla Yenigün*, 26 Mayıs 1971.

Ephraim Elrom'un naaşı başında Yeşilköy Havalimanı'ndaki son tören.
Cumhuriyet, 24 Mayıs 1971.

Hahambaşı David Asseo ve Elsa Elrom
Yeşilköy Havaalanı'nda tören sırasında. Foto: Anadolu Ajansı.
Yeni İstanbul, 24 Mayıs 1971.

Elrom'un naaşı uçağa yüklenirken. *Dünya,* 25 Mayıs 1971.

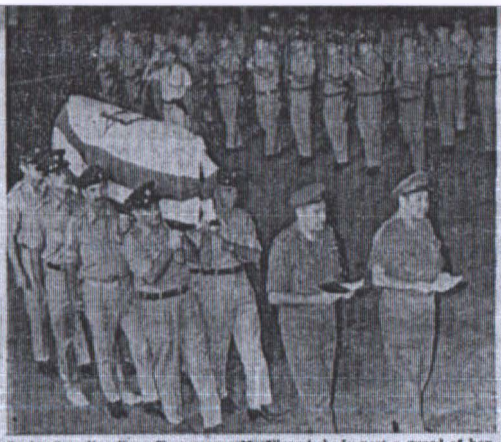

Senior Israeli police officers carry Mr Elrom's body past a guard of honour on arrival in Israel from Turkey

Military burial for murdered diplomat

Jewish Chronicle Foreign Staff

Mr Ephraim Elrom, Israel's Consul-General in Istanbul, who was killed by his kidnappers on Sunday, was buried with full military honours at the Israeli military cemetery at Kiryat Shaul on Monday morning. A funeral oration was delivered at the graveside by the Israeli Foreign Minister, Mr Abba Eban.

Great crowds of foreign diplomats, former colleagues, friends and ordinary people who were horrified by his murder paid their last respects to Mr Elrom before the funeral when the body lay in state at the Tel Aviv office of the Foreign Ministry.

Major-General Shlomo Goren, Chief Rabbi of the Israel Defence Forces, recited prayers over the coffin as senior police officers, former colleagues of Mr Elrom, formed a guard of honour.

When the body of Mr Elrom, who had been shot through the head, his hands tied behind his back, was found in Istanbul early on Sunday morning, the Turkish been arrested on suspicion of complicity in the crime, and several others are being sought.

Mr Elrom's was the fifth politically motivated kidnapping in Turkey this year, but the first of a foreign diplomat and the first that ended in tragedy.

It is not known whether the Turkish terrorists, many of whom are trained by Palestine terrorist groups, were influenced in their choice of victim by the fact that Mr Elrom was an Israeli diplomat or that he had taken a leading part in the capture of the German war criminal, Adolf Eichmann.

The Turkish authorities took a strong line over the abduction, refusing to consider the terrorists' demand that their fellow-members be released in exchange for Mr Elrom's freedom.

Thirty thousand troops took

Elrom'un naaşı Tel Aviv Havaalanı'nda.
The Jewish Chronicle, 28 Mayıs 1971, s. 44.

Elsa Elrom Tel Aviv Havaalanı'na vardığında.
Solunda Dışişleri Bakan Abba Eban, sağında eniştesi Dr. Eliyahu Lurie.

זרי פרחים על קברו הטרי של אפרים אלרום

דרכו האחרונה

בצער וכאב ליוו אתמול רבים את קונסול ישראל באיסטנבול, אפרים אלרום, למנוחת עולמים

— מאת אהרן בכר —

לפני כשנה וחצי פשט סנ"ץ אפרים הופשטטר־אלרום את מדי המשטרה ויצא לתורכיה, בשליחות משרד החוץ, כדי לה־פש שם מעט שלווה וניחומים על מות בנו יחידו, שנספה בתאונת מטוס, הוא חזר אור ליום אתמול ארצה — ולעולמים.

סמוך לשעה 10 בבוקר הוצב ארונו של הקונסול המנוח ברחבה הקטנה מול בניין משרד החוץ בתל־אביב — והחל־משעה זו החלו לעבור על פנין מאות מודידיו, חבריו לעבודה ומוקירי זכרו. „אף פעם לא שמע־תי עליו קודם", מירדה בבכי ישישה כבת 60, עטיפה בשחורים, שניצבה דקות אחדות אל מול פני הארון העטוף בדגלי הלאום. „אבל כואב לי הלב על האלמנה שלו, מס־כנה, לאבד ככה את הבן והבעל..."

בדרגת ניצב־משנה נשאו את הארון אל קומנדקר צבאי, בין הקהל שליווה את ה־אלמנה נראו יו"ר הכנסת, מר ראובן בר־קת, סגן ראש הממשלה, מר יגאל אלון, שר החוץ מר אבא אבן, שר הבריאות מר ויק־טור שם־טוב, המפקח הכללי של המשטרה, מר פנחס קופל, ראש עירית תל־אביב, נציב שרות בתי־הסוהר, קציני משטרה בכירים, אנשי הפרקליטות, נציגי הצירות התורכית. נציגים מן הסגל הדיפלומאטי, חברי כנסת ואישים אחרים. דמותו של שר הבטחון, מר משה דיין, נראתה בין הקהל הרב שהצטופף מעבר לרחבה.

„אין ניחומים"

בחלקה הצבאית של בית העלמין ב־קרית שאול, ספדו למנוח מר אבא אבן והמפכ"ל פנחס קופל. „למרות נסיונו המר של עמנו, סברנו, כי יש גבול לרשע", אמר

İsrail'deki cenaze töreni.

İsrael İstanbul Başkonsolosu
Merhum
EPHRAİM ELROM'un
Aziz ruhuna ithaf edilmek üzere
28 Mayıs 1971 Cuma günü saat 11 de
Büyük Hendek Cad. No. 61 de
Şişhanede mukim NEVEŞALOM
Sinagoğunda Mevlut okunacaktır.
Saygılarımızla
İsrael Başkonsolosluğu

Ephraim Elrom için İstanbul'da düzenlenen mevlit töreni ilanı. *Şalom,* 26 Mayıs 1971.

La foto mostra el Konsül de İsrael, en İstanbul, el Sr. Yigal Lavi, ensendiendo el kandelabre en memoria del defondo Efraim Elrom.

Ephraim Elrom için düzenlenen mevlit töreni, Neve Şalom Sinagogu. İsrail Konsolosu Yigal Lavi anısına mum yakıyor. *Şalom,* 26 Mayıs 1971.

Mevlit törenine katılan resmi zevat. *Şalom,* 26 Mayıs 1971.

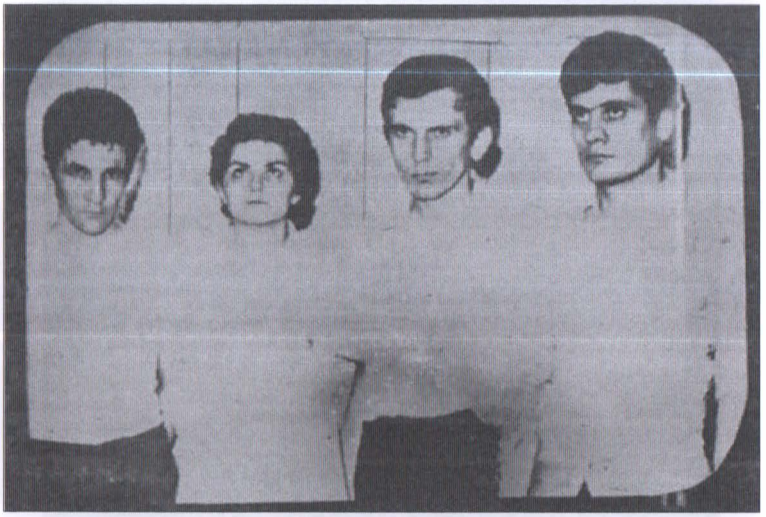

Soldan sağa: Necmi Demir, İlkay Demir, İrfan Uçar, Necati Sağıroğlu. Feriköy'de yakalandıklarında. Foto: Anadolu Ajansı. *Bizim Anadolu,* 29 Mayıs 1971.

Birinci THKP-C Davası'nda İlkay Demir, Necmi Demir, Kâmil Dede, Ulaş Bardakçı, Mahir Çayan (soldan sağa).
Aydınlık, 14 Mart 1980.

Ulaş Bardakçı ve Mahir Çayan. *Cumhuriyet*, 17 Ağustos 1971.

Ephraim Elrom'un kanlı gömleği duruşmada
Perihan Bele ve kızı Begüm Bele'ye gösteriliyor. *Cumhuriyet,* 24 Eylül 1971.

Ephraim Elrom anısına kurulan korunun açılış töreni.
Elsa Elrom soldan üçüncü kişidir. 16 Mayıs 1972.

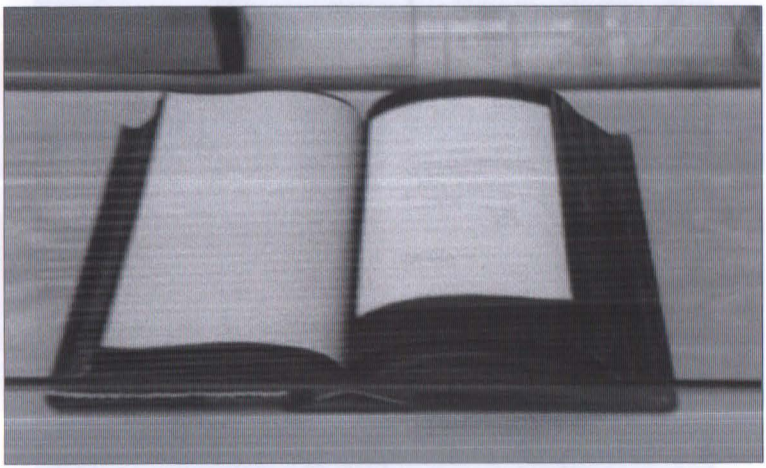

İsrail Dışişleri Bakanlığı'nda sergilenen taziye defteri.

İsrail Dışişleri Bakanlığı. Görevde öldürülen diplomatlar kitabesi. Ephraim Elrom ikinci sırada yer almakta.

Elsa Elrom (solda) ve kız kardeşi Diana Spitzer. 25 Kasım 2002, Tel Aviv.

Elsa Elrom, Rıfat N. Bali, Rosita Ben Dov, Eliezer Gad.
25 Kasım 2002, Tel Aviv.

İsrail Savunma Kuvvetleri'nin 31 Mayıs 2010 günü *Mavi Marmara* gemisine müdahale etmelerinin ardından konuya özel bir sayı ayıran *Türk Solu* dergisinde yer alan Ephraim Elrom cinayeti.

Türk Solu, Sayı 286, 7 Haziran 2010.

Elrom'un cesedi bulunduğu evden çıkarılırken...

Mahir Çayan

Elrom'un kaçırıldığı Elmadağ Cumhuriyet Caddesi'ndeki Seyhan Apartmanı (okla işaretli)

Elrom'un cesedinin bulunduğu Nişantaşı'ndaki Hamarat Apartmanı

Mahir'ler Elrom'u gittiği doktor muayenehanesinde rehin almışlardır. Elrom'u geçici olarak saklamak için karşı dairenin kapısını çalıp içeri girer. Girdikleri evin sahibi Perihan Bele'nindir. Kurtuluş Savaşı komutanlarından Refet Bele'nin kızıdır. Bunu öğrendiklerinde Perihan Bele'ye babasının kimliği nedeniyle ayrıca saygılı davranırlar. Perihan Bele Mahir'lerin bu saygılı tavrını unutmaz. Elrom davasının görüldüğü mahkemede kendisine yönelik bu saygılı tavrı anlatmaktan çekinmez. Fotoğrafta Perihan Bele'yi Elrom'un kanlı gömleklerini mahkemede teşhis ederken görüyorsunuz.

Gelecek sayılarda:
Sikyönetim Mahir'lerin peşinde - Mahir'in yakalanması - İsrail'in intikamı: Kızıldere

Türk Solu, Sayı 286, 7 Haziran 2010.

Hamarat Apartmanı.
Eylül 2016.

Büyük Çiftlik Sokak.
1971 yılında İsrail Başkonsolosluğu'nun bulunduğu bina, Eylül 2016.

Seyhan Apartmanı.
Eylül 2016.

KAYNAKÇA

A. YAYINLANMAMIŞ KAYNAKLAR

1- Arşiv Belgeleri

– İsrail Devlet Arşivleri (ISA)

- 15-16 Mayıs 1971 tarih ve RG/130/MFA/5394/12 sayılı belge
- 24 Mayıs 1971 tarih ve RG/130/MFA/4632/3 sayılı belge.
- 26 Mayıs 1971 tarih ve RG/130/MFA/4632/1 sayılı belge.
- 2 Haziran 1971 tarih ve ISA RG/130/MFA/4632/3 sayılı belge
- 2 Haziran 1971 tarih ve RG/130/MFA/4632/3 sayılı belge
- 26 Ağustos 1971 tarih ve RG/130/MFA/4632/13 sayılı belge.
- 4632/11-3 sayılı dosya.
- RG/130/MFA/4632/3 sayılı belge.
- RG/130/MFA/4632/13 sayılı ve 2608.1971 tarihli belge.

– Amerikan Milli Arşivleri (NARA)

- RG59 Department of State, Subject Numeric files, POL 23-8 Turkey ve POL-23 TUR 1970-1973, Box 2638, 2 Haziran 1971 tarihli telgraf.
- RG59 State Department, Subject Numeric Files, POL 17 Israel-Turkey 1970-1973 ve POL-18, Box 2638, 25 Mayıs 1971 tarihli telgraf.
- RG59 State Department, Subject Numeric Files, POL 23-8 Turkey ve POL 23 TUR, Box 2638, 28 Mayıs 1971 tarihli telgraf.

– Federal Almanya Dışişleri Bakanlığı Arşivi

- Politisches Archiv des Auswaertigen Amst, Berlin, Raum U. 2.0.25, Regal 5, Karton 13781, mikrofiche nr. 5, Bestand B26, Bestell Nr. 465. 28 Mayıs 1971 tarih, Gehten imzalı belge.

– Britanya Milli Arşivleri (TNA)

- TNA, 9-1468 sayılı dosya. 8 Haziran 1971 tarihli Roderick Sarell imzalı rapor.
- TNA, 9-1468 sayılı dosya 22 Haziran 1971 tarihli belge.
- TNA, FC09-1468 sayılı dosya, 24 Mayıs 1971 tarihli belge.
- TNA, FCO9-1468 sayılı dosya, 7 Haziran 1971 tarihli belge.

2- Görüşmeler, Yazışmalar ve Şahsi Belgeler

- Akkan Suver ile 2 Aralık 2002 tarihli görüşme.
- Avram Haim ile 2 Aralık 2002 tarihli görüşme.
- Aydın Engin'in 3 Nisan 2016 tarihli e-postası.
- Cüneyt Akalın'ın 30 Aralık 2002 tarihli e-postası.
- Dr. Eli Behmoiras ile 6 Aralık 2002 tarihli görüşme.
- Dr. Jak Eskenazi ile 9 Aralık 2002 tarihli görüşme.
- Eliezer Gad ile 25 Kasım 2002 tarihli görüşme.
- Elsa Elrom ile görüşme. 25 Kasım 2002.
- Füsun Erbulak ile 15 Aralık 2002 tarihli görüşme.
- Giacomo Saban'ın 30 Aralık 2002 tarihli e-postası.
- Kâmil Dede ile 21 Mart 2016 tarihli görüşme.
- Klara-Eli Perahya ile 3 Aralık 2002 tarihli görüşme.
- Moshe Kamhi'nin 11 Mart 2016 tarihli e-postası.
- Moshe Sasson ile 24 Kasım 2002 tarihli görüşme.
- Münir Ramazan Aktolga'nın 4 Nisan 2016 tarihli e-postası.
- Nilly Ovnat'ın 7 Aralık 2002 tarihli e-postası.
- Nilly Ovnat'ın 25 Ocak 2003 tarihli e-postası.
- Nilly Ovnat'ın 17 Şubat 2016 tarihli mesajı.
- Nilly Ovnat'ın 21 Şubat 2016 tarihli e-postası.

- Nilly Ovnat'ın 13 Mart 2016 tarihli e-postası.
- Reuven Ben Eliezer ile 26 Kasım 2002 tarihli görüşme.
- Rossita Ben Dov ile 25 Kasım 2002 tarihli görüşme.
- Türk Musevi Cemaati Başkan Yardımcısı Moris Levi'nin 14 Mart 2016 tarihli e-postası.
- Vedat Morhayim ve Kurtuluş Morhayim ile 18 Mart 2016 tarihli görüşme.

3- Görüntülü Kaynaklar

- Elif Savaş'ın, *Darbe/Conspiracy* belgesel filmi, 2000
- "Katledilişinin 38. Yılında Oktay Etiman Yoldaşı Hüseyin Cevahir'i Anlatıyor, 2009", "Oktay Etiman anlatıyor 4. Bölüm", 10.27'den itibaren olan konuşma, http://www.dailymotion.com/video/xfo493_oktay-etiman-anlatiyor-4-bolum_news
- "Komutan Mahir Çayan'ın Geberttiği Efraim Elrom'un Leşi", 8 Kasım 2015, https://www.youtube.com/watch?v=SsFfXElbv7s

4- Dava Tutanakları ve Bültenler (Turhan Feyizoğlu Arşivi)

- Birinci THKP-C Davası Duruşma Tutanakları, 23 Ağustos 1971.
- Birinci THKP-C Davası Duruşma Tutanakları, 25 Ağustos 1971.
- Birinci THKP-C Davası Duruşma Tutanakları, 8 Eylül 1971.
- THKP-C'nin 1 no.lu bülteni.

B. YAYINLANMIŞ KAYNAKLAR

1- Kitaplar

- Akalın, Cüneyt, *Düşler ve Gerçekler-Tanıklarıyla Dünya'da ve Türkiye'de 68*, Sarmal Yayınevi, İstanbul, 1995.
- Aldrich, Richard J. , *GCHQ The Uncensored Story of Britain's Most Secret Intelligence Agency*, Harper Press, Londra, 2010.
- Alpat, İnönü, *Türkiye Solu Sözlüğü*, Siyah Beyaz Yayınları, İstanbul, 2012, 4. Baskı.
- Altuğ, Kurtul, *12 Mart ve Nihat Erim Olayı*, Yedigün Yayınları, İstanbul, 1973.

- Bali, Rıfat N. , *Devlet'in Örnek Yurttaşları (1950-2003)*, Kitabevi Yayınları, İstanbul, 2009.
- Bali, Rıfat N. , *Unutulmuş Bir Fikir Adamı ve Hukuk Âlimi: Milaslı Gad Franko*, Libra Kitap, İstanbul, 2013.
- Ballı, Rafet, *Sosyalist Sol Konuşuyor*, Cem Yayınevi, İstanbul, 1989.
- Baştunç, Yüksel, *Şu '68 Kuşağı*, Yılmaz Yayınları, İstanbul, [t.y.]
- Baumann, Carol Edler, *The Diplomatic Kidnappings: A Revolutionary Tactic of Urban Terrorism*, Martinus Nijhof, The Hague, 1973.
- Baykam, Bedri, *68'li Yıllar Eylemciler*, İmge Kitabevi, Ankara, 1998.
- Bulut, Faik, *Filistin Rüyası İsrail Zindanlarında 7 Yıl*, Berfin Yayınları, İstanbul, 1998.
- *Cepheden Anılar-Orhan Savaşçı'nın THKP-C Anıları*, Söyleşi: İlbay Kahraman, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, Kasım 2015.
- Cevizoğlu, Hulki, *28 Şubat Bir Hükümet Nasıl Devrildi*, Ceviz Kabuğu Yayınları, Ankara, 2001, 2. Baskı.
- *Cumhuriyet'in 75 Yılı*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 1999.
- Çalışlar, Oral, *Başkaldırmanın Yedi Rengi*, Aralık Yayınları, İstanbul, 1998.
- Çalışlar, Oral, *Denizler İdama Giderken*, Gendaş Kültür, İstanbul, 2002.
- Çandar, Cengiz, *Mezopotamya Ekspresi Bir Tarih Yolculuğu*, İletişim Yayınları, İstanbul, 2004.
- Çandar, Tûba, *Murat Belge Bir Hayat...*, Doğan Kitap, İstanbul, 2007.
- Çekmez, M. Zihni, *Ölümü Paylaştılar Ama!..., Bir İhtilalcinin Anıları*, Büke Yayıncılık, İstanbul, 2003.
- Çelik, Mukaddes Erdoğdu, *Bizim Çakır: Bir Devrim Hamalı*, Ceylan Yayınları, İstanbul, 2006, 2. baskı.
- Çetiner, Yılmaz, *El Fateh, Yolum, Kanım, Adım, Evim, Adresim Filistin*, MAY Yayınları, İstanbul, 1970.
- Çubukçu, Aydın, *Bizim '68*, Evrensel Basım Yayın, İstanbul, 2008, 10. baskı.
- Demirer, Mehmet Arif, *Nihat Erim'in Gözlük ve Kaleminden "Demokrat Parti" ve Bir Soru: Johnson Mektubu "Sipariş" miydi?*, Kemalist Demokrat Türkiye Yayınları, Ankara, 2006.

- Duman, Oktay, *Devrimcilerin Filistin Günlüğü 1968-1975*, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 2015.
- Ellerin, Milton,-Abraham S. Karlikow, *Zionism, Israel and the New Left*, The American Jewish Committee Trends Analysis Division, New York, Mayıs 1971.
- Er, Alev, *Bir Uzun Yürüyüştü 68*, AFA Yayınları, İstanbul, 1988.
- Erboz, Fatih,-Macit Soydan, *Barış Gönüllüleri 10 Karanlık Yıl*, Berikan Yayınları, Ankara, 2009.
- Erbulak, Füsun, *Niçin Geç Kaldım*, Broy Yayınları, İstanbul, 1990, 4. Baskı.
- Erim, Nihat, *Günlükler 1925-1979*), Haz. ahmet Demirel, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2005
- Eşel, Gökhan, *Amerikan Barış Gönüllüleri ve Türkiye'deki Faaliyetleri*, İleri Yayınları, İstanbul, 2016.
- Etyemez, Hakan (Der.), *THKP-C Savunma*, 68'liler Birliği Vakfı, İstanbul, 2001.
- Eymür, Mehmet, *Analiz*, Milliyet Yayınları, İstanbul, 1991.
- Feyizoğlu, Turhan, *Bizim Deniz*, Doruk Yayınları, Ankara, 1996.
- Feyizoğlu, Turhan, *Denizler ve Filistin*, Alfa Yayınları, İstanbul, 2011.
- Feyizoğlu, Turhan, *İbo - İbrahim Kaypakkaya*, Ozan Yayıncılık, İstanbul, 2000.
- Feyizoğlu, Turhan, *Mahir On'ların Öyküsü*, Ozan Yayıncılık, İstanbul, Haziran 2002, 6. Baskı.
- Feyizoğlu, Turhan, *Mahir On'ların Öyküsü*, Cumartezi Yayınları, Edirne, 2014.
- Feyizoğlu, Turhan, *Sinan, Nurhak Dağları'ndan Sonsuzluğa*, Ozan Yayıncılık, İstanbul, 2000.
- Genç, Süleyman, *12 Mart'a Nasıl Geldik*, İleri Yayınları, Ankara, 1971.
- Gözen, Fahriye, *Bora İçin Şiirler*, Berfin Yayınları, İstanbul, 1998.
- *İddianame THKP-C Davası*, Verso Yayınları, Ankara, 1988.
- Kahraman, Ahmet, *Yılmaz Güney*, Çivi Yazıları, İstanbul, 1999, 5. baskı.
- Karadeniz, Harun, *Olaylı Yıllar ve Gençlik*, MAY Yayınları, İstanbul, 1975, 3. Baskı.

- Karadeniz, Harun, *Yaşamımdan Acı Dilimler*, MAY Yayınları, İstanbul, 1975.
- Karlıbel, T. Doğan, *Kaçak Naziler ve MOSSAD Mahir Çayan Olayı ve Kızıltepe'nin İç Yüzü*, Neden Kitap, İstanbul, 2006.
- *Kavgamızın Cevahiri Hüseyin Cevahir, Yaşamı, Mücadelesi, Yazarlığı*, Adalı Yayınları, İstanbul, [2011].
- *Keren Melagot Al-Shem Ephraim Elrom Mitaam Misrad Hachutz Vemishpachat Wiesner-Roma Letalmidei Haphakulta Lemishpatim*, D'Guss Israel, Israel Publication Printing House, s.27-29.
- Kıvılcımlı, Dr. Hikmet, *Bütün Eserleri 16, Günlük Anılar*, Sosyal İnsan Yayınları, İstanbul, 2009.
- Kocagöz, Samim, *Bütün Eserleri - 2 Bu da Geçti Yahu*, Dünya Kitapları, İstanbul, 2004.
- Koçaş, Sadi, *12 Mart Anıları*, İstanbul, 1978.
- *Kurtuluş Kendini Anlatıor Kurucular I,* Dipnot Yayınları, Ankara, 2016.
- Landau, Jacob M. , *Johnson 1964 Letter to Inönü and Greek Lobbying of the White House*, Hebrew University of Jerusalem, Leonard Davis Institute for International Relations, Kudüs, 1979.
- Manisalı, Erol, *Manastırda Bir Amerikalı, John Meultke*, Derin Yayınları, İstanbul, 2005.
- Mater, Nadire, *Sokak Güzeldir 68'de Ne Oldu?*, Metis Yayınları, İstanbul, 2009.
- Muradoğlu, Abdullah, *Garih (Sıradışı Bir Musevi'nin Portresi)*, Bakış Yayınları, İstanbul, 2001.
- Mutluay, Barış, *Ziya Yılmaz TİP'ten THKP-C'ye Fatsa'dan Türkiye'ye*, Nota Bene Yayınları, Ankara, 2014.
- Münir, Metin, *Sabah Olayı*, Altın Kitaplar, İstanbul, 1993.
- Okay, Adil, *12 Eylül ve Filistin Günlüğü*, Ütopya Yayınevi, Ankara, 2009, Genişletilmiş 2. Baskı.
- Öztürk, İsmet, *THKP-C'den Kurtuluş'a Mücadele Hayatım*, Dipnot Yayınları, Ankara, 2010, 2. Baskı.
- Öztürk, Sırrı, *12 Mart 1971'den Portreler*, Cilt I, Sorun Yayınları, İstanbul, 1999, 6. baskı.

- Sağır, Aysel, *Bizi Güneşe Çıkardılar*, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 2015.
- Soner, Şükran, *Bizim 68'liler*, Cumhuriyet Kitapları, İstanbul, 2009, 3. Baskı.
- *Sürtük Yahudinin Çilesi Filistin Kazanacak*, der: Hakan Etyemez, Kıvılcım Yayınları, İstanbul, 1989.
- Şahin, Haluk, *Johnson Mektubu*, Gendaş Yayınları, İstanbul, 2002.
- *THKO Savunma, Deniz Gezmiş, Yusuf Aslan, Hüseyin İnan*, 68'liler Vakfı, İstanbul, 2000.
- *THKP-C Doğuşu ve İlk Eylemleri*, haz: Sinan Doğan, Kaynak Yayınları, İstanbul, 1987, 2. Baskı.
- Turhan, Talat, *Bomba Davası Savunma, İkinci Kitap*, Kastaş Yayınları, İstanbul, Temmuz 1986.
- Tuşalp, Erbil, *Bozkurtlar, "Töreden Partiye"*, Donkişot Yayınları, İstanbul, 2001.
- Yalçın, Soner, *Bay Pipo, Bir MİT Görevlisinin Sıradışı Yaşamı: Hiram Abas*, Doğan Kitap, İstanbul, 1999.
- Yalçın, Soner, - Doğan Yurdakul, *Bay Pipo*, Doğan Kitap, İstanbul, 2000.
- Yaşar Kemal, *Bugünlerde Bahar İndi*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2010.
- Yaşargün, Abdülkadir, *Umutlarımız Yarıda Kaldı*, Ozan Yayıncılık, İstanbul, 2006.
- *Yaşayanlar Tartışıyor, THKP-C Neydi, Nasıl Doğdu*, Aydınlık Yayınları, İstanbul, Nisan 1980.
- Zileli, Gün, *Havariler (1972-1983)*, İletişim Yayınları, İstanbul, 2002.

2- Süreli Yayınlar, Makaleler, Haberler

- "41 Yıl Önce MİT İhbar Etti MOSSAD Vurdu", *Aydınlık*, 21 Şubat 2014. "A Brave Man, Fine Human Being", *The Jerusalem Post*, 24 Mayıs 1971. "Abduction in Istanbul", (İbranice) *Ha'aretz*, 18 Mayıs 1971.
- Acar, Özgen, "İsrail Elrom'un Katilinin Peşinde", *Milliyet*, 16 Temmuz 1982.
- Alboher, Moiz, "İsrail'in Baş Konsolosu Merhum Efrayim Elrom İçin Yapılan Dini Tören", *La Vera Luz*, 3 Haziran 1971.

- Alpdağ, Özden, "Ürdün'den Dönen Özden Alpdağ Ölüm Komandolarını Anlatıyor", *Akşam*, 13-27 Nisan 1970.

  "Amazon Kadınları 2 - Füsun Erbulak", *Cumhuriyet*, 26 Temmuz 2015, s. 17.
- Anderson, Sean K.-Stephen Sloan, "Turkish People Liberation's Front (TPLF)", *Historical Dictionary of Terrorism*, Third Edition, The Scarecrow Press, Inc. Lanham, Maryland, 2009, s. 678-679.

  "Ankara is Acting Properly", (İbranice) *Davar*, 19 Mayıs 1971.
- "Ankara'da Bir Banka Soyuldu", *Milliyet*, 22 Nisan 1971.
- Araz, Nezihe, "Elçiye Zeval Olmaz", *Yeni İstanbul*, 27 Mayıs 1971.
- Arcayürek, Cüneyt, "El-Fetih Türkiye'de", *Hürriyet*, 11-17 Mart 1970.
- Arseven, Serdar, "İsrail Konsolosu'nu Hedef Gösteren Gazete?..", *Anadolu'da Vakit*, 23 Mayıs 2006.
- Aslan, Yusuf, "Emperyalizme Karşı Döğüşmek Suç Değildir. El-Fetih'e Niye Gittim?", *Ant*, Sayı 165, 24 Şubat 1970.
- Aviv, Efrat E. , "The Efraim Elrom Affair and İsrael-Turkey Relations", *Middle Eastern Studies*, Cilt 49, Sayı 5, 2013, s.750-769.
- Aviv, Efrat E. , "Turkey and Elrom Affair: A Unique Affair or A Link in A Chain of Terroorist Events in 1970's Turkey?" (İbranice), *Hamizrah Hehadash-The New East*, Sayı 52, 2013, s. 286-308.
- Avramahi, Avner, "Maybe Was Not An Option", *Haaretz*, 6 Mayıs 2010.

  "Babalar Çağrıda Bulundu", *Milliyet*, 21 Mayıs 1971.
- Barlas, Mehmet, "Üzüntümüz Sonsuzdur", *Cumhuriyet*, 24 Mayıs 1971.
- Baş, Hüseyin, "Son Saldırısı ile Rüzgâr Eken İsrail Fırtına Biçecektir",
- *Ant,* Sayı 142, 16 Eylül 1969, s. 7.
- Baş, Hüseyin, "Kuzu Postunda Yavru Kurt", *Ant*, Sayı 31, 1 Ağustos 1967, s. 13.

  "Başkonsolos Elrom'un Cenazesi İsrail'e Götürüldü", *Cumhuriyet*, 24 Mayıs 1971.
- Belge, Murat, "Ajan Kavgası", *Taraf*, 30 Haziran 2009.
- Berk, Leon, "Novedades de Turkia", *La Verdad*, 10 Haziran 1971.
- Bil, Hikmet, "Düşünceler, Onlar Elbette Türk Olamazlar", *Yeni Gazete*, 25 Mayıs 1971.

- Bil, Hikmet, "Ortam Nasıl Hazırlandı?", *Yeni Gazete*, 20 Mayıs 1971.
- Bil, Hikmet, "Tarihten Alınan Ders", *Yeni Gazete*, 21 Mayıs 1971.
- Bilgiç, Tuba Ünlü, "The Roots of Anti-Americanism in Turkey 1945-1960", *Bilig*, Sayı 72, Kış 2015, s. 251-280.
- "Bir İsrail Gazetesi Çayan'la Aslı Olmayan Haber Yayınladı...", *Haber*, 11 Haziran 1971.

  "Bir Savaş Halindeyiz", *Hürriyet*, 25 Mayıs 1971.

  "Bir Tümör Kazınmazsa Kansere Dönebilir", *Son Havadis*, 19 Mayıs 1971.
- Bulut, Yücel, "Derin Güçlerin Taşeronu DHKP/C", *Ortadoğu*, 19 Mart 2014.

  "Bunlar Türk Olamaz", *Akşam*, 24 Mayıs 1971.

  "Cenaze Türk Uçağı ile İsrail'e Gitti", *Milliyet*, 24 Mayıs 1971.
- Criss, Nur Bilge, "A Short History of Anti-Americanism and Terrorism: The Turkish Case", *The Journal of American History, History and September 11: A Special Issue*, Cilt 89, Sayı 2, Eylül 2002, s. 472-484.
- Criss, Bilge, "Mercenaries of Ideology: Turkey's Terrorism War", *Terrorism and Politics*, ed: Barry Rubin, St. Martin's Press, New York, 1991, içinde s. 123-150.

  "Cüretleri Yanlış Hesaba Dayanıyor", *Bizim Anadolu*, 19 Mayıs 1971.
- Cygielman, Victor, "Death in Istanbul", *Outlook*, Cilt 14, Sayı 5 (124), Haziran-Temmuz 1971, s. 30-34.

  "Çalınan Vatanları İçin Döğüşüyorlar", *Bugün*, 2-18 Şubat 1969.
- Çandar, Cengiz, "A Turk in the Palestinian Resistance", *Journal of Palestine Studies*, Cilt 31, Sayı 117, 2000, s. 68-82.

  "Çayan'ın Davası Hadiseli Geçti", *Ortam*, Sayı 14, 30 Ağustos - 6 Eylül 1971, s. 8-10.
- Çetiner, Yılmaz, "El-Fetih'de Türk Gerillalar", *Milliyet*, 26 Nisan-9 Mayıs 1970.
- Çevik, İlnur, "Death to Kidnappers", *Daily News*, 20 Mayıs 1971.
- Çevik, İlnur, "If the Government Has the Authority", *Daily News*, 22 Mayıs 1971.

- Çevik, İlnur, "Kidnapping and the Government's Harsh Reaction", *Daily News*, 19 Mayıs 1971.
- Çevik, İlnur, "Two Tragic Events", *Daily News*, 25 Mayıs 1971.
- Çevik, İlnur, "Unending Days", *Daily News*, 24 Mayıs 1971.
- Çevik, İlnur, "What did You Gain?", *Daily News*, 26 Mayıs 1971.
- Çiçek, Hikmet, "Mahir Çayan'ın THKP-C Adına MİT'e Soktuğu Yüzbaşı!", *Aydınlık*, Sayı 972, 5 Mart 2006, s. 4-7.

  "Çok Zararlı Davranışlar", *Cumhuriyet*, 18 Mayıs 1971.
- Dabağyan, Levon Panos, "Kompo Teorisyenlerince Üretilen Sanal (ASALA) Senaryosu", *Önce Vatan*, 13 Mart 2005.
- Dan, Uri, "In İstanbul", *Ma'ariv*, 28 Mayıs 1971.
- Dan, Uri, "The Eyes of the Istanbul's Police Chief Filled with Tears" (İbranice), *Ma'ariv*, 21 Mayıs 1971.
- Dan, Uri, "The Kidnappers Decided to Murder [Consul Elrom] Before the Curfew Went into Effect in Istanbul", *Ma'ariv*, 24 Mayıs 1971.
- Dan, Uri, "The Turkish General Vent Their Wrath on the Extreme Left", *Ma'ariv*, (İbranice), 24 Mayıs 1971.
- Demirdirek, Şeyda, "Ephraim Elrom ve Eichmann'ın Yargılanmasındaki Rolü", *Şalom*, 6 Ocak 2016.
- Demirdirek, Şeyda, "Ephraim Elrom'un Öldürülmesi ve Hafızalardaki Yeri", *Şalom*, 28 Ekim 2015.
- Demirdirek, Şeyda, "Ephraim Hofstaedter Elrom ve Eichmann'ın Yakalanıp Yargılanması Sürecindeki Rolü", *Şalom*, 30 Aralık 2015.
- Devletoğlu, Jan, "Maltepe Baskınında Araya Mossad Girmiş", *Vatan*, 13 Mart 2010.
- Diler, Ergün, "Balyoz", *Takvim*, 19 Nisan 2012.
- Dolapçı, Ercan, "Filistin Davasının Türk Şehitleri", *Aydınlık*, 25 Temmuz 2014.
- Dolmacı, Emine, "Mahir Çayan'ı Naziler Kullandı", *Zaman Pazar*, 28 Mayıs 2006.
- Dündar, Can, "Büyük Firar", *Cumhuriyet*, 4-14 Mayıs 2015.
- Dünya, "Vazgeçiniz!", *Dünya*, 22 Mayıs 1971.

- Edelman, Bernard, "Shock", *The Detroit Jewish News*, 28 Mayıs 1971, s. 8.

"Efraim Elrom, Eichman'ın İdamında Baş Rolü Oynamıştı", *Bugün*, 15 Ocak 1970.

"Elçiler Diken Üstünde", *Hayat*, Sayı 18, 30 Nisan 1970, s. 18-19.

- Eliezer, Reuven (Rudi) Ben, "From the Remembrances of an Israeli Diplomat in Turkey: Dark Odyssey on the Shores of the Bosphorus", (İbranice), "Mitoch Zichronot Diplomat Israeli Beturkia: Odisea Koderet Al Sefat Meizarei HaBosforos", *Rishumim* of the [Israeli] Foreign Ministry, Mart 1992, s. 28-29.

"Elrom Davasının İddianamesi", *Akşam*, 4 Eylül 1971.

"Elrom, Eşine Mektup Gönderdi", *Akşam*, 20 Mayıs 1971.

"Elrom, Kaçırıldığı Yeri Eşine Yazdığı Mesajda Şifre ile Bildirmiş", *Hürriyet*, 26 Temmuz 1971.

"Elrom Olayına Adı Karışan Bir Suriye'linin, Suriye'ye Teslim Edildiği İleri Sürüldü", *Aydınlık*, 14 Eylül 1978.

- Elyon, Yaakov Ha, "The Fateful 23rd of May of Ephraim Elrom", (İbranice) *Ma'Ariv*, 24 Mayıs 1971.

"Erim: Kanunlar Göz Kırpmadan Değişecek", *Milliyet*, 24 Mayıs 1971.

- F. Nihat, "Emperyalizmin Orta Doğu'ya Sapladığı Kanlı Hançer: İsrail", *Ant*, Sayı 163, 10 Şubat 1970, s. 12-13.
- Feyizoğlu, Turhan, "Deniz Gezmiş ve Arkadaşlarının Öyküsü", *Cumhuriyet*, 10 Mayıs 2003.
- Feyizoğlu, Turhan, "El-Fetih'te Gerilla Eğitimi", *Cumhuriyet*, 3 Haziran 2003.
- Fırıldak, Ayhan, "3 Türk Komandosu Anlatıyor: El-Fetih'de Çarpıştık ve Geldik", *Yeni Gazete*, 8-12 Nisan 1970.
- Fuad, Fatin, "Tek Zaaf Noktası", *Adalet*, 26 Mayıs 1971.
- Gabay, Mois, "Efraim Elrom Suikasti ve Az Bilinen Gerçekler: Medyanın Bize Hatırlatmadıkları...", *Şalom*, 11 Haziran 2014.
- Gence, Kasım, "Kızıl Doktor Yakalandı", *Hürriyet*, 15 Mayıs 1979.
- Ginai, Arel, "Ephraim Elrom was Murdered When His Kidnappers Panicked Before the Turkish Army", (İbranice) *Yedioth Ahronoth*, 27 Mayıs 1971.

- Golan, Aviezar, "Istanbul: A City Under Siege-Police Patrol Boat Spotlights Illuminate the Black Nighttime Waters of the Bosphorous", *Yedioth Ahronoth*, (İbranice), 23 Mayıs 1971.
- Golan, Aviezer, "Sorrow, Fear and Self-blaming Reign in Turkey", (İbranice) *Yedioth Ahronoth*, 24 Mayıs 1971.
- "Golda Meir ve Eban Demeç Verdi", *Dünya*, 24 Mayıs 1971.
- Goldenberg, Haim, "What the Leader of the Underground Said about Israel" (İbranice) *Davar*, 21 Mayıs 1971.
- Göktürk, Gülay, "Çağlayan Cinayeti", *Akşam*, 9 Nisan 2015.
- Gönültaş, Güngör, "Konsolos, Kürkçü'nün Tabancasıyla Vurulmuş", *Milliyet*, 29 Mayıs 1971.
- Göze, Ergun, "Faik Türün Anlatıyor: Kore'den 12 Mart'a", *Tercüman*, 20 Aralık 1985.
- Göze, Ergun, "Takdir Mes'elesi", *Tercüman*, 30 Mayıs 1971.
- Güler, Selahattin, "Eichmann'ı İpe Götüren E. Elrom Şimdi İsrail Konsolosu", *Cumhuriyet*, 13 Ocak 1970.
- Günçıkan, Berat, "Biz Filistin'i Çok Sevmiştik", *Cumhuriyet Pazar Dergi*, Sayı 973, 14 Kasım 2004, s. 2-3.
- Güney, Aylin, "Anti-Americanism in Turkey: Past and Present", *Middle Eastern Studies*, Sayı 44/3, Mayıs 2008, s. 471-478.
- Hacır, Gürkan, "Bir Meçhul Öğrenci", *Akşam*, 16 Aralık 2012.
- Hacır, Gürkan, "Eylemcisini Seven İlk Kişi Aygün Değildi", *Akşam*, 18 Ağustos 2012.
- Hadar, Amos, "Consul Ephraim Elrom to be Laid to Rest Today", (İbranice) *Ha'aretz*, 24 Mayıs 1971.

  "Herkese Düşen Görev", *Babıali'de Sabah*, 19 Mayıs 1971.
- "Hunharca Cinayet", *Cumhuriyet*, 24 Mayıs 1971.
- İlmen, Vedii, "Vagon-Li Yataklı Vagonlar Olayı", *Tarih ve Toplum*, Cilt 32, Sayı 189, Eylül 1999, s. 25-29.
- İpekçi, Abdi, "Anlayın Artık", *Milliyet*, 24 Mayıs 1971.

  "İsrail Başkonsolosunun Katlinin Uyandırdığı Tepkiler Devam Ediyor", *Ulus*, 25 Mayıs 1971.

- "İsrail Hava Yolları Bürosuna Plastik Bomba Atıldı", *Cumhuriyet*, 26 Nisan 1970.

  "İsrail Konsolosu Bir Yahudi Casusudur! - MTTB'li Gençler İsrail Konsolosu ile Görüşmeyi Reddettiler", *Bugün*, 6 Mart 1970.

  "İsrail Konsolosunun Nakli İçin Askerî Araç Temin Edildi, Fakat....", *Hürriyet*, 20 Ağustos 1971.

  "İsrail Olay Üzerine Nota Verdi", *Cumhuriyet*, 18 Mayıs 1971.

  "İstanbul Deadline Passes. No Word from Captors", *The Jerusalem Post*, 21 Mayıs 1971.
- Kabaklı, Ahmet, "Gün Işığında, Zelzele ve Cinayet", *Tercüman*, 25 Mayıs 1971.
- Kadak, Şelale, "Ticaretin temelini attı hep mütevazı kaldı", *Sabah*, 6 Şubat 2008.
- Kılıç, Arslan, "Filistin Kurtuluş Savaşı'nın Türk Şehitleri!", *Aydınlık*, Sayı 1126, 15 Şubat 2009, s. 56-57.
- Kınay, Adnan, "Bir Siyasi Polisin Anıları - Karakolda Ayna Var", haz: Murat Bardakçı, *Milliyet*, 15 Şubat 1986.
- Kıvılcımlı, Dr. Hikmet, "İsrail Savaşı", *Sosyalist*, Sayı 6, Haziran 1967.
- "Kidnapping in İstanbul", (İbranice) *Davar*, 18 Mayıs 1971.
- Kocagöz, Samim, "Davut Paşa Kışlası Anıları", *Cumhuriyet*, 20 Şubat 2000.
- "Kocamı İnsanlık Adına Serbest Bırakın", *Akşam*, 21 Mayıs 1971.
- "Konsolos Ölü Bulundu", *Bizim Anadolu*, 24 Mayıs 1971.
- "Konsolosun Eşi Dün İkinci Bir Mesaj Yayınladı", *Akşam*, 22 Mayıs 1971.
- Köseli, Bünyamin, "Askerlere Güvenmemesi Gerektiğini Mahir'e Söylemiştim", *Aksiyon*, 31 Mart 2014.
- Küçük, Cem, "Kim Bu İbrahim Türker?", *Yeni Şafak*, 28 Nisan 2013.
- Küçük, Cem, "MOSSAD, Efraim Elrom ve İlyas Aydın'ın Akibeti!", *Yeni Şafak*, 23 Mayıs 2013.
- Lararoff, Tovah, "Foreign Ministry Honors Staffers Killed in Terrorist Attacks", *The Jerusalem Post*, 19 Nisan 2010.
- "Le Drame Elrom", *Le Journal d'Orient*, 25 Mayıs 1971.

- Loreley [Angele], "La Cérémonie Religieuse d'hier à la Mémoire de M. Ephraim Elrom Consul Général d'Israel", *Le Journal d'Orient*, 29 Mayıs 1971.
- "Moments of Terror", (İbranice) *Davar*, 21 Mayıs 1971.
- "MTTB Elrom'u Öldürenleri Protesto Etti", *Babâlide Sabah*, 25 Mayıs 1971.
- Muradoğlu, Abdullah, "THKP-C'nin Kayıp Halkası: Yüzbaşı İlyas Aydın", *Yeni Şafak*, 13 Mayıs 2012.

"Murder of A Hostage", *The New York Times*, 25 Mayıs 1971.

- Nadi, Nadir, "Felâket Üstüne Felâket", *Cumhuriyet*, 25 Mayıs 1971.
- Neuman, Israel, "Some Thoughts in the Wake of the Murder in Turkey", (İbranice) *Davar*, 24 Mayıs 1971.
- "Nurhak'tan Kızıldere'ye 12 Mart'ın Eylemcileri Anlatıyor", *Aydınlık*, 12-19 Mart 1980.
- Oğur, Yıldıray, "Tanrım Bu Son Çılgınlık Olsun", *Akşam*, 5 Nisan 2015.
- Oğuz, İsmail, "Felâketler", *Babâlide Sabah*, 25 Mayıs 1971.
- Olson, Robert, "Al-Fatah in Turkey: Its Influence on the March 12 Coup", *Imperial Meanderings and Republican By-Ways-Essays on Eighteenth Century Ottoman and Twentieth Century History of Turkey*, The Isis Press, İstanbul, 1996, içinde s. 225-235.

"On Individual [Acts of] Terror", (İbranice) *Yedioth Ahronoth*, 28 Mayıs 1971.

- Orcole, Louis, "I Killed Efraim Elrom", (İbranice) *Yedioth Ahronoth*, 9 Haziran 1971.
- Orhon, Orhan Seyfi, "Bunlarla mı?", *Son Havadis*, 26 Mayıs 1971.
- Orhon, Orhan Seyfi, "Vatan Hainleri!", *Son Havadis*, 19 Mayıs 1971.

"Our Prayer", (İbranice) *Yedioth Ahronoth*, 20 Mayıs 1971.

- Özkoçak, Vasfiye, "Ayna 36 Yıla Mahkum Oldu", *Milliyet*, 21 Mayıs 1971.
- Özsökmenler, Ömer, "1960'ların Enternasyonalizmi ya da Türkiyeli Devrimcilerin Filistin Çıkartması", *Sosyalizm ve Toplumsal Mücadeleler Ansiklopedisi*, Cilt 7, İletişim Yayınları, İstanbul, 1988, s. 2138-2139.
- Pekin, Faruk, "Emperyalizmin Maşası Siyonizm'i İyi Tanıyalım!", *Ant*, Sayı 9, Ocak 1971, s. 57-75.

- Reuel, Ya'acov, "Israel Envoys Alerted to New Dangers Following Terrorist Murder in Istanbul", *The Jerusalem Post*, 28 Mayıs 1971.
- Rimon, Zvi, "Elrom's Coffin is Brought to Israel", (İbranice) *Yedioth Ahronoth*, 24 Mayıs 1971.
- Rotem, Avraham, "A.Eban: It wasn't the People of Liberation Who Took Elrom's Life, But Persons Who Enslave Others to Their Own Dark Desires", (İbranice) *Ha'aretz*, 25 Mayıs 1971.

"Ruslar Hesabına Casusluk Yapmaktan Sanık Suriyeli Tıp Öğrencisi Suçlamaları Reddetti", *Cumhuriyet*, 4 Nisan 1972.

- Sağlamer, Kayhan, "Kenetlenmiş Bir Ulus", *Yeni İstanbul*, 20 Mayıs 1971.
- Sarısözen, Veysi, "Çeyrek Yüzyıl Önce Kurduğumuz Örgüt: FKF", *Sosyalizm ve Toplumsal Mücadeleler Ansiklopedisi*, İletişim Yayınları, İstanbul, 1998, s. 2070-2071.
- "Sevgilisini 29 Yıl Önce Evinde Sakladığı Ortaya Çıktı", *Sabah*, 6 Mart 2000.
- Sevinç, Necdet, "Elrom'un Durumu", *Bizim Anadolu*, 22 Mayıs 1971.

"Siyonistlerin Türkiye'deki Son Oyunları", *Devrim*, Sayı 20, 3 Mart 1970.

- "Siyonizm, Emperyalizmin Ta Kendisidir!", *Devrim*, Sayı 20, 3 Mart 1970, s. 6.
- Smolarski, Henri, "Mort d'un Consul", *La Tribune Juive*, Sayı 152, 28 Mayıs - 10 Haziran 1971, s. 5.

"State Department Deplores 'In Strongest Terms' Murder of Elrom", *Jewish Telegraphic Agency*, 26 Mayıs 1971.

- Stechel, Ira, "Terrorist Kidnapping of Diplomatic Personnel", *Cornell International Law Journal*, Cilt 5, Sayı 2, İlkbahar 1972, s. 189-217.
- Suver, Akkan, "Ephraim Elrom", *Olaylarla Yenigün*, 25 Mayıs 1971.
- Tamer, Rauf, "Yüz Karası", *Tercüman*, 25 Mayıs 1971.
- Tavlaş, Nezih, "Türk-İsrail Güvenlik ve İstihbarat İlişkileri", *Avrasya Dosyası*, Cilt 1, Sayı 3, Sonbahar 1994, s. 5-31.
- "Terror in İstanbul", *The Jerusalem Post*, 18 Mayıs 1971.

"The Big Heart of the Man of Law: 30 Years Since the Death of Ephraim Elrom (Hof-städter)", (İbranice) *Yedioth Ahronoth*, 23 Mayıs 2001.

"The Government Honours the Memory of the Consul", *Ma'ariv*, 24 Mayıs 1971.

- "The Kidnappers and Israel", (İbranice) *Ha'aretz*, 19 Mayıs 1971.
- "The Safety of Israel's Representatives", (İbranice) *Davar*, 24 Mayıs 1971.
- Toker, Metin, "Bayan Elrom Akli Dengesini Kaybetti", *Milliyet*, 29 Mayıs 1972.
- Toker, Metin, "El-Fetih'in İçyüzü", *Milliyet*, 20-23 Nisan 1969.
- Töre, Teslim, "Türkiye Halk Kurtuluş Ordusu'nun (THKO) Doğuşu-Gelişimi ve Sonu", *Sosyalizm ve Toplumsal Mücadeleler Ansiklopedisi*, s. 2170-2171.

"Tristes i Doloryozos Evenementos: Retemblo i Assasinato", *La Vera Luz*, 27 Mayıs 1971.

- Tulgar, Ahmet, "Bizim Yaser'imiz", *Akşam*, 13 Kasım 2004.
- Tunalıgil, Tuğrul, "Mahir Çayan'a Naziler mi Yardım Etti?", *Haftalık*, Sayı 159, 21-27 Nisan 2006, s. 30-33.

"Turkey Aborts Plot to Kidnap Israel Consul", İstanbul, UPI, 14 Mayıs 1979.

- Uzun, Hakan, "Cumhuriyet Gençliğinin Misyonu Çerçevesinde 1933 Yılı Vagon-Li ve Razgrad Olayları", *Modern Türklük Araştırmaları Dergisi*, Cilt 6, Sayı 3, Eylül 2009, s. 57-81.
- Ünal, Ertan, "Wagons-Lits Olayları", *Popüler Tarih*, Sayı 30, Şubat 2003, s. 70-75.
- Yalçın, Soner, "İsrail Saldırısında Sekiz Türk Devrimci Can Verdi", *Hürriyet*, 3 Ocak 2009.
- Yalçıner, Mustafa, "THKO", *Sosyalizm ve Toplumsal Mücadeleler Ansiklopedisi*, İletişim Yayınları, İstanbul, 1998, s. 2178-2179.
- "Yesterday's Press-Murder in Istanbul", *The Jerusalem Post*, 25 Mayıs 1971.
- "Yet Another Diplomat is Murdered", *Times*, 24 Mayıs 1971.

C. GENEL AĞ ve DİJİTAL KAYNAKLAR

- Bal, Dr. İhsan,-Dr. Sedat Laçiner, "The Rise of Ideologic-Revolutionary Terrorism: The Turkish Experience, 1960-1980", *The Journal of Turkish Weekly*, 6 Eylül 2007, http://www.turkishweekly.net/2007/09/06/article/the-rise-of-ideologic-revolutionary-terorism-the-turkish-experience-1960-1980/

  "Barış Gönüllüleri Adlı Amerikan Teşekkülünden Faydalanma Hususunda Türkiye Cumhuriyeti ile Amerika Birleşik Devletleri Hükümeti Arasında Yapılan Andlaşmaya Ait Teati Olunan Mektupların Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun" https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc048/kanuntbmmc048/kanuntbmmc04800568.pdf
- BİA Haber Merkezi, "Maltepe'de Mahir Hüseyin Ulaş Parkı", 28 Mart 2013 http://bianet.org/bianet/yasam/145445-maltepe-de-mahir-huseyin-ulas-parki

  "Bir İki Üç Daha Fazla Vietnam", https://eksisozluk.com/bir-iki-uc-daha-fazla-vietnam--141328

  "Carlos Marighella", en.wikipedia.org/wiki/Carlos_Marighella

  "Civil Revolutions and Revolutionary Development Support", https://en.wikipedia.org/wiki/Civil_Operations_and_Revolutionary_Development_Support
- Çelebi, Semra, "38. Yılında Yalçıner "Nurhak'ı Anlatıyor", 30 Mayıs 2009, http://bianet.org/biamag/insan-haklari/114863-38-yilinda-yalciner-nurhak-i-anlatiyor
- "DHKC Açıklama no. 450", 26 Mayıs 2015, https://www.facebook.com/permalink.php?story_fbid=775868119199186&id=573355112783822&substory_index=0
- "Emperyalizme Tavır Nasıl Konulur Mahir'e Sor!...", 5 Eylül 2011, https://www.facebook.com/notes/demokrat-medya/emperyalizme-tav%C4%B1r-nas%C4%B1l-koyulur-mahire-sor/216969805024501/
- "Duruşma Tutanakları", www.muzaffertekin.com.tr/?page_id=1247 19ncu celse 19 Ocak 2012, s. 2-3.

  "Gizli Belgelerle Barış Gönüllüleri", https://tr.wikipedia.org/wiki/Gizli_Belgelerle_Barış_Gönüllüleri

- Halıcı, Şaduman, "Vagon Li Olayı-Türkçe'ye Yapılan Hakarete Basının ve Gençliğin Tepkisi", *Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları Dergisi*, İstanbul Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü Yayınları, Yıl 6, Sayı 11, 2007, s. 63-77, http://ataturkilkeleri.istanbul.edu.tr/wp-content/uploads/2013/03/ydta-11-halici.pdf
- Haklar ve Özgürlükler Cephesi, "Contribution to the International Conference aganist Globalization, Imperialism and Zionism", http://articles.abolkhaseb.net/maqalat/english/0305/Conferencem-solidarity_260305.htm
- Halk Cephesi," We Call All The Peoples of the World", http://www.anti-imperialistfront.org/?p=248

  "Transitional Euro Country Exchange Rates", https://fred.stlouisfed.org/data/EXGEUS.txt
- "Hüseyin Baş Vefat Etti", 31 Mart 2012, http://t24.com.tr/haber/huseyin-bas-vefat-etti,200657
- "Inflation Calculator", http://www.davemanuel.com/inflation-calculator.php
- "Kağıthane Lisesi Devrimci Solcu Gençlik Haykırdı: Katil İsrail Elrom'u Unutma!", 6 Aralık 2009, http://www.barikat-lar.de/guncel/haberler/060109kaigthanelisesi.htm

  "Kahrolsun Siyonizm, Kahrolsun Anti-Semitizm, Kahrolsun Emperyalizm", 22 Kasım 2003, http://istanbul.indymedia.org/comment/201312
- "Kanlı Pazar (1969)", tr.wikipedia.org/wiki/Kanlı_Pazar_(1969)
- Kenville, Michael J. , *Devrimci Sol: A Study of Turkey's Revolutionary Left and Its Impact on United States Interests, 1968-1999*, Naval Postgraduate School, Monterey, CA, Haziran 2000, Yayınlanmamış Doktora Tezi, s. 43-44. calhoun.nps.edu/handle/10945/26486
- Krahenbuhl, Margaret, *Political Kidnappings in Turkey, 1971-1972,* Rand Corporation, Santa Monica, CA, R-2105-DOS/ARPA, Temmuz 1977, https://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/reports/2007/R2105.pdf
- Küpeli, Yusuf, "Yaşamımdan Bazı İlginç Kareler Üzerine", www.sinbad.nu/yasamkar.htm

- Less, Avner W. , "Interrogating Eichmann", *Commentary*, 1 Mayıs 1983 https://www.commentarymagazine.com/articles/interrogating-eichmann
- Özcan, Gencer, *Türkiye-İsrail İlişkilerinde Dönüşüm: Güvenliğin Ötesi*, TESEV, İstanbul, 2005, http://tesev.org.tr/wp-content/uploads/2015/11/Turkiye_Israil_Iliskilerinde_Donusum.pdf
- Özvarış, Hazal, "Mustafa Kaçaroğlu Anlatıyor: Sol İçi Şiddette Biz Dâhil, Kimse Günahsız Değil!", 4 Mayıs 2015, http://t24.com.tr/haber/mustafa-kacaroglu-anlatiyor-sol-ici-siddette-biz-dahil-kimse-gunahsiz-degil,295499
- *Şafak Yargılanamaz*, der: Hasan Şensoy, Cilt 2, Barikat Gazete ve Yayıncılık, İstanbul, Ekim 1993, http://www.barikat-lar.de/kitap/safak%202/bolum7.htm
- *T.B.M.M. Tutanak Dergisi*, Cilt 10, Toplantı 10, 8inci Birleşim, 25.5.1971 Salı, s. 342 https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/t10/c010/tbmm10010008.pdf
- TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı, 11 Ekim 2012, Komisyon 10/236 (27 Mayıs) İkinci Oturum: https://www.tbmm.gov.tr/arastirma_komisyonlari/darbe_muhtira/docs/tutanak_son/27_may%C4%B1s_alt_komisyonu/27_may%C4%B1s_alt_komisyonu/11.10.2012/Mete%20Tun%C3%A7ay-11.10.2012.pdf

  "The Ambassadors of Peace Shall Weep Bitterly", http://www.mfa.gov.il/mfa/aboutheministry/pages/the%20ambassadors%20of%20peace%20shall%20weep%20bitterly.aspx
- www.el-rom.org.il
- Yaman, Hakan, "Türkçülük ve Solculuk Çevresinde Sahtelikler Panayırı", http://www.geocities.com/akademyaarsiv1/akademarsiv1209.htm
- "Yeniden Konsolosluk Önünde - Yeniden Siyonizme Öfke", 11 Ocak 2009 http://www.barikat-lar.de/guncel/haberler/110109konsoloslukisrail.htm
- Yürek, Dr. Hasan, "Bir Romancının Şairliği: Yaşar Kemal'in Şiirlerine Genel Bir Bakış", *TÜBAR*, Sayı 34, Güz 2013, s. 253-276. http://www.tubar.com.tr/TUBAR%20DOSYA/yrek%20hasan%20253-276.pdf

DİZİN

10 Eylül dergisi, 21.
12 Eylül darbesi, 19, 24, 206.
12 Mart Muhtırası, 19, 21, 222, 225, 235, 252.
17N, 13, 33.
1961 Anayasası, 30, 183.
1972 Münih Olimpiyatları, 56.
27 Mayıs 1960 İhtilâli, 30, 36, 95, 161.
500. Yıl Vakfı Türk Musevileri Müzesi, 217.
6. Filo, 41, 42, 231, 232, 233.
68 gençlik hareketi, 25.

A

Abaza, Eşref, 92.
ABD, 17, 20, 21, 32, 38, 39, 41, 42, 50, 56, 57, 59, 62, 64, 83, 85, 88, 91,122, 154, 169, 197, 210, 220-222, 232, 234, 248.
Abu Süleyman, 52.
Abudaram, Isaac, 298.
Acar, Özgen, 194, 195.
Adale, 191.
Adana, 59, 162, 257.
AFA Yayınları, 35, 52.
Afrika (-lılar), 36, 40, 47, 51, 55.
Aharoni, Zvi, 219, 220.
Ahmetoğlu, Haydar Vakıf, 128.
Akalın, Cüneyt, 28, 42, 52, 246.
Akbaba, 360.
Akbank, 64, 91.
Akbil, Melih, 208, 210.
Akçer, Faruk, 153.
Aker, Cengiz, 110.
Aksaray, 125.
Aksoy, Muammer, 120.
Aksoy, Talip, 21, 65, 235.
Akşam gazetesi, 44, 100, 182, 215.
Aktolga, Münir Ramazan, 19, 34, 64, 87, 89, 91, 113, 245.
Alaton, İshak, 286.
Allon, Yigal, 193.
Alman (-lar), 23, 29, 69, 81, 122, 154, 195, 218, 227.
Almanya, 19, 33, 39, 216, 218, 219.

Alp, Nazan, 110, 119, 135, 137, 164.
Alp, Saffet, 20, 101, 110, 119, 134, 135, 137, 139-141, 157, 164, 170, 175, 201.
Alpay, Şahin, 52, 58, 226.
Alptekin, Cihan, 17, 20, 21, 52, 91, 201, 232, 236.
Alptekin, Süleyman, 27, 140, 145, 201.
Alsaç, Orhan, 180.
Altan, Çetin, 120.
Altı Gün Savaşı, 43, 47, 49, 227, 231.
Altınok, Hıfzı, 107.
Altuğ, Kurtul, 111, 112, 115, 117, 119.
Amerika (-lı/-n), 14, 36, 39-42, 44, 46, 48-50, 55, 58, 62, 64, 70, 73, 77, 82-86, 88, 89, 93, 94, 115, 123, 126, 154, 188, 198, 199, 220, 225, 227, 228, 234, 235, 240, 249, 250.
Amerikan Haber Merkezi, 42.
Amerikan Hastanesi, 70, 126.
Amerikan Kütüphanesi, 42.
Amerikan-Türk Dış Ticaret Bankası, 64.
Amman, 60.
Anadolu, 71, 169, 240.
Ankara, 15, 19, 21, 33, 40, 42, 56, 57, 62-65, 71, 77, 81-84, 87-89, 91, 93, 95, 97, 98, 101, 108, 112, 113, 121, 125, 128, 130, 149, 150, 154, 165, 167, 168, 173, 178, 180, 181, 191, 198, 200, 222, 225, 232, 233, 238, 242, 245, 247, 249, 255, 257, 266, 272, 278, 302.
Ankara Üniversitesi, 15, 33, 40, 180, 257.
Ant, 33, 43.
Ant Yayınları, 33, 35, 40, 56.
Ant, Atıl, 52.
AP, 180, 256.
Arafat, Yaser, 51, 211, 232, 250.
Aral, Fahri, 332, 334, 352.
ARAMCO, 44.
Arap (-lar), 26, 43, 47, 49, 55, 56, 58, 68, 70, 83, 93, 94, 96, 182, 199.
Arar, İsmail, 116.
Araz, Nezihe, 190.
Aren, Sadun, 120.
Arıkan, Hüdai, 18, 162, 165, 201, 237.
Arjantin, 26, 69, 198.
Arnavutköy, 201.
Asal, Talât, 180.
ASALA, 13, 169, 220, 221.
Aslan, Yusuf, 17, 19, 20, 21, 44, 45, 54, 62, 63, 201, 235-237.
Asseo, David, 150, 254, 306, 339, 343, 363.
Asya, 40, 47, 50, 55.
Âşık Mustafa Duran, 330.
Atabey, Fahri, 150, 256.
Atasoy, Ahmet, 201.
Atatürk, 45, 104, 184, 209, 241.
Atay, Falih Rıfkı, 71.
Atina, 233.

Atmaca, Fatma, 103.
Avcıoğlu, Doğan, 44.
Aviv, Efrat, 25.
Avrupa (-lılar), 29, 36, 47, 51, 69, 239.
Avrupa Parlamentosu, 29.
Avusturya, 67.
Aydın, İlyas, 110, 119, 123, 124, 148, 157, 164, 165, 167-169, 172, 173, 175, 217, 221, 222, 236, 247, 252, 253.
Aydınlık gazetesi, 24, 26, 170, 345-347, 354, 370.
Aykutlu, Ilgız, 199.
Ayna, Ömer, 20, 21, 129, 151, 201, 236.

B

Babıâlide Sabah, 189.
Babü'l-have, 92.
Bahçelievler, 204, 234.
Bakırköy, 119.
Balaban, Mehmet, 110, 135, 137, 164.
Balgat, 17, 62.
Balyoz Harekâtı, 21, 24, 119, 120, 227, 252.
Banner, Gordon, 201.
Bar-Ilan Üniversitesi, 25.
Bardakçı, Ulaş, 21, 29, 64, 86, 97, 101, 102, 104, 111, 123, 132, 135, 139-143, 147, 159, 162, 164-168, 170, 173, 174, 201, 202, 236, 237, 246, 247, 370.
Barış Gönüllüleri, 40.
Barlas, Mehmet, 187, 188.
Batı (-lılar), 30, 43, 51, 54, 80.
Batu, Alpaslan, 37.
Baydar, Mehmet, 220.
Baykam, Bedri, 27, 32, 63, 86-88, 96, 98, 143, 156-162, 171, 172, 199, 203, 205.
Bayo, Alberto, 33, 34, 35, 54, 232, 248.
Behmoiras, Eli, 75, 76, 146, 147, 149, 296.
Behmoiras, Leyla, 294, 295.
Bele, Asuman, 343.
Bele, Begüm, 105, 106, 371.
Bele, Perihan, 103-108, 342, 343, 371.
Bele, Refet, 75, 103, 104.
Belge, Murat, 33, 169.
Beyaz Aydınlık, 56, 252.
Beyko, Yorgi, 46.
Beykoz, 98, 99.
Beyoğlu, 41.
Beyrut, 52.
Bil, Hikmet, 71, 176, 185.
Birleşik Amerika (bkz. ABD)
Birleşmiş Milletler (BM), 227.
Birlik Partisi, 268.
Bizim Anadolu, 150, 177, 369.
Bonn, 233.
Boran, Behice, 120.
Bornsten, Henri, 282.
Bozer, Yüksel, 181, 255.
Bravo, Douglas, 35.
Bray, Charles W., 197.
Brezilya, 34, 38.

Britanya, 15, 68, 76, 128, 130, 182, 195, 198.
Brüksel, 233.
Bugün, 71.
Bulut, Faik, 48, 55, 56, 60, 61.
Bulut, Yücel, 223.
Burdur, 98.
Burla Biraderler Şirketi, 280.
Burla, Eli, 65, 234.
Burla, Lorry, 280.
Büro 06, 69, 76.
Büyük Çiftlik Sokak, 70, 378.

C
Cağaloğlu, 91.
Can, Eyüp, 24.
Ceceloğlu, Abdullah, 159.
Cemgil, Sinan, 17, 20, 52, 62, 63, 202, 232, 236.
Cevahir, Hüseyin, 18, 63, 64, 84, 102-106, 123, 124, 135-137, 140-143, 162, 165, 168, 171, 173, 174, 176, 236, 25.
Cezayir, 63.
Che Guevara, 29, 32, 35-38, 51, 54, 57, 248.
CHP, 13, 35, 39, 155, 180, 213.
CIA, 13, 42, 89, 94, 169, 174.
Cihangir, Ahmet (Binbaşı), 18.
Civil Operations and Revolutionary Development Support, 42.
Cohn-Bendit, Daniel, 29.
Coşkun, Orhan, 150.
Criss, Nur Bilge, 39, 93.
Cumhuriyet, 70, 71, 151, 177, 187-189, 338, 363, 371.
Cumhuriyet Senatosu, 123, 255, 278.

Ç
Çağlar, Muzaffer, 95, 199.
Çağlayan Adliyesi, 215.
Çakmak, Adnan, 199.
Çalışlar, Oral, 27, 33, 34.
Çamlıca Apartmanı, 119, 136, 148.
Çanakkale, 147.
Çandar, Cengiz, 33, 40, 49, 52, 57.
Çankaya, 21.
Çarşamba, 7, 121, 124, 142.
Çatlı, Abdullah, 204.
Çayan, Gülten Savaşçı, 18.
Çayan, Hüseyin Ergün, 101, 135.
Çayan, Mahir, 17-21, 25, 28, 29, 34, 45, 56, 62-64, 83-86, 88, 92, 96, 97, 100, 101, 104, 109, 111, 119, 123, 126, 131, 134-137, 139-143, 147, 157, 159, 162-169, 172, 174, 201, 202, 205, 212, 213, 215, 219, 220, 222, 227, 233, 235-237, 240, 243, 245-247, 249, 252, 253, 370.
Çekoslovakya, 36, 68, 249.
Çelenk, Halit, 120.
Çetin, Ömer, 101.
Çetiner, Yılmaz, 44, 60.
Çevik, İlnur, 191.
Çevre Tiyatrosu, 75.
Çıladır, Sina, 64.
Çin, 36, 51, 54, 55, 80, 219, 251.
Çubukçu, Aydın, 51, 53.
Çuhacıyan, Arşak, 46.

D
Dabağyan, Levon Panos, 220, 221.
Daily News gazetesi, 191.
Dallı, Ahmet, 65, 235.
Datça, 18, 19.
Davar, 44, 196, 197.
Davutpaşa Kışlası, 120.
DDKO, 13, 128, 235.
Debray, Régis, 29, 248.
Dede, Ali, 136.
Dede, Kâmil, 18, 27, 32, 35, 97-100, 111, 136, 143, 147, 155-159, 161, 170, 171, 203, 205, 252, 370.
Demir, Ali, 75, 255, 315.
Demir, Bahadır, 220.
Demir, Halil, 276.
Demir, İlkay Alptekin, 18, 27, 369, 370.
Demir, Necmi, 18, 19, 27, 46, 74, 88, 97, 99, 100, 103, 108, 113, 135, 147, 161, 162, 164, 171, 199, 236, 369, 370.
Demircioğlu, Vedat, 42, 232.
Demirdirek, Şeyda, 30, 216.
Demirel, Süleyman, 180.
Detroit, 199.
Deutsche Technische Hochshule, 68.
DEV-GENÇ, 18, 31, 35, 53, 54, 56, 87, 90, 93, 201, 203.
DEV-SOL, 159, 194, 216.
Devrim, 44, 233.
DHKP-C, 13, 215, 216.
Diler, Ergün, 26.
Dinç, Semih, 49.
Dinçmen, Üstün, 116.
DİSK, 231.
Diyarbakır, 59.
Dofar, 58.
Doğan, Celal, 35.
Doğramacı, İhsan, 324.
Doğu Bloku, 152.
Doğu, Fuat (Korgeneral), 320.
Dost Yayınevi, 32.
Dov, Rosita Ben, 23, 27, 77, 340, 361, 362, 374.
DÖB, 13, 19, 204, 232, 248.
DP, 13, 180, 259.
Duman, Hakan, 91, 160, 235.
Duman, Oktay, 32, 36, 37, 48-51, 53, 54, 56, 61, 101, 225.
Duran, Mustafa, 333.
Dutschke, Rudi, 29.
Dünya, 71, 178, 364.

E
Eban, Abba, 125, 150, 193, 208, 209, 210, 366.
Ecevit, Bülent, 180, 256.
Eczacıbaşı, Beyhan-Nejat, 307.
Edelman, Bernard, 199.
Eichmann, Adolf, 26, 69, 70, 72, 76, 155, 195, 196, 219, 227, 337.
EL AL Havayolları, 210, 211, 233.
El-Fetih, 44, 51, 52, 55, 60, 93, 100, 232, 233, 246, 250, 251.
Elazar, Abraham, 210.
Elbistan, 268.

Elbrick, Charles Burke, 38.
Eliezer, Reuven Ben, 23, 27, 28, 72, 77, 78, 82, 84, 95, 107, 108, 112, 122, 129, 133, 146, 149, 150, 244, 353.
Elmadağ, 64, 83, 97.
Elrom, Elsa, 23, 24, 69, 70, 72, 75, 107, 109, 111, 122, 125-127, 132, 147, 149, 150, 153, 187, 193, 194, 197, 208, 210, 235, 244, 255, 268, 296, 339, 341, 347, 349, 350, 363, 366, 372, 374.
Elrom, Gideon, 68, 69, 70, 72, 210, 342.
Elvan, Berkin, 215.
EMEP, 14, 19.
Engin, Aydın, 27, 219, 245, 246.
Erbulak, Altan, 74, 109.
Erbulak, Füsun, 74, 75, 109, 110.
Ercole, Louis, 163.
Erdoğan, Ahmet, 63.
Erdumlu, Bingöl, 17, 113, 162.
Erenköy, 64, 98, 99, 136, 235.
Ergenekon Davası, 218.
Ergin, Melâhat, 260.
Ergin, Sedat, 27.
Erim, Nihat, 40, 111- 117, 123, 179-181, 183, 185, 193, 235, 257, 302.
Erkan, Dinçer, 162.
Erkan, Sibel, 18, 162, 163, 213, 236.
Erkin, Feridun Cemal, 278.
Ermeni (-ler), 13, 169, 220, 221.
Erzurum, 37.
Eskenazi, Jak, 6, 73, 74.
Eslek, Osman, 258, 264.
ETA, 14, 33.
Etiman, Oktay, 19, 27, 84, 97, 100, 103-105, 108, 111, 123, 124, 131, 132, 136-143, 148, 155, 156, 159, 163, 164, 170, 171, 173, 174, 176, 252.
Evrensel, 19, 51, 166.
Eygi, Mehmed Şevket, 71.
Eyüp, Şerafettin, 92.

F

Fatih, 101, 134, 137, 143, 175.
Fatsa, 90, 99, 162.
Federal Almanya, 38, 154.
Feriköy, 148, 162, 369.
Feyizoğlu, Turhan, 25-28, 34, 36, 92, 96-98, 101, 111, 155, 250, 253.
Feyzioğlu, Turhan, 180.
Filistin (-liler), 20, 21, 32, 36-38, 43, 44, 47-62, 68, 76, 84, 85, 90, 93, 94, 185, 199, 205, 211, 215, 222, 225, 239, 248-251.
Filistin Demokratik Halk Kurtuluş Cephesi, 14, 51, 250.
Filistin Halk Kurtuluş Cephesi, 51, 58.
Filistin Kurtuluş Hareketi, 50, 84, 85.
Finlay, James, 234.
FKF, 14, 18, 21, 31, 42, 204, 231-233.
FKÖ, 14, 211, 231, 232.

Florence Nightingale, 244.
Frank, Anna, 272.
Franko, Emil Haim, 194.
Franko, Gad, 46.
Fransa, 30, 226.
Fransız (-lar), 29, 45, 81, 142, 198, 234, 248.
Fransızca, 45, 76.

G

Gabay, Mois, 220.
Gad, Eliezer, 23, 27, 82, 107, 108, 122, 129, 133, 146, 149, 244, 374.
Galata Köprüsü, 133, 242.
Galata, 133, 153, 242.
Garih, Üzeyir, 312.
Gaziantep, 35, 59.
Gazze Savaşı, 211.
Genç, Süleyman, 40, 42.
Gerilla Harbi, 33.
Gerilla Savaşı ve Marksizm, 33.
Gevrek, Vedat, 100.
Gezmiş, Deniz, 17, 19-21, 25, 29, 44, 45, 52, 54, 55, 57, 59, 62-64, 83, 89, 92, 201, 215, 231, 232, 234-237, 249, 251.
Gizli Belgelerle Barış Gönüllüleri, 41.
Göktürk, Gülay, 215, 216.
Göze, Ergun, 115, 142, 191.
Gözen, Bora, 60.
Guatemala (-lı), 38, 198.
Güler, Selahattin, 70, 338.
Gümüşsuyu, 64.
Güney Amerika, 178.
Güney, Fatoş, 144.
Güney, Yılmaz, 141-144, 148.
Güngörmüş, Metin, 63.
Gür, Naci, 166, 168.
Gürkan, Mustafa Celil, 204.

H

Ha'aretz, 195.
Habbaş, George, 51.
Hacettepe Üniversitesi, 180.
Hacır, Gürkan, 204, 222, 224.
Hague, 39, 233.
Haim, Avram, 72, 73.
Haim, İvet, 81.
Haklar ve Özgürlükler Cephesi, 212.
Halk Cephesi, 58, 212.
Hamarat Apartmanı, 97, 109, 110, 111, 113, 130, 131, 134-137, 139, 140, 144, 147, 157, 167, 171, 174, 212, 350, 354, 377.
Harbiye, 101, 113, 137.
Has, Mete, 21, 64, 98, 107, 235.
Hatay, 59.
Hawatmeh, Nayeh (Nayif Havatme), 51, 52, 56, 251.
Hayat, 353-356.
Haydarpaşa, 166, 254.
Hayfa, 209.
HDP, 14, 18.
Herkese Sağlık Güvenli Gelecek Platformu, 211.
Hevra Kadisha 148.
Hewler (Erbil), 20.
Hınçak Komitesi, 220.

Hıristiyan (-lar), 115.
Hizbullah, 251.
Ho Chi Minh, 38, 54, 57, 225.
Holokost, 69, 227.
Hong Kong, 219.
Horn, Alan, 361.
Houghton, Robert B., 210.
Hürriyet, 27, 184.

I-İ

Irak, 20, 121.
Işık, Galip/Garip, 102, 344.
İBDA-C, 215.
IBM, 14, 64.
İbranice, 45, 47, 79, 96, 109, 111, 113, 121, 126, 127, 130, 148, 149, 151, 153, 154, 158, 164, 178, 182, 194, 196, 197, 210, 244.
İlban, Gürol, 60.
İlbay Apartmanı, 109, 123, 135, 136, 147, 167.
İleri gazetesi, 56.
İleri, Ali Refik, 152.
İnan, Hüseyin, 17, 19-21, 29, 45, 53, 54, 62, 63, 201, 202, 235-237.
İngiliz (-ler), 19, 154, 201, 202, 215, 237, 244.
İngilizce, 40, 105, 110, 111, 125, 138, 191.
İngiltere, 64, 93, 197, 219, 221.
İnönü, Erdal, 323.
İnönü, İsmet, 39, 180.
İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi, 166.
İpekçi, Abdi, 71, 182, 183.
İRA, 33.
İran, 83, 88, 91, 132.
İrlanda, 14, 33.
İskenderun, 52.
İslamcı (-lar), 42, 44, 71, 83, 212, 215, 232.
İslamî Cihat, 251.
İspanya, 33, 91.
İsrail (-liler), 23-27, 29, 43, 44, 46-49, 53, 55, 56, 58, 60, 67-71, 73-97, 101, 102, 104, 105, 107-109, 112-115, 117, 120, 122, 124, 126, 128-130, 133, 139, 140, 146, 149, 150, 152-157, 163-166, 169, 171, 172, 174, 177-181, 184-189, 191-197, 199-201, 205, 207-212, 215, 219-222, 224, 227, 228, 233, 236, 238-240, 242-246, 250, 252, 255, 262, 264, 266, 268, 274, 358, 367, 372, 373, 378.
İsrail Savunma Kuvvetleri, 55, 60, 211, 242, 375.
İstanbul Üniversitesi, 40, 45, 151, 181, 231.
İstanbul, 18-21, 23, 27, 31, 40, 41, 44, 45, 52, 57, 64, 67, 70-72, 75, 77, 79-84, 87-99, 101, 112, 114, 115, 117, 122, 124, 126, 128-131, 133, 134, 139, 142, 149-151, 153-155, 158-160, 162, 163, 165-168, 173, 174, 178, 179, 181, 185-188, 191, 192, 194, 196, 197, 199, 200,

201, 207-209, 211-213, 217, 221, 224, 231-236, 238, 239, 241, 242, 244, 245, 248, 250, 255, 258, 259, 262, 268, 274, 276, 278, 280, 282, 284, 286, 288, 290, 292, 298, 300, 332, 338, 340, 343, 358, 368.
İstiklâl Mahkemeleri, 184.
İsveç, 21, 172, 222.
İsviçre, 20.
İtalya, 39.
İttihat ve Terakki, 58.
İTÜ, 14, 42, 181, 232.
İzmir Enternasyonal Fuarı, 233.
İzmit, 162.

J

Jagiellonian Üniversitesi, 68.
Johnson mektubu, 39.
Johnson, Lyndon B., 39.

K

Kabaklı, Ahmet, 184.
Kabataş, 139.
Kaçaroğlu, Mustafa, 35, 90.
Kâğıthane Lisesi Devrimci Solcu Gençlik, 211.
Kamhi, Moshe, 24, 382.
Kanadalı, 19, 201, 215, 237.
Kanlı Pazar, 43, 232.
Kapital, 32.
Kara Eylül, 56.
Karadeniz, 17, 121.
Karadeniz, Harun, 41, 95.
Karaköy, 148, 282, 284.
Karaman, Soner, 258, 309.
Karani, Veysel, 47.
Karasu, Angèle Loreley, 162, 290.
Karlıbel, Talip Doğan, 218.
Kasaroğlu, Doğan, 117.
Kavaklıdere, 34, 112.
Kavala, Mehmet, 71, 257.
Kaynak, Mahir, 151.
Kaynak, Oktay, 91.
Kaynar, Ali, 200.
Kaypakkaya, İbrahim, 18, 52, 206.
Kayseri, 63, 235.
KDP, 14, 20.
Kemalist (-ler), 40, 47.
Keskin, Atilla, 36, 92.
Ketenci, Ahmet Güryüz, 151.
Kıbrıs, 39, 250.
Kınacılar, Ahmet, 48.
Kınay, Adnan, 200, 201.
Kırım Savaşı, 244.
Kırmızı Aydınlık, 56, 252.
Kıvılcımlı, Hikmet (Dr.), 17, 43, 47, 124, 151.
Kızıl Ordu Fraksiyonu, 15, 39.
Kızıl Rudi (bkz. Rudi Dutschke)
Kızıl Tugay, 39.
Kızılay, 338.
Kızıldere, 17-20, 24, 26, 92, 100, 121, 126, 158, 169, 201, 213, 215, 219, 237, 245.
Kilercioğlu, Orhan, 258, 262, 263.
Kiraz, Ali, 60.
Kiraz, Mehmet Selim, 215.
Kocagöz, Samim, 120, 121.
Koç, Ruhi, 203, 234.

Koçaş, Sadi, 24, 95, 112, 116, 117, 123, 181.
Koğacıoğlu, Murat, 33.
Komer, Robert, 20, 42.
Komünizmle Mücadele Dernekleri, 247.
Konuk, İbrahim, 200.
Konuksever, Ergin, 72.
Kore Savaşı, 243.
Krakow, 68.
Kudüs, 40, 94, 152.
Kuray, Sarp, 219.
Kurdaş, Kemal, 42.
Kurt, Sabahattin, 201.
Kurtuluş, 56.
Kurtuluş Savaşı, 50, 54, 60, 103, 104.
Kutbay, Yalçın, 150.
Kuzey Golan Tepeleri, 207.
Küba (Devrimi), 36.
Küba, 32, 36, 37, 49, 54, 62, 186, 225, 248, 249.
Küçük, Cem, 9, 169, 221, 222.
Küçükçekmece, 80, 135.
Küçükesat, 64, 234.
Küpeli, Yusuf, 19, 21, 27, 42, 52, 61, 64, 87-89, 113, 120, 172, 173, 206, 222, 223, 225, 232, 233.
Kürecik, 63.
Kürkçü, Ertuğrul, 18, 50, 56, 64, 86, 96, 108, 113, 201, 202, 219, 234, 237.
Kürt (-ler), 198.

L

La Tribune Juive, 198.
Laçiner, Ömer, 169.
Laor, Daniel, 128, 140, 149, 178.
Latin Amerika, 32, 36-39, 51, 55, 62, 177, 195, 225, 248, 249, 251.
Law, John, 201.
Levent, 141, 143, 148, 167, 274.
Lod Havaalanı, 150.
Londra, 93, 94, 128, 383.
Los Angeles, 220.
Lurie, Eliyahu, 78, 150, 366.
Lübnan, 59, 60, 100, 194, 239.

M

Macaristan, 238.
Maçoro, İzak, 150.
Mahir, Hüseyin, Ulaş Parkı, 213.
Mai Lai Katliamı, 38.
Malatya, 63.
Maltepe Askerî Cezaevi, 17, 201, 236.
Maltepe Belediyesi, 213.
Manas, Rüçhan, 20, 141, 148, 157, 162, 165.
Manga, Kadir, 63, 202, 236.
Manisalı, Erol, 40.
Mao Tse-Tung, 33.
Marighella, Carlos, 33, 34, 35, 54, 234.
Marksist (-ler), 14, 15, 29, 32, 33, 37, 38, 49, 53, 61, 82, 177, 246.
Marmara Grubu Vakfı, 72.
Marx, Karl, 32.

Mavi Marmara, 375.
Mayer, Georg, 75.
MDD, 232.
Mein, John Gordon, 38.
Meir, Golda, 124, 193, 278, 392.
Menase, İsrael, 133, 150, 154.
Menderes, Adnan, 161.
Menteşoğlu, Haldun, 83.
Merzifon, 168.
MGP, 14, 180.
MHP, 223, 247.
Mısır, 43, 233, 249.
Milli Bakiye Sistemi, 31.
Milli Birlik Komitesi, 95.
Millî Gazete, 71.
Milliyet, 60, 71, 113, 182, 194, 208.
MİT, 60, 92, 94, 151, 152, 169, 203, 217, 219, 221, 246, 247, 252, 253, 320.
Mitrione, Dan. A., 38.
MLSBP, 14, 18.
Montevideo, 174.
Morhayim, Kurtuluş, 216, 217.
Morhayim Elrom, Vedat, 216.
MOSSAD, 14, 26, 60, 84, 95, 129, 169, 203, 211, 215, 219, 221, 222.
MTTB, 45, 71, 191, 192.
Mumcu, Uğur, 120.
Muradoğlu, Abdullah, 169, 224.
Mutlu, Zafer, 52.
Mutluay, Barış, 89, 90, 99, 161, 169.
Münih, 122.
Münir, Metin, 52.
Müslüman (-lar), 71, 115, 177, 186, 238.

N

Nadi, Nadir, 71, 188, 189.
Nahr el Bared kampı, 60.
Nakiboğlu, Mehmet, 63, 235.
NATO, 14, 19, 63, 201, 202, 231.
Nazi (-ler), 26, 69, 156, 194, 196, 209, 218-221, 246.
Neve Şalom Sinagogu, 80, 153, 368.
Niğde, 240.
Niksar, 19.
Nişantaşı, 70, 131, 137, 146, 149, 152, 159, 171, 174.
Nizip, 57.
Notre Dame de Sion Lisesi, 105.
Nuhoğlu, Bozkurt, 226.
Nurhak Dağları, 17, 20, 63, 91, 236, 385.

O

ODTÜ, 14, 17, 20, 36, 42, 52, 56, 180, 225, 232, 235, 248.
Oğur, Yıldıray, 215.
Oğuz, İsmail, 189.
Okmeydanı, 215.
Okur, Selahattin, 20, 50, 52.
Olaylarla Yenigün, 72, 186, 361.
Olcay, Osman, 124, 125, 258.
Orhon, Orhan Seyfi, 176, 185.
Ortadoğu gazetesi, 223.
Ortadoğu, 36, 124, 193, 205.

Osmanlı Bankası, 112.
Ovnat, Nilly, 27, 71, 79, 82, 122, 126, 132.

Ö
Öder, Oğuz, 113, 165, 206.
ÖDP, 15, 18, 19.
Öktü, Şükrü, 60.
Ömeroğlu, Hamdi, 95.
Önce Vatan, 220.
Öner, Faruk, 338.
Öymen, Altan, 120.
Özbalkan, Müslüm, 41.
Özbek, Yücel, 60.
Özbilgen, Füsun, 226.
Özcan, Halil, 102.
Özdemir, Ahmet, 60.
Özdoğan, Alparslan, 63, 236.
Özek, Çetin, 120.
Özen, Kadriye Deniz, 97, 120, 236.
Özgüç, Tahsin, 180.
Özgüden, Doğan, 34, 40, 43.
Özgüden, İnci, 33, 34.
Özgür, Taylan, 62.
Özkan, Nail, 54.
Özkonuksever, Edip, 147.
Özsökmenler, Ömer, 20, 37, 38, 58, 59.
Öztürk, İsmet, 99, 121, 202, 203.
Öztürk, Kerim, 60.
Öztürk, Sırrı, 64, 128.
Özüdoğru, Sinan Kâzım, 87, 201.

P
Pan American Hava Yolları, 42.
Pangaltı, 148.
Papen, Franz von, 23.
Paris, 52, 198, 259.
Pasifik, 47.
Payel Yayınevi, 33.
Perahya, Eli, 75, 253, 254, 325-327, 329.
Perahya, Klara, 75, 253, 254, 257, 325-327, 329.
Perin, Mithat, 71.
Polonya, 67, 83, 95.
Portekiz, 83, 89.
Poyraz, Vefa, 150.
Prag, 68.
PTT, 181.

R
Radikal, 24.
RAF, 15, 33.
Robert Kolej, 65.
Rockefeller, 44.
Roma, 122, 210.
Romanya, 239.
Rus (-lar), 92, 115.

S
Sabah gazetesi, 52.
Saban, Giacomo, 253, 254.
Saban, Sadi, 150, 253.
Sabetay Varol, 52.
Sağır, Necati, 99, 119, 128, 148, 162, 202, 236, 369.
Sağlamer, Kayhan, 177, 178.

Saint Esprit Kilisesi, 254.
Salıpazarı, 64.
Samandağı, 59.
Samsun, 121.
Sarell, Roderick, 93, 94, 128, 130.
Sargın, Nihat, 120.
Sarp, Atilla, 120.
Saruhan, Ertan, 121, 201.
Sasson, Moshe, 23, 124, 125, 149, 150, 193.
Savaş Esirlerine Uygulanacak Muamele Hakkında III. Cenevre Konvansiyonu, 26.
Savaşçı, Orhan, 18, 20, 64, 168, 169, 221, 222.
Savcı, Bahri, 120.
Sayda, 194.
SBF SFK, 36.
SBF, 15, 36, 56, 57, 233.
Selamiçeşme, 64, 91.
Selçuk, İlhan, 120.
Selimiye Kışlası, 166, 243.
Sellinger, Avraham, 76.
Seven, İbrahim, 37.
Sevinç, Necdet, 177.
Seyhan Apartmanı, 73, 74, 97, 101, 107, 109, 140, 342, 344, 379.
Shaked, Eli, 23, 27.
Shaul, Kiryat, 153.
Shin Bet, 69.
Sivas, 63, 235.
Siyonist (-ler), 46, 85, 90, 92, 129, 159, 211, 220.
Siyonizm, 43, 44, 48, 49, 53, 211, 212, 227, 250.
Soğuk Savaş, 221, 247.
Sol Yayınevi, 32.
Solmazer, İrfan, 95.
Son Havadis, 185.
Soner, Şükran, 151, 152.
Sonman, Bernard, 284.
Sosyal Yayınevi, 32.
Sosyalist Barikat grubu, 212.
Sosyalist, 47.
Sovyetler, 36.
Soysal, Mümtaz, 120.
Söke, 162.
Spitzer, Diana, 122, 149, 150, 374.
Spreti, Karl von, 38.
SSCB, 92.
Stanislav, 67.
Stockholm, 20.
Suriye, 36, 43, 49-52, 59, 63, 92, 94, 121, 232, 239, 251.
Suver, Akkan, 72, 186, 187, 255, 362.
Süerkan, Ömer Erim, 52, 120, 236.
Sükan, Faruk, 33, 34.

Ş

Şalom, 216, 220, 368, 369.
Şam, 50.
Şehir Gerillası (Brezilya'nın Kurtuluşu İçin), 33-35.
Şengil, Güven, 143.
Şeria, 58.
Şişli, 64, 98, 108, 113.

T

Taksim, 101, 115.

Takvim, 26.
Talas, Cahit, 120.
Tamer, Rauf, 183.
Tavlaş, Nezih, 203.
Taymaz, M. Kâzım, 274.
TBMM, 15, 31, 155, 169, 231, 237.
TDGF, 15, 142, 233, 234.
TDKP, 15, 20.
Tel Aviv, 68, 69, 70, 147, 149, 150, 153, 155, 181, 187, 208, 276, 365, 374.
Temur, Haydar, 268.
Tercüman, 183, 184, 191, 341.
The Detroit Jewish News, 199.
The Jerusalem Post, 76, 122, 125, 129, 178, 195, 210.
The Jewish Chronicle, 365.
The New York Times, 17, 198.
THKO, 17, 19, 20, 21, 32, 36, 37, 45, 46, 52-54, 58, 62-64, 82, 90-92, 99, 123, 128, 129, 160, 198, 228, 234-236.
THKP-C, 17-21, 25-27, 32, 34, 35, 45, 46, 61-64, 77, 83-86, 88-93, 97-99, 105, 106, 110, 113, 121-123, 127, 129, 130, 132, 135, 141, 147, 157, 158, 159, 161, 162, 164, 165, 168, 169, 170, 172, 175, 178, 179, 181, 191, 194, 195, 198, 199, 202, 203, 205-207, 210, 211, 212, 215, 221, 223, 227, 228, 233-236, 245, 249, 252, 253, 345, 346, 370.
THKP-C MLSPB, 210.
TİİKP, 52, 57, 60.
TİKKO, 62.
Times, 197.
TİP, 18, 30-32, 35, 36, 43, 44, 49, 61, 62, 90, 204, 231, 233, 236, 247, 249, 251.
TKP, 15, 17, 18.
TKP/ML, 15, 18.
TMTF, 309.
Toker, Metin, 44, 116, 208, 210.
Toksöz, Behzat, 200.
Tonak, Hacı, 20, 63.
Topağacı, 98.
Topçu, Cafer, 60.
Toplum Yayınevi, 32.
Töre, Teslim, 20, 62, 63, 199, 222.
Tören, Nahit, 19, 92.
Törer, Fatin Fuat, 191.
TRT, 15, 111, 114, 117, 129, 132.
TSK, 15, 20, 235.
Tulga, Refik (Orgeneral), 71, 153, 258, 316.
Tunaya, Tarık Zafer, 120.
Tunçay, Mete, 169.
Tupamarolar, 131, 179, 195, 248.
Turner, Charles, 201.
TUSLOG, 15, 17, 21, 42, 62, 64, 82, 232.
Tümer, Sabahat, 270, 272.
Türk (-ler), 34, 36, 39, 41, 44, 46, 57, 60, 64, 70, 71, 73, 76, 77, 80, 84, 92-94, 96, 101, 115-117, 119, 122, 123, 125, 126, 133, 148, 150, 152, 153, 155, 157, 166, 176-180, 182-194, 196-

198, 203, 216, 217, 220, 227, 228, 231, 235, 239-244, 247, 253-255, 260, 266, 268, 272, 331, 332.
Türk Solu, 60, 231, 375, 376.
Türk Ticaret Bankası, 64, 235.
Türkçe, 32, 45, 56, 81, 112, 127, 208, 248.
Türkeş, Alparslan, 313.
Türkiye, 20, 21, 23-25, 29, 30, 32-34, 36, 37, 39-47, 49-52, 53, 55, 57-64, 65, 70, 71, 77, 78, 81, 85, 90, 92, 94, 99, 100, 104, 112-114, 116-119, 121, 123-125, 132, 150, 156, 163, 165, 177-184, 186-188, 190, 191, 194-196, 198, 199, 201, 207-211, 215, 218-221, 223, 225-228, 234, 238-241, 249-251, 253, 258, 262, 268, 276, 331, 332.
Türkiye Barolar Birliği, 181.
Türkiye İş Bankası, 62, 234.
Türkler, Kemal, 120.
Türün, Faik, 114, 115, 120, 130, 134, 142, 150, 200, 241, 243.

U-Ü

Uçar, İrfan, 88, 119, 148, 162, 236, 369.
Uğur, Necdet, 155.
Ulus, 181.
Uruguay, 38, 131, 174, 195, 198.
Uzak Doğu, 36.
Ülkü Ocakları, 235, 247.
Ünsal, Temel, 144.
Ünye, 19, 201, 237.
Ürdün, 36, 43, 44, 49, 51, 52, 56, 57.

V

Vakıfahmetoğlu, Zerruh, 128.
Varlık Vergisi Kanunu, 45.
Vatan Partisi, 18.
Vatikan, 254.
Vehbi Koç Vakfı, 70.
Vered, Yael, 193.
Vietnam (Savaşı), 39, 42, 49, 50, 250.
Viyana, 68.

W

Wagons-Lits (Vagon-Li) Kumpanyası, 45.
Washington, 94.
Wiesner ailesi, 210.

Y

Yahudi (-ler), 9, 14, 44-48, 52, 67, 68, 71, 73, 77, 80, 84, 130, 148, 150, 153, 177, 199, 203, 216, 217, 220, 239, 248, 250.
Yalçın, Soner, 60, 223, 224.
Yalçıner, Mustafa, 19, 20, 32, 53, 63.
Yanıkyan, Mıgırdiç, 220.
Yardımoğlu, Şahap, 150, 258, 343.
Yaşar Kemal, 202.
Yedioth Ahronoth, 130, 151, 164, 179, 182, 195, 196, 210.

Yeni Asır, 348.
Yeni Asya, 358, 359.
Yeni Gazete, 44, 71, 176, 185.
Yeni İstanbul, 177, 178, 190, 339, 344, 358, 363.
Yeni Şafak, 169, 221, 222, 224.
Yeşilköy, 146, 150, 210, 221, 254, 363.
Yıldız Teknik Üniversitesi, 204.
Yılmaz, Ziya, 21, 64, 89, 90, 98, 100, 108, 109, 121, 123, 124, 135, 147, 157, 159, 160, 162, 164, 169, 201, 236, 237, 246.
Yön dergisi, 231.
Yunan (-lılar), 77.
Yunanistan, 33, 39.
Yurdakul, Doğan, 223, 224.

Z

Zagreb, 68.
Zaim, Jülide, 165, 236.
Zengin, Mustafa, 213.
Zerubavel, Berl, 210.
Zileli, Gün, 18, 205, 206.
Zincirlikuyu, 64.
Ziraat Bankası, 64, 151, 234.
Zochi, Samuel, 194.
Zonguldak, 162.
Zülfaris Sinagogu, 148.

1970'li yıllar, Türkiye'nin en çalkantılı dönemlerinden biri olarak tarihe geçti. Bu dönemden akılda kalan 12 Mart 1971 askerî muhtırası, banka soygunları, devrimci sol ile ülkücü militanların silahlı çatışmaları, her iki taraftan gencecik insanların ölmeleri, gencecik insanların idam edilmeleri, bir halk devrimi gerçekleştirmeyi hayal eden devrimci sol militanların devrim pratiğini öğrenmek için gizlice Suriye'deki Filistin kamplarına gitmeleri, Türkiye'ye geri dönüp şehir ve kır gerillalığına soyunmaları.

İşte bu çalkantılı dönemin en önemli eylemlerinden biri, dönemin İsrail Başkonsolosu Ephraim Elrom'un 17 Mayıs 1971 Pazartesi günü THKP-C lideri Mahir Çayan ve arkadaşları tarafından kaçırılmasıydı. Çayan ve arkadaşları, Elrom'un serbest bırakılması karşılığında hapiste bulunan devrimci militanların serbest bırakılmalarını istediler. Hükümet, bu isteği reddettiği gibi tarihe mâl olan Balyoz Harekâtı ile dönemin bütün sol görüşlü aydınlarını tutukladı. Balyoz Harekâtı ve akabinde ilan edilen sokağa çıkma yasağı ile İstanbul'un ev ev aranması, Elrom'un infaz edilmesini çabuklaştırdı. Elrom'un cesedi, 23 Mayıs 1971 Pazar sabahı saat 04.15'te Nişantaşı'nda bir apartman dairesinde bulundu.

Bu çalışma, 1971 yılının Mayıs ayında yedi gün boyunca cereyan eden bu olayı tüm cepheleriyle incelemekte.

ISBN 978-605-9022-83-5

LİBRA